

årsredovisning 2002

årsredovisning 2002

Sidas programförklaring

En värld utan fattigdom och förtryck blir bättre för oss alla. För att lösa vår tids stora utmaningar – fattigdom, miljöförstöring, konflikter – krävs gemensamma ansträngningar. Internationellt utvecklingssamarbete är en investering för att fattiga människor ska få ett bättre liv, för att värna miljön och främja fred, för demokrati och jämställdhet. Det ska bana väg för jämbördiga relationer och göra bistånd överflödigt.

Sverige medverkar i detta samarbete, i det globala ansvarstagandet. Utvecklingssamarbetet engagerar det svenska samhället och bidrar till att internationalisera Sverige.

Sidas uppgift är att skapa förutsättningar för förändring och uthållig social, ekonomisk och miljömässig utveckling.

Fred och säkerhet är centrala förutsättningar för utveckling. Förebyggande av konflikter och katastrofer är viktiga delar av vårt uppdrag.

Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens.

Sidas verksamhet spänner över många områden. Vi gör ofta val i unika situationer. Vi ska ha gedigen kunskap om länder, utvecklingsproblem och samarbetsmetoder. Kännetecknande för Sida skall vara helhetssyn, tydlighet och förändringsförmåga.

Sida skapar förutsättningar för förändring och uthållig utveckling.

årsredovisning 2002

årsredovisning 2002

Innehåll

Inledning	7
Översikt, återsrapportering samt uppdrag	11
Politikområde "Internationellt utvecklingssamarbete"	17
Årets resultat utifrån biståndsmålen	18
Översikt över verksamhetsgrenar	24
<i>Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter</i>	27
<i>Sociala sektorer</i>	37
<i>Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system</i>	46
<i>Naturbruk</i>	53
<i>Ekonomiska reformer</i>	62
<i>Forskningssamarbete</i>	66
<i>Humanitära insatser och konfliktförebyggande</i>	70
<i>Enskilda organisationer</i>	76
<i>Övrigt</i>	81
Översikt över samarbete med regioner	88
<i>Afrika</i>	90
<i>Asien</i>	94
<i>Latinamerika</i>	98
<i>Europa</i>	101
Politikområde "Samarbete med Central- och Östeuropa"	105
Samarbete med Central- och Östeuropa	106
<i>Gemensam säkerhet</i>	110
<i>Demokratins fördjupning</i>	113
<i>Ekonomisk omvandling</i>	117
<i>Social trygghet</i>	120
<i>Miljö</i>	124
Politikområde "Utrikes- och säkerhetspolitik"	129
Fredsfrämjande verksamhet	130

Myndigheten Sida	131
Not till resultatredovisningen	139
Finansiella dokument	143
Kommentarer	144
Sammanställning över väsentliga uppgifter	145
Resultaträkning	147
Balansräkning	148
Anslagsredovisning	150
<i>Redovisning mot anslag</i>	150
<i>Redovisning mot statsbudgetens inkomsttitlar</i>	151
<i>Bemyndiganden</i>	151
<i>Finansiella villkor</i>	152
Finansieringsanalys	154
Noter	156
 Styrelsens fastställande av årsredovisningen	 169
 Bilagor	 171
1. Kostnader summerat per verksamhetsgren, region/land och världsdel	172
2. Bidrag till FN och andra internationella organisationer	179
3. Kreditförsörjningsprogrammet, importgarantier och u-krediter	180
4. Sakanslagsfinansierade förordnanden i fält	182
5. Globalt	184
 Förkortningar	 185
Förteckning över fotografier	191

Tabeller

Politikområde "Internationellt utvecklingssamarbete"

Årets resultat utifrån biståndsmålen

Tabell 1. Internationellt utvecklingssamarbete	19
--	----

Översikt över verksamhetsgrenar

Tabell 2. Översikt över verksamhetsgrenarna	25
Tabell 3. Återrapporteringskravet Intern effektivitet	26

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter

Tabell 4. Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	35
Diagram 1. Ekonomiskt utfall	36
Tabell 5. Fattigdomsbekämpning	36

Sociala sektorer

Diagram 2. Ekonomiskt utfall	44
Tabell 6. Fattigdomsbekämpning	44
Tabell 7. Sociala sektorer	45

Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system

Tabell 8. Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	51
Diagram 3. Ekonomiskt utfall	52
Tabell 9. Fattigdomsbekämpning	52

Naturbruk

Tabell 10. Naturbruk	59
Diagram 4. Ekonomiskt utfall	61
Tabell 11. Fattigdomsbekämpning	61

Ekonomiska reformer

Diagram 5. Ekonomiskt utfall	64
Tabell 12. Ekonomiska reformer	65
Tabell 13. Fattigdomsbekämpning	65

Forskningssamarbete

Diagram 6. Ekonomiskt utfall	68
Tabell 14. Forskningssamarbete	69
Tabell 15. Fattigdomsbekämpning	69

Humanitära insatser och konfliktförebyggande

Diagram 7. Ekonomiskt utfall	72
Tabell 16. Humanitära insatser och konfliktförebyggande	73
Tabell 17. Fattigdomsbekämpning	73
Diagram 8. Totalt medelsutnyttjande, regioner	75
Diagram 9. Totalt medelsutnyttjande, ändamål	75
Tabell 18. Humanitärt bistånd > 50 miljoner	75

Enskilda organisationer

Tabell 19. Stöd genom enskilda organisationer	79
Tabell 20. Organisationsutveckling	79
Tabell 21. Sektorindelning enskilda organisationer	79
Tabell 22. Enskilda organisationer	80
Diagram 10. Ekonomiskt utfall	80
Tabell 23. Fattigdomsbekämpning	80

Övrigt

Tabell 24. Informationsinsatser	83
Tabell 25. Antal rekryteringsinsatser internationellt	85
Tabell 26. Utveckling av JPO-programmet	85
Tabell 27. Bilateral biträdande experter	85
Tabell 28. Traineeprogrammet Yngre konsulter	85
Tabell 29. Stipendier	85
Tabell 30. Övrigt	86
Tabell 31. Bidrag till FN-organisationer	86
Diagram 11. Ekonomiskt utfall	87
Tabell 32. Fattigdomsbekämpning	87

Översikt över samarbete med regioner

Tabell 33. Översikt över regionerna	88
Tabell 34. Återrapporteringskravet Intern effektivitet	89
Tabell 35. De 20 största samarbetsländerna	89

Afrika

Tabell 36. Afrika	93
-------------------	----

Asien

Tabell 37. Asien	97
------------------	----

Latinamerika

Tabell 38. Latinamerika	100
-------------------------	-----

Europa

Tabell 39. Europa	104
-------------------	-----

Politikområde "Samarbete med Central- och Östeuropa"

Samarbete med Central- och Östeuropa

Tabell 40. Översikt över samarbete med Central- och Östeuropa	107
Tabell 41. Återrapporteringskravet Intern effektivitet	108
Tabell 42. Samarbete med Central- och Östeuropa, åtaganden	109

Gemensam säkerhet

Tabell 43. Gemensam säkerhet	112
------------------------------	-----

Demokratins fördjupning

Tabell 44. Demokratins fördjupning	115
Tabell 45. Stöd genom enskilda organisationer	116
Tabell 46. Sektorindelning enskilda organisationer	116
Tabell 47. Partianknutet stöd	116

Ekonomisk omvandling

Tabell 48. Ekonomisk omvandling	119
---------------------------------	-----

Social trygghet

Tabell 49. Social trygghet	123
----------------------------	-----

Miljö

Tabell 50. Miljö	128
------------------	-----

Myndigheten Sida

Tabell 51. Personal	135
Tabell 52. Återrapporteringskravet Intern effektivitet, översikt	136

Not till resultatredovisningen

Tabell 53. Avstämning mellan resultatredovisning och resultaträkning	141
--	-----

Inledning

2002

Inledning

Sidas verksamhet har stor bredd. Att bidra till minskad fattigdom i världen är ett långsiktigt åtagande, som bara kan uppnås genom gemensamma ansträngningar tillsammans med samarbetsländerna och andra bilaterala och multilaterala organisationer. En viktig plattform för våra gemensamma strävanden är FN:s millenniemål och konventionerna om mänskliga rättigheter. Men utvecklingssamarbetet måste givetvis anpassas till de olika länderna. Utvecklingen och händelser i omvärlden påverkar förutsättningarna för ett effektivt bistånd.

Asiens utveckling visar många olika ansikten. Samarbetet med Afghanistan under återuppbyggnaden har kunnat etableras på kortare tid än väntat. Fredsprocessen i Sri Lanka har fått nytt liv tack vare den vapenvila och de fredsförhandlingar som inleddes i januari. Republiken Östtimor utropades i juni och en svensk landstrategi har utarbetats. Den humanitära krisen på Västbanken och i Gaza fördjupades under året. I samband med Israels militära operationer har delar av den palestinska myndighetens infrastruktur och flera biståndsfinansierade projekt förstörts. I april fastställde Sida ett förhållningssätt för utvecklingssamarbetet med Mellanöstern och Nordafrika.

I Afrika har året bland annat präglats av den långvariga torkan i södra Afrika och i Etiopien som inneburit risk för svältkatastrofer. Sverige har liksom andra givare fördelat om medel för att de utsatta länderna ska kunna tillgodose befolkningarnas behov av föda och basvaror. Hiv/aids är en ödesfråga för kontinenten och har i södra Afrika bidragit till att torkan får allvarigare följder än den annars skulle ha fått. Den pågående fredsprocessen mellan Etiopien och Eritrea har skapat förutsättningar för ett mer omfattande utvecklingssamarbete med Etiopien. Också i Angola har fredsprocessen

tagit fart och förutsättningarna för att ta itu med den bristfälliga humanitära situationen har förbättrats avsevärt. Presidentvalen i Zimbabwe i mars belyste det kritiska läget för demokratin i landet. Därför har utvecklingssamarbetets karaktär drastiskt förändrats och omfattningen har minskats under de senaste åren.

Den ekonomiska utvecklingen i stora delar av Latinamerika har under 2002 varit fortsatt svag till följd av Argentinas finansiella kris. Den nya svenska femåriga regionstrategin för Sydamerika, som regeringen beslutade om i december, slår fast att Bolivia och Colombia också fortsättningsvis är de huvudsakliga samarbetsländerna. I Colombia innebär den eskalerande konflikten ett starkt hot mot mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Sida har därför fortsatt att stödja initiativ i riktning mot en förankrad fredsprocess. I Nicaragua har den nya politiska ledningen genomfört en positiv kursändring vad gäller korruptionsbekämpning, vilket förbättrat förutsättningarna för utvecklingssamarbetet.

I Östeuropa har skillnaden mellan länderna ökat ytterligare. Åtta länder har nu accepterats som EU-medlemmar från 1 maj 2004. Länder som Ryssland och Ukraina har det senaste året haft en stark tillväxt medan andra, som Moldavien, Bosnien och Hercegovina och Albanien, ligger på samma nivå som de fattigaste utvecklingsländerna. Sida har påbörjat en utfasning av biståndet till Baltikum men fortsatt svenskt stöd ges till Rysslands omfattande reformarbete. De centralasiatiska länderna har hamnat i omvärldens blickpunkt i samband med konflikten i Afghanistan. På grund av den bristfälliga respekten för mänskliga rättigheter och demokratiska värden har det svenska stödet i hög grad inriktats på dessa områden.

VERKSAMHETENS OMFATTNING

Omfattningen av det svenska internationella utvecklingssamarbetet var under 2002 11,4 miljarder kronor, en minskning från föregående år med 0,5 miljarder kronor eller cirka fyra procent. Inom samarbetet med Central- och Östeuropa blev utfallet 662 miljoner kronor jämfört med 648 miljoner kronor 2001.

Antalet insatser minskade under året till 6 224 från 6 511, en minskning med fem procent. Det är nödvändigt att Sida de närmaste åren minskar antalet insatser och ökar volymen på de insatser som avtalas för att kunna höja biståndsvolymen med bibehållen kvalitet trots att de administrativa resurserna inte ökar i samma takt.

Stödet till verksamhetsgrenen infrastruktur, näringslivsutveckling, urban utveckling och finansiella system uppgick till 1 551 miljoner kronor exklusive förvaltningskostnader. Det kan jämföras med 2 035 miljoner kronor för 2001. Ett resultat värt att nämna är Världsnaturfondens utnämning av den bolivianska skogsindustrins som bäst i världen på miljöcertifiering av skog, något som Sida stött sedan flera år.

Stödet till verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande uppgick till 1 601 miljoner kronor jämfört med 1 666 miljoner för 2001. Sidas mekanism för snabb respons på plötsliga katastrofer utvärderades under året. Utvärderingen visar att mekanismen fungerade effektivt, men att dess mer bestående effekter och resultat behöver följas upp kontinuerligt i fält.

Sida avsatte 1 726 miljoner kronor till insatser inom verksamhetsgrenen Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, jämfört med 1 520 miljoner kronor för 2001. Separata utvärderingar visar att Sida-finansierade insatser fått tydliga resultat inom jämställdhetsområdet, till exempel genom att höja medvetenheten om vikten av jämställdhet hos den kazakiska regeringen och öka kvinnors deltagande och organisering i Peru, Colombia och Paraguay.

Stödet till verksamhetsgrenen Sociala sektorer uppgick till 1 366 miljoner kronor jämfört med 1 504 miljoner kronor 2001. Sida deltog under 2002 aktivt i att etablera en ny finansieringsmekanism för global hälsa, som syftar till att öka de tillgängliga globala resurserna för bekämpning av hiv/aids, tuberkulos och malaria.

Sidas stöd till verksamhetsgrenen Naturbruk uppgick till 902 miljoner kronor jämfört med 929 miljoner kronor 2001. Sida har under 2002 tagit fram ett utkast till förhållningssätt till klimatrelate-

rade frågor och deras betydelse för utvecklingssamarbetet. Sida medverkade också aktivt i förberedelserna för världstoppmötet för hållbar utveckling i Johannesburg.

Drygt 100 länder nåddes av Sidas stöd via tolv större svenska enskilda organisationer som Sida samarbetar med för att främja utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle i utvecklingsländerna. Stödet uppgick till 896 miljoner kronor 2002 jämfört med 876 miljoner 2001. Under året har Sida utarbetat kriterier för hur ramorganisationer ska väljas ut. Kriterierna kommer utgöra underlag för dessa bedömningar i fortsättningen.

Stödet till verksamhetsgrenen Forskningssamarbete uppgick till 846 miljoner kronor jämfört med 828 miljoner kronor 2001. En utvärdering av forskningssamarbetet med Vietnam visar att det påverkat landets ekonomiska utveckling positivt.

Stöd till verksamhetsgrenen Ekonomiska reformer ges i syfte att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram som främjar fattigdomsbekämpning och bidrar till en hållbar tillväxt. Stödet, som 2002 för första gången helt utgjordes av budgetstöd, uppgick till 514 miljoner kronor.

Sida eftersträvar former för givarsamordning och partnerskap inom utvecklingssamarbetet. Under 2002 ingick Sida avtal om så kallat tyst partnerskap med Storbritanniens och Nederländernas biståndsmyndigheter. Det innebär att det svenska stödet till utbildningssektorn i Rwanda och Mali kanaliseras via dessa.

Profilen över Sidas samarbetsländer är i stort sett oförändrad. De största samarbetsländerna 2002 var Tanzania, Moçambique, Nicaragua, Västbanken och Gaza, Afghanistan, Bosnien och Hercegovina och Vietnam.

FOKUS PÅ FATTIGDOM

Under året har Sida presenterat ett nytt övergripande synsätt på fattigdom: Perspectives on Poverty. Det lyfter fram fattigdomsminskningen som det övergripande målet för verksamheten – och förtydligar hur övriga mål och policies länkas till Sidas huvuduppdrag. För att utvecklingssamarbetet ska bidra till en långsiktigt hållbar fattigdomsminskning, krävs ett uttalat ägarskap för utvecklingsprogrammen i samarbetslandet. Dialogen är ett viktigt instrument i utvecklingssamarbetet.

De nationella fattigdomsstrategier, Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP), som tagits fram av samarbetsländerna inom ramen för Initiative for

Highly Indebted Poor Countries (HIPC 2), är viktiga instrument för länderna att uppnå samförstånd om – och styra – sin utvecklingspolitik. Fattigdomsstrategierna är en vägledning för Sveriges samarbete och en plattform för ökad givarsamordning.

Sverige deltar aktivt i ansträngningarna för att utöka samordningen mellan givarna och harmonisera givarprocedurerna. Syftet är att skapa bästa möjliga förutsättningar för samarbetsländernas ägarskap till utvecklingsprogrammen och undvika det merarbete som olika givares procedurer och krav innebär för både samarbetsländer och givare. I december arrangerade Sida ett seminarium om harmonisering av landstrategier med deltagare från samarbetsländerna samt multilaterala och bilaterala aktörer. Tillsammans med sju andra bilaterala givare har Sida påbörjat ett initiativ för att harmonisera givarprocedurerna i Zambia.

Under året har Sida sammanställt och presenterat sitt remissyttrande över den parlamentariska kommittén Globkoms utredning om Sveriges politik för global utveckling. Sidas årliga informationssatsning och utvecklingskonferensen i oktober fokuserade på utveckling och hälsa. Uppföljningsmätningar visar att informationen nått ut brett – 47 procent av de tillfrågade hade uppmärksammat den.

SIDA SOM ORGANISATION

Den så kallade fältvisionen styr prioriteringarna av personalförstärkningar, vilket innebär att huvuddelen av de nyanställda ska arbeta i fält. Under året etablerade Sida sig i Kabul och förstärkte bemanningen i Östeuropa med fem utsända. Fältvisionen innebär en fältorientering av hela Sidas verksamhet för att stärka partnerskapet, samarbets-

ländernas ägarskap och biståndssamordningen. Vid årets början ökades antalet ambassader med utökad delegering från tre till fem. Antalet lokalanställda handläggare har ökat på ambassaderna, och dessa har gradvis fått en mer betydelsefull roll. En ny funktion för kvalitetssäkring av fältet, Quality Assurance Mechanism (QAM) har bildats.

En omarbetning av Sidas metodhandbok Så arbetar Sida har pågått under året, bland annat för att denna bättre ska kunna möta kraven från den fältorienterade organisationen.

Sida har under året tagit fram nya riktlinjer för upphandling, "Sida's Procurement Guidelines".

I januari bildades det nya idé- och utbildningsinstitutet i Härnösand, Sida Civil Society Center. Vid avdelningen för infrastruktur och ekonomiskt samarbete (INEC) har ICT for Development Secretariat bildats för att stödja fältet och avdelningarnas arbete med att integrera IT i olika insatser. Ett hiv/aids-sekretariat med en rådgivande, kunskapsförmedlande och omvärldsbevakande roll för hela Sida, inrättades på Avdelningen för demokrati och social utveckling (DESO). Hiv/aids-teamet i Afrika har flyttat från Harare till Lusaka. Ett regionalt miljösekretariat för Asien etablerades i Bangkok.

Antalet anställda minskade med 23 personer till totalt 856. Statistiska centralbyråns opinionsundersökning från i år visar på en fortsatt hög biståndsvilja hos den svenska befolkningen. Av de tillfrågade tycker 80 procent att det är viktigt att Sverige bidrar till utvecklingen i fattiga länder. En fortsatt positiv inställning till biståndsanslagets storlek noteras. Enbart 19 procent av de tillfrågade vill att anslaget minskas, vilket är de lägsta siffrorna på 14 år.

Översikt, återrapportering samt uppdrag

2002

Översikt återrapporering samt uppdrag

1.1 ÅTERRAPPORTERING

A. Internationellt utvecklingssamarbete

En övergripande redogörelse för verksamheten i förhållande till fattigdomsmålet och de sex delmålen.

Analys av förändringar i förhållande till tidigare år.

Redovisas i avsnittet Årets resultat utifrån biståndsmålen.

Under verksamhetsgrenen 2. Sociala sektorer:

1. Sida skall rapportera hur man arbetat för att bidra till att uppfylla milleniumutvecklingsmålen inklusive de sociala indikatorerna.

Redovisas under verksamhetsgren Sociala sektorer.

Under verksamhetsgren 4. Naturbruk:

1. Sida skall rapportera om de insatser som berör växt-genetiska resurser, inklusive forskning, som kan hänvisas som stöd till Global Plan of Action inom ramen för det internationella åtagandet om växt-genetiska resurser (FAO-IUPGR).

Redovisas under verksamhetsgren Naturbruk.

Under verksamhetsgren 7. Humanitärt bistånd:

1. Sida skall redovisa erfarenheterna av arbetet att verka för ett brett utnyttjande av svensk kompetens och svenska resurser, särskilt avseende insatser samordnade av FN.

Redovisas under verksamhetsgren Humanitärt bistånd.

2. Sida skall redogöra för inriktning och erfarenheter av stöd till vart och ett av de länder som under budgetåret erhållit humanitärt bistånd överstigande 50 miljoner och för vilka regeringen inte fattat beslut om landstrategi, motsvarande riktlinjer eller särskilda rambeslut.

Redovisas under verksamhetsgren Humanitärt bistånd.

3. Sida skall minst en gång i kvartalet i samrådsgruppen för humanitärt bistånd redovisa anslagsförbrukning samt prognos för återstoden av budgetåret på delposten 8 Humanitärt bistånd och konflikt-förebyggande. Sida skall i årsredovisningen ange det totala medelsutnyttjandet för verksamhetsgrenen fördelat på geografiska områden och ändamål.

Redovisas under verksamhetsgren Humanitärt bistånd samt i särskild ordning.

Under verksamhetsgren 8. Enskilda organisationer:

1. Redovisning av de enskilda organisationernas verksamhet skall omfatta fördelning av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet redovisas.

Redovisas under verksamhetsgren Enskilda organisationer samt i bilaga 1.

2. Sida skall redovisa och bedöma resultatet av utvärderingar, kapacitetsstudier och systemrevisioner genomförda av Sida.

Redovisas under verksamhetsgren Enskilda organisationer.

3. Sida skall avseende stöd till enskilda organisationers informationsverksamhet redovisa antal beviljade informationsbidrag.

Redovisas under verksamhetsgren Enskilda organisationer.

4. Sida skall redovisa och bedöma de metoder myndigheten använder för att säkerställa att stödet till svenska enskilda organisationer bidrar till att utveckla

ett hållbart och demokratiskt civilt samhälle i utvecklingsländerna.

Redovisas under verksamhetsgren Enskilda organisationer.

Under verksamhetsgren 9. Övrigt:

1. *Sida skall redovisa utfallet av de opinionsundersökningar/mätningar som gjorts om intresset för och kunskapen om utvecklingssamarbete och utvecklingsfrågor.*

Redovisas under verksamhetsgren Övrigt.

2. *Sida skall redovisa informationsinsatser fördelade på målgrupp och på kanaler.*

Redovisas under verksamhetsgren Övrigt.

3. *Sida skall avseende multilateral rekrytering redovisa antalet rekryteringsinsatser (inklusive utfall) till internationella organisationer och missioner och EU:s institutioner samt utvecklingen av JPO-programmet fördelat på organisationer och andel uppdrag i fält.*

Redovisas under verksamhetsgren Övrigt.

4. *Sida skall avseende programmet för BBE (Biträdande Bilateral Experter) och traineeprogrammet Yngre konsulter redovisa kostnadernas fördelning på ämnesområden samt länder. Avseende MFS (Minor Field Studies), stipendieprogrammet Linnaeus-Palme och praktiktjänstgöring vid internationella organisationer skall antal stipendier och fördelning på världsdel/organisation, kön och ämne redovisas.*

Redovisas under verksamhetsgren Övrigt.

5. *Sida skall redovisa vilka kostnader som ingår i verksamhetsgrenen utöver information, rekrytering och resursbasutveckling. Bidrag till FN-organisationer skall särskiljas.*

Redovisas under verksamhetsgren Övrigt.

B. Samarbete med Central- och Östeuropa

Under verksamhetsgren 1. Gemensam säkerhet:

1. *Sida skall varje kvartal till regeringens arbetsgrupp för det säkerhetsfrämjande stödet redovisa de projekt för vilka slutrapportering har inkommit till Sida.*

Redovisas i särskild ordning.

Under verksamhetsgren 2. Demokratins fördjupning:

1. *Sida skall vad avser de enskilda organisationerna redovisa fördelningen av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande*

fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet redovisas.

Redovisas under verksamhetsgren Demokrati.

2. *Sida skall vad avser de enskilda organisationerna redovisa antal beviljade informationsbidrag.*

Redovisas under verksamhetsgren Demokrati.

C. Utrikes- och säkerhetspolitik

Under verksamhetsgren Fredsfrämjande verksamhet:

Kvartalsvis redovisning av kostnadsutvecklingen för verksamhet som finansieras från denna anslagspost samt eventuella förändringar av denna verksamhet. Varje insats skall redovisas för sig.

Redovisas i särskild ordning. Se verksamhetsgren Fredsfrämjande verksamhet.

D. Övrig återrapportering

1. *Sida skall för respektive typ av garanti samlat redovisa garanterad kapitalskuld, eventuell garantireserv, utgifter och inkomster avseende garantier samt det ackumulerade riskvärderade resultatet. Dessa uppgifter – förutom riskvärderat resultat – skall även redovisas i delårsrapporten.*

Redovisas i bilaga 3, i Finansiella dokument samt i delårsrapporten.

2. *Sida skall redovisa totalt bistånd genom myndigheten till internationella organ såsom FN-organ, utvecklingsbanker m.fl.*

Redovisas i bilaga 2.

3. *Sida skall senast den 1 mars 2002 till Utrikesdepartementet redovisa omfattningen av de utgående reservationerna per den 31 december 2000, in-tecknade och oin-tecknade, på delpostnivå för anslagen 8:1 Biståndsverksamhet och 9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa samt lämna förslag om disposition av de oin-tecknade reservationerna.*

Se anslagsredovisning. Förslag om disposition av de oin-tecknade reservationerna lämnades i separat skrivelse 2002-03-07.

4. *Sida skall till Utrikesdepartementet lämna utgifts-prognoser på delpostnivå för år 2002 till och med 2005 för samtliga anslag myndigheten disponerar. Vid prognostillfället i maj och oktober behöver endast prognoser för 2002 och 2003 lämnas. Prognoserna skall lämnas senast 21 januari*

(2002–2005), 7 mars (2002–2005), 11 maj (2002–2003), 7 augusti (för anslaget 8:1 Biståndsverksamhet) (2002–2005), 15 augusti (2002–2005) och 31 oktober (2002–2003).

Prognosen skall kommenteras både i förhållande till föregående prognostillfälle samt i förhållande till budgeten. De antaganden som ligger till grund för prognosen skall redovisas. Om möjligt skall prognosen också månadsfördelas för innevarande år så att jämförelser kan göras med faktiskt månatligt utfall.

Redovisat enligt kravet ovan.

Politikområde 8. Internationellt utvecklingssamarbete

5. Sida skall lämna en övergripande kommentar till utvecklingen inom respektive verksamhetsgren kopplat till pågående utvecklingsprocesser och det övergripande målet för grenen samt i förhållande till tidigare år. Avvikelser i förhållande till budgetunderlagets prognosmatris skall kommenteras.

För varje verksamhetsgren skall redovisas dels ekonomiskt utfall per biståndsform och kanal för hela verksamhetsgrenen dels för de fem utgiftsmässigt största länderna. Uppgifterna skall kommenteras. Totalt antal insatser, varav antal insatser större än 15 miljoner kronor respektive antal nya insatser, skall också redovisas och kommenteras.

För varje delsektor (eller på verksamhetsgrensnivå om delsektor inte finns) skall redovisas:

- ekonomiskt utfall,
 - statistik avseende olika former för fattigdomsbekämpning de senaste tre åren,
 - slutsatser och lärdomar från dels Sidas resultatanalyser och utvärderingar,
- dels eventuellt sektorprogramstöd (antal skall anges).

Redovisningen skall innehålla dels en beskrivning, dels en analys och problematisering av resultaten. Vidare skall i tillämpliga delar metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar redovisas, vilka bör kopplas till slutsatserna från redovisningen ovan.

Redovisas under respektive verksamhetsgren.

6. Sida skall för varje region lämna en översiktlig redovisning med fokus på viktigare förändringar av utvecklingssamarbetet under året.

Redovisas under respektive region.

7. Sida skall senast den 1 maj 2002 till regeringen lämna en redogörelse för Sidas utvärderingsverksamhet och internrevision för budgetåret 2001. Redogörelsen skall sammanfattande beskriva väsentliga slutsatser och rekommendationer från genomförda granskningar samt översiktligt redogöra för återföring

av granskningsresultat, beslutade åtgärder, och uppföljning av beslutade åtgärder.

Skrivelse till regeringen 2002-04-22.

8. Sida skall i årsredovisningen för 2002 redovisa mått för myndighetens interna effektivitet i de olika delarna av biståndsproduktionen.

Redovisas under Myndigheten Sida, Översikt över verksamhetsgrenar, Översikt över samarbete med regioner samt Samarbete med Central- och Östeuropa.

9. Sida skall till Utrikesdepartementet lämna en förteckning över samtliga sakanslagsfinansierade tjänster per den 1 januari 2002 och redovisa förändring i förhållande till denna förteckning. I rapporteringen skall även redovisas:

- antal och inriktning av helårstjänster i fält som belastar sakanslaget och styckkostnaderna för dessa.
- antal och inriktning av korttidstjänster, hur stor del av dessa som externrekryterats samt styckkostnaderna för dessa,
- total konsultkostnad per år som belastar sakanslaget.

Redovisas i bilaga 4.

10. Sida skall senast den 1 maj 2002 till Utrikesdepartementet lämna en prognos för beräknat utnyttjande av sakanslag för sakanslagsfinansierade tjänster för år 2002. Prognosen skall kompletteras med en beskrivning av hur beloppet beräknats samt en uppdelning mellan korttidsförordnanden och helårstjänster.

Skrivelse till regeringen 2002-04-22.

11. Sida skall redogöra för vad som gjorts under år 2002 för att följa upp Sveriges åtaganden på biståndsområdet inom ramen för de globala miljökonventionerna, framför allt klimatkonventionen, konventionen om biologisk mångfald och dess biosäkerhetsprotokoll, Baselkonventionen, Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar, Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet och ökenkonventionen.

Redovisas under verksamhetsgren Naturbruk.

12. Sida skall redogöra för vad som gjorts under år 2002 för att integrera miljöhänsyn inom utvecklingssamarbetets olika sektorer.

Redovisas under verksamhetsgren Naturbruk.

Politikområde 9 Samarbete med Central- och Östeuropa

13. Sida skall lämna en övergripande kommentar till utvecklingen inom respektive verksamhetsgren kopplad till målet för grenen och de övergripande riktlinjerna samt i förhållande till tidigare år. Redogörelsen skall innehålla dels en beskrivning, dels en analys och problematisering av resultaten. Riktlinjen jämställdhet skall redovisas uppdelat på analys och redogörelse av enskilda insatser särskilt ägnade att främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt analys av hur jämställdhetsaspekter har integrerats i alla beslutade insatser.

Redovisas under Samarbete med Central- och Östeuropa samt under respektive verksamhetsgren.

14. Redovisning av insatser skall ske ländervis avseende Estland, Lettland, Litauen, Ryssland, Ukraina, Vitryssland samt övriga länder för åren 2000, 2001 och 2002. Samarbetsinsatser i Barentsområdet skall särredovisas. Därutöver skall totala insatser inom varje verksamhetsgren redovisas summerat för samtliga prioriterade samarbetsländer. Redovisningen skall kommenteras och analyseras.

Redovisas under respektive verksamhetsgren samt under Samarbete med Central- och Östeuropa.

15. Sida skall lämna analyserande redovisning över hur svenska resurser kommit till användning i utvecklingssamarbetet samt förslag till hur utnyttjandet av resursbasen ytterligare kan stärkas. Redovisningen skall lämnas till regeringen senast den 1 april 2003.

Skrivelse till regeringen under 2003.

16. Sida skall senast den 30 september 2002 uppmärksamma Utrikesdepartementet på behovet av eventuella revideringar av respektive landstrategi.

Inga behov av revideringar 2002.

17. Sida skall redovisa vilka utvärderingar, kapacitetsstudier och systemrevisioner som genomförts eller finansierats av Sida.

Redovisas under respektive verksamhetsgren samt under Samarbete med Central- och Östeuropa.

18. Sidas uppdrag inom ramen för Östersjömiljard 1 (uo 1, anslaget F1 Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen) skall avrapporteras i enlighet med direktiv som utfärdats av Utrikesdepartementet och skall särredovisas i förhållande till anslagsposten 9:1.1.

Redovisas under Samarbete med Central- och Östeuropa.

1.2 UPPDRAG

Gemensamt för politikområde 8 och 9

1. Sida skall utarbeta ett underlag för ett samlat förhållningssätt till valobservationsinsatser, inklusive förslag till kriterier för beslut om deltagande i sådana insatser, ändamålsenlig förberedelse och uppföljning samt utreda möjligheten att koppla dessa insatser till övrigt utvecklingssamarbete inom området demokratisk samhällsstyrning. Underlaget skall innehålla en bedömning av kapacitet hos de mest centrala aktörerna; OSSE, EU och FN. Arbetet skall beakta och förhålla sig till de riktlinjer som utarbetats internationellt och som Sverige varit med att ta fram.

Uppskov beviljat till 2003-01-31.

Skrivelse till regeringen 2003-01-17.

2. Sida skall senast den 1 oktober 2002 utarbeta anvisningar för stödet genom svenska partiansknutna organisationer till demokratiuppbbyggnad i u-länder och i länder i Central- och Östeuropa, i enlighet med av regeringen fastställda riktlinjer (2001-11-01).

Skrivelse till regeringen 2002-09-11.

Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete

3. Sida skall, inom ramarna för regeringens skrivelse 1997/98:76 Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete samt Sidas handlingsprogram Fred och rättvisa, fullfölja det påbörjade arbetet med metodutveckling avseende politiska processer, rättsområdet, offentlig förvaltning samt relationen mellan staten och det civila samhället. Ett syntesdokument skall utarbetas och utgöra ett underlag för dialog om fortsatt målstyrning och resultatredovisning av verksamheten mellan Utrikesdepartementet och Sida. Återrapportering skall göras senast den 30 april 2002.

Skrivelse till regeringen 2002-04-30.

4. Sida skall fullfölja det under år 2001 inledda metodarbete som syftar till att utveckla resultatredovisning mot det biståndspolitiska målet demokratisk samhällsutveckling. Metodarbetet skall fördjupa problemanalysen, göra tydligare målbeskrivningar och välja indikatorer som ökar mätbarheten över tid.

Redovisas under verksamhetsgren Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter.

5. Sida skall utifrån det biståndspolitiska målet om jämställdhet fortsatt genomföra en utvärdering av i vilken utsträckning jämställdhetsperspektivet fått genomslag i Sidas verksamhet och om analyser och

insatser utgår från skillnader i kvinnors och mäns villkor. I den mån jämställdhet inte beaktas, bör utvärderingen diskutera orsaker och brister i partnerländerna och i det svenska utvecklingssamarbetet. Genom belysning av hur s.k. mainstreaming tillämpats i ett representativt urval av landstrategier och insatser bör utvärderingen redovisa förutsättningar för och resultat vad gäller bl.a. kvinnors ekonomi och deltagande i samhällsutvecklingen. Utvärderingen skall redovisas senast den 31 januari 2002.

Skrivelse till regeringen 2002-01-29.

6. Sida skall fullfölja det under år 2001 inledda arbetet med att utarbeta kriterier för urval av ramorganisationer. Kriterierna skall redovisas senast den 1 oktober 2002.

Skrivelse till regeringen 2002-09-25.

7. Sida skall göra en översyn av innehåll och ändamålsenlighet i de nu gällande riktlinjerna för samarbete med FN:s Högkommissaries för mänskliga rättigheter kontor och inkomma med förslag till revideringar senast den 1 september 2002.

Skrivelse till regeringen 2002-06-26.

8. Sida skall senast den 12 december 2002, inom en ram som senare kommer att fastställas av regeringen, lämna förslag om stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnad för år 2003, inklusive fördelning på mottagare, former och kanaler för stödet.

Skrivelse till regeringen 2002-12-12.

9. Sida skall senast den 1 september 2002 inkomma med förslag på strategisk inriktning och beräknad omfattning av svenskt katastrofbistånd i anslutning till naturkatastrofer som kräver såväl utvecklingsinriktade förebyggande insatser, akuta hjälpinsatser, tidig återuppgygnad och långsiktig hållbar återhämtning. Sida skall i sitt förslag beakta de senaste årens samlade erfarenheter av vad som utgör effektivt bistånd för att lindra effekterna av och förebygga naturkatastrofer.

Anstånd beviljat. Skrivelse till regeringen senast 2003-10-15.

10. Sida skall i samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) analysera innebörden av samt utveckla metoder och föreslå riktlinjer, inklusive nödvändiga statistiska rapporteringsrutiner, för att tillämpa DAC:s rekommendationer om avbindning av biståndet till de minst utvecklade länderna. Arbetet skall redovisas senast den 5 april 2002.

Skrivelse till regeringen 2002-04-11.

11. Sida skall senast den 5 april lämna en redovisning och analys över hur svenska resurser används i utvecklingssamarbetet.

Skrivelse till regeringen 2002-04-05.

12. Under år 2002 skall Sida till regeringen överlämna följande förslag om landstrategier eller regionstrategier: Angola, Etiopien, Indien, Zambia, Sri Lanka och Östtimor.

Under år 2002 skall Sida inleda arbetet med en regionstrategi för Västafrika.

Angola: Skrivelse till regeringen 2002-12-11

Etiopien: Skrivelse till regeringen 2002-11-29

Indien: Redovisas senast 2003-04-01.

Zambia: Skrivelse till regeringen 2003-02-03

Sri Lanka: Skrivelse till regeringen 2002-10-31

Östtimor: Skrivelse till regeringen 2002-06-18

Sida skall senast den 1 februari 2002 lämna förslag om svensk strategi för stöd till regionalt och subregionalt utvecklingssamarbete i Afrika söder om Sahara.

Skrivelse till regeringen 2002-01-31.

Sida skall före utgången av år 2002 inkomma med förslag om ett begränsat bistånd till Pakistan.

Skrivelse till regeringen 2002-10-23.

Sida skall inom ramen för gällande politiska restriktioner bereda något ökade humanitära insatser i Burma, företrädesvis inom hiv/aids-området.

Beredning pågår.

Sida skall under år 2002 överlämna förslag till regeringen om en regionstrategi för Sydamerika avseende perioden 2003-2007 och som en del av denna särskilda landstrategier för Bolivia och Colombia.

Skrivelse till regeringen 2002-10-30.

Sida skall senast den 31 december 2002 överlämna förslag till regeringen om regionstrategier för Södra Kaukasus och Centralasien avseende perioden 2003-2005.

Skrivelse till regeringen 2002-12-10 och 2002-12-16.

Sida skall under år 2002 till regeringen överlämna förslag om reviderade eller förlängda landstrategier för västra Balkan, i enlighet med plan godkänd av Utrikesdepartementet.

Kosovo: Skrivelse till regeringen 2002-06-14.

Bosnien och Hercegovina: Skrivelse till regeringen 2002-12-17.

Makedonien: Skrivelse till regeringen 2002-12-17.

Politikområde "Internationellt utvecklingssamarbete"

2002

Årets resultat utifrån biståndsmålen

Återrapportering: En övergripande redogörelse för verksamheten i förhållande till fattigdomsmålet och de sex biståndsmålen. Analys av förändringar i förhållande till tidigare år.

Riksdagens mål för det svenska utvecklingssamarbetet anger vilka effekter samarbetet ska uppnå på lång sikt. Det övergripande målet är att utvecklingssamarbetet ska bidra till att *höja de fattiga folkens levnadsnivå*. Sex delmål samverkar för detta:

- resurstillväxt
- ekonomisk och politisk självständighet
- ekonomisk och social utjämning
- demokratisk samhällsutveckling
- framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- jämställdhet mellan kvinnor och män.

Sida ska *bidra* till att dessa mål blir uppfyllda. Sidas resultat i förhållande till sin uppgift kan inte redovisas utifrån världens utveckling i stort, eftersom det är omöjligt att urskilja effekten av Sidas bidrag från effekten av alla andra faktorer. Inte heller kan en årlig redovisning ge en bild av de långsiktiga effekterna som bistånd förväntas ha. Det svenska biståndets effekter kan avläsas genom till exempel resultat från studier nära insatser som omfattar längre tidsperioder.

ATT HÖJA DE FATTIGA FOLKENS LEVNADSNIVÅ

En långsiktig och hållbar minskning av fattigdom fordrar olika angreppssätt. Följande sätt tas upp i Sidas interna klassificeringssystem:

- A. direkt påverkan
- B. projekt och program där de fattiga är inbegripna
- C. indirekt påverkan genom policy och institutioner
- D. indirekt påverkan genom nationellt stöd
- E. övrigt (till exempel interna Sidastudier

inom ett visst område och metodutvecklingsprojekt).

Inget sätt är genomgående bättre än något annat, bara mer eller mindre effektivt och långsiktigt i det specifika fallet.

I tabell 1 representeras Sidas verksamhet, dels i form av utfall, dels i form av antal insatser för fattigdomsmålet fördelat på de olika klassificeringskategorierna. Internationellt och på Sida finns det en tydlig trend att gå från mindre projektstöd till större programstöd och ett ökat fokus på policies och institutioner för fattigdomsbekämpning. Detta syns i tabellen i ökning av insatser och utfall i kategori C.

Klassificeringen görs när en insats inleds och grundar sig på handläggarens uppfattning om inriktning och resultat. Under året genomfördes en studie om informationens relevans och tillförlitlighet. Studien identifierade problem med subjektiv klassificering och att de kategorier som används i klassificeringen inte stämmer med den nya mångdimensionella synen på fattigdom.

Under året slutförde Sida en revidering av *Handlingsprogrammet för Fattigdomsbekämpning*, som antogs 1996, genom att ett nytt, övergripande synsätt på fattigdomsbekämpning togs fram, *Perspectives on Poverty*. De viktigaste styrande principerna är att:

- fattigdomsminskning är Sidas övergripande mål på alla områden
- övriga policies anpassas till synsättet
- fattigdom har många dimensioner och analysen av dessa måste vara anpassad till den specifika situationen
- det fordrar mycket god kapacitet att genomföra fattigdomsanalyser med beto-

ning på kapacitet i fält och stöd till kompetensutveckling i samarbetsländerna

- Sidas arbete ska vara baserat på fattigdomsanalyser på alla nivåer
- arbetet kräver en helhetssyn och stärkande av samarbete och koordination över ämnesgränser, både internt och externt
- det krävs ett uttalat ägarskap i samarbetsländerna och väl fungerande former för partnerskap för att fattigdomsbekämpningen ska bli hållbar. Ett viktigt instrument för detta är en effektiv dialog.

Enligt det nya synsättet identifieras följande huvudområden för interventioner, baserade på rekommendationer från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)s biståndskommitté (DAC):

- Stöd till generella strukturförändringar i ett land. De kan till exempel vara inriktade på tillväxt och demokratiska reformer som gagnar fattigdomsbekämpning och de fattiga.
- Insatser som inkluderar de fattiga eller gynnar dem indirekt. Några exempel på detta är grundutbildning, hälsa och stöd till små-

företag. Analysen ska klargöra relevansen för fattigdomsbekämpning och hur man verkligen ska nå ut till fattiga befolkningsgrupper.

- Insatser som är direkt riktade till olika kategorier av fattiga. Relevans, effektivitet och långsiktig hållbarhet måste uppmärksammas.

Under året har vidare ett förhållningssätt formulerats till *Poverty Reduction Strategy Papers*, som initierades av Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF). Det slås fast att samarbetsländernas nationella fattigdomsstrategier alltid ska uppmärksammas i Sidas arbete. Så långt möjligt ska dessa stödjas, bland annat genom kompetensutveckling och stöd till effektiva former för folkligt deltagande. Vikten av samordning med andra utvecklingsorganisationer, internationella och nationella, understryks.

Sida har samarbetat med Institute of Development Studies, vid University of Sussex, under 2002, för att undersöka hur Sida kan förhålla sig till ett mer aktivt deltagande och påverkan av fattiga människor i utvecklingssamarbete. Projektet har inte bara undersökt vad folkligt deltagande kan innebä-

Tabell 1. **Internationellt utvecklingssamarbete**, utfall i mnkr, procent av totalt utfall samt antal insatser

	2002		2001		2000		2002	2001	2000
	Utfall	%	Utfall	%	Utfall	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Fattigdomsbekämpning									
A Direkt påverkan	1 705	16	1 927	17	1 494	16	633	556	500
B Projekt och program där fattiga är inbegripna	1 873	17	1 982	17	1 998	21	777	828	936
C Indirekt påverkan genom policy och institutioner	4 840	44	4 543	40	2 796	29	2325	2150	2106
D Indirekt påverkan genom nationellt stöd	1 616	15	1 885	16	2 246	24	813	903	956
E Övrigt	894	8	1 100	10	995	10	1057	1251	1424
Summa	10 927	100	11 437	100	9 529	100			
Fred, demokrati och mänskliga rättigheter									
Huvudsakligt syfte	3 069	28	2 453	21	1 920	20	1736	1616	1577
Delsyfte	5 527	51	5 744	50	3 985	42	2131	2028	1989
Annat syfte	2 332	21	3 240	28	3 624	38	1659	1949	2234
Summa	10 927	100	11 437	100	9 529	100			
Miljö och en hållbar utveckling									
Huvudsakligt syfte	1 240	11	1 348	12	1 068	11	890	911	893
Delsyfte	5 046	46	5 348	47	3 559	37	1663	1605	1537
Annat syfte	4 642	42	4 741	41	4 902	51	3007	3115	3399
Summa	10 927	100	11 437	100	9 529	100			
Jämställdhet									
Huvudsakligt syfte	784	7	708	6	682	7	560	556	602
Delsyfte	7 032	64	7 018	61	4 911	52	2806	2580	2463
Annat syfte	3 111	28	3 712	32	3 936	41	2182	2490	2777
Summa	10 927	100	11 437	100	9 529	100			

ra utan även hur Sidas roll, organisation och biståndsformer relaterar till detta. Arbetet har byggt på ett aktivt samarbete mellan programhållare från olika avdelningar och forskare utifrån. Projektet kommer att slutföras under 2003.

SEX DELMÅL FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET

1. Resurstillväxt

Ett stort antal studier som jämför ekonomisk tillväxt och fattigdom i olika länder visar att ekonomisk tillväxt är en nödvändig förutsättning för att fattigdomen ska minskas. Ekonomisk tillväxt måste ses i ett mycket långsiktigt perspektiv, eftersom investeringar och biståndssatsningar kan ge avkastning en lång tid framöver. Olika teorier om orsakerna till ekonomisk tillväxt betonar vikten av

- makroekonomisk balans och övergripande ekonomiska reformer
- en effektiv offentlig sektor och effektiva offentliga institutioner
- ett stort humankapital
- en stark privatsektor och grundläggande infrastruktur
- avsaknaden av diskriminering och konflikter.

Stöd till *ekonomiska reformer* ges i form av generellt budgetstöd. Insatserna ska bidra till makroekonomisk stabilitet och ge finansiering och incitament för fortsatta övergripande reformer. Syftet är att höja den ekonomiska tillväxten och bekämpa fattigdomen. Numera knyts budgetstödet till genomförandet av landets nationella fattigdomsbekämpningsstrategi.

En stor del av Sidas stöd ges för att effektivisera *den offentliga förvaltningen* i utvecklingsländerna, både den centrala nationella förvaltningen, den nationella förvaltningen i de sektorer där Sida är engagerad och den lokala förvaltningen. Sidas stöd till rättsväsendet innebär bland annat att förstärka det privata ägandeskyddet och garantera att affärskontrakt är bindande. Syftet är att sänka transaktionskostnader för affärer och underlätta den ekonomiska tillväxten. Sida fortsätter sitt arbete för att förbättra hanteringen av offentliga medel, vilket förväntas bidra till att samarbetsländer bättre kan genomföra sina fattigdomsbekämpningsstrategier och skapa förutsättningar för snabbare tillväxt.

Utbildning och hälsa är grundläggande rättigheter, och Sida har varit mycket aktiv inom dessa sektorer. Satsningar på utbildning och hälsa förbättrar

dessutom väsentligt produktiviteten. Studier visar exempelvis att satsningar på grundskoleutbildning ger större avkastning än andra kapitalsatsningar och att läskunnighet är viktig för produktiv självsysselsättning. En kommission vid Världshälsoorganisationen (WHO) som föreslagit ett ambitiöst program för att väsentligt förbättra hälsan i låginkomstländerna, uppskattar att de samhällsekonomiska intäkterna blir minst tre gånger större än kostnaderna.

Policyreformer och institutionell utveckling är nyckelinslag i Sidas stöd till *infrastruktur, näringsliv och urban utveckling*, för att ge länder förutsättningar för snabbare tillväxt. Exempel på insatser är:

- Sida och Tyskland stödjer sedan 2001 utvecklingen av den finansiella sektorn i Uganda. Sektorstödet fokuserar på policyutveckling och institutionsuppbyggnad, inte minst för att minska klyftan mellan sektorns formella och informella delar.
- Resultatanalysen av rehabiliteringen av väg ER 510 och landsbygdselektrifieringen i provinsen Nampula i Moçambique visade på positiva ekonomiska och sociala effekter, till exempel ökad bomullsproduktion, lägre malningspriser och ökad tillgång till färskt kött och fisk.

Naturbruket är den största näringsgrenen i många utvecklingsländer där även de flesta fattiga försörjer sig. Därför får naturbruket ett betydande stöd från Sida. För att åstadkomma hållbara förbättringar för de fattiga har Sida till exempel stött ett program för ekonomisk tillväxt i avlägsna områden i Zambia som hjälper småbönder att utnyttja marknadens fördelar och tjäna bättre på försäljningen av sina produkter. Stöd till African Network for Agroforestry Education och Zambia Agroforestry Project har dels knutit forskning till fattiga bönders verklighet så att forskningsresultatet faktiskt hjälper bönderna, dels bidragit till ökad produktion av majs, foder och ved.

Olika sorters *diskriminering* bryter mot de mänskliga rättigheterna och minskar de diskriminerades produktivitet, och dämpar därmed den ekonomiska tillväxten. Detta gäller inte minst diskrimineringen av kvinnor. Det finns tecken på att satsningar som gynnar kvinnor ger väsentligt högre ekonomisk avkastning än samma satsning på män. Sidas stöd till mänskliga rättigheter och speciellt till jämställdhet mellan kvinnor och män kan därför också befrämja ekonomisk tillväxt.

Den förödande effekt *väpnade konflikter* har på den

ekonomiska tillväxten har på senare tid uppmärksamats. Många av de länder i Afrika som uppvisat den sämsta ekonomiska tillväxten över en längre period har varit inblandade i väpnade konflikter. Således är insatser för fredsfrämjande och konflikthantering också fattigdomsbekämpande. Fattigdomsbekämpning kan i sin tur vara fredsbefrämjande.

2. Ekonomisk och politisk självständighet

Detta måls betydelse har ändrats väsentligt sedan det fastslogs. För det första har de flesta länder numera uppnått formell politisk självständighet. Det är viktigt att dessa nya staters legitimitet bekräftas genom förstärkt demokrati, tydlig respekt för de mänskliga rättigheterna och utveckling av en effektivare offentlig förvaltning.

För det andra är inget land i världen ekonomiskt självständigt i meningen självförsörjande. Under det senaste halvsekllet har de u-länder som öppnat sig mest mot världsekonomin vuxit snabbast, medan de som ekonomiskt avskärmat sig från omvärlden har förblivit ytterst fattiga. I stället för självförsörjning måste målet snarare vara att skapa en ekonomisk handlingsfrihet genom satsningar som leder till ökad ekonomisk tillväxt.

Den externa skuldbördan är fortfarande ett väsentligt hinder för många av Sidas samarbetsländer. I takt med att länderna kvalificerar sig för skuldlättnader under det fördjupade internationella initiativet för djupt skuldsatta fattiga länder (så kallat HIPC 2), ges svenskt stöd till *ekonomiska reformer* i form av ett generellt budgetstöd som kan användas för skuldtjänst eller andra offentliga utgifter. Sida har under 2002 även genomfört insatser för att bygga upp ländernas kapacitet att hantera skulden.

Ett land kan också få större frihet att styra sin egen utveckling genom att skaffa sig nödvändig kompetens och analysförmåga via *forskning*.

3. Ekonomisk och social utjämning

Ekonomiska studier visar, i motsats till vad som tidigare hävdats, att en relativt jämn fördelning av produktiva tillgångar är en god förutsättning för snabb och uthållig ekonomisk tillväxt. Många Sidainsatser ska öka de fattigas förmåga att vara ekonomiskt produktiva – att skapa ekonomisk tillväxt – genom att:

- öka de fattigas tillgång till produktiva resurser. För många fattiga är deras arbetskraft deras främsta ekonomiska tillgång. Mikrofinans möjliggör för de fattiga att investera och marknadsföra sina varor. Sida hade

trettio mikrofinansinsatser år 2002, främst i Afrika och Latinamerika. Sidas satsningar mot aids, tuberkulos och malaria syftar till att förhindra tre sjukdomar som bland annat minskar människors produktivitet.

- öka deras förmåga att använda sina resurser effektivt. Diskriminering, regressiv beskattning och korruption är faktorer som minskar de fattigas produktivitet. Sverige och Vietnam har skrivit under ett samarbetsavtal om fattigdomsbekämpning. Det tas som en framgång att den vietnamesiska regeringen är beredd att arbeta så öppet med frågan.
- minska de fattigas och de potentiellt fattigas sårbarhet. Mikrokrediter hjälper också de fattiga att spara i goda tider för att kunna låna i sämre tider. Under de senaste tio åren har många u-länder lyckats stabilisera sina ekonomier, vilket har varit ett av delsyftena med Sidas stöd till ekonomiska reformer. Tidigare obalanser medförde höga räntor, arbetslöshet och inflation som de fattiga hade svårt att skydda sig mot. Sida ska tillsammans med andra givare göra 15 fallstudier för att dra slutsatser om hur de fattiga kan få tillgång till privatförsäkring.

4. Demokratisk samhällsutveckling

Politik är lika centralt för utveckling som ekonomi visar bland annat FN:s utvecklingsprogram (UNDP) *Human Development Report 2002: Deepening Democracy in a Fragmented World*. Människor runt om i världen vill ha frihet att påverka sina liv, att uttrycka sina åsikter och delta – direkt eller via ombud – i beslut som rör samhället de lever i. En breddning och fördjupning av demokratin måste till för att ett sådant reellt deltagande ska bli verklighet.

Demokratin gynnar de fattiga på flera sätt. Demokratiska regimer är mer benägna att föra en politik som respekterar mänskliga rättigheter och garanterar alla människors lika rätt till ett värdigt liv. Studier visar att människor i demokratier lever längre, att färre barn dör och att antalet barn per fertil kvinna är lägre än vad som är fallet för människor som lever under auktoritära regimer med samma inkomstnivå. Demokrati kan också vara konfliktförebyggande genom att intressekonflikter hanteras med fredliga medel.

En allt större andel av Sidas bistånd och allt fler Sidainsatser har fred, demokrati och mänskliga rättigheter som huvudmål eller delmål.

Sida stödjer politiska processer och institutioner såsom parlament, val, partiväsande, statlig och lokal förvaltning och rättsstater. Sida främjar också framväxten av en demokratisk kultur genom samarbete med det civila samhället och staten. Andra insatser främjar yttrandefrihet, fria medier, tillgång till information, ombudsmän och oberoende revision.

Under 2002 har Sida fortsatt sitt arbete med metod-, analys- och kompetensutveckling. Maktlöshet är en viktig del av det mångdimensionella fattigdomsbegreppet. Sida har därför i ett metodprojekt som avslutades under året lyft fram att maktanalyser bör ingå i landstrategierna. Sida bekostade en maktanalys för Etiopiens landstrategi.

Året har präglats av fortsatta ansträngningar att genomsyra Sidas utvecklingssamarbete med ett demokrati- och människorättsperspektiv där barns rättigheter ingår. Viktiga instrument för detta arbete är såväl riktade som allmänna utbildningar i demokrati-, människoräts- och barnperspektiv. En kartläggning gjordes i år av arbetet till förmån för barn och ungdomar som utförs av avdelningen för demokrati och social utveckling.

I år påbörjades ett sektorprogram för rättssektorn i Uganda, det enda sektorprogrammet hittills i denna delsektor. Sida har stött planeringen sedan 2001. I programmet ingår hela rättskedjan, från ministerier till domstolar, åklagare, polismyndighet och fängelser. Helhetsgreppet bör kunna minimera flaskhalsar i rättskedjan.

5. En framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön

Enligt Sidas handlingsprogram för miljömässigt hållbar utveckling ska miljöaspekter integreras i hela Sidas verksamhet. Bland viktiga åtgärder under året kan nämnas att

- Sida aktivt medverkat i en särskild studie som gjorts av Europeiska unionen (EU), Department for International Development (DFID) och FN:s utvecklingsprogram (UNDP) om fattigdom och miljö inför FN:s konferens i Johannesburg om miljö och utveckling
- Sida har utarbetat handlingsplaner för de viktigaste miljökonventionerna och redovisat dem för regeringen. En konsultstudie har genomförts som underlag för det fortsatta arbetet med integration av miljökonventionerna i utvecklingssamarbetet
- Sida har utarbetat anvisningar för grön upphandling

- en handledning för miljöindikatorer i biståndet har utarbetats
- anvisningar för strategisk miljöanalys i samband med landstrategiarbetet har utarbetats, liksom en manual för integrering av miljöaspekter i samband med sektorprogramstöd
- den tidigare handledningen för miljökonsekvensbedömning har reviderats.
- avtal har slutits med Stockholm Environment Institute om stöd i arbetet med sårbarhetsfrågor
- två av de stödfunktionerna som Sida etablerat för att hantera miljöaspekter på biståndet har konsoliderats ytterligare. Det gäller dels stödfunktionen för miljökonsekvensbedömning i projekt och program vid Centrum för miljökonsekvensbedömningar (MKB) inom Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala, dels stödfunktionen för strategisk miljöanalys och integrering av miljöaspekter i landstrategiarbetet vid enheten för miljöekonomi vid Göteborgs universitet. Avtalen med Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen, för liknande stöduppgifter i Sidas arbete, har förlängts. Avtal om ytterligare en stödfunktion, den vid Centrum för biologisk mångfald vid Sveriges lantbruksuniversitet, har slutits under året.

En stor del av årets verksamhet har präglats av förberedelserna inför ovannämnda FN-konferens i Johannesburg. Sida har aktivt medverkat i förberedelsearbetet och vid själva konferensen. En särskild insats var att redovisa arbetet kring Viktoriasjön som Sida medverkar i.

Arbetet med integrering av miljöaspekter i Sidas verksamhet har utvecklats. Viktiga instrument för detta arbete, i vilket miljöpolicyenheten medverkat, är Sidas synsätt på fattigdomsbekämpning samt dess operativa del, *Så arbetar Sida*. Årets informationskampanj om fattigdom och hälsa har särskilt belyst den viktiga frågan om miljö och hälsa. Detta var också temat för ett av tre seminarier vid årets fattigdomskonferens.

Endast 28 procent av Sidas insatser har miljö och hållbar utveckling som huvudsyfte, men drygt hälften har det som delsyfte. Detta kan tyda på att det femte delmålet för bistånd genomsyrar Sidas verksamhet och beaktas i många skilda insatser.

Sida har under året arbetat med en strategi för vatten- och sanitetsfrågor för både landsbygd och urbana områden. Strategin pekar på vikten av hus-

hållning med knappa vattenresurser genom striktare prissättning och på behovet av ökade satsningar på hälsa genom förbättrad sanitet i slumområden.

Skyddet av den byggda kulturmiljön har uppmärksamats genom formulering av särskilda riktlinjer för kulturminnesvård. I dessa pekas på vikten såväl av bevarandet av kulturhistoriska byggnadsmiljöer som att skapa förutsättningar för de boende att bo kvar och utveckla sin byggda miljö. I ett arrangemang av Stockholms stad, "Stockholm Partnerships for Sustainable Cities", prisbelönades flera projekt stödda av Sida.

6. Jämställdhet mellan kvinnor och män

Andelen insatser liksom utfallet där jämställdhet är huvudsyfte eller delsyfte fortsätter att öka, även om andelen som har jämställdhet som huvudsyfte förblir liten. Denna trend stämmer med Sidas "mainstreaming"-strategi, att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra hela Sidas verksamhet.

Sidas *utvärdering* av strategin har under året väckt stort intresse. Utvärderingens viktigaste slutsatser är att strategin har fungerat bra på policynivå, men att den behöver förstärkas på insats- och genomförandenivå. Den pekar också på behovet av tillräckliga resurser för att kunna driva ett arbete som främjar jämställdhet. Det är nödvändigt med kunskaper om det sociokulturella sammanhanget och om hur jämställdhet och fattigdomsbekämpning kan samverka. Förutsättningar för framgång är en engagerad ledning och kapacitet för dialog med olika aktörer om jämställdhet. Utvärderarna rekommenderar att Sida fortsätter med strategin och utvecklar den. Studien har spritts internt och externt, bland annat till DAC:s arbetsgrupp för jämställdhet.

Under året har Sida förstärkt sitt arbete mot *trafficking*, det vill säga människohandel av främst kvinnor och barn för sexuell exploatering och prostitution. I Östeuropa och Afrika stödjer Sida projekt för att förstärka lagstiftningen, utbilda ansvariga personer och organisationer samt hjälpa offren.

Andra exempel på insatser som främjar jämställdhet är:

- Ett projekt i Tanzania som arbetar med att förebygga hiv/aids bland ungdomar ger ut tidningen *Femina* på swahili och engelska. Tidningen ger flickor och pojkar en möjlighet att få kunskap om och diskutera sexualitet, roller, relationer mellan könen, våld och hiv/aids.
- För att bekämpa *kvinnlig könsstympning* stödjer Sida organisationen Rainbo som vidareförmedlar svenska medel till mindre projekt i Afrika mot könsstympning. Organisationen Tostan får Sida-bidrag för informell utbildning för kvinnor i de senegalesiska byarna.
- Genom Sidas stöd till Unicef och Svenska Afghanistankommittén har *afghanska flickor* fått möjlighet att gå i skolan.
- Sida och andra givare stödjer The International Network on Gender and Energy (ENERGIA), som arbetar med *energifrågor ur ett jämställdhetsperspektiv*. Nätverket är ett resurscenter som ger råd till myndigheter och givare, håller kurser och bedriver forskning.
- Genom Sidas bidrag stödjer The African Women's Development and Communications Network (FEMNET) ett antal *afrikanska enskilda organisationer* i deras arbete med jämställdhets- och rättighetsfrågor. FEMNET fungerar även som en resursbas för Sida.

Förutom de regelbundet återkommande kurser i jämställdhet som Sida erbjuder för både personal och konsulter, har sektorsanpassade utbildningar genomförts i år. Sida har dessutom delfinansierat ett initiativ för global jämlikhet i hälsa vilket resulterat i boken *Engendering International Health* om jämställdhet, jämlikhet och hälsa i utvecklingsländerna.

Översikt över verksamhetsgrenar

Sidas verksamhetsgrenar inom politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete omfattar:

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter, Sociala sektorer, Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system, Naturbruk, Ekonomiska reformer, Forskningssamarbete, Humanitära insatser och konfliktförebyggande, Enskilda organisationer samt Övrigt.

Arbetet med Sidas nya synsätt på fattigdom, "Perspectives on Poverty", och det mångdimensionella fattigdomsbegreppet har fått genomslag inom alla verksamhetsgrenar under året. Maktlöshet är en viktig del i det mångdimensionella fattigdomsbegreppet och Sida har därför under året lyft fram behovet av att göra maktanalyser som bland annat beskriver de formella och faktiska maktstrukturerna och maktrelationerna i landet. Det mångdimensionella fattigdomsbegreppet understryker också behovet av fri och tillgänglig kommunikation samt en ökad hänsyn till kulturella och ekologiska förutsättningar. Under året har därför en rad dokument utarbetats, till exempel en hälsopolicy, riktlinjer för hiv/aids och rättigheter i undervisningsinsatser. Alla dessa dokument vidareutvecklar vikten av den roll sociala sektorer har för utveckling.

När det gäller landsamarbete har forskning inom flera discipliner koncentrerats till samma geografiska områden för att på så vis kombinera samhällsvetenskapliga, biologiska och ekonomiska aspekter. En ökad samhällsvetenskaplig orientering har också märkts inom den internationella u-landsinriktade forskningen Världshälsoorganisationen (WHO) och Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR) och mål har formulerats i termer av fattigdomsbekämpning.

Sidas strategi för att effektivisera biståndet genom nya resurssnåla arbetsformer och metoder har också starkt påverkat arbetet under året. Det avspeglas bland annat i att antalet programstöd eller programstödsliknande samarbeten har ökat. Särskilt inom de sociala sektorerna har stödet successivt för-

ändrats till bredare och mer integrerade insatser och till sektorprogramstöd inom hälsa och undervisning.

Även forskningssamarbetet har utvecklats mot flera programstöd för att bygga upp strategier för lokala forskarutbildningar.

Det ökande antalet programstöd och liknande samarbetsformer har också ökat behovet av policydialog med samarbetslandet och andra givare. På grund av frånvaron av oberoende rättsväsenden i flera samarbetsländer handlar till exempel Sidas stöd till arbetet för mänskliga rättigheter främst om att bidra till att öka medvetenheten och föra upp frågorna på den politiska dagordningen.

I samma riktning verkar det ökande intresset för decentraliseringsreformer i samarbetsländerna. Denna trend ställer nya krav på dialog mellan sektorerna och inte minst på analys av den sociala dimensionens betydelse för människors tillgång till och möjlighet att utnyttja samhällets alla institutioner, formella såväl som informella. Sida har därför under 2002 fortsatt det interna utredningsarbetet kring social utveckling och diskuterar nu åtgärder som ska leda till förstärkt kunskap och bättre resursutnyttjande i landstrategiprocesser, insatser och dialog.

Också inom infrastruktur, näringsliv och urban utveckling har en betydande del av samarbetet inriktats på stöd till policyreformer och institutionell utveckling på sektornivå. En tydligare fokusering på insatser som ska skapa institutionella och strukturella förutsättningar för privata aktörer eftersträvas, medan insatser som medverkar direkt i kommersiella aktiviteter reduceras. Således har

under året insatserna för att mobilisera privat kapital för investeringar i infrastrukturen ökat. Den snabba utvecklingen av världshandeln har inneburit fortsatt fokus på handelspolitiska frågor och insatser för att stärka samarbetsländernas kapacitet att arbeta med dessa frågor.

Under året har också ett stort antal breda program genomförts för att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt för den fattiga befolkningen på landsbygden. Decentralisering av offentlig förvaltning och resurshantering, integrering av den fattige småbrukaren i penningekonomin och därmed en sammanhängande utveckling av marknader och handel är viktiga delar också av dessa program.

I södra Afrika är vatten en begränsad resurs och regionalt samarbete är absolut nödvändigt för att skapa ett effektivt och hållbart nyttjande. Arbetet med gemensam förvaltning och nyttjande av gränsöverskridande floder i södra Afrika har därför ytterligare förstärkts under året.

I samarbetet om ekonomiska reformer har samtliga insatser för första gången gått till budgetstöd (finansiering av statsbudgeten). Orsaken till denna förändring är processerna med skuldlättnadsinitiativet Skuldtyngda fattiga länder (HIPC) och utarbetandet av nationella strategier för fattigdomsbekämpning Poverty Reduction Strategy (PRS) som bidragit till att samarbetet nu blivit mer långsiktigt med fokus på fattigdomsbekämpning.

Det humanitära biståndet har under 2002 fått anpassa sig till drastiska förändringar i pågående kriser samtidigt som nya svårhanterliga situationer

har uppstått. I Afghanistan inleddes på allvar omställningen mot återuppbyggnad och ett mer långsiktigt utvecklingssamarbete. I Angola ledde vapenvilan till en dramatisk ökning av det humanitära stödet. Israels ockupation av Västbanken och Gaza ledde till ett snabbt ökande behov av humanitärt stöd från omvärlden och i Södra Afrika har torkan, i kombination med politiskt vanstyre och hiv/aids-epidemin, lett till en komplex kris. Eftersom väpnade konflikter leder till fattigdom måste alla verksamhetsområden i högre grad utveckla insatser som verkar konfliktförebyggande.

Sida har i samarbetet med de tolv enskilda så kallade ramorganisationerna i ökad utsträckning verkat för att dessa organisationer ska förbättra sin rapportering av stödets effekter på det civila samhällets utveckling. Ett instrument för organisationsanalys har utarbetats som stöd för denna rapportering.

UTFALL 2002

Det totala utfallet för verksamhetsgrenarna, liksom fördelningen dem emellan, är i stort sett oförändrad jämfört med föregående år. Demokrati och mänskliga rättigheter har ökat medan Infrastruktur har minskat.

I linje med Sidas strategiska prioritering för att effektivisera biståndssamarbetet både hemma och i fält har totalt antal insatser under 2002 fortsatt att minska och genomsnittligt avtalat belopp per insats har ökat. Däremot har strävan att också öka avtalslängden i nya insatser inte fått stort genomslag

Tabell 2. Översikt över verksamhetsgrenarna, kostnader i mnkr, procent av utfall samt antal insatser

	2002			2001			2000			2002	2001	2000
	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Internationellt utvecklingssamarbete												
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	1 774	1 726	16	1 559	1 520	13	1 390	1 354	14	1555	1543	1544
Sociala sektorer	1 431	1 366	13	1 561	1 504	13	1 304	1 248	13	835	869	910
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	1 607	1 551	14	2 124	2 035	18	1 961	1 874	20	978	1009	1032
Naturbruk	959	902	8	973	929	8	832	791	8	589	599	598
Ekonomiska reformer	535	514	5	514	499	4	570	550	6	21	19	15
Forskningssamarbete	915	846	8	886	828	7	781	727	8	358	372	370
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	1 637	1 601	15	1 681	1 666	15	1 673	1 645	17	560	596	696
Enskilda organisationer	907	896	8	905	876	8	964	954	10	109	121	119
Övrigt	1 624	1 525	14	1 700	1 581	14	493	387	4	499	438	484
Summa	11 390	10 927	100	11 903	11 437	100	9 966	9 529	100	5504	5562	5768
Totalt antal insatser*										5397	5476	5644

* Visar summan av verkligt antal insatser. En insats kan tillhöra två eller flera verksamhetsgrenar vilket gör att summan blir högre än det verkliga antalet insatser.

ännu. Variationen i insatsstorlek mellan olika verksamhetsgrenar är betydande. Detta förklaras av att

biståndsformer och biståndskanaler varierar inom verksamhetsgrenarna.

Tabell 3. Återrapporteringskravet Intern effektivitet, verksamhetsgren

	Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr			Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, antal månader			Genomsnittligt utfall per insats, tkr		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Verksamhetsgren									
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	2 561	3 418	2 271	18	17	19	1 110	985	877
Sociala sektorer	5 186	3 440	3 650	21	16	20	1 636	1 731	1 371
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	4 399	8 197	5 103	19	19	22	1 586	2 017	1 816
Naturbruk	6 196	4 544	2 483	18	17	18	1 531	1 551	1 322
Ekonomiska reformer	25 000	53 135	70 000	18	13	13	24 497	26 263	36 667
Forskningssamarbete	6 949	6 644	7 088	24	26	24	2 364	2 225	1 965
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	5 887	5 706	4 721	19	16	18	2 858	2 795	2 363
Enskilda organisationer	29 264	10 566	7 831	18	19	16	8 216	7 239	8 013
Övrigt	4 801	10 143	2 043	12	11	15	3 057	3 610	800
Totalt*	6 040	5 794	4 035	18	17	19	2 025	2 089	1 688

* En insats kan räknas under en eller flera regioner. I denna rad är inga insatser eller belopp dubbelräknade.

[Bild borttagen]

Jubel på årsdagen av Östtimors självständighet. Sida vill främja fattiga människors möjlighet att delta i demokratiska processer.

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna demokrati inklusive media, offentlig förvaltning, mänskliga rättigheter samt rättsväsende. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att bidra till demokratisering och till att stärka respekten för samt skyddet och efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna.

ALLMÄNT

Antalet demokratiska stater i världen har ökat. I teorin klassas i dag 140 av världens stater som demokratiska, det vill säga att länderna bland annat hållit någorlunda fria och rättvisa val. I praktiken är det endast kring 80 stater som respekterar mänskliga rättigheter, kan kalla sig rättsstater, och möjliggör även för fattiga människor att få inflytan-

de över beslut som påverkar dem. En tredjedel av världens befolkning lever fortfarande i auktoritära stater där fattiga människors möjligheter, säkerhet och makt är kraftigt beskurna. Den globala utvecklingen av mänskliga rättigheter har generellt präglats av dels en tilltagande polarisering i diskussionerna och besluten i FN:s årliga kommission om mänskliga rättigheter, dels nya och svårlösta avväg-

ningar mellan å ena sidan individers rättigheter och rättssäkerhet, och å andra sidan staters säkerhet i kampen mot terrorism. De allra flesta samarbetsländer präglas alltså av bristande respekt för de mänskliga rättigheterna.

Sidas insatser syftar till att främja fattiga människors möjligheter, säkerhet, makt och rätt till ett värdigt liv genom att bidra till en demokratisk samhällsutveckling i samarbetsländerna. Sida försöker stärka processer och värden såsom ansvarsutkrävande, deltagande, öppenhet och alla mäns, kvinnors, flickors och pojgars lika rättigheter och lika värdighet. Insatserna ska stärka politiska institutioner, processer och offentlig förvaltning. De ska också främja en demokratisk politisk kultur, stärka rättsstaten, och uppmuntra till ett barnvänligt samhälle och länkar mellan staten och det civila samhällets organisationer. Frånvaron av ett oberoende rättsväsende gör det särskilt svårt att få verkligt och bestående genomslag för insatser på detta område. I sådana fall bidrar Sidas stöd främst till att öka medvetenheten och föra upp människorättsfrågorna på den politiska dagordningen. De interna riktlinjer för stöd till internationella enskilda demokrati-, förvaltnings- och människorättsorganisationer som utarbetades 2001, har under året inneburit att administrationen av stödet har blivit effektivare genom att stödet till organisationerna gäller längre avtalsperioder och ger större verksamhetsstöd, och portföljens sammansättning ses över. Hittills har människorättsorganisationer dominerat bland dem som fått stöd. Sida har börjat att identifiera fler internationella organisationer som arbetar med demokrati och förvaltning.

Analys av utfall

Moçambique är det enskilt största samarbetslandet även år 2002. Sydafrika ligger i år på tredje plats (andra plats 2001) och insatsvolymerna minskar för andra året i rad, i år med elva procent. På andra plats 2002 ligger Tanzania vars volymer ökat kraftigt, det senaste året med 98 procent. Det totala antalet insatser fortsatte att minska, medan antalet större insatser (mer än 15 miljoner kronor) ökade även i år. Projektstöd dominerar fortfarande kraftigt som biståndsform med 63 procent av värdet. Antalet sektorprogramstöd inom verksamhetsgrenen ökar dock i enlighet med Sidas linje att i högre utsträckning förmedla resurser genom denna för mottagarlandet oftast mer lätthanterliga biståndsform. Två större sådana insatser pågår i Moçambique (stöd till civildepartementet) och Bolivia (stöd till förvaltningsreformen PRI). Sektorprogramstö-

dens volym är dock i stort sett oförändrad jämfört med föregående år.

Utfallet är högre än budgetunderlagets prognos. Ökningen ligger främst på Afrika.

DEMOKRATI INKLUSIVE MEDIA

Resultatanalys och utvärderingar

Enligt den resultatanalys som genomfördes av utvecklingssamarbetet i Centralasien våren 2002 har Sidas stöd till projektet "Kvinnor i politiken" i Kazakstan ökat medvetenheten om jämställdhetsfrågor hos den kazakiska regeringen. Den särskilda kommissionen för familje- och kvinnofrågor har stärkts. Insatsen har också lett fram till lagförslag mot våld mot kvinnor i hemmet och för jämställdhet. Liknande projekt pågår i Kirgizistan, men har där inte hunnit lika långt.

Det Sidafinansierade samarbetet mellan förvaltningarna vid Sveriges riksdag och Vietnams parlament utvärderades under året. Samarbetet har förbättrat förvaltningens kapacitet att bistå parlamentet i dels dess utövande av kontrollmakten, dels i informationen till allmänheten. Debatter och frågestunder sänds numera direkt i vietnamesisk TV. Konstitutionen har ändrats så att maktbalansen har förskjutits något till förmån för parlamentet även om kommunistpartiets dominans fortfarande är entydig.

Svenska Caritas samarbetar i Peru, Colombia och Paraguay med organisationer knutna till den katolska kyrkan. Samarbetet gäller folkligt deltagande, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. En utvärdering under 2002 fann att programmet i hög grad uppfyllde målen, särskilt för kvinnors deltagande och organisering på basplanet. En utbildning av lokala ledare bedömdes som mycket relevant för att stärka demokratin, medan strategin för projektets fortlevnad ifrågasattes.

Ett tidigare projektstöd till Radio Bomboloma och Radio Pindjiuity i Guinea-Bissau utvärderades under året. Stationerna åtnjöt stort förtroende bland lyssnare. De sände program om miljö- och jämställdhetsfrågor och direktsände debatter i parlamentet med mera. Stödet bidrog, enligt utvärderingen, till att stärka det civila samhällets organisationer i den politiskt, ekonomiskt och socialt instabila situationen i landet.

Analys och problematisering

Insatser som berör de mest centrala delarna av en suverän stats politiska liv måste, för att bli långsik-

tigt bärkraftiga, bygga på gedigna analyser av maktstrukturer, maktrelationer, eliter, traditioner och lojaliteter som kan bromsa eller främja utveckling, politisk vilja och kapacitet. Den slutsatsen kan dras efter årets utvärderingar och resultatanalyser. Samarbetet bör vidare inriktas på politiska processer snarare än på separata institutioner. Stöd till exempelvis parlament kan då kombineras med stöd till medier, fristående forskningsinstitut och revision i syfte att öka möjligheten till ansvarsutkrävande och öppenhet. Stödet till Vietnams parlament är ett exempel på detta. Mål och metoder måste vidare anpassas till den politiska viljan till utveckling. Det är slutligen viktigt att ha realistiska tidshorisonter – demokratiseringsprocesser tar mycket lång tid, särskilt i auktoritära och delvis auktoritära stater.

Metodarbete och kompetenssatsningar

Brist på makt är en viktig del i det mångdimensionella fattigdomsbegreppet. Sida har därför i ett metodprojekt om bland annat politiska institutioner lyft fram att landstrategier även bör omfatta maktanalyser. Hur ser de formella och faktiska maktstrukturerna och maktrelationerna ut i landet? Hur uppfattas makten? Hur påverkar detta fattiga människor och deras möjlighet att delta i politiska processer? Som ett led i landstrategiarbetet för Etiopien gjordes därför under året en maktanalys av landet. Under året anordnades en konferens om demokrati, makt och partnerskap för att förstärka Sidas metodarbete och sprida vunna erfarenheter. Konferensen anordnades av Sida i samarbete med Kollegiet för utvecklingsstudier vid Uppsala universitet. Deltagarna diskuterade bland annat makt som en dimension i demokratisering och demokrati-bistånd samt i bekämpning av fattigdom. Konferensen samlade cirka 60 svenska och internationella forskare, beslutsfattare och praktiker. Den svenska resursbasen var väl företrädd.

Sida finansierade vidare ett banbrytande seminarium om funktionshindrade och val. Arrangörer var International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) och International Foundation for Election Systems (IFES). Seminariet hölls samtidigt med det svenska valet. Deltagare i seminariet "Global workshop on Universal Electoral Rights of People with Disabilities" var framträdande personer från handikapprörelsen och valkommissioner från hela världen. Deltagarna i seminariet antog en rättighetskatalog för medborgare med funktionshinder (Bill of rights for citizens with disabilities) – ett unikt, vägledande dokumentet för hur man kan underlätta för funktionshindrade att delta

Exempel

Den svenska högskoleinstitutionen för journalistfortbildning (Fojo) förmedlar i samarbete med Birzeituniversitetets mediecenter på Västbanken stöd till ett omfattande fortbildningsprogram för journalister. Målgruppen utgörs av yrkesverksamma palestinska tidnings-, radio- och tv-journalister. Fortbildningen bedrivs under svåra förhållanden med omfattande inskränkningar i rörelsefriheten. All planering har fått ske på kort sikt. Många av kurserna har fått ställas in eller ersättas med kurser i andra ämnen. Kursdeltagarna har, liksom lärarna, kunat rekryteras enbart från Ramallah/Jerusalemregionen. Under de tre första kvartalen 2002 har Fojo och mediecentret totalt genomfört 26 kursveckor i tio olika ämnen för 174 deltagare på Västbanken och i Gaza. Kurserna har handlat om bland annat redigering, reportage, foto, Internetjournalistik, ljud- och kamerateknik samt journalistik för barn.

i nationella val och kandidera till valda ämbeten. Sida har haft nytta av seminariets slutsatser i sitt metodarbete på bland annat området valobservation.

Under en utvärdering av Media Institute of Southern Africa (MISA) som genomfördes 2001 framkom önskemål om bättre samordning av stödet från de olika givarna. Sida har därför under 2002 tillsammans med övriga givare lagt grunderna för gemensam finansiering, och ett strategiskt partnerskap med MISA. Sida har som ett led i detta arbete ingått ett nytt femårigt samarbetsavtal med MISA.

För att öka kompetensen inom Sida avseende mediers betydelse för demokrati, mänskliga rättigheter och social utveckling anordnas seminarier. Teman för årets seminarier har varit "Communication for Development" och "Nordisk public service-radio och TV i utvecklingssamarbetet".

Analys av utfall

Utfallet för demokratiinsatser har ökat jämfört med föregående år. Demokratiinsatser är till stor del inriktade på stöd till institutioner och processer såsom parlament och ökad öppenhet, insyn och yttrandefrihet. Den *direkta* fattigdomsbekämpande inverkan blir då förhållandevis låg. En *indirekt* påverkan blir dock möjlig genom målgrupperna för samarbetet exempelvis genom att skapa förutsättningar för fattiga människor att delta – direkt eller via ombud – i politiska processer och därigenom få ökad makt över beslut som påverkar deras vardag.

Utvärderingar och sektorprogramstöd

En medveten strategi i Sidas utvecklingssamarbete på västra Balkan är att arbeta parallellt på central och lokal nivå för att öka kommunikation, öppenhet, insyn och förtydligande av roll- och ansvarsfördelning. Sida har sedan 1997 givit stöd till en lokal organisation i Bosnien och Hercegovina för att bygga upp ekonomisystemen (FiNova) på kommunal nivå. Stödet utvärderades 2002. En av slutsatserna i utvärderingen var att systemet passar lokala förhållanden väl och anses ha ökat insynen och öppenheten inom ekonomisk redovisning och rapportering. Totalt har 22 av 110 kommuner deltagit i projektet.

Sida finansierar genom Europarådet en insats i Albanien som ska bistå förvaltningen när den genomför landets antikorrupsionsstrategi. En utvärdering av insatsen har gjorts under året. Den konstaterar att en antikorrupsionsenhet har etablerats under premiärministerns kansli; kontoret följer tillsammans med representanter från de olika departementen upp genomförandet av landets antikorrupsionsstrategi. I detta arbete har stickprov gjorts av notarius publicus-funktionen i landet för att ge rekommendationer på hur regler bör omarbetas för att minska korruptionen inom detta skrå. Likaså har en rapport skrivits som visar de disciplinära åtgärder som landets myndigheter vidtagit då personal blivit anklagad för korruption.

Sidas samarbete med United Nations Development Programme (UNDP) för god samhällsstyrning i Honduras har utvärderats efter fem års arbete. Programmet har i realiteten bestått av flera olika projekt som valts ut på olika grunder. Programmet kan därför alltså inte sägas ha förverkligats enligt utvärderingen. Flera av de enskilda projekten visar dock mycket positiva resultat, främst de som gäller statis-

tik, jämställdhet och lokal utveckling. Värdet av UNDP:s roll och medverkan skiftar mellan olika projekt. I vissa projekt har UNDP varit alltför passivt, i andra alltför aktivt. I något fall där projektet rört ett känsligt politiskt område har UNDP:s roll varit mycket positiv och viktig. Enligt utvärderingen bör Sida fortsättningsvis samarbeta med UNDP på ett mer selektivt sätt och fokusera på insatser där UNDP tillför något viktigt. Sida bör vidare vara mer aktivt i identifiering och utformning av projekten.

Sida har sedan 1996 gett stöd till den sydafrikanska statistikmyndigheten Statistics South Africa (Stats SA) genom svenska Statistiska centralbyrån (SCB). Sida har under 2002 utvärderat myndighetens organisatoriska utveckling och dess statistikproduktion som uppföljning till en studie utförd 1999. Resultatet visar att Stats SA gjort avsevärda framsteg både organisatoriskt och vad gäller statistikproduktionens kvalitet och tillförlitlighet, även om målsättningarna för myndigheten ibland är överambitiösa. Dessa framsteg är avgörande för Sydafrikas möjligheter att genomföra folkräkningar och fortlopande förse beslutsfattare och allmänhet med statistisk information.

Sida har låtit genomföra en utvärdering av sitt samarbete med provinsförvaltningen i Östra Kap, Sydafrika, inför ett planerat fortsatt samarbete. Samarbete finns inom området finansiell styrning med Ekonomistyrningsverket (ESV) som svensk partner och inom personalutveckling med konsultföretaget SIPU som svensk partner. Utvärderingen diskuterar samarbetets måluppfyllnad och rapporterar om hur de två delprojekten genomförs av den sydafrikanska provinsadministrationen och de svenska konsulterna. Konsultrapporten rekommenderar att arbetet fortsätter inom området personalutveckling, men med en delvis ny inriktning för stödet inom finansiell styrning.

I delsektorn ingår ett sektorprogramstöd – det institutionella reformprogrammet (PRI) i Bolivia. Genomförandet av reformprogrammet, som inleddes 2000 med stöd från Sida, har skett i stort sett i enlighet med planerna även om mindre förseningar i genomförandet noterats. Efter presidentvalen i augusti 2002 har dock frågan om de politiska förutsättningarna för reformen aktualiserats, bland annat i relation till personaltillsättningar inom den statliga förvaltningen och särskilt inom de pilotinstitutioner som hittills omfattas av reformen.

Analys och problematisering

I Sidas samarbetsländer går utvecklingen mot större insatser. Ambitionen är också att öka andelen

Exempel

Stödet till Africa Budget Project inom ramen för Institute for Democracy in South Africa (IDASA) har under året utvidgats med fransktalande Afrika. Först identifierades relevanta samarbetsorganisationer i det civila samhället. Sedan ska organisationerna utbildas i hur budgetprocesser analyseras utifrån fattigdoms-, barn- och jämställdhetsperspektiv. Syftet är att organisationerna dels ska kunna sprida information och bidra till debatt, dels vara en kvalificerad källa till information för regeringarna.

[Bild borttagen]

Unga lokalpolitiker. Sida stödjer en demokratisk politisk kultur och uppmuntrar till länkar mellan staten och det civila samhället.

sektorprogramstöd för att utveckla de offentliga systemen. Sektorprogramstöd är, jämfört med delsektorerna demokrati och mänskliga rättigheter, enklare att genomföra i delsektorn offentlig förvaltning där samarbetspartnern oftast är endast ett eller ett fåtal myndigheter och departement. Sida är fortsatt involverad i större förvaltningsreformer i Bolivia och Moçambique.

I EU:s stabiliserings- och associeringsprocess för länder på Balkan har rättsområdet blivit viktigt som en prioritering för att åstadkomma utveckling. I regionen finns behov av stöd för att ta fram lagstiftning och stärka efterlevnaden av de nationella regelverken. Ett allmänt problem på Balkan är korruptionen, vilken genomsyrar hela samhället, statsapparaten och påverkar den enskildes rätts-säkerhet.

Trots att offentlig förvaltning dominerar det svenska stödet är Sida i volym räknat en liten aktör internationellt på detta område. Samarbete eller samordning med andra givare kan därför bidra till att höja samarbetets effektivitet och genomslag. Flera instrument för sådan samordning finns tillgängliga såsom sektorprogramstöd och budgetstöd för offentliga förvaltningsreformer. Om flera givare är engagerade i en specifik reform kan Sida också delta genom så kallat "tyst partnerskap", vilket innebär att Sida deltar i finansieringen av ett pro-

gram med medel som hanteras av en annan bilateral givare på Sidas vägnar, medan Sida själv kan vara aktiv partner i ett annat fall. Detta biståndsinstrument är under utveckling. Det kan bli svårare för Sida att få gehör för de egna värderingarna i ett sådant samarbete, exempelvis vikten av ett barn- och jämställdhetsperspektiv.

Metodarbete

Sida har tagit fram ett förslag till nya former för samarbete med statliga myndigheter. Syftet är att förstärka de svenska myndigheternas kompetens och kapacitet att arbeta med bistånd inom myndigheternas kärnområden, renodla Sidas och myndigheternas roller och förenkla samarbetet, garantera full kostnadstäckning och enhetliga normer för ersättning samt främja ett enhetligt förhållningssätt gentemot myndigheterna. Sida har under året tagit fram underlag för förhandlingar om ramavtal och ersättningar med i första hand Statistiska centralbyrån, Rikspolisstyrelsen och Riksrevisionsverket.

Analys av utfall

Sidas stöd till delsektorn ökade under 2002 (cirka 14 procent), och offentlig förvaltning är fortfarande den största delsektorn inom verksamhetsgrenen. Inverkan på fattigdomsmålet sker främst indirekt genom att länders offentliga förvaltning utvecklas

[Bild borttagen]

Flickor i Guatemala på väg till skolan. Respekt för barns rättigheter är ett viktigt mål för det stöd Sida bidrar med i Latinamerika.

för att tillgodose människors rättigheter och tillgång till samhällstjänster, exempelvis genom att barn- och jämställdhetsperspektiv används i budgetprocesser. Ökad kostnadseffektivitet och minskad korruption kan också frigöra resurser för andra behov i samhället.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Utvärderingar

Under ett tiotal år har Sida stött olika typer av verksamhet inom ombudsmannaämbeten i Latinamerika, och en utvärdering av Sidas stöd avslutades 2002. Den bekräftar behovet av att stödja institutioner med såväl utbildning och arbetsmetoder som strategisk planering, för att de ska kunna genomföra sina uppgifter på ett mer effektivt sätt.

Sidas stöd till ombudsmannaämbetet för mänskliga rättigheter i Peru utvärderades separat under året. Den övergripande målsättningen för det Sida-stödda projektet har varit att bidra till att återupprätta de rättigheter som förvägrats offren för det politiska våldet och de personer som drabbats av

anti-terroristlagarna. Resultaten var genomgående positiva, vilket delvis beror på att de politiska förutsättningarna har förbättrats. Projektet har också påverkat internflyktingarnas situation till det bättre. Sidas stöd har bidragit till en stabilisering av själva ombudsmannainstitutionen genom att nya metoder och angreppssätt fått gehör inom institutionen. Projektet har bidragit till att en peruansk sannings- och försoningskommission instiftats. Utvärderingen tar också upp några begränsningar. Jämställdhet, stärkande av de politiska institutionerna på lokal nivå och äganderätsfrågorna skulle ha behövt ett mer tydligt och långsiktigt fokus.

En utvärdering av Sidas stöd till Unicefs och Rädda Barnens arbete i Latinamerika visar att programmet främjat barns rättigheter i Latinamerika – det övergripande målet med programmet. Den regionala dimensionen i programmet har inte uppnåtts, enligt utvärderingen, och samarbetet mellan Unicef och Rädda Barnen har inte fungerat, med undantag av vissa nationella insatser, bland annat i Nicaragua.

Sida har under året utvärderat två ugandiska människorättsorganisationer som fått verksamhetsstöd under en lång följd av år. Human Rights Information Network (HURINET) är en paraplyorganisation som syftar till att stärka kapaciteten hos och samarbetet mellan människorättsorganisationer i Uganda och i regionen. Under dessa år har medlemsantalet ökat till 16 organisationer. Utvärderingen menar att verksamhetsstödet har medverkat till att stärka HURINET. Det har därigenom också starkt bidragit till att organisationen nu har nått en sådan stabilitet att tillfälliga svängningar i bidrag från givare inte längre allvarligt hotar organisationens fortlevnad. Denna stabilitet utgör enligt utvärderarna en sund bas för att låta HURINET handha den föreslagna lokala människorättsfonden för de mindre organisationer som Sida finansierar via fonden.

Den andra ugandiska organisationen som utvärderats, Foundation for Human Rights Initiative (FHRI), är landets äldsta människorättsorganisation. FHRI har lyckats väl både med utbildningsprogrammen i samarbete med rättsväsendet och kriminalvården, och med sina publikationer och radioprogram. Utvärderaren ställer sig dock kritisk till FHRI:s interndemokrati och ledning, som bland annat bidragit till de svåra problem som organisationen nu har att fortsatt finansiera ett Human Rights House som byggts med i huvudsak svenska medel.

Sidas stöd till den asiatiska kvinnoorganisationen Women's Information and Communication Service

(ISIS) utvärderades under året i syfte att bedöma samarbetets effektivitet, effekt och relevans. Organisationen försöker maximera användningen av sina resurser genom att främst samarbeta med regionala organisationer, och i andra hand med nationella organisationer. ISIS arbete har, enligt utvärderingen, varit ett stöd för andra organisationer som arbetar med och för kvinnor i regionen. Organisationens främsta bidrag rör påverkan i internationella forum, spridning av information, nätverkande och expertkunskaper på områden såsom jämställdhet och informationsteknologi samt jämställdhet och rasism.

Samarbetet med The International Service for Human Rights i Genève har pågått sedan 1993 och utvärderades under året. Organisationen har, enligt utvärderingen, mycket stor kunskap om mänskliga rättigheter inom FN-systemet och sprider denna på ett kostnadseffektivt sätt genom utbildning och praktikplatser i Genève, främst i samband med den årliga kommissionen för mänskliga rättigheter, kurser runtom i världen och genom att regelbundet publicera analyser av människorättsfrågor. Organisationen bör dock ytterligare förstärka sin kompetens och kapacitet avseende ledning och finansiell styrning för att stabilisera sina framgångar, enligt utvärderingen.

Sida har i samarbete med Norwegian Agency for Development Cooperation (Norad) och Finnish International Development Agency (Finnida) låtit göra en utvärdering av Human Rights Information and Documentation Systems (HURIDOCs), en människorättsorganisation med säte i Genève. HURIDOCs utvecklar system och verktyg för dokumentation och rapportering av brott mot mänskliga rättigheter. Utvärderingen tittade på relevansen för och kvaliteten på HURIDOCs:s program, aktiviteter och produkter. Konsultrapporten påvisar brister hos organisationen i strategiskt tänkande och mål-inriktning, men betonar att dess verksamhet har stor relevans och stor potential. Det finns efterfrågan på materialet som organisationen producerar, men materialet kan utvecklas och bli mer användarvänligt. Verksamheten bör, enligt utvärderingen, bli mer målinriktad, program- och målgruppsstyrd, och satsa på kapacitetsuppbyggnad och långsiktighet. HURIDOCs har välkomnat rekommendationerna och förberett ett åtgärdsprogram.

Analys och problematisering

Varaktiga och djupgående förbättringar i respekten för mänskliga rättigheter är ett område som på lång sikt kan påverkas genom Sidas bistånds- och

utvecklingsinsatser. Man bör dock komma ihåg att Sidas insatser på området ofta utmanar befintliga maktstrukturer, och att en försiktig och gradvis ökande påverkan är en rimlig föresats. Trots det måste Sida vara principfast när det gäller de mänskliga rättigheternas normer. Sidas stöd till exempelvis ombudsmannaämbeten har visat sig behöva lång tid. Förutom organisationsutveckling krävs en analys och strategi för att förankra systemet hos samarbetslandets politiska institutioner. Kortsiktiga punktinsatser kan också vara mycket strategiska i trängda politiska situationer. Sidastöd till utbildning, norm- och opinionsbildning via internationella organisationer kan ofta vara en framkomlig väg.

Metodarbete och kompetenssatsningar

Sidas metodarbete i handikappfrågor har utvecklats under året. Målet med metodarbetet är att handikappaspekter beaktas och integreras i biståndsplanningen. Utvecklingssamarbetet kan bidra till att förverkliga funktionshindrade människors rättigheter. Enligt en studie har insatser med funktionshindrade som målgrupp ökat från 17 till 47, och utbetalningarna har tredubblats från cirka 20 miljoner kronor 1998 till cirka 60 miljoner kronor 2001. Insatserna är koncentrerade till Östeuropa, Afrika och Mellanöstern. Fattigdomsmålet är starkt betonat i de flesta av insatserna, målet demokratisk samhällsutveckling likaså. Jämställdhetsmålet har däremot inte fått samma genomslag. En sammanställning gjordes under året av bidrag som gick till handikappprojekt under 2001. Sida bidrog med cirka 54,4 miljoner kronor av totalt 884 miljoner kronor via svenska enskilda organisationer till handikappinriktade projekt 2001.

Exempel

I Bosnien och Hercegovina har Sida stött den Höge Representantens (OHR) arbete med att ta fram ett förslag för hur krigsförbrytarrättegångar ska kunna hållas i Bosnien. Förslaget innehåller en åtgärdsplan för att Högsta domstolen i Bosnien (BiH State Court) ska kunna ta sig an dessa fall med opartiskhet och kompetens. Detta är viktigt för att förankra krigsförbrytarprocesserna lokalt, och för att medborgarna i Bosnien och Hercegovina ska se att brott mot internationell humanitär rätt inte bara är fall för det internationella samfundet utan kan behandlas även i lokala domstolar. Denna process, om den blir framgångsrik, kan även stärka folkets förtroende för den lokala rättsapparaten.

Metodarbetet under 2002 för att synliggöra barn och ungdomar i utvecklingssamarbetet kartlades under året. Bland annat kartlades insatser till förmån för barn och ungdomar. En slutsats är att de allra flesta insatserna fokuserar på *fattiga* barn och ungdomar mellan 10 och 18 år. En annan slutsats är att många projekt genomförs för snarare än med barnen och ungdomarna. Projekten skulle vinna på att än tydligare bygga på ett människorättsperspektiv vilket skulle kunna göra det lättare att analysera diskriminering och barns deltagande. Däremot utgår de flesta projekt från ett jämställdhetsperspektiv.

Analys av utfall

Insatser till förmån för mänskliga rättigheter ökade under året med nio procent. I likhet med stödet till demokrati, media och offentlig förvaltning har dessa insatser i huvudsak indirekt påverkan på fattigdomsbekämpning. Påverkan sker främst genom att organisationer i det civila samhället får resurser som gör att de kan driva kvinnors, barns, ursprungsbefolkningars och funktionshindrades intressen av att få sina rättigheter tillgodosedda. Under 2002 erhöll 31 internationella enskilda demokrati-, förvaltnings- och människorättsorganisationer samt ett tiotal medieorganisationer stöd. Dessutom lämnades visst stöd till FN-organens arbete inom området. I volym dominerar fortfarande människorättsorganisationer, men ett visst ökat stöd till förvaltnings- och demokratiorganisationer kan skönjas.

RÄTTSVÄSENDE

Utvärderingar och sektorprogramstöd

Under året har Sidas stöd till justitiedepartementet i Laos mellan 1991 och 2000 utvärderats. Studien visar på både brister och positiva resultat. Den

svenska sidan borde ha varit mer kunnig och informerad om Laos juridiska och politiska system i inledningen. Många av de förändringar som introducerades har varit tillfälliga och inte förankrade i de nationella systemen. De olika delarna i programmet utvecklades mer eller mindre oberoende av varandra utan ett övergripande och tydligt ramverk. Även om det har funnits tydliga svagheter i projektet har inte Sidas bidrag varit utan värde. Framförallt yngre välutbildade statsjänstemän visar en påtaglig attitydförändring och öppenhet för nya erfarenheter och idéer. En av slutsatserna från utvärderingen är att ett framtida stöd till rättssystemet i dag har större möjlighet att bli framgångsrikt än tidigare – förutsatt att det förbereds ordentligt.

I juni påbörjades ett sektorprogram för rättssektorn i Uganda – det enda sektorprogrammet inom delsektorn. Sida har stött planeringsfasen sedan 2001. I programmet ingår hela rättskedjan, det vill säga alla berörda instanser – flera departement, domstolar, åklagare, polismyndighet och fängelser.

Analys och problematisering

Ett stort problem är att det formella rättsväsendet inte når fattiga människor på landsbygden – de är oftast hänvisade till informella rättsstrukturer såsom traditionell rättsskipning. Det finns ansatser att få de formella systemen och de informella strukturerna att mötas. Det är en brist att Sidas och den svenska resursbasens kompetens endast rör det formella rättsväsendet.

Analys av utfall

Rättsväsende är fortsatt den i volym räknat minsta delsektorn även om en ökning med 18 procent kan konstateras från föregående år. Jämfört med de andra delsektorerna har insatser inom rättsväsende ganska stor direkt inverkan på fattigdomsbekämpning. En förklaring är att många insatser avser rättshjälp till fattiga människor.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall fullfölja det under år 2001 inledda metodarbete som syftar till att utveckla resultatredovisning mot det biståndspolitiska målet demokratisk samhällsutveckling. Metodarbetet skall fördjupa problemanalysen, göra tydligare målbeskrivningar och välja indikatorer som ökar mätbarheten över tid.

Årets uppdrag är en fortsättning på förra årets inledande arbete. Uppdraget har genomförts av en intern projektgrupp i samarbete med externa resurspersoner och intressenter.

Exempel

Justitiedepartementet i Vietnam genomförde på eget initiativ en analys av rättssektorn under året. Sida bidrog med både finansiellt stöd och expertis och deltog i dialogen med de relevanta departementen. Analysen ska utmynna i en strategi för rättssektorn, och ett omfattande arbete med att identifiera områden för samarbete inom rättssektorn mellan Vietnam och de berörda givarna.

En extern konsult har anlåtts för att kartlägga det arbete som görs på området av andra aktörer nationellt och internationellt. Dessutom ska konsulten klargöra vissa begrepps- och metodfrågor samt vägval. En referensgrupp har deltagit i diskussionen kring uppföljningen av konsultrapporten. Ett seminarium om metodarbetet har genomförts med deltagande av andra enheter inom Sida liksom av externa aktörer.

Ett första konstaterande är att resultatredovisning ska ge möjlighet till ansvarsutkrävande, vilket kan ske genom att en högre ansvarighetsnivå endera:

- a) försäkrar att system för utvärdering finns på lägre ansvarighetsnivå
- b) kräver att lägre ansvarighetsnivåer levererar rapporter till högre ansvarighetsnivåer om uppnådda resultat genom att:
 - b1) presentera kvalificerade slutsatser baserade på utvärderingar och/eller
 - b2) presentera bedömningar baserade på någon form av rankingssystem – byggt på indikatorer, rangordning, nyckeldata och liknande.

Huvudordet i regeringsuppdraget är ”resultatredovisning”. Metodarbetet för detta syfte delas upp i tre delar; ”fördjupa problemanalysen”, ”tydligare målbeskrivningar”, och ”välja indikatorer”, vilket i sin tur avser att ”öka mätbarheten över tid”. Fokus för uppdraget är således sådana metoder som baseras på mål och resultatstyrning (b2).

En verksamhet kan analyseras på olika målhierarkiska nivåer: från aktivitetsnivå (låg målhierarki) till övergripande utvecklingsnivå (hög målhierarki). Resultatredovisning på olika målhierarkiska nivåer kräver olika metoder. För den lägre nivån lämpar sig system för mål- och resultatstyrning som huvudsakligen relaterar till utgiftsposter och aktivitetsbeskrivningar. Det finns inom forskningen en skepsis om dessa system passar för att ge trovärdiga resultat för komplexa samhälleliga strukturer som återfinns på högre målhierarkiska nivåer. Högre upp i målhierarkin blir det svårare att dokumentera resultat. Det som i stället behövs är utvärderingar som kontextualiserar och prövar sannolikheter baserade på de lägre nivåernas resultat. Utvärderingar är också det mest lämpade instrumentet för förståelsen av samhälleliga fenomen såsom kvalitativa språng och icke-linjära samband som återfinns på högre målhierarkiska nivåer. För resultatredovisning mot det biståndspolitiska målet demokratisk samhällsutveckling (hög målhierarkisk nivå) är så-

Tabell 4.

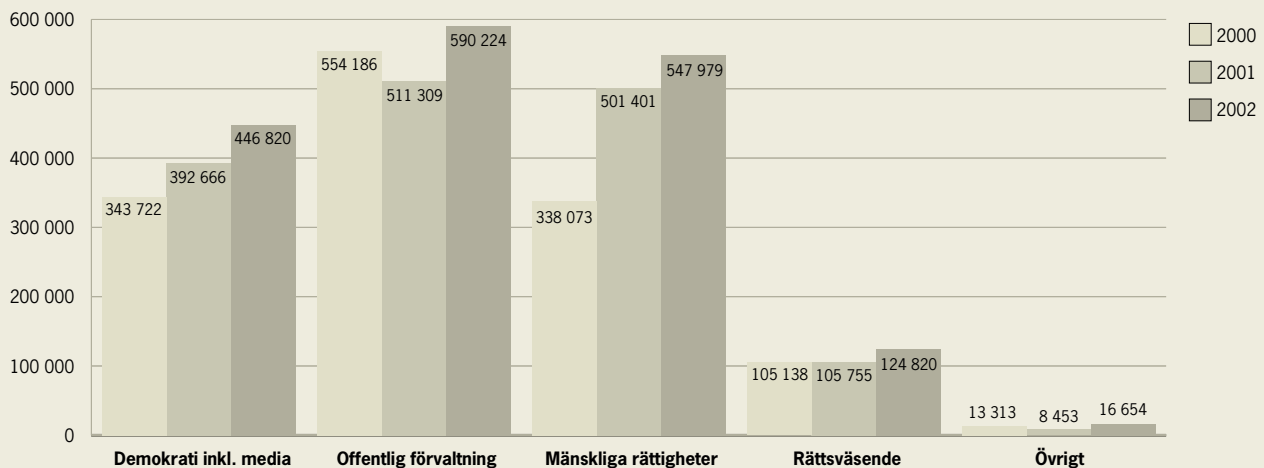
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Moçambique	99 516	101 753	59 730
Tanzania	94 912	47 892	74 739
Sydafrika	89 659	100 870	125 367
Vietnam	71 934	79 712	82 343
Bosnien och Hercegovina	71 044	58 641	26 191
Delsumma	427 065	388 868	368 369
Övriga länder/regioner	1 299 433	1 130 716	986 064
Summa	1 726 498	1 519 584	1 354 434
Förvaltningskostnader	47 579	39 370	35 052
Totala kostnader	1 774 077	1 558 954	1 389 485
Biståndsform			
Projektstöd	1 088 745	943 542	891 327
Sektorprogramstöd	44 985	46 326	2 117
Personalbistånd inkl. KTS	170 961	131 334	159 781
Internationella kurser	35 338	33 179	25 072
Krediter	0	16 310	0
Garantier	0	0	9 300
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	386 469	348 893	266 836
Summa	1 726 498	1 519 584	1 354 434
Kanaler			
Multilaterala organisationer	334 394	328 288	213 678
Svenska organisationer	770 023	688 843	641 439
Samarbetslandets organisationer	418 616	339 468	302 535
Övriga länders organisationer	133 932	101 141	144 037
Internationella enskilda organisationer	69 533	61 843	52 744
Summa	1 726 498	1 519 584	1 354 434
Totalt antal insatser	1555	1543	1544
varav: Avtal > 15 mnkr	100	90	76
Antal nya insatser	549	559	553

ledes andra faktorer än problemanalys, målbeskrivningar och indikatorer viktiga.

Det finns i dag inte några enhetliga, allmänt erkända och beprövade system hos andra givare eller aktörer för mål- och resultatstyrning mot målet demokratisk samhällsutveckling. Erfarenheten säger dock att det går att utvärdera ett så komplext och svårfångat begrepp som demokratisk samhällsutveckling, och det görs hela tiden i till exempel OECD-länderna. I dessa fall är dock slut-

Diagram 1. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 5. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Demokrati inkl. media			Offentlig förvaltning			Mänskliga rättigheter			Rättsväsende			Övrigt			Totalt		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Direkt påverkan	6,4	3,7	3,7	9,2	8,0	4,6	10,3	5,7	3,3	24,8	26,6	17,6	0,0	64,7	0,0	9,9	7,7	5,0
Projekt och program där fattiga är inbegripna	8,5	6,1	11,6	11,5	17,7	13,4	19,6	16,0	10,4	10,1	17,9	13,8	9,0	22,6	0,0	13,1	14,2	12,1
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	69,9	61,7	43,2	58,2	48,8	51,9	51,0	49,4	53,1	60,1	45,7	40,0	82,9	3,5	0,1	59,3	51,9	48,6
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	2,3	4,7	6,6	11,0	16,5	16,9	4,5	14,2	14,3	1,3	0,3	10,6	0,0	0,0	0,0	5,9	11,5	13,0
Övrigt	12,9	23,9	34,8	10,1	8,9	13,2	14,6	14,8	18,9	3,6	9,5	18,1	8,1	9,2	99,9	11,8	14,8	21,3
Total procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

rapporten endast toppen på ett isberg, och utvärderingarna måste vara interdisciplinära, deltagande och ges tid och resurser. Utvärderingarna i OECD-länderna studerar förändringar, men ytterst sällan eller aldrig fastställs entydiga orsakssamband mellan aktivitet och förändring.

En konsekvens av resonemangen ovan är att resultatredovisning mot det biståndspolitiska målet demokratisk samhällsutveckling, bör stärkas genom att vidareutveckla utvärderingsmetoder för komplexa och multidimensionella fenomen. Former för och förmåga att kunna kommunicera komplexa resultat från utvärderingar på ett för intressenterna

kort, relevant och lättförståeligt sätt bör utvecklas. Vidare bör ett långsiktigt förhållningssätt till utvärderingsinstrumentet eftersträvas, inklusive ökat fokus på tematiska utvärderingar. Detta kräver också en ökad satsning på kompetensutveckling.

Resultatredovisningen kan också förbättras genom ökad tillämpning av ett demokrati- och rättighetsperspektiv där exempelvis de internationella människorättskonventionerna kan användas för att tydliggöra kopplingen mellan olika målnivåer. Sidas metodprojekt (sammanfattade i en syntesrapport) är ytterligare ett stöd för att tydliggöra sådana samband.

[Bild borttagen]

Hälsoklinik. Sida har under 2002 tagit fram en ny policy som speciellt betonar hälsans betydelse för ekonomisk utveckling.

Sociala sektorer

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna hälsa, utbildning, samt övriga sociala sektorer inklusive kultur. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att med ett rättighetsbaserat förhållningssätt skapa förutsättningar för och bidra till social service för alla.

ALLMÄNT

Den sociala dimensionen i utvecklingssamarbetet, jämte de politiska och ekonomiska institutionerna, har fått ökad tyngd genom millenniemålen. Fyra av dessa mål utgörs av hälso- och undervisningsmål och det mångdimensionella fattigdomsbegreppet, som understryker vikten av fri och tillgänglig kommunikation samt en ökad hänsyn till kulturella och ekologiska förutsättningar och möjligheter. Under 2002 har en rad dokument framtagits – exempelvis ”Perspectives on Poverty”, hälsopolicyn ”Health is Wealth”, riktlinjer för hiv/aids och rättigheter i

undervisningsinsatser, ”Towards Cultural Citizenship” (ansats för kulturpolicyutveckling), vilka vidareutvecklar sociala sektors roll för social utveckling i mångdimensionella perspektiv.

I de länder Sida har samarbete med uppvisar sociala indikatorer både positiva och negativa trender. Oavsett urval är behovet stort av ökade och förbättrade insatser. Enligt United Nations Development Programme (UNDP) ”Human Development report, 2002”, går en majoritet av länderna mot ökad social utveckling samtidigt som de fattigaste länderna blir allt fattigare jämfört med de

rika. I vissa fall visar riktningen på negativa trender. Exempelvis har 85 länder, 60 procent av jordens befolkning, svårt att infria målet om minskad barnadödlighet. Andelen elever har ökat till cirka 85 procent men samtidigt nekas över 100 miljoner skolgång. Spridningen av hiv/aids har gått ned i Uganda och Thailand men fortsätter förvärras i flertalet andra länder, med nya stora riskområden i Kina och Sydostasien.

Mot denna bakgrund har Sida ökat sina bidrag till sektorprogramstöd.

Förutom de fem pågående sektorprogrammen har ytterligare två tillkommit i Rwanda och Mali. Det skapar förutsättning för ägarskap och genomslag. Under 2002 har Sida upprättat en sekretariatsfunktion i arbetet mot hiv/aids, med fältpersonal i Afrika och Asien. Den ökade trenden av decentraliseringsreformer i samarbetsländerna ställer nya krav på sektoröverskridande dialog och inte minst på analys av den sociala dimensionens betydelse i termer av människors tillgång till och möjlighet att nyttja samhällets sociala institutioner, formella och informella – som resurs och rättighet. I syfte att möta detta krav på förbättrad analys och breddade synsätt, har Sida under 2002 fortsatt det interna utredningsarbetet kring social utveckling. Sida diskuterar nu åtgärder som ska kunna leda till

förstärkt kunskap och bättre resursutnyttjande i landstrategiprocesser, insatser och dialog.

Analys av utfall

Totalt utfall för verksamhetsgrenen har minskat med drygt 137 miljoner kronor. Den största minskningen har skett inom hälsosektorn och beror på att det multilaterala stödet på 160 miljoner kronor till FN:s befolkningsfond (UNFPA) redovisats under verksamhetsgrenen Övrigt. Det betyder att ingen reell volymminskning har skett, däremot har en mindre ökning skett. De enskilt största insatserna inom sociala sektorer är sektorprogramstödet inom primärundervisningen i Tanzania på cirka 90 miljoner kronor och en insats i Västbanken och Gaza på 40 miljoner kronor. Tanzania och Västbanken och Gaza är också de länder som fått störst stöd och störst ökning inom de sociala sektorerna.

HÄLSA

Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd

Under 2002 har Sidas stöd till hälsoreformer i Centralamerika utvärderats. Utvärderingen visar på svårigheter att mäta utvecklingen när det gäller tillgång till hälsoservice. Goda resultat har däremot

[Bild borttagen]

Delaktighet i beslut och "bottom-up" approach är en viktig del i metodutvecklingsarbetet inom hälsostödet i Vietnam.

nåatts av processindikatorer som till exempel stärkande av den lokala kapaciteten på kommunal nivå.

En omfattande Mid-Term Review av stödet i Kenya har genomförts. Översynen påtalar främst att det centrala projektsekretariatet bör förstärka sin roll gentemot distrikten ute i landet, så att dessa får ett bättre stöd. Sekretariatets löpande uppföljning bör också förstärkas.

En första resultatanalys av det regionala hiv/aids-programmet i Mekong har tagits fram. Rapporten rekommenderar bland annat att Sida bör fortsätta att ge stöd samt att projektets hållbarhet och de lokala befattningshavarnas ansvar bör förstärkas. Dessa liksom mer regelbundna uppföljningar har gett vägledning i det fortsatta arbetet. En slutsats är bland annat att reformer och metodarbete tydligt måste kopplas till ökad tillgång till service, och att ett långsiktigt reformarbete måste kombineras med insatser som förbättrar situationen för fattiga människor också mer direkt.

Sida har utvärderat stödet till informationsprojektet FEMINA som är en bred sexualupplysningskampanj med tyngdpunkten i en ungdomstidning. Utvärderingen rekommenderar en fortsättning och utökning av stödet samt en integrering av stödet i både utbildningsstödet och Lake Victoria-projektet.

Slutrapporten om Combatting Sexual Abuse and Sexual Exploitation of Children visade tydligt på behovet av fortsatta svenska insatser inom dessa områden. Rapporten visar klart på en ökad medvetenhet om frågor som gäller sexuellt utnyttjande av barn i samtliga länders kommuner. Projektets stöd till förstärkning av utbildningskapaciteten har bidragit till ökad bärkraft i de nationella organisationerna. De enskilda länderna har dock behov av fortsatt stöd till utbildning och direktstöd till drabbade barn och deras familjer.

Sida har under året även genomfört en studie av United Nations Drug Control Programme (UNDCP):s arbete, resultat och funktioner. Studien påpekar bland annat att organisationen har strukturella svagheter huvudsakligen i dess lednings- och finansieringssystem. Rapporten rekommenderar att Sverige fortsätter att stödja UNDCP och att det svenska bidraget på ett mer uttalat sätt stärker organisationens målsättning och inriktning.

Sida har medverkat i de tre sektorprogram som för närvarande finns inom hälsosektorn i Zambia, Uganda och Bangladesh. Uppföljningar visar att formerna för samarbetet med andra givare och med regeringarna successivt förbättras. Formerna för resultatredovisning blir likaså mer ändamålsenli-

Exempel

Sida har under 2002 deltagit i etablerandet av en ny finansieringsmekanism för global hälsa "The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria". Fonden har redan beslutat om stöd till insatser i 40 länder omfattande 616 miljoner us dollar. Detta innebär förutsättningar för att faktiskt öka tillgängliga globala resurser för dessa tre hälsoproblem med 50 procent. Sverige deltog i styrelsen och hjälpte den tillfällige verkställande direktören under årets första sex månader.

ga. Sida har under året medverkat i diskussioner kring ytterligare sektorstöd i Etiopien, Burkina Faso och i Malawi.

Analys och problematisering

Sida har under flera års tid successivt förändrat inriktningen av det hälsorelaterade biståndet från så kallade vertikala program till bredare och mer integrerade stöd till distriktshälsovård eller till sektorprogram. Vår, liksom flera andra givares, bedömning är att detta är rätt. Det leder till ett ökat ägarskap på nationell nivå och bättre möjligheter till att kunna prioritera det som är mest angeläget och kostnadseffektivt. Det bör även leda till att transaktionskostnaderna för såväl givare som mottagare minskar. Slutligen finns bättre förutsättningar att kombinera reformer och institutionsutveckling med förbättrad tillgång till service.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Under 2002 har Sida slutfört arbetet med att ta fram ett nytt policyramverk för hälsa och utveckling – "Health is Wealth". Policyn lyfter fram hälsofrågornas roll i ett brett utvecklingsperspektiv och då särskilt hälsans betydelse för ekonomisk utveckling. Nytt i policyn är betoningen av folkhälsofrågorna och vikten av bland annat miljö- och livsstilsfrågor. Policyn betonar även rätten till basal hälsovård med särskilt fokus på fattiga människors behov.

Policyn har följts av såväl interna som externa kompetenssatsningar, och regionala seminarier. Sidas och UD:s gemensamma utvecklingskonferens i oktober fokuserade i år på kopplingarna mellan minskad fattigdom och förbättrad hälsa. Konferensen som vänder sig till en bred publik av experter och administratörer engagerade i hälsobiståndet är dessutom en kompetensutvecklingsinsats för Sidas handläggare.

Sida har under året medverkat i arbete med att ta fram en ny policy för Health and Poverty Reduction inom ramen för DAC:s POVNET. Detta har inneburit att Sida har fått gehör för att hälsa är en bred utvecklingsfråga som måste tacklas med ett tvärsektoriellt folkhälsoangreppssätt.

Som ett viktigt dokument i Sidas metodarbete om hälsa och mänskliga rättigheter har Sida under året tagit fram en särskild rapport för att informera om de konventioner och internationella överenskommelser som bland annat innebär att tillgång till en rimlig hälso- och sjukvård är en mänsklig rättighet.

Sida har under året stått värd för internationella seminarier, till exempel "Engendering International Health, The Challenge of Equity" på Karolinska Institutet och mötet tillsammans med Världshälsoorganisationen (WHO) kring barns hälsa som arrangerades i Stockholm i mars. Dessa båda seminarier, som inte bara engagerat ett stort antal internationella deltagare, var också viktiga kompetensutvecklingsinsatser för hälsoenhetens handläggare

Analys av utfall

Utfallet för hälsoinsatser har minskat avsevärt i jämförelse med förra året. Detta förklaras av att bidraget till UNFPA för år 2001 redovisades under Hälsa inom verksamhetsgrenen Sociala sektorer. I år redovisas detta bidrag under verksamhetsgrenen Övrigt. Även med denna korrigering visar utfallet en nedgång i förhållande till förra året.

Sidas insatser för hälsa har upp till 95 procents fattigdomsinriktning, direkt och indirekt. Denna nivå har de senaste åren varit stabil men med en marginell minskning under år 2002. Under året har satsningarna för att utöka och säkerställa rättvis tillgång till hälso- och sjukvård fortsatt.

UTBILDNING

Sektorprogramstöd

Under 2002 har det skett en vidareutveckling av programstödsformen inom utbildningssektorn. Detta har lett till en ökad harmonisering mellan givarna och integrering av hiv/aids i sektorprogram.

I Moçambique och Tanzania har ytterligare steg tagits i sektorprogramstödsprocessen då fem givare skrivit under "Memorandum of Understanding" (MOU) om en gemensam pool för finansiering av stöd till sektorn. I Moçambique innebär poolen att givare nu samordnar stödet till Moçambiques strategiska plan för utbildningssektorn. I Tanzania

kanaliseras medlen direkt via Tanzanias statsbudget. Hiv/aids-frågorna är integrerade i sektorplanen och Sverige har tillfrågats om att bli samordnare för att leda givargruppen kring dessa frågor.

Enligt rapporter om stödet till utbildning i Kambodja har utvecklingen av sektorprogramstöd fortsatt i positiv riktning. Undervisningsministeriet har en tydlig policy och en väl utvecklad sektorplan som stöds av flertalet givare. Samarbetet mellan ministeriet, givare och enskilda organisationer fungerar väl. I september 2002 hölls den första gemensamma årsgenomgången under ledning av undervisningsministern. Genomförandet av sektorplanen har därmed fått en positiv start och ett tydligt ägarskap.

Programansatsen används även inom stöd till ett flertal regionala och globala organisationer. Under 2002 har beslut fattats om programstöd till FN:s barnfonds (Unicef) program för flickors utbildning och FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kulturs (Unesco) uppföljning av de internationella åtagandena i "Utbildning för alla".

Undervisningssektorn är den sektor där Sida stödjer flest sektorprogram. Sidas arbete med sektorprogram i mottagarländerna syftar till ökat ägarskap genom att givarna gemensamt stödjer landets egna planer för utbildning. Ett annat syfte är att uppnå det internationellt överenskomna målet med utbildning för alla.

Nya avtal för sektorprogramstöd har under året skrivits med Rwanda och Mali. Nytt stöd till Laos och Burkina Faso med inriktning mot sektorprogram har inletts.

Sektorprogramstöd eller programsstödsformer inom utbildningssektorn pågick under 2002 i följande länder: Bolivia, Moçambique, Namibia, Mali, Tanzania, Kambodja, Eritrea och Rwanda.

Analys och problematisering

Rapporter som tagits fram av Världsbanken och Unesco konstaterar att ett fyrtiotal länder har svårigheter med att uppnå internationella mål (Utbildning för alla och Millenniedeklarationen) före 2015. Utöver problemet med bristande finansiering har bristande kapacitet och institutionell utveckling lyfts upp som hinder. Givarnas egna institutionella ramverk för att uppnå harmonisering och koordinering av stödet har därtill lyfts upp som svårigheter i genomförandet av sektorprogramstöd. Denna analys fördjupas ytterligare i "Education For All Global Monitoring Report", publicerad i november 2002 av Unesco med stöd av Department for International Development (DFID) och Sida. I initiala skeden av sektorprogramstöd där tyst partnerskap

används som metod, har roll- och ansvarsfördelning mellan tyst och aktiv partner samt mellan fältet och huvudkontoret i en del fall varit oklart. Programstödsansatsen har även använts i Sidas stöd till organisationer där metoden visat sig lika användbar. Det senaste årets fokus på hur millennieutvecklingsmålen ska uppnås, kan innebära att det bredare begreppet basutbildning för alla, inklusive icke-formell utbildning och vuxenutbildning, minskar i betydelse och att allt extra finansieringsstöd koncentreras på primärutbildning.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Sida har under året vidareutvecklat metoden med att fungera som tyst partner i programstöd. Att vara tyst partner innebär att Sida kanaliserar sitt stöd via ett annat biståndsorgan och att samarbetslandet har kontakt med färre parter. Genom ett tyst partnerskap med begränsad aktivitetsnivå minskar antalet aktiva givare. Detta underlättar samordningen för ministeriet i fråga. Sida kan därmed möjliggöra bistånd till flera länder mot bakgrund av ökade biståndsvolymer utan motsvarande ökning i förvaltningsanslagen.

Sida har under året arbetat med att ta fram nya metoder och vidareutveckla analys inom olika delområden i syfte att omsätta policyn inom utbildningssamarbetet i handling. Referenspapper har utarbetats för vuxenutbildning och livslångt lärande, utbildning i katastrofsituationer, läromedel, rätten till utbildning för barn och vuxna med funktionshinder, forskoleutbildning, sekundärutbildning och högre utbildning. Arbetet med referenspapper har lett till en djupare kunskap inom respektive område och om aktuell forskning. Ett flertal seminarier och diskussioner har förts med en bred krets av referenspersoner.

Checklistor har utvecklats för arbetet med hiv/aids och demokrati och mänskliga rättigheter. Sida har gett ut tre nya nummer inom serien Education Division Dokument.

En organisationsförändring har genomförts inom Sidas undervisningsenhet, som innebär att arbetet kontinuerligt organiseras i två arbetsgrupper: en grupp för integrering av demokrati och mänskliga rättigheter inom utbildning och en grupp för att utveckla analysen av utbildningssystem. Grupperna utvecklar instrument och redskap för att underlätta och förbättra analys och dialog i beredningar, utvärderingar och uppföljning inom utbildningssamarbetet.

I september hölls en konferens för Sidas undervisningshandläggare för att utveckla lärandet för

[Bild borttagen]

Skola för etniska minoriteter i Laos.

alla på Sida som arbetar inom utbildningsområdet. Konferensens syfte var att diskutera hur policyn kan verkställas i praktiken samt analysera trender och utveckla en gemensam strategi för utbildningssamarbetet. Utvärderingen från konferensen visade att de flesta deltagarna hade fått en gemensam förståelse av policyn och hur konceptet livslångt lärande ingår i "Utbildning för alla" och Millenniemålen.

Analys av utfall

Stödet till utbildning har ökat med 78 miljoner kronor eller drygt 18 procent. Denna ökning beror på att utbildningsstöd har påbörjats i två nya samarbetsländer i form av tyst partnerskap med Rwanda

Exempel

Avtal med tyst partnerskap för utbildning har ingåtts i Rwanda och i Mali. I Rwanda har Rwandas regering, DFID och Sida arbetat fram formerna för Sidas anslutning till den del av DFID:s budgetstöd som är länkat till utbildningssektorns utveckling. Syftet med budgetstödet är att öka effektiviteten i utnyttjandet av de statliga utgifterna för utbildningssektorn. En utveckling mot ett sektorprogram inriktat på fattigdomsminskning. I Mali finns en tioårsplan för utveckling av utbildningssektorn. Sida ingick i början av året ett treårsavtal med Nederländerna om budgetstöd till genomförandet av planen. Alfabetiseringsprogrammet i Eritrea, som Sida ger stöd till, har visat sig framgångsrikt. Enligt rapporter från ministeriet deltog under 2002 52 000 vuxna i alfabetiseringsprogrammet. 90 procent av dessa var kvinnor och 72 procent klarade alfabetiseringsprogrammet med godkänt resultat. Alfabetiseringen bedrevs på åtta lokala språk. Programmet fick under 2002 Unescos pris för bästa alfabetiseringsprogram i världen under 2001.

och Mali. Ökningen har också skett inom ramen för sektorprogramstöd till Moçambique och Tanzania. Tyst partnerskap och sektorprogramstöd möjliggör således volymökningar på annat sätt än traditionellt projektbistånd.

Andelen utbildningsstöd som är fattigdomsinriktat, direkt eller indirekt, har ökat ytterligare och är i dag uppe i 98,5 procent. Andelen indirekt stöd ökar som ett resultat av att Sida i större utsträckning stödjer sektorprogram.

ÖVRIGA SOCIALA SEKTORER INKLUSIVE KULTUR

Utvärderingar

Under 2002 publicerades en utvärdering av kultursamarbetet i Moçambique och en av kultursamarbetet i Sydafrika 1995–2002.

Utvärderingens slutsatser från Sydafrika är att biståndet har spelat en viktig roll för landets kultursektor och att ett brett kontaktnät skapats mellan svenska och sydafrikanska kulturinstitutioner.

Resultatet av utvärderingen i Moçambique visar att de flesta projekten är relevanta för de identifierade behoven och för Moçambiques kulturpolicy

och prioriteringar såväl som för svenska målsättningar och principer för stöd till Moçambique.

Analys och problematisering

Rättighetsperspektivet är en viktig aspekt av kultur- och mediesamarbetet. Det framhåller individens rätt till det egna uttrycket, yttrandefrihet och sin egen kultur. Det mångdimensionella förhållningssättet till fattigdom tydliggör kulturens roll i utvecklingssamarbetet. *Brist på möjligheter* är ett exempel, där kultursamarbetet i Östafrika genom läsfrämjande verksamhet för barn och ungdom, kan kopplas till utbildningsstödet för en granskande journalistik på regional nivå. Detta kan på sikt medverka till att nätverk och ett rikare civilt samhälle etableras.

Otrygghet är ett annat område där kulturinsatser i konfliktområden, som exempelvis på Västbanken och Gaza, kan ha stor betydelse för individernas framtidsmöjligheter. Där är barn och ungdomar en viktig målgrupp. Inom hiv/aids-området öppnas många och goda möjligheter att nå de enskilda individerna med såväl information som attitydpåverkan genom kultursamarbete. Inom musik-samarbetet i Sydafrika ges exempel på att kultursamarbetet har en möjlighet att direkt nå och engagera fattiga ungdomar.

Det är angeläget att analysarbetet utifrån ett fattigdomsperspektiv ytterligare definierar vad mångdimensionella aspekter kan innefatta. Vad innebär det till exempel egentligen att vara maktlös? För att använda begreppen krävs god kunskap om den verkliga situationen i samlingslandet. De goda kunskaperna bör leda till framtida landbaserade analyser inom kulturområdet. I detta sammanhang betraktas kulturen som en dimension av utvecklingssamarbetet snarare än ett instrument att uppnå specifika mål med hjälp av kulturella uttrycksmedel.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Som ett led i Sidas metod- och utvecklingsarbete med den svenska resursbasen har under året ett samarbete med Riksantikvarieämbetet inletts och formaliserats. Det innebär att ämbetet som svensk statlig myndighet inom kulturarvssektorn ska vara remissinstans för Sida i frågor om kulturarvet, ska granska ansökningar och kanalisera stöd. I samma anda har en pilotfas inletts för ett framtida institutionssamarbete mellan East African Theatre Institute och ett nätverk av svenska teaterorganisationer.

Sidas tidigare utvärdering av African Books Collective (ABC) ligger till grund för ett strategiskt partnerskap. Under året har avtal ingåtts med ABC om

Exempel

Vid ett seminarium i Sydafrika i april 2002, där samtliga aktörer i samarbetet deltog, diskuterades utvärderingen av kultursamarbetet, en förstudie till en kulturfond och en ny arbetsform för kultursamarbetet. Seminariet kan ses som ett genombrott mot ett ökat ägarskap och deltagande från Sydafrikas kulturmyndigheter. Förstudien föreslår att en gemensam fond ska handhas av de båda ländernas kulturråd. Ett samarbete har således inletts med Statens kulturråd i förberedelserna för att i samarbete med Sydafrikas kulturråd upprätta en ömsesidig kulturfond.

Sidas stöd till den regionala organisationen Eastern Africa Book Development Association syftar till att främja en läsande kultur bland barn och ungdomar genom att utveckla olika funktioner inom boksektorn – från författarskap och utgivning till distribution och läsande. Flera av verksamheterna är riktade direkt till barn och ungdomar från underprivilegierade miljöer på landsbygden och i städerna. Exempel på pågående projekt är skolbibliotek, läsandetält och årliga bokveckor. För att främja läsande utbildas lärare i bibliotekskunskap. Lärare från femtio olika skolor i Tanzania har utbildats under 2002.

[Bild borttagen]

Scenskolan The Lab vid Market Theatre i Johannesburg. Kultursamarbetet med Sydafrika har spelat en viktig roll för Sydafrikas kultursektor och skapat ett brett kontaktnät mellan svenska och sydafrikanska kulturinstitutioner.

ett strategiskt femårsstöd. Ökad långsiktighet och givarsamordning har härvid uppnåtts.

Rapporten "Towards Cultural Citizenship" publicerades i oktober. Den är resultatet av ett nätverksarbete om internationell policyutveckling inom kulturområdet mellan Sida, Kulturdepartementet, Riksbankens jubileumsfond, Svenska institutet, Dag Hammarskiöldfonden och Svenska Unescorådet. Rapporten presenterades vid ett internationellt seminarium vid svenska EU-delegationen i Bryssel i november. Sida blev under året ordförande i kulturnätverkets fortsatta samarbete.

Som ett led i att öka kompetensen inom Sida anordnades ett kulturseminarium, "Culture in Development", med inbjudna resurspersoner från Afrika och Finland i september.

Vidare anordnades en konferens för tio kulturhandläggare från ambassaderna i Afrika, Asien och Centralamerika i september. Hiv/aids-problematiken och rättighetsperspektivet gavs stort utrymme förutom rapporter från de olika länderna. I anslut-

ning till konferensen organiserades ett heldagsseminarium med de svenska samarbetsinstitutionerna angående fattigdomsperspektivet inom kultursamarbetet. Femtio personer deltog.

Sida deltog i årets bok- och biblioteksmässa i Göteborg med arbete i montern vid Internationella torget och aktivt deltagande i stora och små seminarier. Dominerande frågor för seminarierna var hiv/aids, våld mot kvinnor och litteratur i Afrika.

Ett program för kompetensutveckling med återkommande temamöten med fördjupning inom olika kulturområden samt besök vid svenska kulturinstitutioner har genomförts.

Analys av utfall

Utfallet för övriga sociala sektorer inklusive kultur ökade med 17 miljoner kronor till knappt 180 miljoner, det vill säga tio procent. Stödet till kultursamarbete under 2002 minskade dock med fyra procent i förhållande till 2001 (en planerad ökning inom framför allt regionala anslaget för Afrika avstanna-

de till följd av det ökade humanitära behovet i södra Afrika och Afghanistan). Däremot ökade stödet till övriga sociala sektorer, förutom kultur med 50 procent genom en stor enskild insats i Västbanken och Gaza.

Formerna för samarbetet har ändrats framför allt genom etablering av långsiktigt institutionssamarbete.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall rapportera hur man arbetat för att bidra till att uppfylla millennieutvecklingsmålen inklusive de sociala indikatorerna.

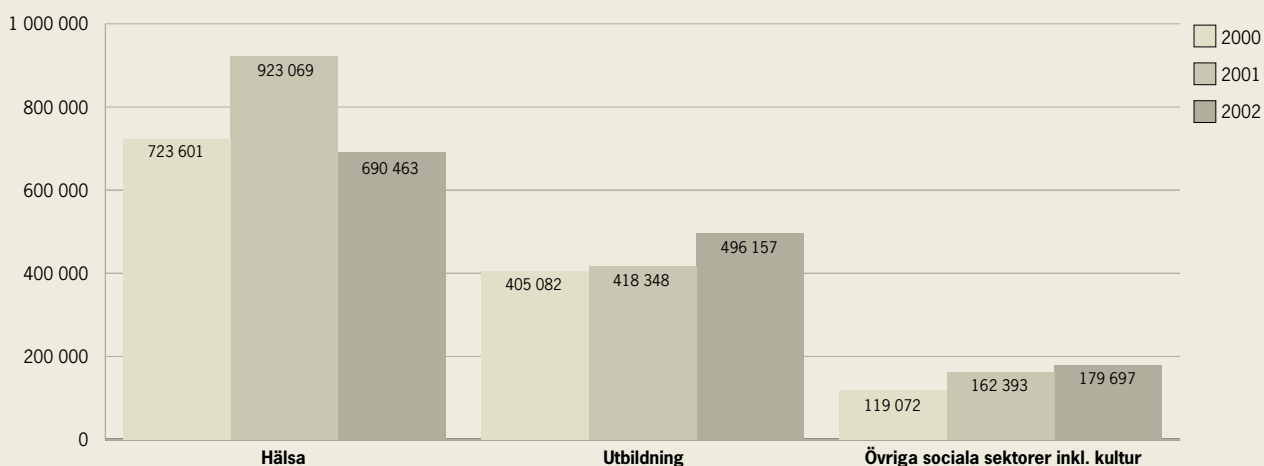
Två av millennieutvecklingsmålen berör speciellt utbildning:

- allas rätt till primärutbildning
- lika rätt för flickor och pojkar till primär- och sekundärskola.

Millennieutvecklingsmålen ingår i Education for All-deklarationen, som antagits av de flesta av världens länder och som är utgångspunkten för Sidas policy för utbildningssamarbete. Sida har under året stött Unescos arbete med att följa upp deklarationen och måluppfyllelsen. Vidare stöd bereds för närvarande för att ta fram en uppföljningsrapport kring hur länder har följt utbildningsmålen. Av Sidas totala stöd till utbildning går 47 procent till primärutbildning.

Världsbanken har därefter presenterat det så kallade Fast-Track Initiative (FTI) som ska utveckla en mekanism för accelererat genomförande av utbildning till en grupp länder vilka riskerar att ej uppnå Utbildning för alla. FTI utvecklas och genomförs tillsammans med en bred givargrupp där Sverige ingår. För att uppnå målet med lika rätt för flickor och pojkar till primär- och sekundärundervisning, håller Sida för närvarande på att

Diagram 2. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 6. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Hälsa			Utbildning			Övriga sociala sektorer inkl. kultur			Totalt		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Direkt påverkan	13,5	12,0	9,6	11,9	16,7	14,5	6,4	5,9	2,0	12,0	12,6	10,4
Projekt och program där fattiga är inbegripna	39,5	17,4	23,2	31,9	39,4	40,5	12,9	24,0	22,2	33,3	24,2	28,7
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	39,9	62,6	57,9	37,8	33,7	33,4	32,5	30,7	30,3	38,2	51,1	47,3
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	1,5	3,7	4,5	16,8	7,5	7,9	25,7	3,6	5,8	10,2	4,7	5,8
Övrigt	5,5	4,3	4,9	1,5	2,8	3,7	22,5	35,7	39,6	6,3	7,3	7,8
Totalt procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

förbereda ett nytt omfattande stöd till Unicefs globala program för flickors utbildning. Programmet ligger både inom ramen för organisationens strategiska plan för 2002–2005 och Sveriges strategi för stöd till Unicef. Sida stödjer även Forum for African Women Educationalists (FAWE), som stödjer de afrikanska länderna i arbetet med att utveckla den nationella kapaciteten för att ge flickor och kvinnor utbildning av god kvalitet på alla nivåer.

Tre av millennieutvecklingsmålen och ett av delmålen berör specifikt hälsa:

- minska barnadödligheten
- förbättra mödrhälsan
- bekämpa hiv/aids, malaria och andra sjukdomar
- tillhandahålla livsviktiga läkemedel till överkomliga priser i utvecklingsländer i samarbete med läkemedelsföretag.

Sida har under många år stött WHO:s program för såväl barns och ungdomars hälsa som kvinnors reproduktiva hälsa. Detta stöd har under 2002 bibehållits på samma nivå. Båda dessa program har på ett påtagligt sätt ökat kunskapen om vad som behöver göras och hur mer integrerade program kan genomföras i länderna.

Sida har under de senaste åren ökat det samlade hälsobiståndet från 892 miljoner kronor år 1998 till 1 099 miljoner kronor. En stor del av dessa resurser går till distrikts- och primärhälsovård där barn- och mödrhälsovård är viktiga komponenter. När det gäller barns överlevnad så finansieras även riktade insatser för amning.

Insatser för att förbättra mödraöverlevnaden inkluderar stöd till att utbilda flera barnmorskor för att på så sätt förbättra förlossningsvården. Sådana insatser finns nu i fyra länder. Dessutom ges stöd till regionala insatser i Afrika. Av stor vikt är även insatser som syftar till att minska den abortrelaterade mödradödligheten. Sida har under 2002 fattat beslut om två nya sådana insatser. Sida har även mycket aktivt drivit frågan i såväl den svenska som den internationella debatten under året.

Hiv/aidsrelaterade insatser har fortsatt att öka under året, främst i Afrika men även i Asien och i Östeuropa. Tillkomsten av Globala fonden har även inneburit ett påtagligt resurstillskott. Sida har finansierat malariarelaterade insatser.

Sida bidrar till att öka tillgången till basläkemedel främst genom stöd till distriktshälsovård och sektorprogram. Men även det svenska bidraget till Globala fonden har inneburit förbättringar. Sida har även under året fortsatt samarbetet med WHO

Tabell 7.

Sociala sektorer, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Tanzania	139 642	96 663	74 082
Västbanken och Gaza	90 239	45 761	72 257
Moçambique	79 020	48 412	42 987
Zambia	76 432	61 787	73 612
Bangladesh	69 874	104 382	130 358
Delsumma	455 207	357 005	393 296
Övriga länder/regioner	911 110	986 804	854 460
Årsbidrag FN-organ	–	160 000	–
Summa	1 366 317	1 503 809	1 247 756
Förvaltningskostnader	64 397	56 902	55 820
Totala kostnader	1 430 715	1 560 711	1 303 575
Biståndsform			
Projektstöd	919 960	1 004 307	799 930
Sektorprogramstöd	359 698	316 438	244 531
Personalbistånd inkl. KTS	32 089	23 675	29 309
Internationella kurser	23 825	24 893	27 542
Krediter	0	23 700	20 600
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	30 745	110 796	125 844
Summa	1 366 317	1 503 809	1 247 756
Kanaler			
Multilaterala organisationer	340 910	587 815	478 839
Svenska organisationer	255 218	290 882	273 336
Samarbetslandets organisationer	584 967	493 942	436 543
Övriga länders organisationer	141 180	90 962	47 509
Internationella enskilda organisationer	44 042	40 208	11 529
Summa	1 366 317	1 503 809	1 247 756
Totalt antal insatser	835	869	910
varav: Avtal > 15 mnkr	98	86	94
Antal nya insatser	247	276	306

kring läkemedelsfrågor. Sida har beviljat extra bidrag för arbete i Afrika med kvalitetskontroll (nationella läkemedelsverk) samt förbättrat system för upphandling och distribution.

[Bild borttagen]

Den privata sektorn är viktig för att generera de resurser som behövs för fattigdomsbekämpning.

Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna infrastruktur, urban utveckling och bostadsförsörjning, näringsliv och handel samt finansiella system. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att skapa förutsättningar för och bidra till en hållbar tillväxt.

ALLMÄNT

För att bidra till att skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt har en betydande del av samarbetet inom verksamhetsgrenen inriktats på stöd till policyreformer och institutionell utveckling på sektornivå. En annan viktig uppgift är att finansiera utvecklingen av infrastruktur. Vid sidan av direkta resursöverföringar till investeringar i infrastruktur görs också ökande insatser för att mobilisera privat

kapital för sådana investeringar. Den snabba utvecklingen inom världshandeln, och av Världshandelsorganisationens (WTO) betydelse, har inneburit ett fortsatt starkt fokus på handelspolitiska frågor och insatser för att stärka u-ländernas kapacitet att arbeta med dessa frågor. Inom alla de nämnda områdena medverkar Sida i ett antal initiativ för internationell samverkan mellan givare och i dialogen med samarbetsländerna.

Sida har påbörjat ett omfattande arbete för att utveckla policies och metodik inom olika delar av verksamhetsgrenen. Det omfattar bland annat privatsektorutveckling, handel, mikrofinansiering, klimat, transporter samt vatten och sanitet. Sida har också bedrivit en kompetensutveckling inom verksamhetsgrenens strategiska kunskaps- och metodområden (benämnt "INEC Academy").

Analys av utfall

Det totala utfallet för verksamhetsgrenen uppgick till cirka 1 551 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 485 miljoner kronor jämfört med föregående år. Denna minskning förklaras nästan uteslutande av att utfallet avseende u-krediter för finansiering av bland annat infrastrukturprojekt blev lägre än året innan.

U-krediter är ett utpräglat efterfrågestyrt instrument där externa parter som myndigheter och statliga bolag i samarbetsländerna samt projektexportörer är de ledande aktörerna. Beloppen för enskilda krediter är ofta mycket stora, och betalas många gånger ut som engångsbelopp i början av projektcykeln. Därför kan anslagsbelastningen kraftigt variera från år till år.

INFRASTRUKTUR

Resultatanalys och utvärderingar

En resultatanalys av rehabiliteringen av väg ER510 i Nampulaprovinsen i Moçambique har genomförts fem år efter färdigställandet. Rehabiliteringen av vägen har haft positiv inverkan både på ekonomiska och sociala aktiviteter. En resultatanalys av landsbygdselektrifiering, även den i Nampulaprovinsen i Moçambique, har genomförts. Tack vare elektrifieringen har bomullsfabriken i Ribaue ökat sin produktion med 30 procent, malningspriset har sjunkit med upp till 50 procent och tillgången på färskt kött och fisk har ökat.

En utvärdering av landbygdselektrifieringsprojekt i Botswana, Ghana och Lesotho visar att många fler konsumenter skulle kunna anslutas om elbolagen blev mer service- och marknadsinriktade. Anslutningsavgiften är ett avgörande hinder för fattigare konsumenter. Problemet skulle kunna lösas med avbetalningsupplägg.

Analys och problematisering

I dag saknar cirka två miljarder människor tillgång till modern energi vilket innebär tungt arbete, långa arbetsdagar och höga kostnader för att tillgo-

dose energibehovet. Avsaknaden av elektricitet betyder att telefoner och Internet inte kan användas och att möjlig produktion hämmas. Avsaknad av landsbygdsvägar gör att fattiga människor inte når sjukvård, skolor och marknader. Tillgång till moderna energitjänster och ett effektivt kommunikations- och transportsystem på landsbygden är avgörande för ekonomisk och social utveckling i de flesta av Sidas samarbetsländer. För att uppnå detta krävs insatser på alla samhällsnivåer, till exempel förändrad lagstiftning, reformering, etablering av nya myndigheter och institutioner, mobilisering av investeringskapital liksom utveckling av anpassad teknik och nya organisationsformer. Sida arbetar på flera av dessa nivåer i flera länder. I bland annat Tanzania har Sida givit stöd till arbetet att ta fram en ny energipolicy och stödjer nu genomförandet av den nya policyn. Samtidigt stöds utbyggnaden av elnätet på landsbygden och utvecklingen av marknaden för solenergilösningar. Sida stödjer också privatiseringen av elbolaget Tanesco.

Metodarbete och policyförändringar

Under 2002 har Sida börjat att utarbeta en transportpolicy. Som underlag för detta arbete genomfördes två utredningar under 2001. En slutsats är att arbetsintensiva vägbyggen ofta är den mest ekonomiska metoden vad gäller småvägar. Reformering och decentralisering av vägsektorn samt resultatbaserade entreprenadkontrakt är viktiga komponenter för att bättre utnyttja sådana arbetsbaserade metoder. I utredningen om transport och fattigdom diskuteras transportsektorns direkta och indirekta effekter på tillväxt.

Analys av utfall

Utfallet för delsektorn infrastruktur har minskat jämfört med föregående år. Variationen mellan olika år beror till stor del på att stora utbetalningar för investeringar kan belasta ett enskilt år fast pro-

Exempel

I Laos, liksom i de flesta andra u-länder, saknar staten resurser att bygga och underhålla vägar på landsbygden. Inom det svenska vägsektorstödet pågår arbetet med att finna ett system för distrikt och byar att delta i vägbyggnad och underhåll som bygger på erfarenheterna från enskilda vägar och vägföreningar i Sverige. Transportministeriet i Laos har beslutat om principer för detta under 2002.

jektet löper över flera år. Detta gäller speciellt kreditfinansierade investeringar.

Insatserna inom infrastruktur är investeringar i till exempel vägar och kraftstationer. Denna typ av projekt har ofta en indirekt påverkan på fattigdom.

URBAN UTVECKLING OCH BOSTADSFÖRSÖRJNING

Utvärderingar och sektorprogramstöd

Sida ger finansiellt stöd till Cities Alliance, och är därmed medlem i deras styrgrupp. Cities Alliance är en allians mellan bilaterala och multilaterala givare och globala kommunförbund. En utvärdering visar att det finns en stor internationell uppslutning kring millenniemålet att förbättra levnadsförhållandena för 100 miljoner sluminvånare till 2015. Flera genomgripande initiativ har tagits för

att skapa politisk konsensus om rätten till bostad och mark i slumområden samt att skapa finansieringsmekanismer som bygger på sluminvånarnas egna resurser.

En utvärdering har gjorts av en fond i Guatemala, vars mål är att utveckla starka lokala finansiella institutioner som erbjuder bra bostadskrediter till fattiga människor i urbana områden samt lån till mikroföretagare. Sida stödjer fonden sedan 1999 och projektet utvärderades under hösten 2002. Slutsatserna visar att fonden framför allt fyller en viktig funktion i att ge institutionerna tillgång till kapital för bostadskrediter och att Sida bör ge stöd för utveckling av nya produkter som når fattigare kundgrupper.

Sidas stöd till Water Utility Partnership, ett nätverk för effektivisering av kommunala vattenbolag i Afrika, har utvärderats 2002. Utvärderingen visade att samarbetsparterna i Afrika har visat stort engagemang i att förbättra effektiviteten i driften. Projektorganisationen har varit oklar och i vissa avseenden ineffektiv. Bristerna bör åtgärdas i en rekommenderad påföljande fas.

Enligt en utvärdering av Unicefs kombinerade vatten-, sanitets- och hygienutbildningsprogram i Guatemala, El Salvador och Honduras, har insatserna varit relevanta i förhållande till problemen och behoven i området. Det har inte gått att verifiera programmets effekter när det gäller beteendeförändringar och förbättrad hälsa, eftersom information saknas om hur situationen var innan programmen startade. Utvärderingen rekommenderar att det fortsatta stödet till programmet i Guatemala bör ha tydliga strategier för institutionsutveckling och kapacitetsuppbyggnad. Dessutom bör deltagande och hygienutbildning få ökat fokus.

Det kommunala partnerskapsprojektet mellan Sydafrika och Sverige har utvärderats under hösten 2002. De städer som ingår i projektet är Port Elizabeth med Göteborg som partner, och Kimberley som samarbetar med Falun/Borlänge. Utvärderingen som ägde rum i slutet av den första treårsperioden kom fram till följande slutsatser: Fattigdomsinriktning bör vara det övergripande målet för partnerskapet och det viktigaste verktyget i detta sammanhang är kunskapsöverföring och kompetensutveckling. Partnerskapet bör utvidgas till att inkludera universitet och handelsorganisationer. Vissa indikatorer bör utvecklas för att kunna bedöma prestation och resultat, och Sidas engagemang bör trappas ner så att det framtida samarbetet mellan städerna blir mer självgående.

[Bild borttagen]

I Laos utvecklas ett system för distrikt och byar att delta i vägbbyggnad och underhåll. Arbetet bygger på erfarenheter från enskilda vägföreningar i Sverige.

Analys och problematisering

Ramen för Sidas arbete med urban utveckling är dels millenniedeklarationens mål om en halvering av världsfattigdomen till 2015, dels målet för de urbana områdena. Där ska 100 miljoner människor lyftas ur fattigdom. Sida deltar aktivt i den internationella dialogen om hur dessa mål ska förverkligas.

Urbaniseringen medför negativa miljökonsekvenser men ger även positiva effekter i form av möjligheter till demokratisk och ekonomisk utveckling.

Metodarbete och policyförändringar

Sida har under året arbetat med en strategi för vatten- och sanitetsfrågor för både landsbygd och urbana områden. Strategin pekar på vikten avushållning med knappa vattenresurser genom striktare prissättning, behovet av ökade satsningar på hälsa genom förbättrad sanitet i slumområden. Dessutom måste man beakta de integrerade aspekterna av vatten- och sanitetsinsatserna.

Skyddet av den byggda kulturmiljön har särskilt uppmärksammats genom framtagande av riktlinjer för kulturbyggnadsvård. Där pekas på vikten av att såväl bevara kulturhistoriska byggnadsmiljöer som att skapa förutsättningar för de boende att bo kvar och utveckla sin byggda miljö.

Analys av utfall

Efter en kraftig ökning de senaste fyra åren, minskade utfallet till den urbana delen av verksamhetsgrenen med 18 procent mellan 2001 och 2002. Minskningen har skett på samtliga delområden (vatten och sanitet, bostäder, lokal energiförsörjning, urbana transporter med flera) utom beträffande integrerade stadsutvecklingsprogram. Orsaken är framför allt att utbetalningar via krediter har minskat, samt att några större investeringsprojekt har fasats ut (avlopp i Kina, bostäder i Balkan) eller inte blivit av (avloppsrening i Gaza).

Urbana insatser har en hög relevans för fattigdomsbekämpning.

NÄRINGS LIV OCH HANDEL

Utvärderingar och sektorprogramstöd

En utvärdering av Sidas stöd till nationell kvalitetsinfrastruktur i Namibia gjordes under 2002.

Tillämpningen av bland annat internationella standarder och följsamhet mot uppställda lagar, myndigheters föreskrifter, civilrättsliga föreskrifter och köpavtal utgör väsentliga bidrag till att öka

Exempel

I juni 2002 arrangerade Stockholm stad tillsammans med bland andra Sida, en internationell konferens och utställning "Stockholm Partnerships for Sustainable Cities". Konferensen byggde på information om hållbar stadsutveckling från 250 projekt i 53 länder. Bland de drygt tio projekt som prisbelönades fanns flera projekt som stöds av Sida.

effektiviteten i produktionen, förenkla den internationella handeln och öka förtroendet för produkter och tjänster hos världens länder. För enskilda företag blir tillämpning av standarder ett konkurrensmedel.

Ett treårigt program för att utveckla en nationell kvalitetsinfrastruktur inleddes 1997 för att öka det internationella förtroendet för namibiska produkter och tjänster och på så sätt främja landets export. Handels- och industriministeriet svarade för arbetet.

Utvärderingen visade att de övergripande målen för insatsen hade uppnåtts inom angiven budget, fem miljoner kronor. Programmet var dock omkring ett år försenat och ägarskapet och drivkraften hos handelsministeriet har brustit i viss utsträckning.

Inom ramen för det svenska stödet har den namibiska regeringen godkänt ett förslag till nationell kvalitetspolicy och en övergripande plan för att genomföra policyn. Policyn har bildat underlag för tre lagar, en standardiseringslag, en ackrediteringslag och en lag för meteorologi. En enhet för standardisering och kvalitetsfrågor har upprättats inom Handels- och industriministeriet, personal har utbildats och Namibian Standards Institute har instiftats för att komma igång 2003. Insatsen har också bidragit till att Namibian Association of Laboratories bildats och befintliga laboratorier utvecklats till testningar.

Analys och problematisering

Den privata sektorns betydelse som drivkraft för den tillväxt som eftersträvas i syfte att ge resurser för fattigdomsbekämpning framhålls i Sidas fattigdomspolicy. Ett livskraftigt näringsliv med fungerande marknader och institutioner ger grunden för tillväxt och fördelning. Sidas roll är främst att ge stöd till uppbyggnad och utveckling av institutioner och marknader. Den ekonomiska utvecklingen i företagen sker i första hand med kommersiell finan-

[Bild borttagen]

Landsbygdselekrifering i Moçambique.

siering. Särskilt stöd kan ges till utbildningsinsatser och teknologiöverföring.

Tillträde till internationell och global handel är avgörande för ekonomisk utveckling. Stöd ges i ökad omfattning för att bygga samarbetsländernas kapacitet och kompetens i handelspolitiska frågor.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Den omfattande utvärdering av Sidas stöd till näringslivsutveckling som genomfördes 2001 har lett till att inriktningen och formerna för stödet omprövats under 2002. Ett verksövergripande projektarbete i syfte att ta fram en policy för Sidas stöd

Exempel

Sida har bistått Bolivias skogs- och träindustri sedan mitten av 1990-talet med sammanlagt 28 miljoner kronor. Ett av målen har varit att just certifiera de tio största skogsindustrierna. Miljömärkningen ska garantera att känslig urskog avverkas på ett hållbart sätt.

Bolivia är bäst på grön skog då man lyckats miljömärka en miljon hektar skog. Denna miljöriktiga skogscertifiering gör att det bolivianska skogsägarförbundet tilldelats ett pris av Världsnaturfonden (WWF) för att ha bidragit till jordens överlevnad.

till utveckling av samarbetsländernas privata sektor har påbörjats under året. Avsikten är att fastställa en policy under första halvåret 2003. Nu eftersträvas en tydligare fokusering på insatser som syftar till att skapa institutionella och strukturella förutsättningar för privata aktörer, medan insatser som innebär direkt medverkan i kommersiella aktiviteter reduceras.

Sida har tillsammans med Kommerskollegium genomfört en utredning om Sveriges handelspolitiska åtaganden inom biståndet. Utredningen förutspår att de handelspolitiska insatserna kommer att öka såväl bilateralt som regionalt och globalt. De handelsfrämjande insatserna fortsätter men med inriktning på att stärka institutioner och regelverk. Handläggningen av insatserna inom de så kallade Start-programmen sker sedan februari hos Verket för näringslivsutveckling (NUTEK) på uppdrag av Sida.

Särskild uppmärksamhet har ägnats åt närings- och handelspolitisk analys inom ramen för landstrategiarbetet. Vidareutbildning av Sidas medarbetare i handelspolitiska frågor har genomförts.

Analys av utfall

Utfallet för utveckling av näringsliv och handel ligger på ungefär samma nivå som tidigare år. En förskjutning har skett mot färre men större insatser och fler med inriktning mot handelsutveckling.

FINANSIELLA SYSTEM

Sektorprogramstöd

Sida inledde under 2001 ett samarbete om stöd till utveckling av den finansiella sektorn i Uganda. Stödet, som är ett treparts-samarbete med Ugandas regering och Tyskland, är ett exempel på den typ av innovativa, sektorprogramliknande samarbetsformer som Sida söker utveckla i sina samarbetsländer. Sektorstödet förväntas underlätta dialogen om policyförändringar – inte minst på områden som kan minska klyftan mellan den informella och den formella delen av den finansiella sektorn. Bland de resultat som uppnåtts under 2002 kan bland annat nämnas: framtagandet av lagförslag för kapitalmarknaden och modell för "early warning system" av finansmarknaden och en plan för introduktion av betalkort.

Analys och problematisering

Utbyggnad och effektivisering av den fysiska infrastrukturen spelar en strategisk roll i Sidas arbete

Exempel

Under året har Sida berett stöd på 20 miljoner US dollar till Emerging Africa Infrastructure Fund (EAIF). Fonden syftar till att främja privata investeringar i fysisk infrastruktur i Afrika söder om Sahara. Grundkapitalet – totalt 150 miljoner US dollar – bistånd från England, Holland, Schweiz och Sida – kommer att möjliggöra upplåning på den internationella kapitalmarknaden av 300 miljoner US dollar. Genom utväxling och tillförsel av övrigt kapital från privata källor beräknas EAIF direkt och indirekt kunna bidra till investeringar på i storleksordningen 1,0–1,5 miljarder US dollar.

med att höja den ekonomiska tillväxten och minska fattigdomen i samarbetsländerna i södra Afrika. Bristen på långsiktigt kapital har länge identifierats som ett avgörande hinder – inte minst för att stimulera privata investeringar – för en sådan utbyggnad. Denna brist kan i sin tur härledas till problem att täcka politiska och kommersiella risker för länderna i fråga och svårigheter att mobilisera kapital på de relativt utvecklade inhemska kapitalmarknaderna. Sida försöker undanröja en del av dessa problem genom att stödja utbyggnaden av investeringsfonder för fysisk infrastruktur i samarbete med andra biståndsgivare, och med hjälp av det nya garantiinstrumentet.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Inom mikrofinansområdet pågår sedan början av året ett omfattande, verksövergripande projekt för att ta fram riktlinjer för Sidas framtida arbete inom mikrofinans (MF), allt oftare kallat fattigdomsorienterade finansiella tjänster (eller: ”Pro-poor financial services” – PPFs). Vidare har landsbygds- och husfinansiering med inriktning på just fattiga hushåll och mikroföretagare studerats i syfte att utarbeta praktiska riktlinjer för hur Sida kan utveckla sitt arbete inom dessa två delområden.

Som ett underlag i arbetet med att ta fram en policy för privatsektorutveckling har Sida gjort en översyn av erfarenheterna av stöd till riskkapitalsatsningar i samarbetsländerna. Översynen visar att det är mycket svårt att få lönsamhet på så kallat venture capital-fonder i miljöer som har stora brister i regelverk och klimat för företagande.

I samband med beredningen under 2001 av stödet till mikrofinansbolaget AfriCap Microfinance Fund konstaterades att det finns ett växande intresse i Sverige för etiska investeringar. Under 2002 har

Tabell 8.

Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Tanzania	112 229	102 437	99 114
Bosnien och Hercegovina	111 024	138 290	79 611
Moçambique	89 988	94 749	140 158
Laos	85 531	74 002	63 247
Kosovo	81 317	78 910	79 023
Delsumma	480 089	488 388	461 153
Övriga länder/regioner	1 070 627	1 547 065	1 412 981
Summa	1 550 716	2 035 453	1 874 134
Förvaltningskostnader	56 700	88 107	85 992
Totala kostnader	1 607 416	2 123 560	1 960 127
Biståndsform			
Projektstöd	889 329	992 846	1 100 438
Sektorprogramstöd	59 287	53 470	10 818
Personalbistånd inkl. KTS	75 223	51 641	68 796
Internationella kurser	58 330	53 870	75 004
Krediter	208 044	663 209	464 676
Garantier	384	583	619
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	260 118	219 836	153 783
Summa	1 550 716	2 035 453	1 874 134
Kanaler			
Multilaterala organisationer	263 487	327 280	199 906
Svenska organisationer	655 245	928 150	852 092
Samarbetslandets organisationer	348 411	534 514	535 375
Övriga länders organisationer	147 194	131 196	217 195
Internationella enskilda organisationer	136 379	114 312	69 567
Summa	1 550 716	2 035 453	1 874 134
Totalt antal insatser	978	1009	1032
varav: Avtal > 15 mnkr	135	134	115
Antal nya insatser	231	236	264

Sida låtit en grupp konsulter ta fram underlag för en strategi för mobilisering och kanalisering av etiskt/filantropiskt kapital till kommersiell verksamhet i utvecklingsländer.

Sida bedriver ett kontinuerligt arbete för att kompetensutveckla Sidas egen personal och den så kallade svenska resursbasen inom mikrofinansområdet. Tre seminarier har anordnats inom landsbygds- och husfinansiering. Sida har delfinansierat mikrofinansieringskurser för nio representanter från resursbasen.

Analys av utfall

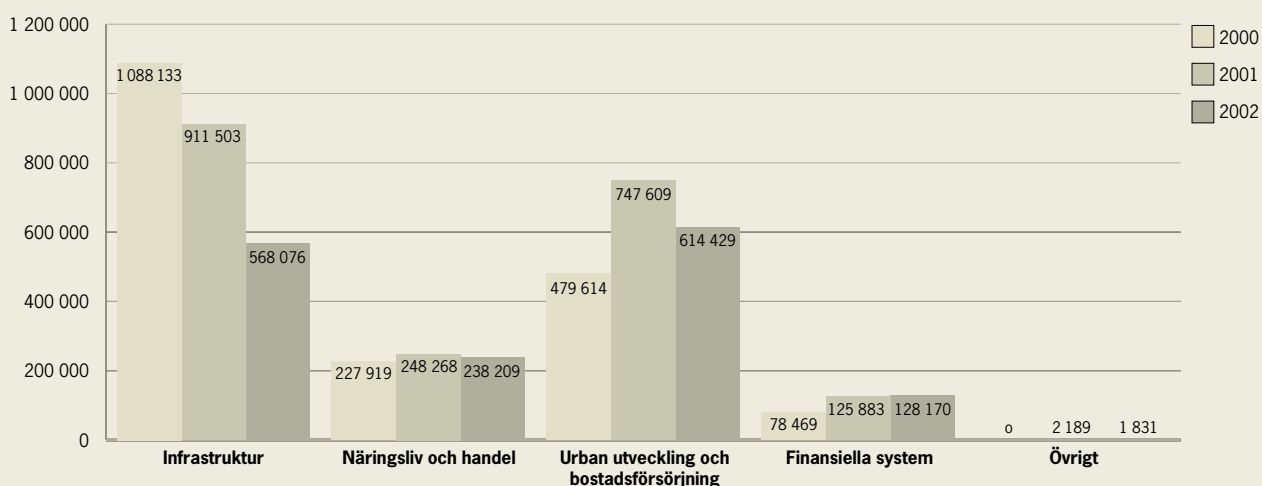
Utfallet för finansiella system har ökat något jämfört med förra året. Stödet till den finansiella sektorn svarar för åtta procent av kostnaderna för verksamhetsgrenen. Drygt hälften av dessa medel användes för stöd till mikrofinansinsatser som har en direkt påverkan på fattiga grupper, genom förbättrad försörjning av finansiella tjänster.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall för respektive typ av garanti samlat redovisa garanterad kapitalskuld, eventuell garantireserv, utgifter och inkomster avseende garantier samt det ackumulerade riskvärderade kapitalet.

Redovisas i bilaga 3.

Diagram 3. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 9. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Infrastruktur			Näringsliv och handel			Urban utveckling inkl. bostadsförsörjning			Finansiella system			Övrigt			Totalt		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Direkt påverkan	5,3	9,3	5,1	2,8	2,4	2,7	31,6	33,9	37,0	32,2	17,0	42,7	1,1	4,1	–	17,6	18,0	14,5
Projekt och program där fattiga är inbegripna	21,2	23,4	25,8	6,1	8,6	5,8	8,7	11,0	12,6	21,0	33,0	33,8	0,0	0,0	–	13,9	17,6	20,3
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	19,1	5,6	7,5	67,0	46,6	38,7	41,8	14,8	18,1	35,2	16,9	22,1	0,0	0,0	–	36,8	14,7	14,6
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	41,5	55,6	55,8	15,6	36,2	36,6	12,1	24,6	6,4	7,3	1,7	–4,4	98,9	95,9	–	23,1	38,5	38,3
Övrigt	12,9	6,2	5,7	8,5	6,3	16,3	5,8	15,7	25,9	4,2	31,3	5,8	0,0	0,0	–	8,7	11,2	12,2
Total procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	–	100	100	100

[Bild borttagen]

Plogträning i Kenya – ett av de länder där Sida under året genomfört ett brett landsbyggsprogram för hållbart utnyttjande av naturresurserna som kan skapa ekonomisk tillväxt för fattiga småbrukare.

Naturbruk

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna naturbruk samt föreningar och övrigt miljöskydd.

Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att skapa förutsättningar för tillväxt och bättre levnadsvillkor genom ett långsiktigt, hållbart och produktivt utnyttjande av naturresurser.

ALLMÄNT

Sida har inom verksamhetsgrenen Naturbruk ytterligare ökat samarbetet kring program som syftar till att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt för den fattiga delen av landsbygdens befolkning. Stora och breda landsbygdsprogram med denna målsättning har under året genomförts i Kambodja, Nicaragua, Tanzania, Moçambique, Kenya, Uganda och Etiopien.

Alla dessa program innehåller decentralisering

av offentlig administration och resurshantering, brett deltagande av målgruppen i alla skeden av samarbetet och ett ökat fokus på det civila samhällets och den privata sektorns roll i genomförandet. Programmen tar oftast sin utgångspunkt i ett hållbart nyttjande av naturresurserna som bas för ekonomisk tillväxt för de fattiga småbrukarna.

Det faktiska samarbetet fokuserar dock i allt högre grad på kapacitets- och institutionsbyggande på alla nivåer. Kännetecknande är en tydligare

koppling mellan genomförandenivån och policy- och institutionsbyggande regionalt och nationellt. Under året har Sida ökat sina insatser i södra Afrika för gränsöverskridande floder. Vatten är en begränsad resurs i regionen och regionalt samarbete är nödvändigt för att skapa ett integrerat, effektivt och hållbart nyttjande. Sida är nu aktivt medverkande i processer kring floderna Zambesi, Pungue och Okavango.

Analys av utfall

Den huvudsakliga verksamheten inom Naturbruk är långsiktig och samarbetsprogrammen för att minska fattigdomen på landsbygden är därför volymmässigt stora med långa avtalsperioder. Det sker därför inga drastiska förändringar mellan åren vad beträffar de största samarbetsländerna. Deras inbördes rangordning kan variera mellan åren på grund av var i projektcykeln man befinner sig, men det är samma länder det handlar om.

Det totala utfallet för verksamhetsgrenen ökade kraftigt mellan 2000 och 2001 medan den planerade fortsatta expansionen under 2002 inte har varit möjlig. Utfallet för 2002 blev drygt 100 miljoner kronor lägre än planerat. Anledningen är förseningar i beredningen av flera större insatser i framför allt Asien.

I linje med Sidas strategiska prioriteringar har kostnaderna för sektorprogramstödet ökat under året. Det ökade samarbetet i Europa, främst Balkan, inom verksamhetsgrenen har lett till att personalbiståndsformen Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete (KTS) också har ökat under året.

Ansträngningar har gjorts under året för att minska antalet små insatser. Arbetet har haft effekt på det totala antalet insatser, som minskat, medan effekten på antalet små insatser, som hittills varit marginell, kommer att synas först om något år.

NATURBRUK

Resultatanalys, utvärderingar och sektorprogramstöd

Resultatanalysen av stödet till småbönder i Zambia visar att metoder har utvecklats som i många fall kan dubbla eller tredubbla skördarna. Metoderna har fått en allmän spridning och rekommenderas nu officiellt i Zambia som den teknik som bör användas i framtiden. Småbönderna har också fått ökad tillgång till förbättrat utsäde genom att nätverk etablerats mellan utsädesforskning, utsädesbolog och utsädesodlare på bondenivån. Livsmedelsäkerheten har gynnats genom användning av flera än bara en matgröda (vanligen majs). Tusentals

[Bild borttagen]

Plantskola i Vietnam. Sidas miljöfond har finansierat 80 mindre projekt i Vietnam. Fonden har bland annat framgångsrikt nått ut till kvinnor, män och barn på gräsrotsnivå inom olika delar av det vietnamesiska samhället.

småbrukarhushåll har introducerats som aktörer på den kommersiella marknaden genom ett marknadsinriktat stöd till småbönder.

En resultatanalys har gjorts av det stora Amhara-programmets första fas (SARDP) i Etiopien. Stödet har omfattat finansiering av utvecklingsfonder och olika kapacitetshöjande insatser. Beslut om användningen av utvecklingsfonderna fattas på lokal nivå.

Resultatanalysen av det långvariga stödet till skogsfakulteten vid Wondo Genet visar att en institution med såväl grundutbildning som högre utbildning på skogsområdet har skapats.

Utvärderingen av vattenforskningsfonden för södra Afrika (Warfsa) slog fast att fonden har byggt upp en fungerande regional mekanism för forskningsfinansiering av integrerad vattenresurshantering. Fonden har också en viktig funktion som en mekanism för flexibel finansiering av mindre projekt.

En utvärdering har gjorts av Sidas miljöfond i Vietnam. Fonden har pågått 1997–2001 och har haft en total budget på 3,5 miljoner kronor och finansierat totalt 80 mindre projekt. Den bärande idén med fonden har varit att dels stödja enskilda initiativ inom miljöskyddsområdet, dels stödja framväxandet av en civil sektor med enskilda organisationer. Utvärderingen har visat att fonden är mycket framgångsrik där den nått ut till gräsrötterna: män, kvinnor och barn från olika delar av Vietnam och från olika delar av samhället. Fonden har också arbetat med ett brett spektrum av samhället: lokal administration, statliga massorganisationer, skolor, universitet och forskningsorganisationer, journalister med flera.

En utvärdering har gjorts av Change Agent Programme (CAP), ett program som utgjort en liten men viktig komponent av Sri Lankas fattigdomsbekämpning på landsbygden. Programmet inleddes redan 1978 och erhöll stöd från Sida under perioden 1987–98. CAP har utgjort en viktig lärogrund för andra utvecklingsprogram på landsbygden. Den metod som utvecklades för gruppprocesser och förstärkning av egenmakt har använts av andra program på Sri Lanka. Programmet har varit framgångsrikt genom att det har lett till förbättrade överlevnadsmöjligheter, ökat oberoende och självförtroende hos den fattiga befolkningen på landsbygden. Framför allt kvinnans ställning har stärkts på bynivå och hennes deltagande i olika beslutsammanhang har ökat.

Genom forskningsorganet World Agroforestry Centre (ICRAF) har Sida lämnat stöd till African

Exempel

Ett regionalt program för hållbar naturresurshantering i Centralamerika har formulerats under året. Programmet, som genomförs i samarbete med olika regionala institutioner och organisationer, har som mål att bidra till minskad fattigdom och reducerad ekologisk sårbarhet. Målet uppnås genom en kombination av utbildningsaktiviteter, försöks- och metodutveckling i fält, institutionellt stöd till policyskapande organ på regional nivå, samt, när så är relevant, regionala genomförandeprojekt. Specifika insatser identifieras och bereds som en process över tid, i görligaste mån i samverkan med andra givare eller internationella organisationer.

Network for Agroforestry Education (ANAFE) – ett afrikanskt nätverk för utbildning inom området agroforestry (sambandet mellan annuella och perenna växter och husdjur) som omfattar utbildningsinstitutioner i östra, södra och västra Afrika samt Sahel-området. En utvärdering under 2002 visar bland annat att utbildningen anses vara den främsta länken mellan forskning och utvecklingsarbete, samt att merparten av programmålen har uppfyllts.

En utvärdering har gjorts av The Resources Policy Support Initiative (REPSI), ett projekt och forskningsnätverk i Sydostasien. Verksamhetens syfte är att bidra till mer hållbart nyttjande av naturresurserna i Sydasiens högländsområden genom policy-forskning och aktivt påverkansarbete gentemot beslutsfattare. Nätverket består av cirka 45 organisationer i Sydostasien (inklusive Kina) och några organisationer i Skandinavien och USA. Utvärderingen konstaterade att projektet har lyckats etablera ett nätverk, att publicera relevant material och på olika sätt presentera det utåt men att verksamhetens inverkan på utformningen av policies ännu inte kan bedömas.

Sida har under 2002 tagit formellt beslut om att stödja Proagri, ett sektorprogram för jordbruk och landsbygdsutveckling i Moçambique. Sida deltar både som diskussionspartner och finansiär tillsammans med ett stort antal givare. Under 2002 har framför allt graden av ägarskap från jordbruksministeriet ökat avsevärt och Proagri är nu väl etablerat som planerings- och finansieringsmekanism i alla provinser och distrikt.

Analys och problematisering

Det övergripande målet för verksamhetsgrenen är fattigdomsminskning på landsbygden.

Detta innebär förbättrad inkomst, hälsa, utbildning, minskad sårbarhet och ökat inflytande, på ett sätt som minskar relativ fattigdom och ökar jämställdheten inom ramen för ett långsiktigt hållbart nyttjande av naturresurserna. Detta holistiska synsätt kan uppnås om prioriteringar och integrering av olika aspekter görs av bondehushållen själva. Fattigdoms- och privatsektoranalyser samt miljökonsekvensbedömningar är exempel på instrument som Sida använder i beredningen av samarbetsprojekt. Utfallet av dessa analyser utgör grunden för vad samarbetet ska fokusera på och därigenom blir olika verksamhetsgrenar inkopplade för genomförandet, både på Sida och i samarbetslandet.

Ett holistiskt tänkande under planeringen, med den fattige småbondens försörjningssystem i fokus, kräver ökad samordning i beredningen av insatser både internt på Sida och i samarbetslandet.

För att åstadkomma lokalt ägarskap och lokala prioriteringar har Sida under de senaste åren stött nationella decentraliseringsprocesser i ett flertal länder. Detta stöd innebär att makt och resurser, ofta i form av lokala utvecklingsfonder, flyttas ut till den lokala nivån. Resultatanalyserna visar att denna typ av stöd har bidragit till att bygga fungerande strukturer för decentralisering och till att öka de fattigas egenmakt och självförtroende.

Resultatanalyserna har också visat att kopplingen mellan lokala metodutvecklingsprojekt och nationell policynivå är oerhört viktig. Förändringar som visat sig bidra till hållbar tillväxt för de fattiga bondefamiljerna sprids och får genomslag.

Sammantaget visar resultatanalyserna att Sida måste öka sin kompetens och kapacitet för analys och dialog kring strategiska frågor på nationell nivå. Denna slutsats har tidigare tydliggjorts i samband med ökningen av antalet sektorprogram, men kan nu sägas ha blivit allmängiltig för allt samarbete inom verksamhetsgrenen.

Metodarbete och policyförändringar

Sida har under året tillsatt en programgrupp för det marina initiativet. Beredning av stöd till regionala marina miljö- och fiskeriorganisationer för Latinamerika och Karibien, Öst- och Västafrika samt Sydostasien pågår i linje med Johannesburg-konferensens rekommendationer.

Inom ramen för Nile Basin Initiative (NBI) har Sida inlett en upphandling av flodstudier för Kagerafloden, Marafloden och floderna Sio, Malaba och Malakasi. Floderna är gränsöverskridande och projekten syftar till att skapa samarbetsformer mellan länder för att förbättra levnadsvillkoren för männis-

korna i området samtidigt som miljön skyddas. Regionala styrkommittéer för projekten har formellt satts upp med berörda östafrikanska länder som deltagare. Dessa projekt har kommit längst i förberedelserna och har därmed varit betydelsefulla för beslutsstrukturen och finansieringsformen som kommer att tillämpas inom NBI.

Sida har arbetat med att ta fram en strategi för fortsatt arbete med Initiativet för bärkraftigt nyttjande av vattenresurser i Södra Afrika. I den konsolideringsfas som Initiativet nu går in i ges ökad fokus på stöd till projekt för regionalt samarbete kring gränsöverskridande vattenresurser i regionen. Inom ramen för Initiativet har Sida under året tagit fram en översikt över potentialen och behovet för ett utökat regionalt engagemang i Okavangos delad flodområde.

Sida har genomfört en studie kring så kallade Area-Development Projects (ADP) i syfte att klarlägga för Sida hur sådana interventioner kan göras mer effektiva i termer av fattigdomsminskning, institutionalisering och uthållighet. De Sida-stödda landsbygdsprogrammen i Kambodja, Zambia och Etiopien låg till grund för studien. Slutsatsen är att ADP även framgent har en viktig roll för Sida som biståndsinstrument, framför allt för att vinna kunskap och erfarenheter från praktisk verksamhet i fält som sedan kan tillämpas i större skala inom bredare sektorprogram, PRS-processer och dylikt.

Analys av utfall

Utfallet för 2002 ligger på ungefär samma nivå som året innan. Andelen av totala kostnaden för insatser med direkt påverkan på fattigdom har ökat.

FÖRORENINGAR OCH ÖVRIGT MILJÖSKYDD

Utvärderingar

Sidas stöd till klimatidsskriften *Tiempo* har utvärderats under 2002. En del i utvärderingen var en enkät där man bad om läsarnas reaktioner på tidskriften. *Tiempo* distribueras till 4 300 personer och institutioner – 350 av dessa svarade på enkäten. Resultatet visar att en majoritet av de svarande hade en positiv inställning till innehållet i tidningen och tyckte att materialet var relevant. Tidskriften har också en webbplats som har fått en positiv respons.

Analys och problematisering

De negativa effekterna av industrialiseringen och urbaniseringen i utvecklingsländerna påverkar inte

[Bild borttagen]

Zambesifloden på dess sträckning genom Moçambique. En ny strategi för södra Afrika fokuserar på regionalt samarbete kring bärkraftigt utnyttjande av gränsöverskridande vattenresurser.

bara fattigas människors möjlighet till utkomst och hälsa, utan hotar också basen för produktionen. Klimat och ozonfrågor tillsammans med rätten till ren luft, vatten och sanitet i slumområden är områ-

den som Sida har prioriterat under 2002.

De negativa miljökonsekvenserna från urbaniseringen kommer att öka genom till exempel globala klimatförändringar, belastning på naturresurser,

Exempel

Programmet Regional Air Pollution in Developing Countries (RAPIDC) stöder kompetensutveckling och nätverksbyggande inom luftmiljöområdet mellan länder i södra Asien och Gemenskapen för utveckling i södra Afrika (SADC-länderna). Syftet är att ta fram underlag och involvera olika aktörer för att på sikt minska luftföroreningarna. Programmet, som finansieras av Sida, genomförs av Stockholm Environment Institute.

trafikproblem, fossilbaserad energiproduktion, dåliga sanitära lösningar som ger negativa effekter på människors hälsa. Sida fokuserar därför arbetet med att minska föroreningar och förbättra miljöskyddet på insatser som bidrar till miljömässigt hållbar utveckling inom transport- och energisektorerna.

I Afrika är urbaniseringen den snabbaste i världen. Där har också miljö- och fattigdomsproblem blivit akuta i ett flertal snabbt växande städer.

I Sidas arbete i Asien står miljöfrågorna i fokus. Kopplingen till svensk kompetensexport har också poängterats. Sida har under 2002 etablerat Swedish Environment Secretariat for Asia (SENSA) i Bangkok för att skapa större synergi mellan och fokus på miljöinsatser i regionen.

Miljöfrågorna är globala till sin karaktär. Sida arbetar därför såväl övergripande, genom att delta i den internationella policydialogen, som med konkreta insatser. Syftet är att dessa nivåer ska vara ömsesidigt förstärkande.

Inom ozonområdet har Sida aktivt arbetat med att stödja den svenska linjen inom det så kallade Montrealprotokollet genom att finansiera insatser för att bygga upp utvecklingsländernas egen kapacitet att fasa ut ozonnedbrytande ämnen.

Sidas miljösamarbete med länderna på Balkan har påbörjats under 2002. Miljöproblemen är koncentrerade till vatten- och avfallsområdet, utsläpp från energiindustri, gruvindustri och annan tung industri, erosion och minskad biologisk mångfald. Genomgående för länderna är att deras institutionella kapacitet på miljöområdet är mycket begränsad och miljömedvetandet lågt.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Arbetet med att utveckla en klimatpolicy för Sida har genomförts under 2002. Sida har också byggt upp ett internt nätverk för att stimulera att klimatfrågorna ingår som en naturlig del i andra frågor. Sida deltar i det svenska klimatarbetet som leds av

Regeringskansliet. Ett flertal interna kompetenssatsningar har genomförts inom klimatområdet.

Analys av utfall

Utfallet 2002 för insatser inom området föroreningar och miljöskydd har halverats jämfört med 2001. Det beror på att stödet mer och mer har kommit att fokusera på insatser som syftar till policyförändringar och kompetensutveckling i stället för direkta insatser och investeringar i städer och på företag. Omsvängningen mot policyområdet kan på sikt få stora positiva konsekvenser för fattiga. Som konsekvens av detta har stöd till insatser som direkt involverar fattiga minskat.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall redogöra för vad som gjorts under år 2002 för att följa upp Sveriges åtaganden på biståndsområdet inom ramen för de globala miljökonventionerna, framför allt klimatkonventionen, konventionen om biologisk mångfald och dess biosäkerhetsprotokoll, Baselkonventionen, Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar, Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet och ökenkonventionen.

Konventionen om biologisk mångfald inklusive biosäkerhet

Sida har under året inrättat ett internationellt program för biologisk mångfald i samarbete med Centrum för biologisk mångfald (CBM) knutet till Sveriges lantbruksuniversitet och Uppsala universitet. Programmet kommer att arbeta med följande områden: integrering av biomångfaldsaspekter i analys och genomförande av insatser i Sidas internationella utvecklingssamarbete, rådgivning till Sida i samband med hantering av insatser och egen insatshantering; rådgivning via Sida till Regeringskansliet och utveckling av en svensk resursbas.

För att integrera biomångfaldsfrågor och hänsyn i Sidas arbete ingår frågeställningar om biologisk mångfald och biosäkerhet i riktlinjerna för miljökonsekvensbedömningar (MKB). Sidas nya MKB-handledning, som tagits fram under året förstärker dessa aspekter. Biologisk mångfald finns även med som avsnitt i Sidas miljökurser. Under året har Sida deltagit i den svenska delegationen till det sjätte partsmötet för konventionen som ägde rum i Haag.

Sida har gett stöd till ett antal miljöorganisationer i samband med världstoppmötet för hållbar utveckling (WSSD) i syfte att stärka dialogen om biomångfaldsfrågorna. Bland dessa var organisationen Third World Network (TWN) som inför Johan-

nesburg utarbetade en rad studier bland annat inom området genetiskt modifierade organismer (GMO) och immaterialrätt relaterad till biologiska resurser.

Under året har Sida genomfört ett stort antal insatser som kan relateras till konventionen. Beslut om nya sådana insatser har avsett bland annat stöd till organisationer som The World Conservation Union (IUCN), World Resources Institute (WRI), Svenska Naturskyddsföreningens (SNF) nord/syd-program, Världsnaturfonden (WWF) med flera. Sida har även ingått avtal med Stockholm Environment Institute om ett program kring sårbarhet och fattigdom, vilket bland annat berör frågor som resilience men även biosäkerhetsfrågor. Sida stödjer även andra aktiviteter som bidrar till tredje världens möjligheter att genomföra konventionens intentioner till exempel när det gäller stöd till miljömyndigheter. Förutom detta stödjer Sida landprogram där hållbar naturresursanvändning har positiv inverkan på bevarande och hållbar användning av biologisk mångfald.

Vad gäller stöd relaterat till biosäkerhetsprotokollet under konventionen har Sida under 2002 tagit beslut om förnyat stöd till East African Regional Programme and Research Network for Biotechnology, Biosafety and Biopolicy (Bio-Earn), som bygger upp kapacitet kring biosäkerhetsfrågor för att främja policykompetens och uppbyggnad av regelverk i östra Afrika. Förnyat stöd får också det afrikanska biopolicyinstitutet ACTS till en studie om förutsättningar för tillämpning av biosäkerhet vid bioteknikforskning i några länder i Asien. Stöd ges också till utgivning och spridning av tidskriften *Bio-technology and Development Monitor*. Sida har under året även givit stöd till enskilda organisationer verkssamma inom området, bland annat till TWN för dess arbete med att etablera nationella institutioner och mekanismer för genomförande av biosäkerhetsprotokollet.

Klimatkonventionen

Sida har under 2002 inom ramen för ett verksövergripande klimatprojekt tagit fram ett utkast till förhållningssätt till klimatrelaterade frågor och deras betydelse för utvecklingssamarbetet.

Inom ramen för den så kallade Kyotogruppen med representanter från flera olika departement har Sida deltagit i arbetet inför olika klimatrelaterade möten i anslutning till klimatkonventionen och den framtida svenska klimatpolitiken. Sida har vidare bidragit med underlag inför och medverkat i den svenska delegationen vid klimatkonventionens

Tabell 10.

Naturbruk, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Etiopien	78 762	78 296	59 248
Zambia	53 775	49 237	54 893
Tanzania	51 674	56 880	38 044
Vietnam	32 820	61 770	29 106
Kambodja	31 833	39 685	33 092
Delsumma	248 864	285 868	214 383
Övriga länder/regioner	652 750	643 015	576 225
Summa	901 615	928 883	790 608
Förvaltningskostnader	57 355	44 432	40 740
Totala kostnader	958 969	973 316	831 348
Biståndsform			
Projektstöd	625 949	673 601	547 360
Sektorprogramstöd	132 846	94 289	105 423
Personalbistånd inkl. KTS	61 452	30 667	36 734
Internationella kurser	49 790	50 714	47 984
Krediter	0	50 000	41 100
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	31 578	29 612	12 008
Summa	901 615	928 883	790 608
Kanaler			
Multilaterala organisationer	193 742	217 340	176 714
Svenska organisationer	221 064	242 938	218 401
Samarbetslandets organisationer	347 649	270 314	233 769
Övriga länders organisationer	73 539	128 838	110 674
Internationella enskilda organisationer	65 620	69 453	51 051
Summa	901 615	928 883	790 608
Totalt antal insatser	589	599	598
varav: Avtal > 15 mnkr	67	55	53
Antal nya insatser	172	172	206

partsmöte i Delhi under hösten samt vid dess förberedande möte i Bonn tidigare under våren. Sida har aktivt deltagit i policydiskussioner om givarnas roll för att stödja anpassning till och minskad påverkan på klimatsystemet i u-länderna.

Sida har fattat beslut om att stödja särskilda insatser på klimatområdet, till exempel i syfte att stärka u-ländernas deltagande i det fortsatta arbetet att formulera den framtida globala klimatregimen. Insatserna kan vara så olika som att identifiera och främja undanröjandet av hinder för användande av

förnyelsebar energi i Sydostasien, en workshop om biobränslen i Kyotoprotokollets mekanism för ren utveckling (CDM) eller ett fördjupat samarbete mellan aktörer som arbetar med vattenresurshantering och klimatförändringar.

Montrealprotokollet

Med aktiv Sidamedverkan startade för tio år sedan ett nätverk mellan myndigheter i Sydostasien, Sverige och Australien, med det nordiska samarbetet som modell. Syftet var att genom erfarenhetsutbyte mellan de olika länderna åstadkomma effektivare avveckling av ozonnedbrytande ämnen. Naturvårdsverket var, med stöd av Sida, värd för årets huvudmöte i Stockholm. Med anledning av 10-årsjubileet hölls ett seminarium om hur nätverk mellan olika länder kan användas för att genomföra multilaterala miljööverenskommelser. En ny skrift som beskriver nätverkets utveckling, spridning till andra geografiska områden och arbetssättets möjligheter i det internationella miljöarbetet presenterades vid seminariet. Inom Sveriges bilaterala ozonprogram, som på Sidas uppdrag koordineras av Stockholm Environment Institute, finns ett projekt om samverkan mellan tullmyndigheter.

Konventionen mot ökenspridning

Sida har under året aktivt medverkat i arbetet med ökenkonventionen, bland annat genom att delta i rådsmöten inom ramen för EU. På Sidas och UD:s förslag har en svensk representant antagits i expertgruppen inom konventionens kommitté för vetenskap och teknik (CST). Det särskilda mötet om konventionens tillämpning (CRIC) bevakades av Sida liksom ett seminarium på samma tema i Danmark. Diskussioner har förts med UNDP Drylands Development Center, IUCN, CILSS och andra organisationer om konventionens tillämpning och eventuellt framtida stöd från Sida till program i torrområden. En nationalrapport som redovisar Sveriges bistånd med relevans för ökenkonventionen och Sveriges syn på konventionens tillämpning har utarbetats av Sida.

Sida har gett finansiellt stöd till en lång rad insatser med relevans för ökenkonventionen, främst inom landsbygdsutveckling, decentralisering, vattenresurser och integrerat byskogsbruk. Ett särskilt stöd har getts till konventionens globala mekanism, som har till uppgift att förenkla givarstöd till insatser mot ökenspridning.

Övriga konventioner

Sida har under 2002 inte genomfört några insatser direkt kopplade till Baselkonventionen om trans-

porter av miljöfarligt avfall. Rotterdamkonventionen om rapportering om farliga kemikalier (PIC) har ännu inte trätt i kraft. Inom Sida pågår för närvarande ett arbete med att utarbeta handlingsplaner för såväl ovannämnda konventioner och protokoll som för Stockholmskonventionen om särskilt farliga pesticider (POPs) och våtmarkskonventionen (Ramsar). Avsikten är att på olika sätt stärka arbetet med dessa konventioner men framför allt att söka integrera de viktiga sakfrågor som de representerar i det normala utvecklingsarbetet.

2. *Sida skall rapportera om de insatser som berör växtgenetiska resurser, inklusive forskning, som kan hänvisas till Global Plan of Action inom ramen för det internationella åtagandet om växtgenetiska resurser (FAO-IUPGR)*

Växtgenetiska resurser

Sida gör en rad insatser för växtgenetiska resurser, till exempel stöd till den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning (CGIAR) för insamling, klassificering, analys, förädling och uthålligt nyttjande av genetiskt material. Sida ger även stöd till enskilda organisationer som arbetar för bevarande och hållbar användning av genetiska resurser till exempel Genetic Resources Action International (GRAIN) och till Community Biodiversity Development and Conservation Programme (CBDG) för deras arbete med att stärka småjordbrukares arbete med bevarande och hållbar användning av de genetiska resurserna. Stöd gavs även till International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) för stärkande av u-länders förhandlingskapacitet vid revidering av världshandelsorganisationens avtal om immaterialrätt. Nya beslut om stöd för året var till exempel till Crucible II som arbetar med policyutveckling angående genetiska resurser och till det regionala nätverket för genresursfrågor i Östafrika (AEPGREN).

3. *Sida skall redogöra för vad som gjorts under år 2002 för att integrera miljöhänsyn inom utvecklings-samarbetets olika sektorer.*

Enligt Sidas handlingsprogram för miljömässigt hållbar utveckling ska miljöaspekter integreras i hela Sidas verksamhet. Några viktiga åtgärder under året:

Sida har aktivt medverkat i en särskild EU/DFID/UNDP-studie om fattigdom och miljö inför FN:s möte i Johannesburg om miljö och utveckling.

En konsultstudie genomfördes som underlag för

det fortsatta arbetet med integration av miljökonventionerna i utvecklingssamarbetet.

Sida har utarbetat och till regeringen redovisat handlingsplaner för de viktigaste miljökonventionerna. Sida har också utarbetat anvisningar för grön upphandling, en handledning för miljöindikatorer i biståndet, anvisningar för strategisk miljöanalys i samband med landstrategiarbetet och en manual för integrering av miljöaspekter i samband med sektorprogramstöd. Den tidigare handledningen för MKB reviderades under året. Avtal har slutits med Stockholm Environment Institute (SEI) om stöd i arbetet med sårbarhetsfrågor och en rapport om räkodling och dess konsekvenser för miljön har utarbetats.

Två av de stödfunktioner som Sida etablerat för att hantera miljöaspekter i biståndet har konsoliderats ytterligare. Det gäller stödfunktionen för miljökonsekvensbedömning i projekt och program vid MKB-centrum inom Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala och stödfunktionen för strategisk miljöanalys och integrering av miljöaspekter i landstrategi-

arbetet vid enheten för miljöekonomi inom Göteborgs universitet. Avtalen med Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen, för liknande stöduppgifter i Sidas arbete, har förlängts. Avtal om ytterligare en stödfunktion, den vid Centrum för biologisk mångfald (CBM) vid Sveriges lantbruksuniversitet har slutits under året.

En stor del av årets verksamhet har präglats av förberedelserna inför ovannämnda FN-konferens i Johannesburg. Sida har aktivt medverkat i förberedelsearbetet och vid själva konferensen. En särskild insats vid mötet var att redovisa arbetet kring Viktoriasjön som Sida medverkar i.

Arbetet med integrering av miljöaspekter i Sidas verksamhet har utvecklats. Viktiga instrument för detta arbete, i vilket miljöpolicyenheten medverkat, är Sidas synsätt på fattigdomsbekämpning samt dess operativa del. Så arbetar Sida. Årets informationskampanj om fattigdom och hälsa har särskilt belyst den viktiga frågan om miljö och hälsa. Detta var också temat för ett av tre seminarier vid årets fattigdomskonferens.

Diagram 4. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 11. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Naturbruk			Föreningar och övrigt miljöskydd			Övrigt			Totalt		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Direkt påverkan	24,7	16,3	12,5	0,9	2,9	0,0	5,3	0,0	–	23,1	14,8	11,2
Projekt och program där fattiga är inbegripna	20,9	25,7	38,8	1,9	48,5	6,0	85,9	83,1	–	20,6	28,2	35,4
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	35,7	36,1	28,9	55,1	10,5	2,5	7,8	0,0	–	36,5	33,3	26,1
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	10,5	12,1	9,8	29,9	22,5	74,9	0,0	0,0	–	11,5	13,3	16,7
Övrigt	8,2	9,7	10,0	12,2	15,6	16,5	1,0	16,9	–	8,4	10,4	10,7
Totalt procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

[Bild borttagen]

Fulanikvinnor på marknaden i staden Ambiri, Mali. Mali presenterade under året en nationell strategi för fattigdomsbekämpning inom ramen för skuldlättnadsinitiativet HIPC. Syftet med skuldlättnaderna är att frigöra resurser som ska användas till att minska fattigdomen i respektive land.

Ekonomiska reformer

Verksamhetsgrenen omfattar betalningsbalansstöd, budgetstöd och skuldlättnader samt stöd till kapacitetshöjande insatser vad gäller skuldhanterings- och skuldstrategifrågor. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram som främjar ekonomisk tillväxt, bekämpar fattigdom och bidrar till hållbar utveckling.

ALLMÄNT

Stödet till ekonomiska reformer har successivt övergått från betalningsbalansstöd och skuldlättnader till ett generellt budgetstöd till samarbetslandets statsbudget. År 2002 bestod för första gången samtliga insatser av budgetstöd. Denna utveckling har främst sin grund i två för verksamheten centrala

utvecklingsprocesser – det internationella skuldinitiativet, Heavily Indebted Poor Countries Initiative (HIPC-initiativet), som inneburit omfattande skuldlättnader för det fattigaste länderna, och arbetet i berörda länder med att utarbeta nationella strategier för fattigdomsbekämpning, så kallade Poverty Reduction Strategies (PRS). Dessa processer har

bidragit till att stödet håller på att förändras från ett relativt kortsiktigt stöd för makroekonomisk stabilisering till ett mer långsiktigt stöd för fattigdomsbekämpning där fokus läggs på finansiering av statsbudgeten.

Hittills har totalt 26 länder kommit med i HIPC-initiativet, varav sex länder har genomgått hela processen, vilket innebär att länderna kommer att få sin skuldbörda minskad till vad som definieras vara en hållbar nivå. Fem av dessa länder – Uganda, Bolivia, Moçambique, Tanzania och Burkina Faso – tar emot stöd till ekonomiska reformer från Sida. Burkina Faso är det land som senast nått slutpunkten i HIPC-initiativet.

De resurser som frigörs genom skuldlättnaderna ska de berörda länderna använda för att minska fattigdomen i enlighet med brett förankrade strategier för fattigdomsbekämpning. Framsteg har gjorts med att ta fram sådana strategier och under år 2002 presenterade bland andra Etiopien, Malawi, Mali, Rwanda, Vietnam och Zambia sina strategier.

UTVÄRDERINGAR

Inga generella utvärderingar av stödet till ekonomiska reformer har gjorts under år 2002. Sida har dock nära följt den omfattande utvärdering av budgetstöd som görs av det brittiska biståndsorganet DFID. Utvärderingen är relevant för Sida, eftersom det finns många likheter mellan det svenska och det brittiska budgetstödet. Några slutsatser som har dragits hittills är att man med budgetstödet ofta försöker att nå för många olika mål samtidigt och att de positiva effekterna av budgetstöd sällan kommer automatiskt. Budgetstödet ger incitament i rätt riktning, men måste kompletteras med andra insatser, till exempel för att stärka samarbetsländernas administrativa kapacitet.

Sida följer kontinuerligt upp stödet till ekonomiska reformer på landnivå med fokus på genomförandet av landets statsbudget och Poverty Reduction Strategy (PRS). I de länder som har en väl fungerande givarsamordning sker normalt även en större årlig uppföljning av givarna i samarbete med landets regering.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Ekonomiska reformer i de fattiga länderna har lett till att de tidigare stora makroekonomiska obalanserna har minskat. I många länder som fört en konsekvent reformpolitik har BNP-tillväxten ökat

och fattigdomen minskat något. Samtidigt kan man konstatera att den ekonomiska tillväxten behöver öka ytterligare och en aktiv politik för fattigdomsbekämpning föras för att fattigdomen påtagligt ska minska. Ekonomisk tillväxt är en viktig, om än inte tillräcklig, förutsättning för långsiktig fattigdomsminskning. Många av Sidas samarbetsländer befinner sig dock i en svår ekonomisk situation på grund av den svaga utvecklingen i världsekonomin, fallande råvarupriser, torka och effekter av hiv/aids-epidemin, vilket hämmar tillväxten.

Skuldlättnaderna frigör omfattande resurser i statsbudgeten för fattigdomsbekämpning för de berörda länderna. I de länder som ingår i HIPC-initiativet har de sociala utgifterna ökat både i nominella termer och som andel av budgeten och BNP.

De nationella strategier för fattigdomsbekämpning som tas fram i de fattiga länderna har lett till att fattigdomsbekämpning nu ges ökad prioritet. Arbetet innebär dock en rad utmaningar både för länderna själva och för Sida och de övriga givarna. Samarbetsländerna måste stärka sin kapacitet att genomföra strategierna. En viktig utmaning är att få länken mellan prioriteringar i fattigdomsstrategin, allokeringar i statsbudgeten och faktiska utbetalningar till avsedda ändamål att fungera. Fortsatta reformer måste undanröja de hinder som finns för människor att delta i ekonomin och kunna öka sina inkomster. Givarna måste anpassa sitt bistånd till samarbetsländernas prioriteringar och budgetprocess och i högre grad göra långsiktiga utfästelser. En central fråga är hur budgetstödet kan utformas så att samarbetslandets eget ansvar för sin utvecklingspolitik stärks, samtidigt som ökade resultat nås när det gäller minskad fattigdom.

Exempel

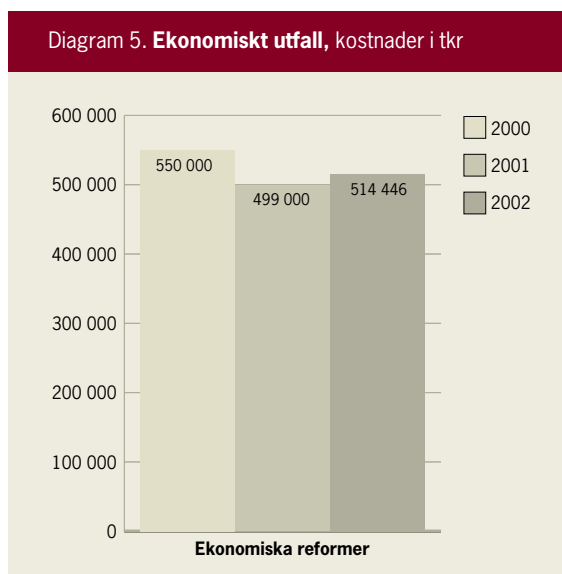
I Burkina Faso har under år 2002 ett gemensamt budgetstödsarrangemang, kopplat till genomförandet av landets PRS, utarbetats med deltagande av EU-kommissionen och fem bilaterala givare av budgetstöd, däribland Sida. Syftet med samordningen är att alla givare ska ha samma utbetalnings- och uppföljningsmekanismer. Överenskommelsen har dokumenterats i ett memorandum of understanding (MOU), som har undertecknats av både Burkina Fasos regering och givarna. En gemensam årlig uppföljning hålls i samband med att Burkina Fasos regering presenterar sin årsrapport om genomförandet av PRS.

METODARBETE OCH POLICYFÖRÄNDRINGAR

Den förändrade inriktningen av stödet mot budgetstöd kräver ett betydande policy- och metodutvecklingsarbete och att delvis nya krav ställs på Sida. Frågor som rör landets PRS och statsbudget kommer alltmer i fokus vid beredning och uppföljning av stödet. Analys av fattigdomsstrategier och bedömningar av kvaliteten på ländernas offentliga finansiella styrsystem blir viktigare. Under år 2002 har en särskild projektgrupp arbetat med att främja programstöd (budgetstöd och sektorprogramstöd) som biståndsform och vidareutvecklat metoder och arbetssätt för denna typ av bistånd. Gruppen har till exempel tagit fram ett förslag till förhållningssätt till offentlig finansiell styrning. Sida arbetar för att öka kunskaperna inom verket om offentlig finansiell styrning, bland annat genom utbildningsinsatser. Andra viktiga metodfrågor för Sida är hur villkoren för stöd ska utformas och hur resultat av stödet ska mätas och följas upp.

Under året förtydligades instruktionerna för Sidas beredning av budgetstöd. Instruktionerna fokuserar på analys av landets PRS och offentliga finansiella styrsystem.

Arbetet med att stärka givarsamordningen kring budgetstödet har fortsatt. Givarsamordningen frigör administrativa resurser för samarbetslandet och underlättar dialog och uppföljning. Stöd till ekonomiska reformer har normalt varit ettåriga. För att underlätta en långsiktig budgetplanering i samarbetsländerna strävar Sida efter att öka antalet fleråriga avtal om budgetstöd.

[Bild borttagen]

Hälsokontroll av skolbarn i Uganda. Målet för stödet till ekonomiska reformer som tillgång till hälsovård och utbildning tillgodosedda.

ANALYS AV UTFALL

Budgetstödet till Tanzania ökade under år 2002 till 120 miljoner kronor, vilket ledde till att Tanzania blev det största mottagarlandet för stöd till ekonomiska reformer, följt av Moçambique, Uganda, Nicaragua och Rwanda. Gruppen av de fem länder som erhåller mest budgetstöd brukar variera något från år till år. Under år 2002 kunde svenskt stöd till ekonomiska reformer i Nicaragua återupptas, till följd av den positiva politiska utvecklingen i landet och till följd av att landet nådde en överenskomst med Internationella valutafonden (IMF) om ett ekonomiskt reformprogram. Andra länder, däribland Bolivia och Honduras, hade emellertid problem med genomförandet av de reformprogram som de kommit överens med IMF om. Eftersom ett IMF-program normalt är ett villkor för stöd till ekonomiska reformer, har Sida hållit inne utbetalningarna till dessa länder.

Det totala utfallet uppgick under år 2002 till 514 miljoner kronor, vilket är något högre än utfallet

[Bild borttagen]

är att förbättra fattiga människors möjlighet att få grundläggande rättigheter

för år 2001. Merparten av stödet gick till länder i Afrika (425 miljoner kronor). När det gäller kanaler kan man notera att stödet i ökad utsträckning utbetalas direkt till samarbetslandets regering och i minskad utsträckning genom samfinansiering med multilaterala organisationer.

Per definition har stöd till ekonomiska reformer indirekt påverkan på fattigdomsminskning.

Den svenska regeringen fastställer varje år en ram inom vilken Sida kan föreslå insatser för beslut av regeringen. För år 2002 angav regeringen en ram om 650 miljoner kronor, vilket visas i budgetunderlagets prognos. Sida inkom med förslag till insatser avseende budgetåret 2002 till ett belopp av 529 miljoner kronor. Den svenska regeringen fattade sedan beslut om insatser till ett belopp av 374 miljoner kronor. Utfallet för 2002 överstiger detta belopp dels på grund av att regeringen tidigare fattat beslut om fleråriga stöd för vissa länder, dels på grund av eftersläpningar i utbetalningar från tidigare år.

Tabell 12.

Ekonomiska reformer, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Tanzania	120 000	80 000	160 000
Moçambique	100 360	100 000	100 000
Uganda	65 000	55 000	55 000
Nicaragua	60 000	0	0
Rwanda	50 000	40 000	60 000
Delsumma	395 360	275 000	375 000
Övriga länder/regioner	119 086	224 000	175 000
Summa	514 446	499 000	550 000
Förvaltningskostnader	20 400	15 362	20 131
Totala kostnader	534 847	514 362	570 131
Biståndsform			
Projektstöd	–	–	–
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	–	–	–
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	514 446	499 000	550 000
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	–	–	–
Summa	514 446	499 000	550 000
Kanaler			
Multilaterala organisationer	20 095	124 000	170 000
Svenska organisationer	–	–	–
Samarbetslandets organisationer	485 000	375 000	380 000
Övriga länders organisationer	360	–	–
Internationella enskilda organisationer	8 991	–	–
Summa	514 446	499 000	550 000
Totalt antal insatser	21	19	15
varav: Avtal > 15 mnkr	19	18	14
Antal nya insatser	8	10	11

Tabell 13. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Ekonomiska reformer		
	2002	2001	2000
Direkt påverkan	0,0	27,9	0,0
Projekt och program där fattiga är inbegripna	0,0	0,0	0,0
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	1,8	28,1	0,0
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	98,2	44,1	100,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0
Total procent	100	100	100

[Bild borttagen]

Francis Lumueno arbetar i ett litet privatägt bageri i Kinshasa, Kongo. Sida stödjer studier av energiförsörjningen i städerna i södra Afrika. Bättre energipolicy ger fler småföretag, som i sin tur kan generera ekonomisk tillväxt.

Forskningssamarbete

Verksamhetsgrenen omfattar stöd till multi- och bilateralt forskningssamarbete samt till forskning om utvecklingsländer i Sverige. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och främja forskning inriktad på hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.

ALLMÄNT

Forskningssamarbetet har på flera sätt utvecklats under året bland annat genom en övergång från projektstöd till programstöd. Programmen för universitetsstöd har avancerat från satsningar på forskningskapacitet hos akademiska lärare mot stöd till strategier för uppbyggande av lokala forskarutbildningar. Detta har börjat ge resultat, bland annat i

Uganda och Tanzania (se exempel om företagsekonomi nedan).

Inom landsamarbeten har forskning inom flera discipliner fokuserats till samma geografiska områden. Detta ger bredare kunskaper om möjligheter och hinder för utveckling vilket bland annat bekräftas i samarbetet med Bolivia. Där har studier i Aymarafolkets språk, kultur, historia och bosättning

kombinerats med forskning kring vattenförsörjning och förorening på grund av gruvdrift. Kommunerna i området är mycket intresserade av denna samlade satsning som bidrar till universitetets samhällsengagemang.

En ökad samhällsvetenskaplig orientering har också märkts inom den internationella u-landsinriktade forskningen. Såväl WHO:s hälsoforskningsprogram som den internationella jordbruksforskningen inom den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning (CGIAR) har formulerat mål som berör fattigdomsbekämpning och orienterar sig allt mer mot mångvetenskapliga ansatser där också samhällsvetenskapliga aspekter belyses.

Forskningssamarbetet med Eritrea har avslutats under året i enlighet med svensk utrikespolitik. 25 forskarstuderande, under pågående forskarutbildning, har dock beviljats stöd fram till närmaste forskarexamen, i de flesta fall en licentiatsexamen.

De senaste årens expansion av forskningssamarbetet har dels skett genom ökande anslag till pågående program, dels genom etablering av nya samarbeten. En rad systemrevisioner har genomförts för att säkra organisationernas kapacitet att hantera medel och verksamhet. Samtidigt som detta har gjort uppföljningen lättare har själva granskningsarbetet varit tidskrävande.

UTVÄRDERINGAR

Forskningssamarbetet med Vietnam har enligt utvärderingen innehållit flera insatser som gett betydande resultat. Skogsforskning har lett fram till förbättrade trädsorter. Dessa har nu använts för ett skogsprogram för att ge mer snabbväxande timmer av högre kvalitet. Jordbruksforskare har framställt biogasanläggningar som nu används av 15 000 hushåll. Marin forskning har funnit nya hållbara sätt att odla skaldjur som alternativ till miljöfarlig räkeodling. Utvärderingen understryker att dessa resultat har tagit lång, men rimlig, tid att ta fram.

Sida har sedan 1998 givit stöd för uppbyggandet av dator- och IT-nätverk vid fyra universitet i Sri Lanka. Programmet har utvärderats under 2002. Utvärderingen visar att Sidas stöd varit viktigt. Såväl arbetsmetoderna som den uppbyggda kompetensen och nätverken ger möjligheter för fortsatta satsningar, något som srilankesiska universitet säger sig vara beredda att finansiera. Utvärderarna anser också att forskarutbildningen inom IT bör samlas vid ett universitet för att skapa starkare forskargrupper.

En utvärdering av samarbetet med två av de medicinska programmen, reproduktiv hälsa och

hiv/aids vid Muhimbili University College of Health Sciences (MUCHS) i Tanzania, slutfördes under 2002. Forskarna såg satsningen på ökad forskningskapacitet delvis som hinder för resultatorienterad forskning. Utvärderingen förordade emellertid fortsatt satsning på detta. Den betonar bland annat vikten av att anställa fler och yngre lärare vid universitetet för att öka rekryteringen till fortsatt forskning. Dessutom föreslås fortsatt utveckling av bibliotek och stöd till handledarkapacitet. MUCHS föreslås skapa ett belöningssystem för forskningsproduktivitet för de som uppnått en doktorsgrad, genom till exempel befordran.

Ett nätverk för forskning inom reproduktiv hälsa i östra och södra Afrika har bildats genom att Sida bidragit till sådan forskning i Moçambique, Tanzania, Zambia och Zimbabwe, samt till erfarenhetsutbyte mellan dessa i samarbete med svenska forskare. 1999 etablerades ett center vid University of

Exempel

Forskarutbildning inom företagsekonomi är en strategiskt viktig komponent i samarbetet med University of Dar es Salaam. Kunskap om småföretag, särskilt villkoren för kvinnliga småföretagare, ger viktiga bidrag till utvecklingen av näringsliv och privat sektor i Tanzania. Två forskare har disputerat inom programmet som sedan 1997 har bedrivits i samarbete med Handelshögskolan i Umeå. Parallellt med forskarutbildning i Umeå har ett lokalt forskarutbildningsprogram byggts upp i Tanzania. Från höstterminen 2002 bedrivs detta program helt av tanzaniska lärare och handledare. Såväl de tanzaniska som de svenska seniora forskarna deltar i bildandet av ett nätverk för afrikanska företagsekonomer. Syftet är att förbättra grundutbildningen och förutsättningarna för forskning och att öka möjligheterna att tillämpa resultaten i afrikanskt näringsliv.

Nätverket för forskning om energipolicy i södra Afrika, AFREPREN, har studerat energiförsörjningen i städerna. Höga anslutningskostnader bidrar till bristande täckning av elförsörjning. Fattiga människor spenderar upp till 30 procent av sina inkomster på el. Standardisering kan minska kostnaderna liksom legalisering av informell eldistribution. Med en minskad kostnad kan man förvänta sig en markant ökning av antalet informella småföretag, vilket medför ett stort antal nya arbetstillfällen för fattiga. Kraftiga ljuskällor som belyser upp till 300 hus finns med bland de alternativ som analyseras. En rad artiklar från nätverket presenterades år 2002 i ett särskilt nummer av den prestigefyllda tidskriften Energy policy.

Zimbabwe som skulle svara för nätverkets aktiviteter och samordna kurser i regionen. En utvärdering av rapporteringen visade att nätverksaktiviteterna minskat sedan centret bildades, främst på grund av bristande bemanning och bristande kontinuitet.

Under 2002 har Sida avslutat en utvärdering av stödet till Network for Research and Training in Parasitic Diseases at the Southern Cone of Latinamerica (RTPD). Utvärderingen fann en imponerande hög vetenskaplig produktivitet och en aktiv forskarutbildning, vilket borgar för en hållbar utveckling av både forskning och högre utbildning inom regionen. Den stora skillnaden mellan nätverkets länder motiverar dock fortsatt stöd till utbildning, med en stark inriktning mot de svagare länderna. Stödet till grundforskningen i de starkare länderna upphör.

Sida har under en följd av år bidragit till internationella program för stöd till basvetenskaperna. International Sciences Programmes (ISP), stödjer, i samarbete med svenska universitet, forskare i fattiga utvecklingsländer inom kemi, fysik och matematik. De Unesco-anknutna organisationerna Third World Academy of Sciences (TWAS), Third World Women in Sciences (TWOWS) och International Centre for Theoretical Physics (ICTP) ger stipendier till forskare verksamma vid institutioner i utvecklingsländer. Under år 2002 genomfördes en utvärdering av programmens effekter vid institutioner i Tanzania och Uganda. Medan ISP och TWOWS har inriktat sina insatser på de fattigaste länderna, har TWAS och ICTP fördelat sina anslag i konkurrens, vilket medfört att forskare från utvecklingsländer med mera etablerad forskning gynnats. Detta bekräftades av utvärderingen som också visade att

effekterna av insatserna från ISP och TWOWS vid institutionerna var tydliga, medan detta inte var fallet för insatserna från TWAS och ICTP. Fortsatt stöd till TWAS och ICTP kommer att öronmärkas till sökande från fattiga u-länder.

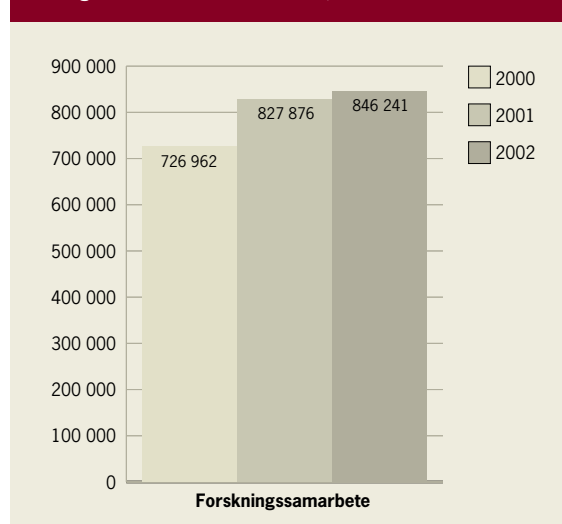
En utvärdering som gjordes under året gav en positiv bild av det afrikanska nätverket för energiforskning, AFREPREN. Bland annat för god spridning av forskningsresultat. Dock föreslog utvärderingen mer samhällsvetenskapliga inslag och att peer review-processen inom nätverket bör förstärkas. Vidare föreslogs en breddning av forskningsgendan till att omfatta energiteknik och klimatförändringar, vilket beaktas i pågående beredning av fortsatt stöd.

År 1990 inleddes ett forskningssamarbete med temat kvinnor och bostadsfrågor i södra Afrika, Gender Research on Urbanisation, Planning, Housing and Everyday Life (GRUPHEL). Forskningen har genom åren berört frågeställningar inom legala frågor, bosättningsmönster och arbetsfördelning inom hushåll. I programmet kombineras forskning och kapacitetsutveckling genom ett effektivt nätverk mellan sex länder.

En utvärdering under 2002 fann ett fördjupat afrikanskt ägandeskap till programmet. Forskningen har haft stort inflytande på att medvetandegöra genusfrågors betydelse för bostadspolitiska åtgärder, såväl inom universitetsmiljöer som hos beslutsfattare. I utvärderingen rekommenderas dock att planering och forskningsplanering ändras från att vara individbaserad till att bli mer institutionsförankrad.

The Union for African Population Studies (UAPS) är det enda pan-afrikanska forskarnätverk som ägnar sig åt befolkningsutvecklingsfrågor utifrån ett samhällsvetenskapligt perspektiv. UAPS administration, arbetsmetoder, beslutsgångar och kommunikationssystem reformerades under 2002. En utvärdering visade att reformarbetet, med få undantag, fungerat väl. Ett nytt stipendieprogram för yngre forskare har lanserats och publiceringen av rapporter har effektiviserats. Man har också reaktiverat det nät av nationsbaserade kontaktpersoner man tidigare etablerat. Utvärderingen poängterade att UAPS gett värdefulla bidrag till analysen av ekonomiska, politiska och sociala problem inom regionen. Vidare underströks att UAPS är mycket öppen för förändring och att ekonomiskt stöd till de pågående reformprocesserna kan få avgörande betydelse för organisationens fortsatta existens. Utvärderingen konstaterade dock att det fortfarande finns små möjligheter för organisationen att få bidrag från afrikanska regeringar med undantag för Sydafrika.

Diagram 6. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

En översyn av situationen för högre utbildning i Moçambique ställer stödet till landets centrala universitet Universidade Eduardo Mondlane (UEM), mot önskemål om stöd till högre utbildning i andra delar av landet. Tidigare utvärderingar har dock visat att forskningen vid UEM fortfarande är mycket outvecklad. Det ökande externa utbudet av utbildningstjänster innebär ett reellt hot mot universitet i fattiga länder. Därför är det viktigt för varje land att satsa på utveckling av åtminstone ett forskande universitet, för att bygga upp en inhemsk analys- och förhandlingskapacitet. Mot denna bakgrund planerar Sida för fortsatt beredning av koncentrerade insatser för utveckling av centrala universitet med egen kapacitet för forskarutbildning.

METODARBETE OCH KOMPETENSATSNINGAR

Som ett led i uppföljningen av Sidas internrevision av forskningssamarbetet har ett omfattande metodarbete genomförts under året inom områdena beredning, uppföljning samt organisation och intern styrning med syfte att säkra kvaliteten i forskningssamarbetet. Reviderade mallar har utarbetats och ett administrativt internat för uppföljning av förändringsarbetet har genomförts under året.

ANALYS AV UTFALL

Största delen av forskningsstödet går till länder i Afrika. Stödet till Uganda har ökat markant, vilket avspeglar att aktiviteterna nu har nått upp till planerad nivå. Ett nytt avtal om utvidgat samarbete har tecknats med Etiopien.

Forskningssamarbetet har under 2002 ökat något. Volymökningen har, med avseende på val av kanal, fördelats ungefär som tidigare år. Noteras bör dock att utfallet till samarbetslandets organisationer är lägre än under 2001 vilket kan förklaras av avbrutna samarbeten med Eritrea och Zimbabwe.

Antalet nya insatser har minskat under året och antalet större insatser har ökat. Dessa förändringar visar att arbetet mot ökad koncentration har haft viss effekt. Insatser inom forskningssamarbetet har generellt indirekt påverkan på fattigdomsbekämpning.

Forskningssamarbetets totala volym ligger mycket nära budgetunderlagets prognos.

Tabell 14.

Forskningssamarbete, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Uganda	44 628	15 656	7 065
Tanzania	42 625	50 006	43 179
Moçambique	27 217	29 045	26 868
Etiopien	22 921	15 838	13 736
Nicaragua	21 279	23 009	20 503
Delsumma	158 670	133 554	111 351
Övriga länder/regioner	687 571	694 322	615 611
Summa	846 241	827 876	726 962
Förvaltningskostnader	68 811	58 568	53 394
Totala kostnader	915 052	886 443	780 356
Biståndsform			
Projektstöd	–	–	–
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	–	–	–
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	846 241	827 876	726 962
Bidrag till EO	–	–	–
Summa	846 241	827 876	726 962
Kanaler			
Multilaterala organisationer	80 760	60 811	61 675
Svenska organisationer	316 660	285 774	252 138
Samarbetslandets organisationer	169 182	198 357	147 800
Övriga länders organisationer	94 000	88 888	66 325
Internationella enskilda organisationer	185 639	194 046	199 024
Summa	846 241	827 876	726 962
Totalt antal insatser	358	372	370
varav: Avtal > 15 mnkr	49	42	34
Antal nya insatser	97	116	91

Tabell 15. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Forsknings-samarbete		
	2002	2001	2000
Direkt påverkan	1,7	1,5	2,6
Projekt och program där fattiga är inbegripna	1,0	1,7	1,8
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	93,2	89,9	90,6
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	1,7	3,3	2,3
Övrigt	2,4	3,6	2,6
Total procent	100	100	100

[Bild borttagen]

Afghanska flickor i sin skola i Kabul. En stor del av Sidas humanitära verksamhet utgörs av undervisningsinsatser.

Humanitära insatser och konfliktförebyggande

Verksamhetsgrenen omfattar humanitärt bistånd samt konflikthantering och fredsbyggande. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att möta akuta behov och lindra följderna av väpnade konflikter, systematiska kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter och naturkatastrofer, samtidigt som långsiktigt hållbara lösningar så långt möjligt skall främjas, bl a genom lokal kapacitetsutveckling.

ALLMÄNT

Under 2002 har det humanitära systemet fått anpassa sig till drastiska förändringar i sedan länge pågående kriser samtidigt som nya svårhanterliga situationer uppstått. För Sida har detta inneburit krav på en flexibel medelshantering för att möjliggöra passande svar. I Afghanistan inleddes på allvar

omställningen från humanitär verksamhet till återuppbyggnad och mer långsiktigt utvecklingssamarbete i och med att en övergångsregering, som erkänts av omvärlden, tillträdde. Existerande samordningsmekanismer har omvandlats eller ersatts då givarna och de nya myndigheterna sökt former för att hantera en komplicerad övergångssituation.

För Sidas del har det ökande biståndet till Afghanistan under 2002 till två tredjedelar utgjorts av stöd till återuppbyggnad. I Angola ledde den oväntade vapenvilan till en dramatisk ökning av antalet människor i akut behov av hjälp då stora, tidigare otillgängliga områden kunde nås av de humanitära organisationerna. Sida gav extra bidrag genom Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) och deltog aktivt i dialogen mellan aktörerna och de angolanska myndigheterna.

En svår humanitär kris uppstod på Västbanken och i Gaza genom Israels återockupation av palestinska områden. Civilbefolkningen blev snabbt allt mer beroende av omvärlden för sin försörjning och detta ställde humanitära organisationer och givare inför svåra dilemman. I södra Afrika gjorde politiskt vanstyre och den allt allvarligare hiv/aids-epidemin, torkan som började 2001 till en betydligt mer komplex kris än då regionen drabbades av torka i början av 90-talet. I båda fallen har Sida svarat med humanitärt bistånd och en utökad fältnärvaro.

UTVÄRDERINGAR

Under året har Sida låtit utvärdera sin mekanism för snabb respons på plötsliga katastrofer. Den innebär att ett antal svenska enskilda organisationer och Statens räddningsverk (SRV) disponerar medel som enligt vissa riktlinjer och ett enkelt beslutsförfarande kan förmedlas för akuta insatser. Utvärderingen visar att mekanismen fungerar effektivt men behöver följas upp kontinuerligt i fält, för att ge mer bestående effekter och resultat.

Sida har också genomfört en inventering och analys av alla Sidas insatser med konflikthantering som uttalad målsättning. Inte mindre än 17 av Sidas 21 viktigaste samarbetsländer befinner sig i eller har just lämnat en konflikt. Av de 240 insatserna visade sig merparten omfatta verksamhet under eller omedelbart efter en väpnad konflikt, medan endast en mindre del kunde betraktas som konfliktförebyggande.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Eftersom väpnade konflikter otvetydigt leder till fattigdom, är Sidas slutsats att de olika verksamhetsområdena i högre grad måste utveckla insatser som verkar konfliktförebyggande genom att angripa strukturella orsaker till väpnade konflikter.

Ibland ställs humanitära aktörer inför situationer då de riskerar att avlasta myndigheter eller en väpnad rörelse deras folkrättsliga ansvar för civilbefolk-

ningen och därmed frigöra resurser för annan verksamhet, ett fenomen som brukar benämnas *fungibilitet*. Under 2002 har dilemman av detta slag blivit ovanligt tydliga i några fall.

Enligt folkrätten har en ockupationsmakt ansvar för att tillgodose behoven av livsmedel och sjukvård hos den befolkning som lever på det ockuperade området och på allt sätt underlätta för humanitära organisationer. På Västbanken och i Gaza försörjs nu ett mycket stort antal civila med livsmedel och andra förnödenheter av humanitära organisationer. Detta finansieras av externa givare, bland annat Sida. Eftersom FN-organens palestinska förare inte tillåts passera den israeliska arméns vägsprårrar och lämna de ockuperade områdena har FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA) och Världslivsmedelsprogrammet (WFP) begärt hjälp från Statens räddningsverk att med finansiering från Sida ställa såväl förare som lastbilar till förfogande för att utföra reguljära transporter. Samtidigt har humanitära organisationers arbete på olika sätt allvarligt försvårats.

I Angola innebär fungibilitetsproblematiken att ett land med mycket stora – men till stor del odeklarerade – oljeinkomster samtidigt är mottagare av ett omfattande humanitärt bistånd. De internationella finansinstitutionerna uppskattar att icke redovisade intäkter vida överstiger givarländernas kostnader för det humanitära biståndet. Under 2002

Exempel

Sida gav under 2002 stöd till den regionala FN-appellen för södra Afrika som lanserades i juli 2002. Stödet har fördelats mellan WFP, OCHA, FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och FN:s barnfond (Unicef). Då övrigt utländskt stöd i stor utsträckning har fokuserat på livsmedelsstöd, har det svenska stödet främst inriktats på icke livsmedel. Detta har bland annat inneburit stöd till logistik och koordinering för att möjliggöra att maten når fram till de behövande. Särskilda insatser görs vidare för att bemöta de hiv/aids-drabbades behov.

Sida har bedömt det som angeläget att inte bara lindra de akuta effekterna av livsmedelskrisen. I syfte att underlätta en snabb återgång till självförsörjning för nödhjälpsberoende hushåll på landsbygden, har Sida givit stöd till FAO:s verksamhet bland annat i Zimbabwe. Stödet har inneburit att utsäde och redskap har delats ut till 48 000 familjer som bor vid så kallade kommunala landområden i Zimbabwe.

[Bild borttagen]

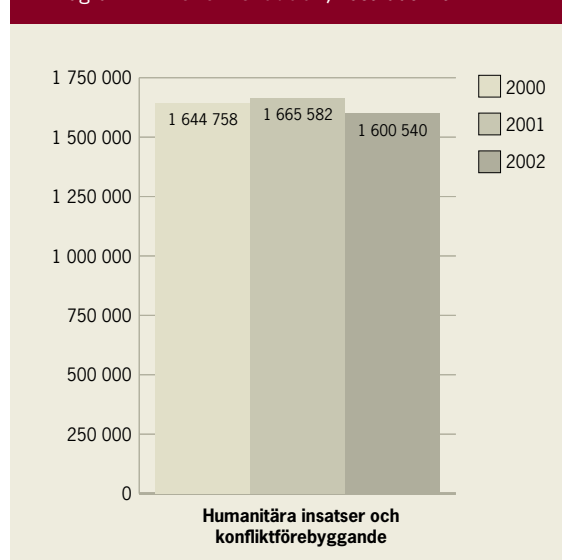
En palestinsk man letar efter tillhörigheter i resterna av det som en gång var hans hem i Jenins flyktingläger. På Västbanken och i Gaza försörjs nu ett stort antal civila med förnödenheter av humanitära organisationer, finansierade av Sida och andra givare.

bildade några ledande givarländers ambassadörer under ordförandeskap av Sverige en grupp till stöd för FN:s utvecklingsprogram (UNDP) i Luanda, för att intensifiera dialogen med den angolanska rege-

ringen om ansvaret för insatser till stöd för civilbefolkningen i den kanske svåraste humanitära krisen i världen.

I båda dessa fall är det viktigt att det humanitära biståndet – eller hot om dess tillbakadragande – inte utgör påtryckningsmedel, utan att politiska instrument används för att finna lösningar på vad som i grunden är politiska problem.

Diagram 7. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSUTVECKLINGAR

En betydande del av Sidas humanitära verksamhet utgörs av undervisningsinsatser i kriser. Sida har funnit att undervisning är ett viktigt instrument för att skapa ett mått av normalitet i utsatta barns tillvaro. Skolan fungerar också som skydd för barn mot att rekryteras som barnsoldater eller bli utsatta för sexuella övergrepp. Under året har Sida utarbetat riktlinjer för undervisningsinsatser inom det humanitära biståndet. Där betonas bland annat att organisationer som upprättar mer eller mindre tillfälliga skolor måste följa läroplaner som lätt kan

anpassas till det reguljära skolsystemet och i så stor utsträckning som möjligt engagera lärare och andra mänskliga och materiella resurser ur den utsatta civilbefolkningen.

En inventering har utförts om vilket behov av stöd Sidas handläggare har av metoder för bedömning av hur en insats påverkar eller påverkas av konflikter i mottagarlandet. Resultatet har lett till ett projekt för att utarbeta metoder som är anpassade till Sida. En kort utbildning för personal från Sida och UD om hur biståndet påverkar och påverkas av konflikter genomfördes under året. En utbildning genomfördes också i pilotform för Sida och UD i samarbete med Försvarshögskolan om utformningen av program för avväpning, demobilisering och reintegration av stridande efter en väpnad konflikt, en av de viktigaste formerna för fredsbyggande bistånd.

ANALYS AV UTFALL

Stödet till Afghanistan ökade jämfört med 2001, i enlighet med den landstrategi som regeringen fattade beslut om i januari. I och med talibanregimens fall och installerandet av en internationellt erkänd regering i Kabul blev det möjligt att påbörja en rad insatser av återuppbyggnads- och utvecklingskaraktär. De humanitära behoven var fortsatt stora, särskilt som flyktigåtervändandet från Afghanistans grannländer blev betydligt större än väntat.

Fördubblingen av utbetalningar till Nicaragua beror på att ett större återuppbyggnadsprojekt inom vägsektorn från 2001 har försenats.

Den stora ökningen av biståndet till Västbanken och Gaza beror på att den israeliska återoccupationen av Västbanken och restriktionerna vad gäller palestiniers möjligheter att försörja sig skapade en allvarlig humanitär kris.

Stödet till Angola för 2002 är oförändrat jämfört med 2001, det lägre utfallet beror till störst del på en återbetalning av tidigare utbetalt bidrag.

Ökningen av stödet till Sudan hänger delvis samman med att fredsprocessen under 2002 möjliggjort något bättre humanitärt tillträde vilket till exempel innebar att Sida kunde finansiera en ny insats för demobilisering av barnsoldater genom Rädda Barnen.

En jämförelse med budgetunderlagets prognos är svår att göra då verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande saknades.

Tabell 16.

Humanitära insatser och konfliktförebyggande, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Afghanistan	214 657	182 454	90 680
Nicaragua	149 451	74 023	137 687
Västbanken och Gaza	100 157	22 407	22 587
Angola	92 489	102 162	100 430
Sudan	75 595	65 067	95 576
Delsumma	632 348	446 113	446 959
Övriga länder/regioner	968 192	1 219 469	1 197 799
Summa	1 600 540	1 665 582	1 644 758
Förvaltningskostnader	36 233	14 948	27 629
Totala kostnader	1 636 773	1 680 530	1 672 387
Biståndsform			
Projektstöd	38 981	36 609	52 283
Sektorprogramstöd	3 200	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	5 288	16 795	1 550
Internationella kurser	305	4 204	3 674
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	1 548 622	1 586 216	1 575 157
Forskning	298	–	–
Bidrag till EO	3 847	21 758	12 093
Summa	1 600 540	1 665 582	1 644 758
Kanaler			
Multilaterala organisationer	535 388	483 874	458 648
Svenska organisationer	575 574	686 046	730 854
Samarbetslandets organisationer	65 793	116 885	48 554
Övriga länders organisationer	55 608	51 624	91 052
Internationella enskilda organisationer	368 178	327 153	315 651
Summa	1 600 540	1 665 582	1 644 758
Totalt antal insatser	560	596	696
varav: Avtal > 15 mnkr	55	46	44
Antal nya insatser	234	220	246

Tabell 17. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Humanitära insatser och konfliktförebyggande		
	2002	2001	2000
Direkt påverkan	51,3	41,2	36,6
Projekt och program där fattiga är inbegripna	22,4	14,3	19,0
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	6,6	7,6	7,9
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	10,9	17,5	23,5
Övrigt	8,8	19,5	13,0
Totalt procent	100	100	100

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. *Sida skall redovisa erfarenheterna av arbetet att verka för ett brett utnyttjande av svensk kompetens och svenska resurser, särskilt avseende insatser samordnade av FN.*

Två svenska aktörer har spelat en särskilt framträdande roll för de FN-samordnade insatserna under 2002, nämligen SRV och Rädda Barnen. Sida träffade 2001 avtal med SRV om rambidrag för att genomföra akuta humanitära insatser på uppdrag av FN. Under 2002 har SRV utfört en rad sådana uppdrag på Västbanken och i Gaza, till exempel oskadliggörande av oexploderad ammunition i flyktinglägret i Jenin, transportuppdrag åt UNRWA och logistikstöd av såväl fordon som chaufförer åt WFP. Genom den nära samverkan mellan Sida och SRV har FN givits möjlighet att snabbt utnyttja en svensk resurs med mycket hög kompetens.

Rädda Barnen upprätthåller med finansiering från Sida en beredskapsstyrka sedan 1994. Beredskapsstyrkan med en pool på 20–25 personer ställs i första hand till FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) förfogande för att i form av kortare uppdrag göra sociala insatser för kvinnor, barn och ungdomar i akuta flyktingsituationer. Under 2002 utfördes nio uppdrag i Pakistan, Afghanistan, Republiken Kongo, Guinea, Sierra Leone, Västbanken och Gaza samt Sydafrika och Zimbabwe. En utvärdering

2000 konstaterade att beredskapsstyrkan fyller en viktig uppgift. Den stora efterfrågan på dess insatser från UNHCR ledde till ett tilläggsbeslut 2002, bland annat för att möjliggöra ytterligare uppdrag i Elfenbenskusten, där en intern väpnad konflikt under hösten resulterade i ett stort antal internflyktingar.

2. *Sida skall redogöra för inriktning och erfarenheter av stöd till vart och ett av de länder som under budgetåret erhållit humanitärt bistånd överstigande 50 miljoner kronor och för vilka regeringen inte fattat beslut om landstrategi, motsvarande riktlinjer eller särskilda rambeslut.*

Det finns regeringsbeslut, motsvarande riktlinjer eller särskilda rambeslut för alla länder som fått över 50 miljoner kronor i humanitärt bistånd. Se tabell 18.

3. *Sida skall minst en gång i kvartalet i samrådsgruppen för humanitärt bistånd redovisa anslagsförbrukning samt prognos för återstoden av budgetåret på delposten 8 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande. Sida skall i årsredovisningen ange det totala medelsutnyttjandet för verksamhetsgrenen fördelat på geografiska områden och ändamål.*

Det totala medelsutnyttjandet för verksamhetsgrenen fördelat på geografiska områden och ändamål framgår av diagram 8 och 9.

[Bild borttagen]

Matkø i det av inbördeskriget präglade Angola. Den humanitära krisen i Angola är kanske den svåraste i världen. Under svenskt ordförandeskap bedriver UNDP en dialog med regeringen i Luanda om ansvaret för insatser till stöd för civilbefolkningen.

Diagram 8. Totalt medelsutnyttjande, regioner, kostnader i tkr

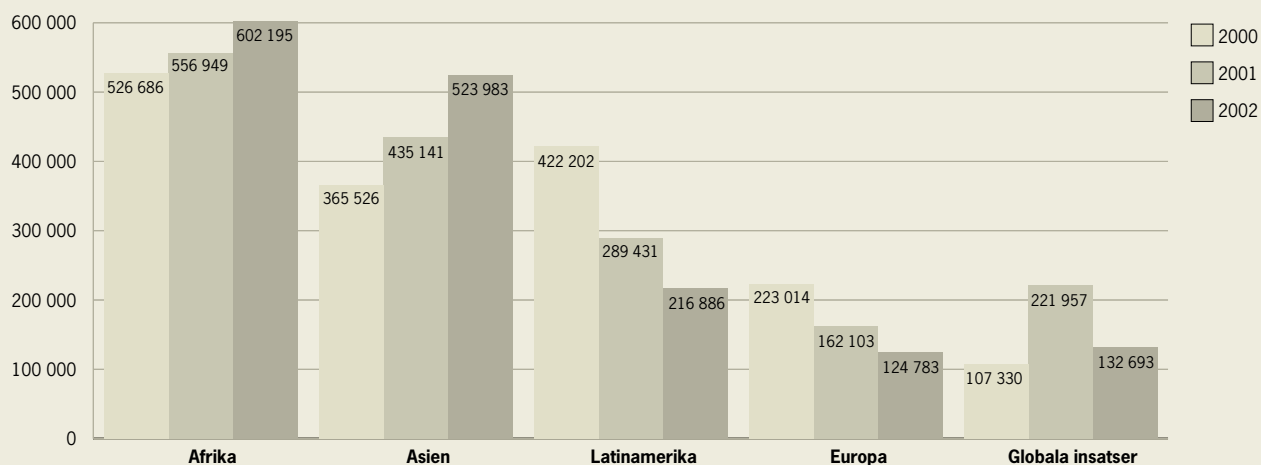
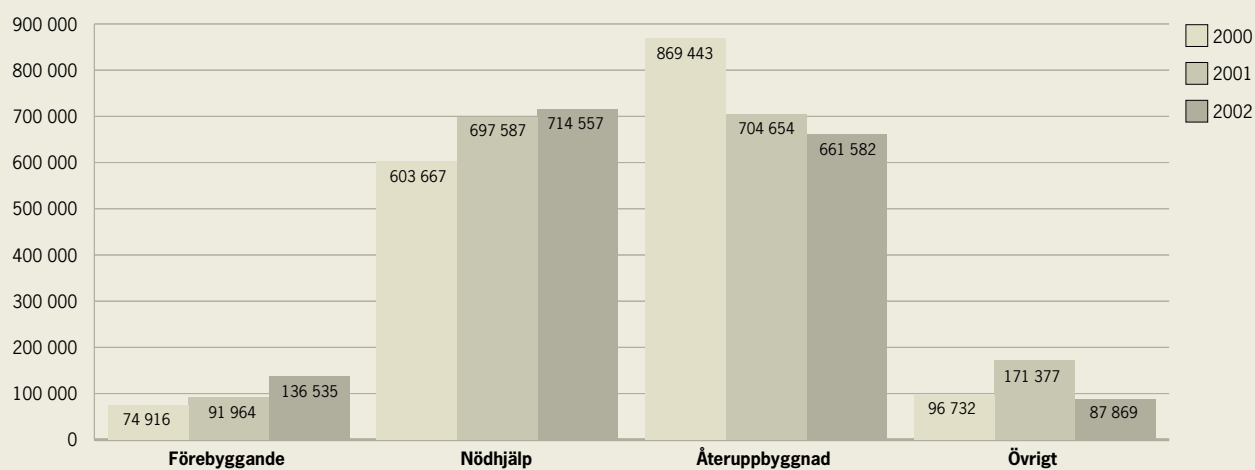

Diagram 9. Totalt medelsutnyttjande, ändamål, kostnader i tkr

Tabell 18. Humanitärt bistånd > 50 miljoner kronor, kostnader i tkr

	2002
Afghanistan	214 657
Nicaragua	149 451
Västbanken och Gaza	100 157
Angola	92 489
Sudan	75 595
Etiopien	60 680

[Bild borttagen]

En kvinnogrupp håller möte i en by utanför Pakistans huvudstad Lahore. Gruppen ingår i Pak Swedish Women's Forum som arbetar för att tillvarata kvinnors intressen och lyfta fram genderfrågor. De svenska enskilda organisationernas stöd till lokala samarbetsorganisationer spänner över en mängd olika verksamhetsområden.

Enskilda organisationer

Verksamhetsgrenen omfattar stöd till samarbete med svenska enskilda organisationer finansierade från delpost 7. Enskilda organisationer. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att främja utveckling av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka de lokala samarbetsorganisationerna i utvecklingsländer.

ALLMÄNT

För att uppnå målet att främja utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle samarbetar Sida med tolv svenska enskilda organisationer. Med dessa har Sida fleråriga så kallade ramavtal. Fem av de tolv organisationerna fungerar som kanaler för bidrag till medlemsorganisationer och andra mindre svenska organisationer.

Sida ger stöd till ramorganisationernas egen

verksamhet. Det är en central princip för verksamhetsområdet att prioriteringar av verksamhet, val av samarbetspartner och länder är organisationernas egna, och att dessa inte ska styras av Sida. Under året har Sida i dialogen med ramorganisationerna i ökad utsträckning verkat för att de ska stärka sin rapportering av hur det civila samhället utvecklas i de länder och regioner där de är verksamma. Sida uppmanar, till exempel i beslutspro-

memorior, de svenska ramorganisationerna att analysera effekter av kapacitetsutvecklingen hos de lokala partnerorganisationerna och vilka effekter stödet har för det omgivande civila samhället. Som stöd för detta har Sida under året avslutat ett metodarbete med att utarbeta ett instrument för organisationsanalys, den så kallade Oktanen. Flera av ramorganisationerna använder nu denna metod i sina analyser av partnerorganisationerna.

Bland flera av ramorganisationerna pågår ett arbete med att utarbeta policies för arbetet med att stärka sina partnerorganisationer. Dessutom bedrivs i ökad utsträckning ett metodutvecklingsarbete inom olika områden, framför allt med fokus på resultatredovisning av stödet till det civila samhället.

Svenska enskilda organisationer har även beviljats bidrag för informationsinsatser i Sverige. Sida har under året arrangerat kompetensutvecklande seminarier, inom ramen för Forum för organisationer med informationsbidrag från Sida (FIB). Målgruppen har varit kommunikatörer och informatörer på bidragsmottagande enskilda organisationer och seminarierna har bland annat behandlat utvärderingar som en lärandeprocess och kommunikation kring millenniemålen.

UTVÄRDERINGAR

Under året har Svenska Missionsrådets (SMR) verksamhet utvärderats, "Evaluation of the Partnership of the Swedish Mission Council". Utvärderingen konstaterar att SMR under de senaste åren på ett förtjänstfullt sätt arbetat för ett internt förändringsarbete när det gäller rutiner och intern organisationsutveckling. En slutsats är att många av de insatser SMR stödjer präglas av ett isolerat projekt-tänkande med brister i relationen till andra aktörer och projekt. Utvärderingen rekommenderar att SMR, i dialog med Sida och sina medlemsorganisationer, strävar efter ett arbete som präglas av fler omvärldskontakter och inriktas mot tematiska och nationella program. Vidare påtalas behov av att formerna för partnerskap ses över.

En syntesstudie av enskilda organisationers utvärderingar av utvecklingssamarbetet som ägt rum med stöd av Sida har genomförts under året.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Det grundläggande problemet kring stödet till det civila samhället är mångfalden av aktörer och verksamheter – det som på samma gång är dess styrka.

Eftersom främjandet av självständigheten bland aktörerna är ett viktigt delmål finns det komplicerade avvägningar för Sida när det gäller styrning. Det illustreras exempelvis av utvärderingen av SMR. Å ena sidan pekar utvärderingen på att utvecklingseffekterna skulle vara tydligare om olika enskilda organisationers insatser kunde samordnas inom övergripande program. Å andra sidan baseras samarbetet på den engagerade kontakten mellan partner i Sverige och i samarbetslandet i varje enskild insats. Övergripande programprioriteringar som styr många insatser kan hamna i konflikt med de specifika prioriteringarna i varje insats.

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSSATSNINGAR

Under året har Sida utarbetat kriterier för urval av ramorganisationer. Dessa kriterier kommer bland annat utgöra underlag för bedömningen av nya svenska enskilda organisationer som söker erhålla status som ramorganisationer.

Ett nätverk har etablerats inom Sida för att dis-

Exempel på samarbete

De enskilda organisationernas utvecklingssamarbete med lokala samarbetsorganisationer spänner över en mängd olika verksamhetsområden. Några organisationer bedriver tillsammans med sina partner påverkan i normativa frågor, till exempel om mänskliga rättigheter eller barns rätt. Andra arbetar tillsammans med lokala organisationer som ger direkt stöd till utsatta eller marginaliserade grupper, till exempel när det gäller hälsovård eller utbildning.

Ramorganisationskretsen omfattar olika spektrum av det civila samhället i Sverige – där ingår barnrättsorganisationen Rädda Barnen, solidaritetsrörelser som Afrikagrupperna och Utbildning för biståndsverksamhet (UBV), de fackliga organisationerna representerade av LO-TCO Biståndsnämnd, Kooperationens Kooperation Utan Gränser, arbetarrörelsens biståndsorgan Olof Palmes Internationella Centrum, handikapprörelsens biståndsförening (SHIA) samt de kyrkliga organisationerna Svenska kyrkan (Lutherhjälpen, Svenska kyrkans mission och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen), Diakonia, Pingstmissionens utvecklingssamarbete (PMU) och SMR. Forum Syd är en samverkansorganisation med drygt 130 organisationer som medlemmar. Forum Syd handlägger även ansökningar om bidrag till utvecklingssamarbete från vissa svenska organisationer som inte omfattas av de övriga ramorganisationerna.

[Bild borttagen]

Synskadad man flätar en matta. Organisationen Zanzibar National Association of the Blind samarbetar med Synskadades riksförbund, inom ramen för Sidas samarbete med SHIA.

kutera frågor som rör det civila samhällets roll, och Sidas samarbete med enskilda organisationer.

Allt större vikt läggs vid effekt- och resultatredovisning. En projektarbetsgrupp har därför tillsatts med specifikt uppdrag att stödja de enskilda organisationernas metodarbete med utveckling av system för planering, uppföljning och effektreddovisning.

I samarbete med Uppsala universitet anordnade Sida under hösten en kurs om det civila samhället och fattigdomsbekämpning. Dessutom bjöds den internationella alliansen CIVICUS World Alliance for Citizen Participation in för att informera om sitt arbete med att utveckla ett index för att mäta det civila samhällets potential i ett utvecklingsperspektiv. Kursen vände sig till såväl personal på Sida som till svenska enskilda organisationer. Totalt deltog 30 personer.

Som en uppföljning av den konferens som ägde rum under augusti 2001 för att skapa ökade kontaktytor mellan Sverige och länderna i Asien, på temat "De enskilda organisationernas roll i samhällen i förändring", genomfördes under våren 2002 en uppföljande enkät till konferensdeltagarna. De svar som kom in pekade på att konferensen lett till fördjupade relationer mellan svenska och asiatiska

organisationer samt bidragit till en förändrad syn på enskilda organisationers potentiella roll i det civila samhället.

ANALYS AV UTFALL

I jämförelse med 2001 har utfallet på verksamhetsgrenen ökat under 2002, men ligger något under budgetunderlagets prognos.

Den största andelen av stödet kanaliseras till Afrika. En förändring har skett bland de fem största länderna, såtillvida att Demokratiska Republiken Kongo ersatt Zimbabwe som en av de fem. Sydafrika fortsätter att vara det största mottagarlandet av stöd genom enskilda organisationer.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. *Redovisning av de enskilda organisationernas verksamhet skall omfatta fördelning av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationernas verksamhet redovisas.*

Redovisas i tabell 19 och 21 samt i bilaga 1:2.

2. *Sida skall redovisa och bedöma resultatet av utvärderingar, kapacitetsstudier och systemrevisioner genomförda av Sida.*

Under året har Sida låtit genomföra två systemrevisioner, av Svenska kyrkan och av Olof Palmes Internationella Centrum.

Systemrevisionen av Svenska kyrkan konstaterar att de uppgifter som lämnas till Sida beträffande projekten återspeglar verkliga förhållanden på ett rimligt sätt. Svenska kyrkans styrsystem är relevanta och tillförlitliga, det finns ett starkt engagemang och ansvarstagande, kombinerat med både formella och informella stödstrukturer. Konsulten rekommenderar att Svenska kyrkan i högre grad fokuserar på effekterna av utvecklingssamarbetet, och att beslut om mål och prioriteringar för fortsatt verksamhet bör grundas på dokumenterade resultat och erfarenheter. I enlighet med konsultens rekommendation kommer Svenska kyrkan att ombes att även i sin rapportering till Sida i ökad utsträckning föra resonemang kring effekter av utvecklingssamarbetet, bland annat ur ett fattigdomsperspektiv, och dess roll i arbetet med att bidra till utvecklingen av demokratiska civila samhällen.

Den åtgärdsplan som Svenska kyrkan utarbetat efter systemrevisionens rekommendationer förefal-

ler enligt Sidas bedömning vara relevant och kommer att följas upp.

Systemrevisionen av Olof Palmes Internationella Centrum visade att centrets system och rutiner för styrning och kontroll av verksamheten i sin helhet är bra och tillräckliga för att uppfylla Sidas krav i avtal och anvisningar. Systemrevisionen pekade dock på behovet av att Palmecentret inför ett sammanhållet kvalitetssystem.

Palmecentrets styrelse har antagit en åtgärdsplan. Sida bedömer att denna åtgärdsplan är relevant och kommer löpande att följa upp arbetet med att genomföra planen.

Dessutom har en syntesstudie av ramorganisationernas utvärderingar av utvecklingssamarbetet som ägt rum med stöd av Sida genomförts under året. Studien omfattade 171 utvärderingsrapporter avseende treårsperioden 1999–2001. De sektorer som utvärderats avser framför allt undervisning, hälsa, organisationsutveckling samt demokrati och mänskliga rättigheter.

Bland annat konstaterar studien att uppdragsbeskrivningar saknats i ett betydande antal utvärderingsrapporter, att målgrupper i många fall inte identifierats och att kvalitativa och kvantitativa mål inte specificerats, vilket lett till svårigheter att mäta resultat och effekter. Vidare konstaterades att utvärderingarna var strikt projektnriktade, och saknade kopplingar till omvärldsförändringar i vidare bemärkelse.

Samtliga ramorganisationer har börjat lägga allt större vikt vid att genomföra utvärderingar och använda dem som strategiska instrument i program- och projektplaneringen. Det är Sidas förhoppning att den tidigare nämnda projektarbetsgruppen med fokus på system för planering, uppföljning och effektredovisning ska utgöra ett stöd till organisationerna i detta arbete.

3. Sida skall avseende stöd till enskilda organisationers informationsverksamhet redovisa antal beviljade informationsbidrag.

Under året har knappt 90 miljoner kronor betalats ut till tolv organisationer för information i Sverige om utvecklingsfrågor. Sammanlagt har 14 bidrag förmedlats varav åtta programbidrag, sex samverkansbidrag och en förstudie.

4. Sida skall redovisa och bedöma de metoder myndigheten använder för att säkerställa att stödet till svenska enskilda organisationer bidrar till att utveckla ett hållbart och demokratiskt civilt samhälle i utvecklingsländerna.

Tabell 19. Stöd genom enskilda organisationer, utbetalningar

Beslutade bidrag	Beslutade bidrag till EO, tkr	Antal utländska samarbetspartner	Antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet
Forum Syd	128 151	347	193
Svenska Missionsrådet	120 411	140	155
Rädda Barnen	105 000	215	0
PMU Interlife	98 786	63	89
Svenska kyrkan	71 542	64	0
Diakonia	66 000	270	0
Kooperation Utan Gränser	62 500	91	0
LO/TCO Biståndsnämnd	62 000	225	160
Olof Palmes Internationella Centrum	35 000	13	73
Afrikagrupperna	26 500	53	0
SHIA	26 310	95	25
UBV	14 294	65	35
Totalt	816 494		
Ej rekviderade medel	-10 907		
Återbetalning av tidigare års bidrag	-21 553		
Övriga insatser			
Informationsinsatser via studieförbund	89 582		
Stöd till internationella organisationer, seminarier, studier m m	10 674		
Stöd till ungdomsorganisationer	7 983		
Övrigt, revisioner m m	3 312		
Totalt	895 585		

Tabell 20. Organisationsutveckling, procentuell andel

Andel av bidragen till ramorganisationerna avsatt för organisationsutveckling	2002	2001	2000
Organisationsuppbyggnad, huvudsyfte	22%	21%	21%
Organisationsuppbyggnad, delsyfte	28%	23%	21%

Tabell 21. Sektorindelning enskilda organisationer

Fördelning per sektor	2002
Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning	170 864
Sociala sektorer	208 651
Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling	32 927
Naturbruk	96 111
Informationsinsatser i Sverige	89 837
Övrigt	297 186
Totalt	895 577

Sida har under året påbörjat en serie av utvärderingar av de effekter som organisationernas verksamhet i fält har på bland annat utvecklingen av hållbara och demokratiska civila samhällen.

Dessutom har Sida, i samband med den årliga

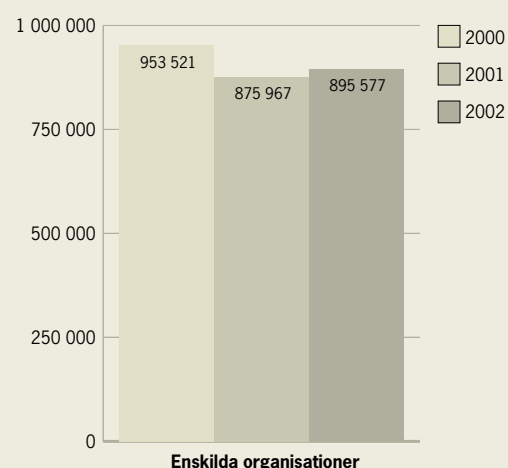
Tabell 22.

Enskilda organisationer, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
De fem största länderna			
Sydafrika	32 354	38 187	37 401
Tanzania	31 748	33 893	21 923
Indien	25 501	23 482	20 656
Bangladesh	23 187	25 491	25 414
Kongo, demokratiska republiken	22 808	19 666	23 649
Delsumma	135 598	140 719	129 043
Övriga länder/regioner	759 979	735 248	824 477
Summa	895 577	875 967	953 521
Förvaltningskostnader	11 893	28 617	10 283
Totala kostnader	907 470	904 584	963 804
Biståndsform			
Projektstöd	425	33 221	5 673
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	7 195	–	–
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	887 957	842 746	947 848
Summa	895 577	875 967	953 521
Kanaler			
Multilaterala organisationer	–	–	–
Svenska organisationer	894 606	848 510	949 798
Samarbetslandets organisationer	–1 404	25 500	333
Övriga länders organisationer	2 025	1 575	2 439
Internationella enskilda organisationer	350	382	950
Summa	895 577	875 967	953 521
Totalt antal insatser	109	121	119
varav: Avtal > 15 mnkr	5	3	4
Antal nya insatser	39	61	69

bedömningen av organisationernas framställningar och årsrapporter, inlett ett arbete med att utveckla metoder för en enhetlig bedömning. Fokus ska förskjutas från beredning av ansökningar till mer kvalitativa bedömningar av resultatet av verksamheten i fält i förhållande till det uttalade målet för stödet. En sammanfattande analys av samtliga årsrapporter som inkommit under 2002 har härvidlag sammanställts. Den fokuserar på följande områden: resultatuppföljning, organisationsutveckling, analys av det civila samhället, policyfrågor samt förmågan att skapa bättre samordning.

Diagram 10. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 23. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Humanitära insatser och konfliktförebyggande		
	2002	2001	2000
Direkt påverkan	5,0	31,2	31,3
Projekt och program där fattiga är inbegripna	42,7	54,1	47,4
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	27,8	–0,1	10,7
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	10,0	10,1	9,5
Övrigt	14,5	4,7	1,2
Totalt procent	100	100	100

[Bild borttagen]

Hur löser man alla de problem som kan uppstå i utvecklingsprojekt i tredje världen? Zenit-spelet i Sidas hus i Stockholm utmanar svenska skolungdomars kunskaper och fördomar.

Övrigt

Verksamhetsgrenen omfattar informationsverksamhet, multi- och bilateral rekrytering, kompetensutveckling, bidrag till FN-organisationer samt övrigt. Målet för informationsverksamheten är att inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna öka intresset för och kunskapen om utvecklingssamarbete samt att främja debatt om utvecklingsfrågor. Målet för rekrytering och kompetensutveckling för utvecklingssamarbetet är att inom ramen för det övergripande fattigdomsmålet och med beaktande av de generella uppgifterna aktivt verka för att öka andelen kvalificerad svensk personal i prioriterade internationella organisationer och i EU:s institutioner samt att utvidga, utbilda och öka utnyttjandet av den svenska resursbasen i det bilaterala och multilaterala utvecklingssamarbetet.

INFORMATIONSVERSAMHET

Allmänt, resultatanalys och utvärdering

För att öka kunskapen om och intresset för utvecklingssamarbetet genomförde Sida en rad insatser

under året. Informationen till den svenska allmänheten utgår från millenniemålen – främst att halvera andelen extremt fattiga i världen till 2015.

För att informationen ska ge effekt satsar Sida på årsvisa teman. Under våren var temat utbild-

ning. Med den årliga konferensen på Världsfattigdomsdagen, den 17 oktober ändrades temat till hälsans roll för fattigdomsbekämpning.

I mediernas bevakning av utvecklingsfrågorna i samband med FN:s Världsfattigdomsdag låg tyngdpunkten på debattinlägg och ledarkommentarer. Ungefär två miljoner möjliga mediekonsumenter kunde ta del av artiklar och inslag.

Informationen till allmänheten vände sig till personal inom hälsosektorn och personer med något större intresse för utvecklingsfrågor än genomsnittet. Budskapet "Sverige investerar i bättre hälsa – det gör världen rikare" spreds genom TV och radio, tidningen OmVärldens bilaga i fackpress, annonser i dags-, fack- och populärpress samt på affischer och broschyrer på landets samtliga apotek.

Uppföljningsmätningarna visar att satsningen nått ut brett. Av de tillfrågade uppger 47 procent att de uppmärksammat informationen (44 procent 2001), vilket motsvarar drygt 3,2 miljoner svenskar. Mätningarna visar också att det finns en betydligt större förståelse för sambandet mellan hälsa och ekonomisk tillväxt bland dem som har sett informationen än bland dem som inte gjort det. Skillnaden uppgår till 12 procent.

Det långsiktiga arbetet med att öka kunskapen om utvecklingsfrågor i skolan har fortsatt med lärarfortbildningsdagar och studieresor för skolledare och lärare. Ungdomssatsningen Zenit vänder sig främst till gymnasieklasser. Där har det interaktiva spelet tillsammans med evenemang och debatter

genererat drygt 12 000 besökare under året.

Sidas webbplats blir en allt viktigare kanal för informationen till allmänheten. Under året kunde vi registrera drygt 6,5 miljoner träffar på webbplatsen från drygt 280 000 unika besökare.

Sidas informationscenter har under året publicerat vanliga frågor och svar på hemsidan. Detta har lett till att allt fler själva finner svar på sina frågor om utvecklingssamarbetet.

Tidningen OmVärlden har under året satsat på nyheter från utvecklingsbranschen. Samtidigt har tidningen bytt format för att förkorta pressläggning och öka läsvänligheten. Under året har antalet prenumeranter stigit med knappt 30 procent. Debattutrymmet i tidningen har också ökat för att låta fler röster komma till tals om de viktiga framtidsfrågorna.

Satsningen på kompetensutveckling av informatörer i utvecklingsbranschen har under året förstärkts med en påbyggnadskurs (20 poäng) i utvecklingskommunikation i samarbete med Stockholms universitet. Dessutom har Globalakademin fortsatt samla branschens kommunikatörer till en rad öppna föreläsningar och diskussioner.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

För att bekämpa fattigdomen ska Sida öka intresset och kunskapen om utvecklingssamarbete. En sammanhållen policy för hela verket krävs om informationen ska ge effekt. I april beslutade generaldirektören om Sidas nya kommunikationspolicy.

[Bild borttagen]

Med denna bild och budskapet "Sverige investerar i bättre hälsa – det gör världen rikare" förde Sida fram utvecklingsfrågornas vikt till den svenska allmänheten. Mätningar tyder på att nästan hälften av Sveriges befolkning nåddes av informationskampanjen.

Den delar in Sidas kommunikation i fyra nivåer: verket, avdelningar och ambassader, projekt och program samt information till allmänheten.

Ambassadernas ökade arbete med kommunikation har bland annat lett till att ambassaden i Nicaragua nu konstaterar att den ökade synligheten varit ett gott stöd i policydialogen. I Honduras har den planerade kommunikationen gjort Sverige till en tydlig deltagare i samhällsdebatten när det gäller till exempel demokrati frågor.

Under året har totalt elva ambassader och tolv avdelningar fått stöd för att utveckla sin kommunikation.

På projekt- och programnivå har Sida inlett ett metodarbete för att utveckla verktyg som handläggarna kan använda för att analysera vilken kommunikation som behövs i insatserna.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall redovisa utfallet av de opinionsundersökningar/mätningar som gjorts om intresset och kunskapen om utvecklingssamarbete och utvecklingsfrågor.

Sidas årliga undersökningar av svenskarnas inställning till utvecklingsfrågor visar att biståndsviljan fortfarande är hög och att det finns ett stort engagemang. Åttio procent av befolkningen tycker att det är viktigt att Sverige bidrar till utvecklingen i fattiga länder. Tre av fyra svenskar har själva engagerat sig under året, genom gåvor eller frivilligt arbete. Två tredjedelar diskuterar ofta eller ibland orättvisor mellan rika och fattiga länder.

Samtidigt består den överdrivet negativa uppfattningen av levnadsförhållandena i fattiga länder. Långt mer än hälften av svenskarna tror till exempel att läskunnigheten i fattiga länder ligger under 30 procent.

Utgångspunkten för frågan är att det faktiskt har blivit bättre. Barnadödligheten har halverats, samtidigt som läskunnigheten och medellivslängden har ökat avsevärt. FN-statistik visar till exempel på en läskunnighet över 70 procent.

Trots detta visar årets undersökning en tydlig förbättring av u-landsbilden, men eftersom undersökningsmetodiken har förändrats något jämfört med tidigare år är slutsatsen osäker.

Afrika bör få mest bistånd, anser svenskarna. Men de vill också ge bistånd genom multilaterala organisationer och insatser i Central- och Östeuropa.

Liksom tidigare anser de tillfrågade att hälsovård och utbildning är viktigast att satsa på: 85 respektive 82 procent prioriterar dessa områden. 55 procent vill ge stöd vid katastrofer, krig och konflikter

och 50 procent tycker att det är viktigt med stöd till den demokratiska utvecklingen.

Den årliga SCB-mätningen av svenskarnas inställning till biståndsanslagets storlek visar på ett fortsatt starkt stöd. Jämfört med 2001 märks en tydlig minskning av andelen negativa attityder. Endast fem procent vill helt slopa det statliga biståndet (åtta procent 2001) och 19 procent vill att anslaget ska minskas (22 procent 2001). Detta är de lägsta siffrorna på 14 år. Ytterligare 15 procent svarar "vet ej" (åtta procent 2001), vilket är en kraftig ökning av antalet osäkra attityder. Trenden visar alltså en rörelse från negativa till osäkra attityder.

Några små förändringar har skett i svenskarnas inställning till de internationella målen för fattigdomsbekämpning, de så kallade millenniemålen. En fortsatt stor majoritet, 90 procent (93 procent 2001), tycker att det är viktigt eller mycket viktigt att Sverige gör ansträngningar för att nå målen. Även om engagemanget för målen är stort så är optimismen begränsad och har minskat något sedan 2001. Bara tio procent (14 procent 2001) tror att målen kommer att uppnås.

2. Sida skall redovisa informationsinsatser förelade på målgrupp respektive insatser fördelade på kanaler.

Redovisas i tabell 24.

Tabell 24. Informationsinsatser fördelade på målgrupp och kanaler, utbetalningar tkr

Målgrupper	
Allmänhet	36 598
Skola och ungdom	13 253
Aktörer inom biståndet	4 111
Journalister	1 481
Näringsliv	1 438
Övriga	582
Högskola/ Universitet	390
Totalt	57 853
Kanaler	
Kontaktverksamhet	20 289
Tidningsbilaga och annonser (inkl. produktion)	13 570
OmVärlden	4 916
Tryckt material	4 270
Sidas hemsida (exkl. OmVärlden och Globala affärer)	3 930
Infocentret	3 622
Seminarier	2 012
Massmedier	1 481
Events	1 293
Mätningar	1 271
Enskilda organisationer	1 054
Globala affärer	145
Totalt	57 853

MULTI- OCH BILATERAL REKRYTERING OCH KOMPETENSUTVECKLING

Allmänt

För att öka den svenska närvaron i internationella organisationer har arbetet koncentrerats till de prioriterade FN-organ där Sverige i nära samverkan med organen utarbetat strategier för samarbetet. Två större rekryteringsbesök från FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och FN:s barnfond (Unicef) har anordnats. Nio kandidater beaktas för närvarande av UNDP och 43 av Unicef.

Junior Professional Officer (JPO)-programmet är fortfarande det största resursbasprogrammet. En eftersträvningsvärd ökning av JPO-tjänster på fältet inklusive regionala tjänster har skett.

Sida ger JPO-programmet ett aktivt stöd för att deltagarna ska komma vidare till internationella anställningar. Av de fyrtiofem JPO-tjänstemän som slutar under året har tjugosju erbjudits vidare anställning inom sina organisationer.

Såväl JPO-programmet som dess bilaterala motsvarighet Biträdande bilaterala experter, BBE-programmet är uppskattade inom Sida. Förslag och önskemål på JPO- och BBE-tjänster från Sidas avdelning är mycket stort och ligger väl i linje med målen i regleringsbrevet.

I regleringsbrevet för 2002 får Sida i uppdrag att öka andelen kvalificerad svensk personal i EU:s institutioner. Sida genomför uppdraget bland annat genom att rekrytera nationella experter till Europeiska kommissionen och då i första hand personal från Sida och Utrikesdepartementet (UD). Dessa anlitas som sakkunniga på specifika områden för tjänstgöring under en period av tre månader upp till maximalt fyra år.

Sidas syfte med att rekrytera och finansiera nationella experter till Europeiska kommissionen är att bidra med kompetens till och verka för förbättrad kvalitet inom EG:s utvecklingssamarbete med Sverige, i synnerhet till Sida och UD, att skapa bredare kontaktytor mellan Sida och Europeiska kommissionen och förbättra svensk insyn i Europeiska kommissionens biståndshantering och möjligheterna att påverka den. Därutöver kan nämnas att Sida ser arbetet som nationell expert som en bra form av kompetensutveckling för sin personal. Systemet med nationella experter gynnar även Europeiska kommissionen som får ett expertkunnande som saknas i den egna organisationen. För närvarande är nio personer i tjänst, varav tre har rekryterats under 2002.

Sida har rekryterat sex tjänster till EU:s delegationer i fält 2002–2004. En geografisk spridning av tjänsterna har eftersträövats och länderna är Bulgarien, Botswana, Israel, Mexiko, Indonesien och Tanzania.

Sidas har låtit utbytesprogrammet Linnaeus-Palme växa något under 2002, dock i långsammare takt än vad som efterfrågats.

Intresset för programmen Minor Field Studies (MFS) och Linnaeus-Palme har varit stort och överträffat Sidas prognoser. Inom båda programmen har antalet sökta stipendier varit långt över de tilldelade.

Den 1 januari 2002 övergick administrationsansvaret av MFS från Sida-Sandö till Internationella Programkontoret (IP). IP administrerar MFS-programmet i likhet med Linnaeus-Palme på försök. Tre universitet tog över genomförandet av förberedelseutbildningen. Volymmässigt höll sig MFS-programmet på ungefär samma nivå som året innan.

Metodarbete

Att sekundera tjänstemän i prioriterade internationella organisationer är ett sätt att påverka och utveckla kompetensen. För att öka kvaliteten i sekunderingarna och för att förenkla handläggningen har riktlinjer för sekunderingar utarbetats. Riktlinjerna syftar även till att få en enhetlig handläggning.

Sida har under 2002 omarbetat riktlinjerna för MFS främst i syfte att förtydliga rollfördelningen mellan Sida, IP samt universitet och högskolor inom programmets nya struktur.

Ändringar och justeringar har också gjorts utifrån erfarenheterna av MFS-programmet. En tilltagande globalisering och ett nytt perspektiv på utvecklingsfrågorna har gjort det angeläget att betona internationaliseringsaspekten i programmet, det vill säga svenska studenters och högskolors förmåga att bidra till kunskap, förståelse och medvetenhet i Sverige om utvecklingsländerna genom samarbete på det akademiska området.

Intresset för Yngre konsultprogrammet har ökat markant efter genomgångar och justering av riktlinjer och ersättningsnivåer.

Riktlinjerna för BBE-programmet har reviderats under året. Lärandekomponenten i programmet har lyfts fram och betonats i riktlinjerna.

Riktlinjer för Sidas rekrytering av nationella experter har tillkommit under 2002.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

3. Sida skall avseende multilateral rekrytering redovisa antalet rekryteringsinsatser (inklusive utfall) till internationella organisationer och missioner och EU:s institutioner samt utvecklingen av JPO-programmet fördelat på organisationer och andel uppdrag i fält.

26 procent av utsända JPO tjänstgör vid högkvarter och 74 procent vid fältkontor, totalt 121 personer. För övrig redovisning se tabell 25 och 26.

4. Sida skall avseende programmet för BBE (Biträdande bilaterala experter) och traineeprogrammet Yngre konsulter redovisa kostnadernas fördelning på olika ämnesområden samt länder. Avseende MFS (Minor Field Studies), stipendieprogrammet Linnaeus-Palme och praktiktjänstgöring vid internationella organisationer skall antal stipendier och fördelning på världsdel/organisation, kön och ämne redovisas. Redovisas i tabell 27, 28 och 29.

Tabell 25. Antal rekryteringsinsatser internationellt

Internationell rekrytering	2002	2001	2000
Mellanivå	17	10	7
JPO-program	55	11	25
EU-JPO	6	0	5
Nationella experter	3	6	2
Summa	81	27	39

Tabell 28. Traineeprogrammet Yngre konsulter, tkr

Land	Kostnader
Laos	456
El Salvador	345
Ryssland	290
Litauen	132
Botswana	53
Totalt	1 277

Tabell 26. Utveckling av JPO-programmet fördelat på organisation

	2002	2001	2000
WHO	1	2	2
WFP	6	8	8
UNOPS	2	2	4
UNICEF	14	11	9
UNHCR	11	9	10
UNESCO	2	3	3
UNDP	20	21	22
UNDCP	4	6	6
UNAIDS	4	3	3
ILO	9	9	9
FN-SEKR	8	7	6
FAO	2	7	7
EU	6	5	4
Övriga	32	34	29
Total	121	127	122

Tabell 29. Stipendier fördelade på världsdel, kön och ämnesområde

	Linnaeus-Palme	MFS (Minor field studies)	Praktiktjänstgöring vid internationella organisationer
Världsdel	Antal stipendier		
Afrika	62	252	20
Asien	51	177	13
Latinamerika	31	118	5
Europa	2	0	74
Nordamerika	0	0	31
Summa	146	547	143
Antal kvinnor:	–	389	37
Antal män:	–	158	106
Ämnesområde			
Jordbruksvetenskap	1	69	
Konst och design	7	7	
Företagsekonomi och företagsledning	9	30	
Undervisning, lärarutbildning	15	30	
Ingenjörsvetenskap, teknologi	10	61	
Geografi, geologi	6	28	
Humaniora	7	11	
Språk och språkvetenskap	3	0	
Juridik	3	24	
Matematik, informatik	4	2	
Medicin, hälsovård	39	25	
Naturvetenskap	9	8	
Samhällsvetenskap	30	173	
Kommunikations- och informationsvetenskap	3	2	
Övrigt	0	77	
Summa	146	547	

Tabell 27. Biträdande bilaterala experter, tkr

UM	12 846
Kontraktсанställd personal (KAP)	4 334
Konsulter	4 893
Övriga kostnader	1
Totalt	22 074

Tabell 30.

Övrigt, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
Delsektorer			
Information	58 894	51 347	53 449
Rekrytering	169 628	165 801	149 213
Årsbidrag FN-organ	1 092 500	1 177 500	–
Övrigt exkl. årsbidrag FN-organ	204 398	186 487	184 363
Summa	1 525 420	1 581 136	387 026
Förvaltningskostnader	99 035	119 230	105 511
Totala kostnader	1 624 455	1 700 366	492 537
Biståndsform			
Projektstöd	1 380 204	1 435 979	227 982
Sektorprogramstöd	22 858	9 586	2 133
Personalbistånd inkl. KTS	109 559	128 713	132 055
Internationella kurser	2 537	3 014	3 233
Krediter	0	0	20 000
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	10 262	3 844	1 623
Summa	1 525 420	1 581 136	387 026
Kanaler			
Multilaterala organisationer	1 214 042	1 369 938	166 363
Svenska organisationer	282 169	154 139	185 980
Samarbetslandets organisationer	14 710	28 787	24 161
Övriga länders organisationer	11 397	25 870	8 935
Internationella enskilda organisationer	3 103	2 402	1 586
Summa	1 525 420	1 581 136	387 026
Totalt antal insatser	499	438	484
varav: <i>Avtal > 15 mnkr</i>	26	24	15
<i>Antal nya insatser</i>	216	160	202

5. Sida skall redovisa vilka kostnader som ingår i verksamhetsgrenen utöver information, rekrytering och resursbasutveckling. Bidrag till FN-organisationer skall särskiljas.

Redovisas i tabell 31.

ANALYS AV UTFALL

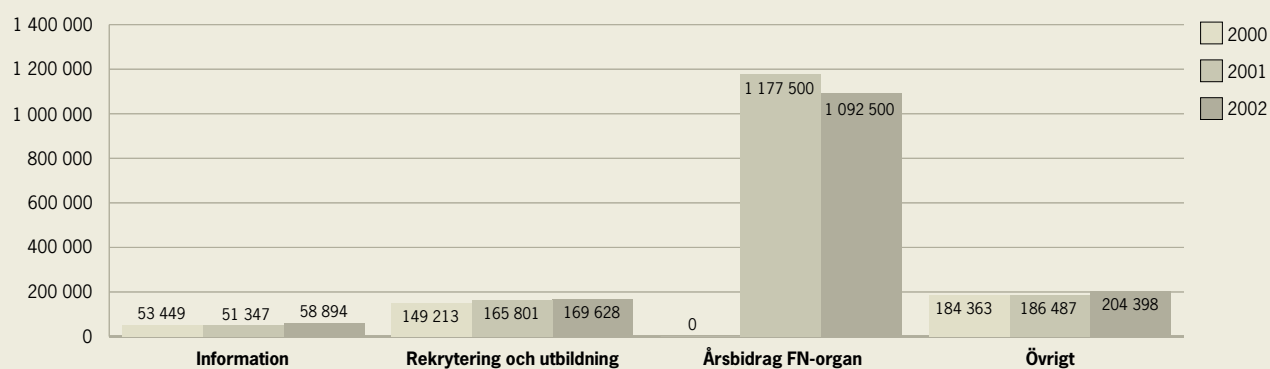
Att utfallet för verksamhetsgrenen 2002 har minskat beror främst på en minskning med sju procent av årsbidragen till FN-organisationerna. Övriga poster: information, rekrytering och övrigt har ökade kostnader. Att kostnaderna för rekrytering har ökat beror bland annat på att antalet rekryteringar till stipendieprogrammen har utökats sedan föregående år.

Tabell 31. Bidrag till FN-organisationer, tkr

Årsbidrag till FN-organisationer	2002	2001	2000
UNAIDS	52 000	47 000	–
UNDCP	38 500	38 500	–
UNDP	540 000	795 000	–
UNICEF	297 000	297 000	–
UNFPA	165 000	0	–
Summa	1 092 500	1 177 500	–
Övrigt			
Naturvetenskaplig och teknisk forskning	1 980	2 298	17 773
Samhällsvetenskaplig forskning	1 281	475	752
Allmänt inom Miljö	15 563	9 606	8 055
Obundet budgetstöd	41 680	27 427	9 351
Samordning av humanitära insatser	8 991	6 524	10 916
Övrigt exkl. årsbidrag FN-organ.*	134 903	140 158	137 516
Summa	204 398	186 487	184 363
Totalt	1 296 898	1 363 987	184 363

* Studier, seminarier, utvärderingar, konsultgranskningar och en del sakkanslagsfinansierade tjänster.

Diagram 11. Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 32. Fattigdomsbekämpning, procent av delsektorns totala kostnader

	Information			Rekrytering, resursbasutveckling och utbildning			Årsbidrag FN-organ			Övrigt			Totalt		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Direkt påverkan	0,3	0,3	0,0	0,9	0,2	0,0	0,0	0,0	–	0,6	0,4	7,9	0,6	0,4	4,4
Projekt och program där fattiga är inbegripna	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	–	3,2	4,1	20,0	2,7	3,5	9,5
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	0,7	0,6	2,4	55,8	80,9	2,4	100,0	100,0	–	88,4	90,5	27,1	81,4	86,6	45,4
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	98,0	97,9	95,5	1,2	0,0	95,5	0,0	0,0	–	5,3	4,0	29,8	8,4	6,7	27,4
Övrigt	1,1	1,3	2,0	42,2	18,9	2,0	0,0	0,0	–	2,5	0,9	15,3	6,8	2,8	13,3
Totalt procent	100	100	100	100	100	100	100	100	–	100	100	100	100	100	100

Översikt över samarbete med regioner

Verksamhetsvolymen för samarbete med regioner och länder har haft ett utfall 2002 i ungefärlig nivå med föregående år (se tabell 33). Genomförandetakten har motsvarat den planerade, och inom Sidas regioner ligger utfallet mycket nära de för året tillgängliga resurserna. Jämfört med 2001 har en ökning av utfallet framför allt skett i Afrika medan Asien och Latinamerika minskat något.

Den avsedda utvecklingen av insatsportföljen i riktning mot färre men större insatser fortsätter. Jämfört med år 2000 har antalet insatser minskat med cirka fyra procent.

För de tjugo största samarbetsländerna (se tabell 35) var utfallet 4,6 miljarder kronor, ungefär samma volym som föregående år. Vad gäller enskilda länder kan särskilt noteras ett ökat utfall i Tanzania, Nicaragua, Afghanistan och Rwanda, medan Vietnam, Uganda, och Bangladesh har minskat.

Följande avsnitt beskriver samarbetet inom *politikområde 8* med de fyra regionerna Afrika, Asien, Latinamerika och Europa. Beskrivningen innehåller viktiga politiska, sociala och ekonomiska händelser under 2002 och hur dessa påverkat och förändrat Sidas utvecklingssamarbete i dessa områden.

Några gemensamma trender och drag är bland annat att ett stort antal länder har drabbats av konflikter och ekonomiska kriser, vilket på olika sätt också påverkat Sidas verksamhet. Vidare är hiv/aids ett problem som växer i oroande takt, och som blir ett allt viktigare samarbetsområde för Sida, i Afrika, Asien och Europa. Ett annat mönster är den ökade vikt som ges åt de nationella fattigdomsstrategierna (Poverty Reduction Strategies, PRS) som central plattform för landstrategier, dialog, givarsamordning och för programstödsliknande samarbetsformer, däribland budgetstöd.

Tabell 33. Översikt över regionerna, kostnader i mnkr, procent av utfall samt antal insatser

	2002			2001			2000			2002	2001	2000
	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Internationellt utvecklingssamarbete												
Afrika	4 089	3 906	40	3 683	3 515	34	3 757	3 574	38	2 007	2 085	2 177
Asien	2 162	2 064	21	2 523	2 416	24	2 299	2 195	23	1 013	977	1 089
Latinamerika	1 291	1 233	13	1 466	1 407	14	1 547	1 480	16	649	710	759
Europa	915	884	9	938	908	9	716	690	7	567	500	452
Globalt exkl. årsbidrag FN-organ*	1 839	1 748	18	1 954	1 855	20	1 648	1 591	17	1 267	1 309	1 286
Summa	10 297	9 835	100	10 565	10 100	100	9 966	9 529	100	5 503	5 581	5 763
Årsbidrag FN-organ**	1 093	1 093	–	1 338	1 338	–	–	–	–	6	5	–
Summa inkl. årsbidrag FN-organ	11 390	10 927	100	11 903	11 437	100	9 966	9 529	100	5 509	5 585	5 763
Totalt antal insatser***										5 397	5 476	5 644

* En specifikation av kostnader för Globalt finns i bilaga 5.

** Årsbidrag FN-organ varav 38,5 mnkr till UNDCP, 52 mnkr till UNAIDS, 165 mnkr till UNFPA, 297 mnkr till UNICEF och 540 mnkr till UNDP

*** Visar verkligt antal insatser. En insats kan tillhöra två eller flera verksamhetsgrenar vilket gör att summan blir högre än det verkliga antalet insatser.

Tabell 34. Återrapporteringskravet Intern effektivitet, regioner

Regioner	Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr			Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, antal månader			Genomsnittligt utfall per insats, tkr		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Afrika	6 258	4 894	3 881	20	19	20	1 946	1 686	1 642
Asien	5 316	5 746	3 446	19	19	21	2 038	2 473	2 015
Latinamerika	4 740	4 407	4 980	20	16	23	1 900	1 981	1 950
Europa	2 726	2 894	2 600	17	16	16	1 551	1 816	1 526
Globalt	5 677	4 926	2 183	15	14	16	2 232	2 431	1 237
Totalt genomsnitt*	6 040	5 794	4 035	18	17	19	2 025	2 089	1 688

* En insats kan räknas under en eller flera regioner. I denna rad är inga insatser eller belopp dubbelräknade.

Tabell 35. De 20 största samarbetsländerna, utfall i miljoner kr samt antal insatser

	Utfall			Antal insatser		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Tanzania	604	482	580	197	245	246
Moçambique	441	434	423	168	218	199
Nicaragua	376	230	293	123	138	162
Västbanken och Gaza	272	224	296	117	121	121
Afghanistan	266	211	104	47	22	24
Bosnien och Hercegovina	262	296	215	142	130	137
Vietnam	239	354	339	227	178	228
Uganda	228	303	207	95	108	104
Sydafrika	213	267	297	270	263	314
Etiopien	202	202	189	150	130	131
Zambia	188	176	173	118	108	106
Bolivia	163	207	170	86	84	66
Rwanda	151	87	133	52	42	44
Laos	149	122	135	55	61	50
Bangladesh	146	292	292	67	67	85
Kosovo*	144	177	202	86	78	67
Kambodja	141	175	154	69	70	67
Sri Lanka	141	188	152	65	62	74
Kenya	140	140	130	79	111	98
Angola	137	138	157	61	63	111
Totalt	4 603	4 706	4 641	2 274	2 299	2 434
*Förbundsrepubliken Jugoslavien	274	347	291	213	176	124

[Bild borttagen]

Samarbetsländernas nationella fattigdomsstrategier är en viktig utgångspunkt för utvecklingssamarbetet.

Afrika

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Utvecklingssamarbetet med Afrika tar sin utgångspunkt i regeringens fastställda Afrikapolitik. Partnerskapstanken, som dominerar den svenska Afrikapolitiken, är dock inte begränsad till utvecklingspolitiken. Ett viktigt element är också handels- och investeringsfrämjande insatser och ökad samverkan med det civila samhället.

I viss mån motsvaras förhoppningarna i regeringens fastlagda politik av den faktiska utvecklingen på den afrikanska kontinenten, främst genom etablerandet av New Initiative for Africas Development (NEPAD), som inrättats på afrikanskt initiativ och med ett tydligt ägarskap hos de afrikanska

ledarna. Ett viktigt inslag i initiativet är den så kallade Peer Review Mechanism (PRM), som innebär en självpåtagen granskning av ländernas utveckling på en rad centrala områden kring bland annat demokratiseringsprocesserna.

Samarbetsländernas Poverty Reduction Strategies (PRS), blir en allt viktigare utgångspunkt för Sidas utvecklingsamarbete. Framtagandet av en PRS är också ett av villkoren för det utvidgade internationella skuldsaneringsinitiativet Heavily Indebted Poor Countries (HIPC 2). Då ett antal av Sidas samarbetsländer nu bedöms ha en hållbar skuldsituation har tidigare skuldlättnadsåtgärder övergått till ett mer generellt budgetstöd.

Utvecklingssamarbetet i Västafrika är på framväxt och inriktas främst på Burkina Faso, Mali och Guinea-Bissau. Sida påbörjade under 2002 arbetet med att ta fram en strategi för utvecklingssamarbetet i Västafrika. Strategin kommer främst att fokusera på regional integration och ökat ekonomiskt samarbete. Den vilar på fyra ben: fattigdomsinriktad utveckling, mänskliga rättigheter och demokrati, uthållig utveckling samt fred. Sidas samarbete med västafrikanska länder utanför de närmaste samarbetsländerna i regionen omfattar i dag bland annat tekniskt samarbete, krediter, urban utveckling, humanitärt stöd till de konfliktdrabbade länderna i Mano River-området och stöd till regionala organisationer.

Under året utarbetades en strategi för regionalt samarbete för Afrika söder om Sahara. Sidas arbete med förvaltning av delade vattenresurser i södra Afrika har tidigare omfattat Zambesi- och Punguefloden, men under året har liknande processer initierats kring Okavangodeltat, Malawisjön och Nilen-deltat. Detta är politiskt känsliga processer som även har en starkt konfliktförebyggande potential.

Fredsprocessen mellan Eritrea och Etiopien har möjliggjort en ökad satsning på det svenska biståndet till Etiopien. Under året har en landstrategi tagits fram med livsmedelssäkerheten som främsta utgångspunkt. Strategin innehåller också omfattande satsningar på det civila samhället och utvecklingen av den privata sektorn.

Politiska förutsättningar för att bedriva ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Eritrea saknas för närvarande. Demokratiseringsprocessen går i fel riktning och ett antal regimkritiker och journalister har fängslats. Möjligheterna att föra en politisk dialog med landet anses i det närmaste vara obefintliga. Av den anledningen har det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med Eritrea fasats ut under året.

Utvecklingen i Zimbabwe är fortsatt negativ. Valresultatet från presidentvalet i mars 2002, underkändes av internationella observatörsgupper. Det ekonomiska vanstyret, torkan och en minskande jordbruksproduktion har inneburit att uppskattningsvis 6,7 miljoner människor hotas av svält. Sidas bistånd, som mot bakgrund av detta kanaliseras genom enskilda organisationer och FN-organ, syftar till att främja en demokratisk samhällsutveckling och respekt för mänskliga rättigheter samt att bidra till att hiv/aids-epidemiens utbredning och effekter begränsas.

En ny landstrategi för utvecklingssamarbetet med Angola färdigställdes under året. Under 2002

har det svenska stödet i huvudsak varit humanitärt och merparten har kanaliserats via FN:s konsoliderade appeller. Det humanitära samarbetet har nått goda om än kortsiktiga resultat när det gäller att möta akuta behov av mat, kläder, sjukvård, vatten och sanitet. Generellt sett har programmen för mödra- och barnhälsovård, som efter det humanitära stödet för svensk del är det mest omfattande biståndet, kommit en bit på väg mot att nå de uppställda målen.

Samarbetet mellan Sverige och Norge om biståndet till Malawi inleddes förra året och har gett goda resultat. Bland annat har grunden lagts till ett sektorprogramstöd inom hälsosektorn. Samarbetet innebär ett mer effektivt utnyttjande av Sidas och Norads kompetens och administrativa resurser och ger ökade möjligheter för Malawi att samordna det internationella biståndet. Liknande arrangemang är under diskussion både i Zambia och i Etiopien.

Ett flertal satsningar som syftar till att begränsa korruptionen i samarbetsländerna har genomförts under året. I Rwanda har Office of the Auditor General, med hjälp av svenskt stöd, förbättrat sin kontroll över användningen av statens medel, vilket bidragit till att minska risken för korruption inom statsapparaten. I Moçambique pågår en revidering av ambassadens antikorrupsionsstrategi, eftersom denna fråga under året fått stort utrymme i den politiska dialogen.

Sverige och Sydafrika har under året ytterligare fördjupat det bredare samarbetet. Utgångspunkten har främst varit den Bi-Nationella Kommissionen, en gemensam plattform för att diskutera och fördjupa samarbetet på det ekonomiska, politiska och sociala området. Detta har bland annat lett till inrättandet av ett hälsoforum med inriktning på smittsamma sjukdomar.

SIDAS ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Trots flera ljuspunkter i utvecklingen på den afrikanska kontinenten under året, återstår många och stora problem, vilka påverkar och försvårar utvecklingssamarbetet.

Fattigdom, krig och konflikter och hiv/aids är exempel på destabiliserande faktorer. Ungefär hälften av Afrikas befolkning lever i extrem fattigdom eller under en dollar per dag. Ingen annan kontinent har en sådan hög andel fattiga. Den afrikanska fattigdomen tar sig uttryck i materiella brister, otrygghet och maktlöshet och leder också till betydande resurs- och kapacitetsproblem, främst inom

[Bild borttagen]

Fiskarkvinnorna i Moçambique är beroende av vad havet och sjöarna kan ge. Sidas arbete med förvaltning av delade vattenresurser ökades under året till att också omfatta Okavangodeltat, Malawisjön och Nilendeltat.

förvaltningarna men även inom andra områden. Trots detta kan utvecklingssamarbete nå goda resultat genom att stödja centrala reformer i samarbetsländerna som syftar till en minskning av fattigdomen. Här spelar PRS-processerna och deras uttryck för en politisk vilja att mer aktivt bekämpa fattigdomen, en betydande roll.

Den accelererande hiv/aids-epidemin försvårar också möjligheterna att bekämpa fattigdomen.

I dag är mer än 28 miljoner smittade. Epidemin kommer att innebära betydande demografiska förändringar då stora produktiva grupper i åldern 15–40 år helt kommer att slås ut. Epidemin kommer också att sätta redan ansträngda och utvecklade sociala system under hård press. Man kan också se tydliga tecken på att möjligheterna att utveckla undervisningssektorn begränsas av epidemin eftersom stora grupper av lärare smittas och insjuknar. Liknande prognoser finns också för andra utbredda sjukdomar, däribland malaria.

Flera organisationer, bland andra UNDP, räknar med att BNP-tillväxten därför kan komma att minska med en procentenhet under de närmaste 15–25 åren. Detta gör att utrymmet minskar avsevärt för stora satsningar på utvecklingsfrämjande och fattigdomsminskande insatser, vilket medför att fattigdo-

men inte kan halveras till 2015. Konsekvenserna av detta är att det är troligt att de antagna millenniemålen för Afrika inte kommer att kunna nås.

Utvecklingen i länderna hämmas av interna och mellanstatliga krig och konflikter. Flera konflikter på kontinenten har dock avslutats under året. Det gäller främst det långvariga inbördeskriget i Angola. Stora delar av den angolanska befolkningen lever som internflyktingar under fruktansvärda förhållanden. Andra konflikter har blossat upp, främst gäller detta de interna oroligheterna i Eritrea. Den instabila situationen i landet kan få konsekvenser för hela regionen och för andra oroshärdar på Afrikas horn, främst Somalia och Sudan. Mot detta kan framsteg inom de politiska reformprocesserna ställas, även om bilden även där är tudelad. Parlamentsvalet i Burkina Faso i maj 2002 blev en demokratisk framgång. För första gången deltog alla politiska partier i valkampanjen och regeringspartiet vann en knapp seger. Utvecklingen i Guinea-Bissau kan inte karaktäriseras som lika gynnsam eftersom presidenten vid ett flertal tillfällen under året har avskedat ministrar. I november avsattes hela parlamentet. Även parlamentsvalen i Zambia 2001 har lett till omfattande debatter och presidentens legitimitet har ifrågasatts. Valet i

Kenya blev en stor seger för oppositionen och för första gången på 24 år fick landet en ny president. En ny konstitution planeras och förväntningarna är höga på att den nya regeringen ska göra något åt den allvarliga korruptionen.

Generellt kan man säga att demokratin i formell mening gjort stora framsteg på den afrikanska kontinenten. Den politiska pluralismen har gjort framsteg och öppenheten är större. Den pågående decentraliseringsprocessen i bland andra Uganda och Etiopien har också inneburit ökat folkligt deltagande. Framväxten av och möjligheterna för det civila samhället att delta i det politiska livet har också inneburit en ökad medvetenhet om medborgerliga fri- och rättigheter. Mycket arbete återstår, främst vad det gäller att gå från retorik till genomförande av demokratiska reformer.

ANALYS AV UTFALL

Utvecklingssamarbetets volym har ökat under 2002. Den kraftigaste volymökningen, 122 miljoner kronor, svarar Tanzania för, vilket kan förklaras av ett ökat stöd till ekonomiska reformer och ett ökat stöd till undervisningssektorn. Även den kraftiga ökningen av utvecklingssamarbetet med Rwanda beror på att stödet till ekonomiska reformer återupptagits. Däremot har stödet till Sydafrika minskat något under året. Minskningen kan ses som ett första steg mot en omläggning av formerna för det svenska utvecklingssamarbetet med landet. När det gäller verksamhetsgrenarna kan en ökning inom demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter urskiljas, vilket är helt i linje med Sidas aktionsprogram för utvecklingssamarbetet med Afrika. Även verksamhetsgrenen sociala sektorer har ökat under året, den största ökningen kan hänföras till Tanzaniaprogrammets ökade stöd till undervisningssektorn. Stödet till ekonomiska reformer har också ökat, eftersom förutsättningarna för denna biståndsform förbättrats i ett flertal länder. När det gäller biståndsformerna fortsätter ökningen av sektorprogramstöd, i linje med Sidas strategiska prioriteringar. En viss ökning av det mer traditionella projektstödet kan skönjas. Krediter till Afrika har fortsatt att minska. Detta till följd av Sidas policy att inte ställa ut krediter till länder som i enlighet med HIPC-programmet har en ohållbar skuldbörda. Antalet insatser över 15 miljoner kronor har, liksom under 2001, fortsatt att öka medan totala antalet insatser minskat under året, helt i enlighet med Sidas strategiska prioriteringar.

Tabell 36.

Afrika, kostnader i tkr

De tio största länderna	2002	2001	2000
Tanzania	603 951	481 573	580 211
Moçambique	440 804	434 239	423 324
Uganda	228 071	302 920	207 461
Sydafrika	213 299	267 360	297 183
Etiopien	201 501	201 742	189 118
Zambia	188 428	175 951	173 034
Rwanda	151 395	87 105	132 928
Kenya	139 821	140 025	129 810
Angola	137 256	137 983	156 660
Sudan	93 608	83 963	117 468
Delsumma	2 398 134	2 312 862	2 407 198
Övriga länder/regioner	1 507 491	1 202 182	1 166 455
Summa	3 905 625	3 515 045	3 573 652
Förvaltningskostnader m. m.	182 952	168 350	183 578
Totala kostnader	4 088 578	3 683 395	3 757 230
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	639 526	444 557	426 877
Sociala sektorer	684 829	570 219	498 313
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	467 943	582 836	766 450
Naturbruk	373 932	335 201	263 888
Ekonomiska reformer	425 360	355 000	430 000
Forskningssamarbete	331 078	278 048	231 493
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	602 195	556 949	526 686
Enskilda organisationer	301 772	301 884	348 952
Övrigt	78 990	90 349	80 993
Summa	3 905 625	3 515 045	3 573 652
Biståndsform			
Projektstöd	1 543 256	1 430 954	1 490 111
Sektorprogramstöd	471 740	377 189	217 534
Personalbistånd inkl. KTS	75 720	32 465	81 465
Internationella kurser	22 067	21 186	8 610
Krediter	19 787	97 093	198 202
Garantier	190	412	588
Ekonomiska reformer	425 360	355 000	430 000
Humanitärt bistånd	590 745	550 101	519 655
Forskning	331 078	278 048	231 493
Bidrag till EO	425 682	372 597	395 994
Summa	3 905 625	3 515 045	3 573 652
Kanaler			
Multilaterala organisationer	445 206	454 593	520 882
Svenska organisationer	1 165 289	1 009 625	1 153 301
Samarbetslandets organisationer	1 651 856	1 564 613	1 386 409
Övriga länders organisationer	395 599	286 559	344 943
Internationella enskilda organisationer	247 677	199 654	168 117
Summa	3 905 625	3 515 045	3 573 652
Fattigdomsbekämpning			
Direkt påverkan	695 638	617 753	551 723
Projekt och program med fattiga inbegripna	842 061	965 288	931 279
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	1 310 730	967 152	872 558
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	799 557	643 136	962 263
Övrigt	257 639	321 715	255 830
Summa	3 905 625	3 515 045	3 573 652
Totalt antal insatser	2007	2085	2177
varav: Avtal > 15 mnkr	223	201	189
Antal nya insatser	594	607	662

[Bild borttagen]

Återuppbyggnadsarbetet i Afghanistan har kunnat påbörjas efter talibanregimens fall. Det svenska samarbetet sker främst genom FN-systemet och enskilda organisationer.

Asien

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

I Sydostasien dominerar det långsiktiga samarbetet med Vietnam, Laos och Kambodja. Ett nytt samarbetsavtal med Kambodja undertecknades i mars. Utvecklingen i landet fortsätter att präglas av bristande reformvilja, vilket bland annat har medfört att Världsbankens, och därmed Sveriges, betalningsbalansstöd försenats. Tveksamhet kring Khmer Rouge-tribunalen har också bidragit till givarnas skepsis gentemot den kambodjanska regeringen. Sida gav i slutet av året ett mindre bidrag för att stötta den kambodjanska sidans förberedelser. Samarbetet med Vietnam och Laos fortskred i stort enligt planerna när det gäller genomförande

och resultat, om än med förseningar i vissa nyberedningar. Inledande förberedelser för nya landstrategiprocesser gjordes i slutet av året. Länderna präglas av relativt god ekonomisk utveckling och, särskilt i Vietnam, av snabbt minskande fattigdom men också av den bristande politiska förnyelsen.

Indonesien, Filippinerna och i någon mån Thailand har under året dragits in i kampen mot terrorism i spåren av den 11 september 2001. Samarbetet med dessa tre länder utgörs till övervägande del av kontraktsfinansierat tekniskt samarbete (KTS) med inriktning på miljö och reformfrågor, i enlighet med gällande landstrategier. Tendensen från 2001 med svårighet att identifiera och avtala

nya insatser har bestått eller ökat.

Den nya republiken Östtimor utropades i juni och en svensk landstrategi för samarbetet har beslutats. Stödet ska slussas genom olika fonder, administrerade av FN, för återuppbyggnad och tekniskt bistånd. En bilateral insats för samarbete mellan Sveriges riksdag och det östtimorianska parlamentet planeras dock. I slutet av året togs beslut om ett uppdrag för att utreda förutsättningarna för ett eventuellt budgetstöd. Den politiska situationen i Burma har inte ändrats i avgörande riktning trots frigivandet av Aung San Suu Kyi i maj. EU:s gemensamma ståndpunkt består, men en öppning i form av stöd till hiv/aids-bekämpning beslöts under sommaren. Beredning av även ett bilateralt svenskt stöd till FN:s samlade hiv/aids-program inleddes under hösten.

I Sydasiens har sedan länge det långsiktiga samarbetet koncentrerats till Indien, Bangladesh och Sri Lanka. Arbete på en ny landstrategi för Indien har pågått under året. Läget i Pakistan har försämrats under året för såväl säkerhet som demokrati och mänskliga rättigheter. Parlamentsvalen i oktober fick stark kritik av internationella observatörer. Sida har bland annat av detta skäl föreslagit regeringen att den nuvarande restriktiva policyn för samarbetet bibehålls.

Fredsprocessen i Sri Lanka har under året fått nytt liv och inom ramen för en vapenvila sedan januari har seriösa fredsförhandlingar mellan regeringen och den tamilska gerillan inletts. Ett förslag till ny landstrategi, som inkluderar stöd till återuppbyggnaden av de konfliktdrabbade områdena, har utarbetats och väntas leda till ett regeringsbeslut före årsskiftet.

Utvecklingen i Afghanistan har drastiskt förändrats efter den 11 september 2001. Den utländska militära interventionen har drivit talibanregimen från makten och ett visst lugn har etablerats i huvudstaden Kabul tack vare utländsk militär närvaro. Samtidigt har situationen ute i landet präglats av fortsatta utrensningssaktioner och strider mellan olika krigsherrar. Vid ett extraordinärt nationellt rådsmöte, "Loya Jirga", som hölls i juni, valdes Hamid Karzai till president. Ett visst reformarbete har inletts, men förvaltningen är svag. En ny landstrategi för stödet till Afghanistan antogs i januari. Fortsatt stöd genom FN-systemet och enskilda organisationer är de huvudsakliga samarbetsformerna. Exempelvis utgör delfinansiering av återuppbyggnadsfonden, som administreras av Världsbanken, en tung post i samarbetet. Ett bilateralt samarbete inom transportsektorn utgör

undantaget. Samarbetet har kunnat byggas upp snabbare än väntat.

Även för Kina och Mongoliet finns sedan tidigare gällande landstrategier. I Kina har en betydande tröghet noterats om nya förslag till såväl krediter som KTS-insatser, men efter besök av en Sida-delegation i april förefaller situationen ha förbättrats något. I Mongoliet fungerar KTS-samarbetet utmärkt. Förutsättningarna för budgetstöd har undersökts under året, vilket kan leda till förslag om ett sådant från 2003.

Situationen i Mellanöstern och Nordafrika präglades under året av den eskalerande konflikten mellan Israel och palestinierna samt kampen mot terrorism i spåren efter den 11 september. Under våren 2002 genomförde Israel omfattande militära operationer på, och återockuperade det palestinska självstyrets områden som svar på ett antal palestinska självmordsattacker i Israel. Detta innebar att den humanitära krisen på Västbanken och i Gaza fördjupades, samtidigt som det blev allt svårare även för internationella humanitära givare att nå fram med biståndsinsatser. I samband med Israels militära operationer under våren 2002 utsattes ett stort antal palestinska institutioner och ministerier för omfattande skadegörelse och vandalisering.

[Bild borttagen]

Kvinna lämnar sin röst vid valet i Östtimor. Sida stödjer återuppbyggnaden och ger tekniskt bistånd till den nya nationen.

[Bild borttagen]

De ökade motsättningar mellan Israel och palestinierna präglade situationen i Mellanöstern under 2002. Den humanitära krisen i området fördjupades och många biståndsfinansierade projekt förstördes i samband med Israels militära operationer under våren.

Detta försvårade den palestinska myndighetens (PA) möjligheter att ge service till sina medborgare och samordna biståndet. Även biståndsfinansierade projekt förstördes helt eller delvis. De internationella biståndsgivarna sammanställde information om förstörelsens kostnader och Sida lämnade in en skrivelse till regeringen med redovisning av kostnaderna för de svensktfinansierade projekten.

Under hösten påbörjades en strategisk genomgång av sammansättningen av det svenska stödet till Västbanken och Gaza med anledning av de förändrade omständigheter som den avstannade fredsprocessen inneburit.

I april fastställde Sida ett förhållningssätt för utvecklingssamarbetet med Mellanöstern och Nordafrika. Där angavs att målen för svenskt utvecklingssamarbete med regionen ska vara att främja demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna, särskilt ökad jämställdhet, samt att främja fred och säkerhet. Arbetet med att utarbeta projekt och program i enlighet med målen påbörjades under året.

Förutom det långsiktiga samarbetet med Västbanken och Gaza, som regleras av en ettårig landstrategi, gällde huvuddelen av utvecklingssamarbetet med regionen KTS, u-krediter, internationella

kurser, humanitärt bistånd och bistånd genom enskilda organisationer.

SIDAS ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Stora delar av Asien har drabbats av den avstannande globala återhämtningen, som förstärkts i spåren av terroristhandlingarna i USA 2001 och förberedelserna för krig mot Irak. Såväl Syd- som Sydostasien har involverats i jakten på misstänkta terroristgrupper, speciellt i och kring Afghanistan, och attentat och attentatshot har alltmer präglat utvecklingen även i normalt fredliga områden. Någon återhämtning på data- och telekommarknaden, som är särskilt viktig för de sydasiatiska länderna, har inte heller skett. Snarare har stigande oljepriser och riskbedömningar ytterligare försämrat förutsättningarna för export, utländska investeringar och turism. Endast Kina verkar i stora drag lyckas hålla sig utanför, med en fortsatt tillväxt på drygt tio procent under året.

Miljöförstörelsen och den hotande hiv/aids-epidemin framstår alltmer som två ödesfrågor. Speciellt den senare kan, om inte stora strategiska åtgärder vidtas, hota den utvecklingstrend som tyder på att åtminstone Ost- och Sydostasien kom-

mer att klara millenniemålet om halverad fattigdom till 2015. Hiv/aids riskerar att underminera många av de framsteg som gjorts och det är bekymmersamt att flera regeringar, speciellt i Syd-asien och Kina, inte erkänner problemets omfattning. Samtidigt finns dock goda exempel som Thailand och Kambodja där framgångsrika åtgärder vidtagits för att hindra smittospridningen. Sida planerar att intensifiera verksamheten inom hiv/aids-området det kommande året. Det svenska utvecklingssamarbetet med regionen har sedan andra hälften av nittioalet alltmer fokuserat på miljön i de värst drabbade länderna (Kina, Indonesien, Thailand och Filippinerna). Det under året etablerade miljösekretariatet i Bangkok är ett sätt att försöka intensifiera även detta arbete.

När det gäller den politiska situationen i Mellan-östern och Nordafrika präglas den av stor osäkerhet med tanke på en eventuell invasion av Irak och den fortsatta utvecklingen av den israelisk-palestinska konflikten. Beroende på utvecklingen i dessa två områden kan biståndet snabbt behöva inriktas på mer humanitära insatser, alternativt på återuppbyggnad. Behovet av fortsatta insatser för demokrati och mänskliga rättigheter är stort i hela området, och därför kommer ökat fokus att läggas på insatser med sådan inriktning.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för de tio största länderna har minskat från 2001, i huvudsak beroende på starkt minskat utfall för krediter. På Västbanken och Gaza beror det ökade utfallet under 2002 på uppgång av det humanitära biståndet. För Indien har utfallet stadigt minskat sedan 1998, då samarbetsavtalet sades upp. Kambodja erhöll inget budgetstöd 2002, varför utfallet minskade. I Bangladesh är huvudorsaken till minskningen att en stor del av undervisningsstödet avslutades under 2002 medan beredningen av påföljande stöd försenades.

Ökningen för Laos beror också till stor del på kreditbiståndet – Laos erhöll en kredit 2002 men ingen 2001. För Afghanistan beror ökningen på att det humanitära stöd som fortfarande pågår under året börjat kompletteras med långsiktigt återuppbyggnadsstöd.

Nedgången i verksamhetsgrenen Infrastruktur beror i huvudsak på minskningen i kreditvolym. Ökningen av det humanitära biståndet hänför sig framför allt till den stora ökningen i Västbanken och Gaza, men också på grund av viss ökning av det humanitära biståndet till Afghanistan och Irak.

Tabell 37.

Asien, kostnader i tkr

De tio största länderna	2002	2001	2000
Västbanken och Gaza	272 349	223 853	296 315
Afghanistan	265 708	211 190	103 849
Vietnam	238 517	354 435	339 020
Laos	149 455	122 144	134 646
Bangladesh	145 547	292 350	292 043
Kambodja	141 161	174 633	153 791
Sri Lanka	140 640	187 688	152 080
Indien	75 548	111 368	136 517
Kina	60 892	102 894	97 306
Irak	41 018	36 580	64 218
Delsumma	1 530 834	1 817 135	1 769 784
Övriga länder/regioner	533 414	598 600	424 855
Summa	2 064 248	2 415 735	2 194 639
Förvaltningskostnader m. m.	97 976	107 726	103 978
Totala kostnader	2 162 224	2 523 461	2 298 617
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	269 486	284 029	270 965
Sociala sektorer	282 428	323 595	359 169
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	461 805	811 948	633 113
Naturbruk	176 599	229 611	230 892
Ekonomiska reformer	20 000	24 000	0
Forskningssamarbete	85 728	91 165	87 855
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	523 983	435 141	365 526
Enskilda organisationer	202 723	192 524	211 142
Övrigt	41 496	23 721	35 977
Summa	2 064 248	2 415 735	2 194 639
Biståndsform			
Projektstöd	819 472	887 493	969 016
Sektorprogramstöd	98 447	84 317	92 600
Personalbistånd inkl. KTS	92 283	92 509	102 970
Internationella kurser	22 715	15 252	10 389
Krediter	165 789	584 419	339 535
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	20 000	24 000	0
Humanitärt bistånd	507 571	395 860	337 948
Forskning	85 728	91 165	87 855
Bidrag till EO	252 243	240 720	254 327
Summa	2 064 248	2 415 735	2 194 639
Kanaler			
Multilaterala organisationer	627 519	496 246	450 891
Svenska organisationer	902 041	1 220 744	1 080 595
Samarbetslandets organisationer	349 896	480 285	429 737
Övriga länders organisationer	68 178	99 733	112 931
Internationella enskilda organisationer	116 614	118 726	120 485
Summa	2 064 248	2 415 735	2 194 639
Fattigdomsbekämpning			
Direkt påverkan	521 821	633 826	444 121
Projekt och program med fattiga inbegripna	473 929	552 686	622 392
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	612 256	492 726	554 134
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	275 866	567 605	388 357
Övrigt	180 377	168 891	185 635
Summa	2 064 248	2 415 735	2 194 639
Totalt antal insatser	1013	977	1089
varav: Avtal > 15 mnkr	145	131	119
Antal nya insatser	306	262	328

[Bild borttagen]

Vuxenalfabetisering i Bolivia, som är ett av Sveriges viktigaste samarbetsländer på kontinenten, men också ett av de fattigaste.

Latinamerika

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Utvecklingssamarbetet med Latinamerika styrs av två regionala strategier, en för Central- och en för Sydamerika. En ny strategi för Sydamerika utarbetades under 2002. Särskilt prioriterade länder i utvecklingssamarbetet med Latinamerika är Guatemala, Honduras, Nicaragua, Bolivia och Colombia. Stöd till regionala organisationer, regionala initiativ och erfarenhetsutbyten utgör en annan viktig del av samarbetet.

I Guatemala inriktas samarbetet på att stödja genomförandet av fredsavtalen. Framsteg gjordes inom ett par områden under det gångna året, men långtifrån alla åtaganden genomförs i enlighet med den överenskomna tidsplanen. Det har påverkat

vissa biståndsinsatser negativt. I Honduras har ett långsiktigt utvecklingssamarbete etablerats efter en inledande fas av insatser kopplade till katastrofen efter orkanen Mitch, som drabbade landet 1998. Ett flerårigt samarbetsavtal har ingåtts och bland annat inom områden som hälsa, undervisning och forskning har beredningar gjorts av nya insatser under det gångna året. Det stora broprogram som genomfördes med svenskt stöd efter Mitch avslutades helt och utvärderades 2002. I Nicaragua har den nya politiska ledningen i landet agerat för att motverka korruptionen och stärka de demokratiska institutionerna, vilket förbättrat förutsättningarna för ett förtroendefullt samarbete. För första gången på flera år erhöll Nicaragua 2002 budgetstöd till

ekonomiska reformer. I El Salvador har en större bostadsinsats som planerades efter jordbävningen 2001 ytterligare försenats på grund av att parlamentet inte godkänt en kredit från Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) som insatsen var kopplad till.

I Bolivia bedrivs ett långsiktigt samarbete för att underlätta genomförandet av landets fattigdomsstrategi. En ny president tillträdde under 2002 och det mesta talar för kontinuitet i stora delar av den tidigare förda reformpolitiken som biståndet varit kopplat till. Den ekonomiska konjunkturen är fortsatt svag, bland annat till följd av den argentinska krisen, och protestyttringar har följt i spåren av en växande arbetslöshet. I samordning med andra givare har stöd utgått till ett åtgärds paket som syftar till att skapa sysselsättning för särskilt utsatta grupper. I Colombia ägde ett sammanbrott rum i fredsförhandlingarna mellan regeringen och gerillan FARC. Den väpnade konflikten har sedan dess eskalerat. Biståndet fortsätter dock och inriktas på de aktörer och initiativ som väntas kunna ge konstruktiva bidrag till fredsprocessen. En av flera mindre insatser har handlat om att förmedla svenska erfarenheter av arbetsmarknadsrelationer, med LO, TCO och Näringslivets Internationella Råd (NIR) i samverkan. Denna insats har tagits väl emot i

Colombia och har hög relevans med tanke på att Colombia är ett av de länder i världen där flest fackföreningsledare årligen mördas.

SIDAS ANALYS

Kontinenten som helhet har drabbats av ekonomisk tillbakagång, som under 2002 förstärktes av sammanbrottet i den argentinska ekonomin och fortsatt låga råvarupriser, bland annat på kaffe. Under de gångna decennierna har den latinamerikanska utvecklingen präglats av mycket starka konjunktursvängningar. Erfarenheten visar att fattiga människor drabbas särskilt i nedgångarna och har svårt att återhämta förlusten när konjunkturen svänger uppåt. Detta nämns ofta som en av flera orsaker till den exceptionellt skeva förmögenhets- och inkomstfördelningen som råder nästan undantagslöst i de latinamerikanska länderna. Den ekonomiska utvecklingen är illavarslande och sociala missnöjesyttringar, bristande förtroende för demokratiska institutioner bland medborgarna och en växande kriminalitet är fenomen som kunnat noteras på flera håll under det gångna året.

Tre av Sveriges viktigaste samarbetsländer på kontinenten (Honduras, Bolivia och Nicaragua), som också tillhör kontinentens fattigaste, har utar-

[Bild borttagen]

Ung pojke försöka tjäna några slantar i Nicaraguas huvudstad Managua. Utsatta barn är en viktig målgrupp i insatser för att främja demokrati och mänskliga rättigheter.

Tabell 38.

Latinamerika, kostnader i tkr

De tio största länderna	2002	2001	2000
Nicaragua	375 673	230 135	292 923
Bolivia	162 944	206 578	170 263
Guatemala	109 018	126 706	121 577
Honduras	106 931	306 990	385 070
Colombia	66 471	64 055	39 861
El Salvador	51 431	85 401	72 192
Peru	38 297	27 629	33 726
Brasilien	19 186	20 860	14 287
Kuba	17 914	8 484	10 513
Paraguay	12 436	14 143	7 546
Delsumma	960 301	1 090 981	1 147 959
Övriga länder/regioner	272 572	315 731	331 848
Summa	1 232 873	1 406 711	1 479 807
Förvaltningskostnader m. m.	58 313	59 664	66 884
Totala kostnader	1 291 187	1 466 375	1 546 690
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	331 117	345 368	389 713
Sociala sektorer	136 644	165 327	127 441
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	125 922	152 961	122 582
Naturbruk	73 616	52 370	33 411
Ekonomiska reformer	60 000	120 000	120 000
Forskningssamarbete	66 685	74 205	58 918
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	216 886	289 431	422 202
Enskilda organisationer	202 648	178 024	186 690
Övrigt	19 355	29 025	18 850
Summa	1 232 873	1 406 711	1 479 807
Biståndsform			
Projektstöd	504 663	567 394	569 840
Sektorprogramstöd	20 224	26 017	8 346
Personalbistånd inkl. KTS	75 159	45 338	34 893
Internationella kurser	2 615	2 495	2 003
Krediter	13 646	43 532	5 086
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	60 000	120 000	120 000
Humanitärt bistånd	193 361	261 680	391 002
Forskning	66 983	74 205	58 918
Bidrag till EO	296 222	266 050	289 720
Summa	1 232 873	1 406 711	1 479 807
Kanaler			
Multilaterala organisationer	247 844	449 446	393 395
Svenska organisationer	584 452	571 862	698 100
Samarbetslandets organisationer	294 071	273 969	260 782
Övriga länders organisationer	56 940	59 577	94 002
Internationella enskilda organisationer	49 565	51 858	33 528
Summa	1 232 873	1 406 711	1 479 807
Fattigdomsbekämpning			
Direkt påverkan	177 224	261 048	227 723
Projekt och program med fattiga inbegripna	268 954	283 464	253 716
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	487 975	491 332	356 127
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	210 729	264 540	517 138
Övrigt	87 992	106 327	125 103
Summa	1 232 873	1 406 711	1 479 807
Totalt antal insatser	649	710	759
varav: Avtal > 15 mnkr	71	71	67
Antal nya insatser	206	199	248

betat nationella fattigdomsstrategier inom ramen för det internationella skuldlättnadsinitiativet HIPC. Fattigdomsstrategierna är viktiga plattformar i givarsamordningen och kan skapa bättre förutsättningar för ett fattigdomsinriktat bistånd. Den ekonomiska nedgång som länderna drabbats av, och de krav på statsfinansiell åtstramning som alla tre länderna tvingats möta under 2002, har redan lett till ifrågasättande av realismen i dessa strategier. Särskilda resurser har satts av under 2002 och för de kommande åren för att följa och analysera genomförandet av fattigdomsstrategierna, bland annat för att stärka den svenska policydialogen.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Latinamerika uppgick till cirka 1,2 miljarder kronor. Den särskilda treåriga satsning som gjordes efter orkanen Mitch hade 2001 som slutår vilket förklarar den kraftiga minskningen av biståndet till Honduras. Ökningen av biståndet till Nicaragua förklaras dels av att landet erhöll budgetstöd under 2002, dels av att rehabiliteringen av en väg som förstörts av orkanen Mitch blivit försenad och fördyrad. Det minskade utfallet till El Salvador är helt i linje med strategin för utvecklingssamarbete med Centralamerika som föreskriver en utfästning av biståndet till detta land.

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter fortsätter att vara den dominerande verksamhetsgrenen. I flera länder rör sig stödet mot sektorprogramstöd men detta avspeglar sig ännu inte. Det totala antalet insatser minskar medan antalet insatser som är större än 15 miljoner kronor är oförändrat jämfört med föregående år.

[Bild borttagen]

I januari demonstrerade invånarna för fred i Colombia, men senare under året bröt förhandlingarna mellan regeringen och FARC-gerillan samman. Svenskt bistånd utgår till aktörer som förväntas kunna ge konstruktiva bidrag till fredsprocessen.

[Bild borttagen]

Topola på gång! Framtidsoptimism bland serbiska barn i staden Topola där Sida står bakom ett brett utvecklingsprojekt som ska bli en modell för hur serbiska kommuner kan bryta stagnationen och missmodet efter de många åren av politiskt förfall och ekonomisk nedgång.

Europa

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Samarbetet på Västra Balkan började 1991 och har genom åren utökats till att omfatta länderna Albanien, Bosnien och Hercegovina, Federala Republiken Jugoslavien (FRJ) inklusive Kosovo, Kroatien och Makedonien. Långsiktigheten och komplexiteten i biståndets innehåll har ökat. Kapacitets- och institutionsutvecklande insatser har under året prioriterats alltmer på bekostnad av återuppbyggnad och humanitärt samarbete. Det ger en långsammare hantering i och med att beroendet av mottagarnas kapacitet ökar. Större insatser liksom nya samarbetsformer har utformats för att nå ökad koncentration och bättre utnyttjande av administrativa resurser. Nya samarbetsformer med myndigheter

har inletts under året, där dessa får en mer aktiv roll. Ramavtal har till exempel ingåtts med Statistiska centralbyrån (SCB) för att genom närvaro på Balkan och med hjälp av en framtagen strategi utveckla statistikstödet i regionen. Diskussioner har också inletts med internationella kreditinstitut om krediter och garantier för vidareutveckling av stödformerna i FRJ. I Makedonien har en av de första garantifonderna satts upp med svenskt stöd.

Under 2002 har nya strategier för samarbetet med Kosovo, Makedonien och Bosnien utarbetats. Strategin för Kosovo anger att omfattningen på det svenska biståndet kommer att minska gradvis och koncentreras till mer långsiktiga insatser som institutionsuppbyggnad, ekonomiska reformer och

[Bild borttagen]

En georgisk bonde mjölkar sin ko. Sidas stöd främjar bland annat insatser inom den sociala sektorn och inom miljösektorn.

utveckling av det civila samhället. Strategin för Makedonien anger att omfattningen av biståndet kommer att ligga på samma nivå inom sektorerna förvaltning, inkomstgenerering, mänskliga rättigheter och demokrati och miljö, men få en tydligare profil när det gäller samarbetsformer och inriktning. Strategin för Bosnien prioriterar insatser för att stärka statsförvaltningen där erfarenheter från samarbetet med det civila samhället kommer att påverka utformningen.

Utvecklingssamarbetet med Moldavien präglas av det faktum att det är Europas fattigaste land. Det övergripande syftet med samarbetet är att skapa förutsättningar för fattigdomsbekämpning, främst genom stöd till socialt hållbar ekonomisk utveckling och genom stärkande av demokratin. Ekonomisk återhämtning hindras av landets enorma skuldbörda – den totala utlandsskulden uppgår till 91 procent av BNP. En del av Sidas stöd är därför inriktat på att nå en hållbar skuldsituation genom omförhandlingar. Huvuddelen av Sidas stöd är inriktat på institutionsutveckling för central och lokal förvaltning.

Sida har under året lämnat förslag till regionstrategier för södra Kaukasus och Centralasien för perioden 2003–2005.

Inriktningen på utvecklingssamarbetet med län-

derna i Södra Kaukasus har styrts av Sidas handlingsplan för 2001–2003. Den har fastställts utifrån regeringens riktlinjer för samarbete med de nio staterna i södra OSS. Stödet har under år 2002 främst avsett demokratiska och ekonomiska reformprocesser, insatser relaterade till mänskliga rättigheter samt insatser inom den sociala sektorn och miljö. Geografiskt har Georgien prioriterats, men stöd har i mindre omfattning givits även till Armenien och Azerbajdzjan. Även regionala insatser i Georgien, Armenien och Azerbajdzjan har prioriterats.

Verksamheten beträffande Turkiet har som primärt syfte att påskynda Turkiets EU-integration. Insatser inom demokrati och mänskliga rättigheter har högsta prioritet, eftersom brister inom detta område är ett av de viktigaste hindren för Turkiets kandidatur för EU. Sida har under året lämnat ett förslag till landstrategi för Turkiet.

Sidas hittillsvarande stöd till Centralasien har i enlighet med regeringens riktlinjer fokuserats på demokrati och mänskliga rättigheter. Ett relativt omfattande stöd har givits för att stödja kvinnors deltagande i politiken, journalistutbildning och anti-trafficking. Läkare utan gränser har fått fortsatt stöd till projekt mot tuberkulos i Karakalpakstan för att lindra konsekvenserna av Aralsjökatastrofen.

SIDAS ANALYS

Verksamheten i västra Balkan har under året påverkats av olika utvecklingstakt i länderna där skillnaderna har ökat. I Bosnien är splittringen stor mellan etniska grupper vilket fortsätter att dela statsapparaten. I FRJ går infrastruktursatsningar framåt medan demokratiarbetet har stannat upp. I Makedonien har etnisk splittring bromsat reformarbetet och i Albanien fortsätter politisk omognad att hämma utvecklingsarbetet. Kosovo (FRJ) har dessutom separata problem som gäller att ingå biståndsavtal på central nivå. Kroatien och Makedonien har nått förhandlingsstadiet, men har svårt att leva upp till den förändringstakt Stabiliserings- och associationsavtalet (SAA) med EU utgår från. Viljan hos länderna att anpassa lagar och system för att kunna inleda SAA-förhandlingar är stor, men politisk maktkamp, ekonomiska intressen och etniska motsättningar dämpar farten.

Samarbetet med Albanien, Bosnien, FRJ, Kosovo (FRJ) och Makedonien har försenats på grund av att val har hållits med skiftande resultat som delvis lamslagit statsapparaterna före, under och efter valtillfällena.

För att kunna arbeta flexibelt, på flera nivåer, har Sida fortsatt att stärka sin kapacitet i fält under året. Sida medverkar i nya processer där en medveten strategi för biståndet är att arbeta parallellt på central och lokal nivå för att stärka de demokratiska processerna och nå ökad kommunikation och transparens.

EU:s nya biståndsprogram CARDS påbörjades under året i några av Balkanländerna. Det är utformat för att stärka de områden som är viktiga för respektive lands närmande till EU. Samtidigt pågår arbete i flera av länderna med utformning av nationella fattigdomsstrategier för att på olika sätt förbättra den socioekonomiska utvecklingen. Det regionala samarbetet fortsätter att vara en bra arbetsmetod för frågor som behandlar till exempel trafficking och handel. De etniska motsättningarna är dock fortsatt stora, men kan ibland överbryggas genom frågor där grupperna har gemensamt intresse. Flera bilaterala handelsavtal har skrivits under i regionen under året.

Sidas stöd till skuldombförhandlingar i Moldavien har lett till omstrukturering av ett större obligationslån som annars skulle förfallit till betalning under sommaren. Det finns en strategi för omförhandling av återstående utlandsskulder. Reformtakten har ökat vilket bland annat resulterat i nya krediter från Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF) samt ekonomisk tillväxt.

Utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter är negativ. Sida bedömer att förutsättningarna för att genom myndigheter genomföra insatser inriktade på lokal självstyrelse har försämrats. Sida ser därför över möjligheter till andra samarbetskanaler. Det bedöms dock som meningsfullt att fortsätta demokratistödet och att undersöka möjligheterna till förstärkt inriktning på mänskliga rättigheter. Fattigdomen är fortsatt mycket hög. 55–70 procent av befolkningen beräknas leva i absolut fattigdom. Sidas stöd prioriterar den sociala sektorn och socialt utsatta grupper.

En resultatredovisning av Sidas program i södra Kaukasus har genomförts. Den pekar på att genomförda projekt är förenliga med Sidas mål och att projektmålen ofta uppfylls, även om det i vissa fall är tveksamt om projektresultaten är långsiktigt hållbara. Vidare pekar resultatredovisningen på svårigheten med samordning med andra givare samt svårigheten att uppnå det förtroendebyggande syftet i regionala projekt.

Situationen i Centralasien har påverkats av den 11 september, kriget i Afghanistan och kampen mot

[Bild borttagen]

Tvätt hängs på tork i Kosovo. Vardagslivet går vidare i krigets spår och det är kvinnorna som bär upp det. Det svenska biståndet till Kosovo började under 2002 att koncentreras till långsiktiga insatser som institutionsuppbyggnad och utveckling av det civila samhället.

Tabell 39.

Europa, kostnader i tkr

De tio största länderna	2002	2001	2000
Förbundsrepubliken Jugoslavien	273 858	346 920	291 343
Bosnien och Hercegovina	262 234	296 271	214 974
Makedonien	57 348	59 976	3 186
Kroatien	52 885	59 243	23 054
Moldavien	43 615	21 791	19 531
Albanien	38 258	38 959	3 452
Tadzjikistan	19 150	10 050	16 220
Georgien	13 000	11 892	7 778
Armenien	9 494	8 067	5 920
Kirgizistan	8 063	9 471	2 811
Delsumma	777 905	862 640	588 269
Övriga länder/regioner	106 046	45 147	101 471
Summa	883 951	907 787	689 740
Förvaltningskostnader m. m.	31 461	30 446	26 186
Totala kostnader	915 411	938 233	715 926
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	288 026	288 278	147 305
Sociala sektorer	56 768	52 227	36 951
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	312 187	338 776	209 486
Naturbruk	65 264	42 868	47 352
Ekonomiska reformer	–	–	–
Forskningssamarbete	0	0	370
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	124 783	162 103	223 014
Enskilda organisationer	17 626	7 468	15 215
Övrigt	19 297	16 068	10 047
Summa	883 951	907 787	689 740
Biståndsform			
Projektstöd	250 966	250 799	143 670
Sektorprogramstöd	180	0	0
Personalbistånd inkl. KTS	105 117	82 956	73 014
Internationella kurser	8 051	5 421	5 133
Krediter	8 851	28 066	3 054
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	124 783	162 103	223 014
Forskning	0	0	370
Bidrag till EO	386 002	378 443	241 485
Summa	883 951	907 787	689 740
Kanaler			
Multilaterala organisationer	111 422	170 860	96 921
Svenska organisationer	498 736	472 727	440 891
Samarbetslandets organisationer	28 550	36 407	8 771
Övriga länders organisationer	61 831	61 649	35 877
Internationella enskilda organisationer	183 411	166 145	107 281
Summa	883 951	907 787	689 740
Fattigdomsbekämpning			
Direkt påverkan	158 825	175 342	123 205
Projekt och program med fattiga inbegripna	68 063	57 154	60 965
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	481 988	263 723	160 548
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	57 769	143 164	125 508
Övrigt	117 306	268 405	219 515
Summa	883 951	907 787	689 740
Totalt antal insatser	568	500	452
varav: Avtal > 15 mnkr	40	38	29
Antal nya insatser	239	234	194

terrorism. Länderna har fått en ny geopolitisk betydelse. Mänskliga rättigheter är fortfarande beskurna, oppositionella individer fängslas och pressfriheten är starkt inskränkt. Reformviljan är begränsad i några av länderna. Sida har bedömt att möjligheterna till framgångsrika insatser i Uzbekistan och Turkmenistan är minimala. Insatser har hittills koncentrerats till Kirgizistan och Kazakstan (huvudsakligen inriktade på jämställdhet).

Sida har följt framtagandet av ett nationellt program för bekämpning av fattigdom, National Poverty Reduction Strategy (NPRS), i Kirgizistan under år 2002. Även Tadzjikistan har under året antagit en nationell fattigdomsstrategi. Dessa nationella strategier syftar till samordning av myndigheter, det civila samhället, privata aktörer och internationella givare för att bekämpa fattigdomen och befrämja demokratiska, sociala och ekonomiska reformer i länderna.

Sida har organiserat ett antal intressentmöten med svenska parter som ett led i regionstrategiarbetet. En regionanalys har gjorts samt en resultatredovisning av hittillsvarande samarbete. I rekommendationerna för det fortsatta arbetet framhålls vikten av ett fokuserat samarbete med starkt deltagande av det civila samhället. Vidare betonas vikten av stöd till sådana områden där reformvilja demonstrerats, till exempel landreformen.

I takt med att det humanitära biståndet fasas ut i Tadzjikistan, har Sida inlett ett begränsat stöd inom jordbruksområdet i Tadzjikistan och gjort en första undersökande resa som lett fram till förslag om utökat stöd till detta mycket fattiga och konflikt-drabbade land.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Europa har minskat något jämfört med föregående år, speciellt för länderna Bosnien och Hercegovina, Förbundsrepubliken Jugoslavien och Kroatien. Det beror på att återvandringen i dessa länder under år 2001 skedde betydligt snabbare än vad Sida hade förutsett och att programmen som stödde denna process (de integrerade områdesprogrammen) därmed fick behov av ett tidigare tillskott av medel, vilket Sida kunde tillgodose. Utfallet för Moldavien fördubblades under året som planerat. Program med indirekt påverkan på fattigdomen i länderna ökade under året då insatser med policyinriktning och institutionsuppbyggnad fick ökat utrymme.

Politikområde "Samarbete med Central- och Östeuropa"

2002

Samarbete med Central- och Östeuropa

ALLMÄNT OM VERKSAMHETEN

Sida har under året färdigställt förslag till nya landstrategier för Ryssland, Ukraina och Vitryssland för perioden 2002–2004. Landstrategiarbetet bedrevs i nära kontakt och dialog med en bred krets svenska aktörer. Landstrategierna har utformats mot en bakgrund av att Ryssland under år 2002 haft en stark ekonomisk tillväxt för fjärde året i rad. Ett intensivt reformarbete pågår, en genomgripande förvaltningsreform har påbörjats, ett stort antal nya lagar och förordningar har godkänts av parlamentet. Det ryska intresset för samarbetsprojekt med utlandet har ökat. Sida är aktivt inom viktiga utvecklingsstrategiska områden som skattesystem, pensioner, socialpolitik, transfereringssystem, jordbruk och äganderätt till land samt former för lokalt självstyre. En av drivkrafterna i processen är att Ryssland måste förbereda sig för ett kommande inträde i Världshandelsorganisationen (WTO). Ett närmande till EU pågår på flera plan, men det har tillfälligt störts av en konflikt om visering för ryska medborgare som vill åka till eller från Kaliningrad, som inom kort kommer att omges av EU-stater.

Det finns stora problem i landet när det gäller social utslagning, fattigdom och spridning av hiv/aids. Delar av förvaltningen är ineffektiv och korruption är allmänt förekommande. De största problemen inom området mänskliga rättigheter (MR) är förknippade med det fortsatta kriget i Tjetjenien.

Även Ukraina har tillväxt i sin ekonomi. Reformarbetet har skapat ett förbättrat makroekonomiskt ramverk, en marknadspolitisk lagstiftning och reglering av skulderna till medborgarna i form av löner och pensioner. Det finns flera positiva signaler, bland annat fortsatt privatisering och en ny jordabalk. Förutsättningarna har förbättrats

för samarbetsprojekt inom till exempel jordbruksområdet.

Mutor och andra skandaler i samband med parlamentsvalet i mars 2002 visade att mycket återstår innan Ukraina blir en mogen demokrati. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) bedömde emellertid valet som ett framsteg jämfört med tidigare parlamentsval.

Formellt sett finns sociala skyddsnät, men den ekonomiska situationen har satt systemen ur spel. Marginaliserade grupper drabbas hårt och stora delar av landsbygden präglas av en utbredd fattigdom. På den positiva sidan kan noteras att det genomförs reformer inom den sociala sektorn, vilket också gör att utvecklingssamarbete inom detta område blir mer efterfrågat. Det bör också noteras att Internationella migrationsorganisationen (IOM) gör en positiv bedömning av Ukrainas kraftfulla åtgärder mot människohandel.

Vitryssland är ett land med grundläggande strukturella problem. Reformer är ofullgångna eller har inte påbörjats. Industrin och en stor del av de små och medelstora företagen är fortfarande i statlig ägo. Den politiska ledningen har ett stort kontrollbegär som rimmar illa med en decentraliserad marknadsekonomi och med demokratiska krav på maktbalans, öppenhet och lokalt självstyre.

Det är emellertid viktigt att notera de möjligheter som trots allt finns i utvecklingssamarbetet med Vitryssland. Det finns ett stort antal livskraftiga NGO:er och en fungerande oberoende press. Inom några samhällssektorer pågår trots allt reformer, till exempel inom den sociala sektorn och hälsosektorn, samt i etableringen av fastighetsregister. Här finns möjligheter att genomföra utvecklingssamarbete som också bidrar till att minska landets isolering. Enligt flera opinionsundersökningar är en majoritet

av både statsjänstemän och småföretagare anhängare av modernisering och demokratisering. Regimens stöd kommer främst från landsbygden.

Alla de tre baltiska ekonomierna kännetecknas av en stabil ekonomisk tillväxt med den lettiska tillväxten som klar etta under de senaste åren. Bruttonationalprodukten (BNP) växte under året med 5–6 procent i alla de tre länderna. Utvecklingen är dock ojämn och inkomstskillnaderna mellan huvudstad och landsbygd är stora. Arbetslösheten är fortfarande hög, särskilt bland ungdomar och på landsbygden. De politiska prioriteringarna med Nato och EU-medlemskap kvarstår även med förändrade politiska konstellationer och maktskiften i länderna.

Anpassningen till EU fortsätter. I årets översynsrapport bedömer Europeiska kommissionen att de tio anslutande länderna kommer att klara EU-kraven vid tidpunkten för anslutning år 2004. Vid toppmötet i Köpenhamn i mitten av december förväntades de tio kandidatländerna som inbjudits att slutförhandla sitt medlemskap. Samtidigt återstår en hel del arbete med genomförandet av EU:s acquis och fortsatt kapacitetsuppbyggnad inom administrationen och på det rättsliga området.

Landstrategierna för de tre baltiska länderna för perioden 2002–2004 som fastställts under året innebär en utfasning av det bilaterala stödet i samband med det nära förestående EU-medlemskapet. Utfasningen av det Sida-finansierade samarbetet har kommit en god bit på väg. Till exempel har få nya insatser beslutats inom området ekonomisk omvandling och i Estland finansieras kompletterande avslutande insatser via en särskild fond som Sida inrättat vid det estniska EU-integrationskontoret. Strategierna prioriterar demokrati, social trygghet

och miljö under den återstående perioden. Det bilaterala stödet ska komplettera EU-stödet och förstärka anpassningen till EU, främst av den administrativa och rättsliga kapaciteten. Till exempel finansierar Sida stöd inom rättsområdet för förbättrad domstolsadministration och domarutbildning. Vänortssamarbetet ska prioritera eftersatta områden i länderna och tillsammans med stödet genom enskilda organisationer fokusera på det sociala området. Flera nya insatser under året har särskilt fokus på Ignalinaområdet för att lindra de sociala konsekvenserna som stängningen av kärnkraftverket för med sig.

Eftersom Bulgarien och Rumänien inte kommit lika långt i sitt EU-anpassningsarbete kommer de inte med i denna omgång av utvidgningen. Sida har därför under våren tagit fram förhållningssätt för att möjliggöra vissa stödinsatser inom begränsade finansiella och administrativa resurser för dessa länder. Fokus ligger där på det sociala området och insatser som har anknytning till redan etablerade kontakter och samarbeten med svenska parter, som till exempel vänortssamarbetet. Sida har även tagit fram ett särskilt förhållningssätt för insatser relaterade till romer, vilket gäller främst i Bulgarien och Rumänien. Båda länderna har stora Roma-minoriteter, en grupp som är extremt utsatt med hög arbetslöshet och fattigdom.

Sida innehar den så kallade nationella kontaktpunktfunktionen (National Contact Point) för EU Phare Twinning och Technical Assistance Information Exchange Office (TAIEX) gentemot Europeiska kommissionen. Sidas roll är bland annat att stödja svenska myndigheters förberedelsearbete inför EU:s twinningprojekt. Svenska myndigheter har under 2002 års twinninggrunda hittills presenterat 26 twin-

Tabell 40. Översikt över samarbete med Central- och Östeuropa, kostnader i miljoner kr, procent av utfall samt antal insatser

	2002		2001		2000		2002	2001	2000
	Utfall	%	Utfall	%	Utfall	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Samarbete med Central- och Östeuropa									
Gemensam säkerhet	27	4	28	4	10	2	43	64	47
Demokratins fördjupning	154	23	106	16	128	19	230	198	220
Ekonomisk omvandling	121	18	334*	51*	345*	53*	272	569*	596*
Social trygghet	130	20					109		
Miljö	230	35	181	28	174	26	175	202	215
Summa	662	100	648	100	657	100	829	1 033	1 078
Totalt antal insatser**							812	1 021	1 064
*Ekonomisk omvandling och Social trygghet var tidigare en verksamhetsgren, Socialt hållbar ekonomisk omvandling.									
**Visar verkligt antal insatser. En insats kan tillhöra två eller flera verksamhetsgrenar vilket gör att summan blir högre än det verkliga antalet insatser.									

ningförslag. En viss avmattning av intresset att medverka märks hos svenska myndigheter. Under perioden 1998–2002 har Sverige har vunnit 73 twinningprojekt, ett gott resultat med hänsyn till den begränsade kapaciteten hos våra myndigheter och till att Sverige är ett relativt litet medlemsland. Årets omgång har dock kännetecknats av att många projektförslag har fått skickas ut av Europeiska kommissionen en andra gång, eftersom inga förslag från medlemsländerna kommit in vid första tillfället. Det förefaller också som om flera projektförslag nu omfattar flera områden och att storleken och komplexiteten i vissa fall avskräcker myndigheterna från att engagera sig. Sida betraktar twinning som ett lämpligt instrument för utfasning av det bilaterala utvecklingssamarbetet med möjlighet att låta samarbetet övergå i multilateral finansiering. Europeiska kommissionens strategidokument förutser att twinning kommer att behövas som kapacitetsförstärkning under en övergångsperiod även efter medlemskap.

Under året har Europeiska kommissionen även infört twinning eller institutionsuppbyggnadsprogram inom Tacis-programmet för bland andra Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Denna verksamhet är ännu i sin linda men förväntas växa.

Utvärderingar, kapacitetsstudier och systemrevisioner

Inga systemrevisioner har slutförts under året. Det har varit ett mellanår för utvärderingar. Fem utvärderingar har slutförts under 2002 jämfört med tio utvärderingar under 2001. Ett ökat antal utvärde-

ringar planeras för 2003. En orsak till det låga antalet utvärderingar är att resultatanalyser genomförts i samband med att landstrategier tagits fram för Estland, Lettland, Litauen, Ryssland, Ukraina och Vitryssland under 2002.

Analys av utfall

Utfallet ökade bland annat för Ryssland, Litauen och Vitryssland. Ökningen för Ryssland och Litauen berodde på miljösatningar. Utfallet för Vitryssland ökade inom alla verksamhetsgrenar förutom miljö. För Ukraina ökade utfallet inom demokratins fördjupning och social trygghet, men minskade inom miljö. För Estland och Lettland minskade utfallet totalt.

ÅTERRAPPORTERING

1. Sidas uppdrag inom ramen för Östersjömiljard 1 (uol 1, anslaget F1 Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen) skall avrapporteras i enlighet med direktiv som utfärdats av Utrikesdepartementet och skall särredovisas i förhållande till anslagsposten 9:1.1.

Inom ramen för Östersjömiljard 1 har ett antal projekt finansierats som ska främja en miljömässigt hållbar utveckling i Östersjöregionen. Under 2002 har tre energiprojekt i Litauen slutförts till en sammanlagd summa av 17 miljoner kronor. Ett investeringsprojekt om totalt 27 miljoner kronor i Archangelsk i Ryssland slutredovisades 2002. Se mer under rubriken ”Miljömässigt hållbar utveckling”.

Tabell 41. Åtterrappporteringskravet Intern effektivitet, öst

Verksamhetsgren	Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr			Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, antal månader			Genomsnittligt utfall per insats, tkr		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Gemensam säkerhet	1 528	1 578	2 141	13	16	23	616	622	236
Demokratins fördjupning	1 892	1 559	2 333	17	18	19	669	564	606
Ekonomisk omvandling	1 439	1 261	1 164	20	17	23	447	428	444
Social trygghet	3 570	3 176	3 118	18	18	21	1 196	1 270	1 329
Miljö	4 044	3 730	2 186	16	20	17	1 311	909	818
Totalt genomsnitt*	2 578	2 215	2 069	18	18	21	815	680	671

* En insats kan räknas under en eller flera regioner. I denna rad är inga insatser eller belopp dubbelräknade.

Tabell 42. **Samarbete med Central- och Östeuropa**, åtaganden per land och verksamhetsgren, tkr

Land	Gemensam säkerhet	Demokratis fördjupning	Ekonomisk omvandling*	Social trygghet*	Socialt hållbar ekonomisk omvandling*	Miljö	Totalt
Estland							
2002	695	5 515	1 777	1 202	–	1 469	10 658
2001	2 534	8 111	–	–	10 787	23 981	45 413
2000	1 376	7 064	–	–	10 658	12 314	31 413
Lettland							
2002	3 901	16 359	3 942	3 239	–	47 677	75 118
2001	3 155	5 850	–	–	10 829	14 074	33 908
2000	4 860	5 752	–	–	4 334	18 066	33 012
Litauen							
2002	1 860	16 204	7 068	1 134	–	15 365	41 631
2001	640	9 864	–	–	12 235	10 454	33 193
2000	1 963	4 968	–	–	45 740	12 628	65 299
Baltikum, regionalt							
2002	3 558	11 663	1 810	216	–	41 179	58 426
2001	3 864	23 325	–	–	2 735	12 330	42 254
2000	2 609	3 349	–	–	18 369	0	24 326
Polen							
2002	0	4 808	1 065	0	–	0	5 873
2001	0	2 740	–	–	3 268	10 295	16 303
2000	0	328	–	–	7 678	981	8 986
Ryssland							
2002	11 881	29 602	25 997	67 680	–	40 877	176 037
2001	13 896	44 273	–	–	114 934	148 489	321 592
2000	2 202	29 145	–	–	75 945	51 415	158 707
varav Barentsregionen							
2002	8 169	1 012	5 824	13 235	–	1 305	29 545
2001	3 062	7 956	–	–	19 523	5 510	36 051
2000	313	2 710	–	–	6 097	4 433	13 554
Ukraina							
2002	1 996	6 448	15 938	17 353	–	1 048	42 783
2001	4 722	35 051	–	–	23 183	5 074	68 030
2000	0	2 083	–	–	8 846	16 708	27 638
Vitryssland							
2002	56	24 243	3 794	1 664	–	0	29 757
2001	0	7 321	–	–	6 547	117	13 985
2000	113	17 685	–	–	609	–2	18 406
Övriga länder							
2002	386	2 878	2 141	1 485	–	5 243	12 133
2001	0	5 185	–	–	4 402	315	9 902
2000	0	1 767	–	–	5 643	473	7 883
Regionala insatser							
2002	6 605	67 159	23 647	54 396	–	1 636	153 443
2001	7 468	24 471	–	–	97 473	12 056	141 468
2000	101	52 508	–	–	116 631	17 936	187 175
Totalt							
2002	30 938	184 879	87 179	148 369	–	154 494	605 859
2001	36 280	166 191	–	–	286 393	237 185	726 049
2000	13 225	124 650	–	–	294 453	130 519	562 846

* Ekonomisk omvandling och Social trygghet var tidigare en verksamhetsgren, Socialt hållbar ekonomisk omvandling.

[Bild borttagen]

Atomdrivna containerfartyget "Sevmorput" för ankar i hemmahamnen Murmansk. Statens kärnkraftsinspektion har med medel från Sida försett fartyget med ett säkerhetssystem som ska skydda mot intrång, sabotage och terrorism.

Gemensam säkerhet

Målet för verksamhetsgrenen är att främja den gemensamma säkerheten i regionen på såväl det militära som det civila området.

ALLMÄNT

Inom de civila delarna av det säkerhetsfrämjande området håller Sidas stöd till de baltiska länderna på att avslutas. Övergången till ett grannlandssamarbete är delvis genomförd eller nära förestående. Fortfarande kvarstår en del brister och svagheter på vissa håll i administrationen. Detta får dock i allt väsentligt tas om hand i ett bredare EU-perspektiv eller inom ramen för ett reguljärt grannlandssamarbete. Endast några avslutande mindre insat-

ser, främst inom räddningstjänsten förutses i Estland, Lettland och Litauen under nästa år.

Gränsfrågor som tull, migration och asyl är alltså aktuella för EU-kandidatländerna, inte minst på grund av östförskjutningen av EU:s yttre gräns. En första fas av ett migrations- och gränssamarbete mellan kandidatländer vid EU:s framtida yttre gräns samt Vitryssland och Ukraina har avslutats. Sida har finansierat svensk medverkan. Diskussioner förs nu om de framtida formerna för detta samarbete som är

viktigt även ur svenskt perspektiv och EU-perspektiv.

De ökande utsläpps- och olycksriskerna i Östersjön på grund av en tilltagande rysk oljeverksamhet i Finska viken har uppmärksammat under året. Brister vad gäller utsläppsbegränsning och förmåga till regional samordning har framkommit i regionen. Som konsekvens av detta har Sida finansierat flera nya insatser mot oljeskador i Östersjöområdet. Andra projekt ska stärka den regionala samordningen, till exempel ett flerårigt regionalt sjöräddningsprojekt där man försöker att integrera Kaliningrad i Östersjösamarbetet.

I oss-länderna är det icke-spridning, migration och asyl samt olycksberedskap som varit aktuella områden för Sida-stöd.

Icke-spridningsfrågan har fått förnyad uppmärksamhet, inte minst efter att den globala hotbilden förändrats. Sida finansierade nya insatser främst i Ryssland under året.

Rysk och ukrainsk migrationsförvaltning har omstrukturerats under senare tid, och därför har samarbetet inom migrationsområdet varit begränsat i år.

I takt med att utfasningen av Sidas stöd till de baltiska länderna blir mer märkbart, flyttas fokus inom det säkerhetsfrämjande området successivt över mot Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

I de baltiska länderna har utvecklingen på det säkerhetsfrämjande området generellt sett nästan nått ett reguljärt grannlandssamarbete och Sidas roll och funktion minskar undan för undan. På de flesta områden stöter inte denna utfasning på några större problem, utan länderna och berörda myndigheter ser en naturlig övergång till ett samarbete på mer jämbördiga villkor. Men den dåliga ekonomin i länderna har på sina håll försvårat till exempel tillämpandet av kostnadsdelningsprincipen. Mot denna bakgrund spelar insatsområdets relativa politiska prioritet en viktig roll. Inom området för asyl och migration till exempel, innebär den i dag ringa flyktningtillströmningen till de baltiska länderna att frågor om flyktning- och asylpolitik inte röner så stort politiskt intresse och resurser leds åt annat håll. Länderna tenderar här i stället att fokusera på effektiv gränsbevakning, inte minst eftersom EU bidrar med ett omfattande stöd.

De stora behoven i oss-länderna avseende icke-spridning och Sidas begränsade medel har lett till att, på kärnämneskontrollsidan, Kärnkraftsinspektionen mer och mer tagit rollen som projektledare

och -initierare medan andra givarländer bidrar med större finansiella resurser för genomförande. Sida bedömer att Kärnkraftsinspektionen ändå har lyckats väl i att nå genomslag för genomförda projekt, som på ett konkret sätt bidrar till att säkra kärnämneshanteringen och därmed den gemensamma säkerheten i närområdet.

På flera områden inom det säkerhetsfrämjande stödet, inklusive de militära delar som hanteras av UD, kan samarbetet i sig ses som en förtroendeskapande åtgärd som bidrar till den gemensamma säkerheten i regionen.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Under året har en utvärdering av migrationsstödet genomförts. Den visar bland annat att insatserna varit relevanta och bidragit till att uppfylla målen genom bland annat höjd kompetens hos mottagarmyndigheterna i länderna, dock i varierande utsträckning. Projekthanteringen och projektformuleringen på Migrationsverket har varit bristfällig, vilket inverkar negativt på lärande, insatsernas uthållighet och resultat.

EU-KOPPLING

EU-anpassningen är en starkt drivande faktor i reformarbetet i de baltiska länderna. Detta återspe-

Exempel

Genom Sida-finansiering har Räddningsverket under året avslutat en regional insats för oljeskadeskydd i Östersjöområdet. Resultatet är att oljeskadeskyddsdepåer, som liknar de svenska nu finns i Tallinn, Pärnu, Ventspils, Liepaja, Klaipeda, Kaunas, S:t Petersburg och Kaliningrad. Detta underlättar ett gemensamt agerande vid utsläppsolyckor i Östersjön.

Kärnkraftsinspektionen avrapporterade under året ett flerårigt samarbete, finansierat av Sida, inom en rad delområden i flera länder. Ett resultat är att av tolv lagförslag som behandlats i Statens kärnkraftsinspektions (SKI) rådgivningsgrupp inom lagstiftning gick nio igenom ryska duman utan ändringar. Det kan här nämnas att den svenska lagstiftningstraditionen skiljer sig avsevärt från den ryska och den sovjetiska. Vidare har ett kvalitetssäkringssystem, som introducerades inom ett samarbetsprojekt, vidareutvecklats av rysk part, GAN i S:t Petersburg, som nu även ska sköta utbildning i detta system för andra ryska regionkontor.

Tabell 43. Samarbete med Central- och Östeuropa
Gemensam säkerhet, kostnader i tkr

De sju största länderna	2002	2001	2000
Ryssland*	10 089	6 441	3
Lettland	2 333	5 594	3 224
Estland	2 255	1 416	1 633
Litauen	1 822	1 059	315
Ukraina	1 524	1 700	0
Rumänien	175	0	0
Vitryssland	52	12	217
Delsumma	18 250	16 222	5 392
Övriga länder/regioner	8 254	11 651	4 605
Totala kostnader	26 504	27 873	9 997
* varav Barentsområdet	5 276	127	0
Biståndsform			
Projektstöd	–	–	–
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	26 504	27 873	9 997
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	–	–	–
Summa	26 504	27 873	9 997
Kanaler			
Multilaterala organisationer	–	–	–
Svenska organisationer	23 978	21 875	9 997
Samarbetslandets organisationer	2 526	5 999	0
Övriga länders organisationer	–	–	–
Internationella enskilda organisationer	–	–	–
Summa	26 504	27 873	9 997
Totalt antal insatser	43	64	47
varav: Avtal > 15 mnkr	0	0	0
Antal nya insatser	21	20	24

glas även inom det säkerhetsfrämjande stödet, om än i varierande utsträckning. För vissa områden, som migration, tull och gränskontroll, är EU-anpassningen ett överordnat mål. De bilaterala insatserna är här mer eller mindre ett komplement till det EU-finansierade stödet. För andra delområden är EU-kopplingen mindre relevant. När det gäller det svenska deltagandet i EU:s twinningprojekt, där Sida stödjer de svenska myndigheterna vid anbudsingivning, kan nämnas att Tullverket under året vann ett projekt i Lettland och Sjöfartsverket ett i Rumänien.

JÄMSTÄLLDHET

Inga riktade jämställdhetsinsatser har genomförts under året inom det säkerhetsfrämjande området. Ett sätt för Sida att integrera jämställdhetsaspekterna i samarbetet är att uppmuntra kvinnligt deltagande i projekten både från egen sida och vad avser kollegorna i samarbetslandet. Det är emellertid svårt till exempel att rekrytera kvinnlig räddningspersonal till utbildningar, vilket gör att resultatet av jämställdhetssträvandena inom det säkerhetsfrämjande samarbetet ändå tenderar att bli tunt.

Inom området för icke-spridning har dock en kvinnodominerad lågavlönad vaktpersonalstyrka gynnats av satsningar på förbättrat fysiskt skydd av kärnämnen. Detta genom att ökad uppmärksamhet och resurser lagts vid deras arbetsuppgifter, som därmed fått förhöjd status.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet avseende det säkerhetsfrämjande stödet minskade något under år 2002. Tyngdpunkten låg även år 2002 på Ryssland. För Ryssland hade stödet till icke-spridning en fortsatt hög volym.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall varje kvartal till Regeringskansliets arbetsgrupp för det säkerhetsfrämjande stödet redovisa de projekt för vilka slutrapportering har inkommit från Sida.

Redovisat i särskild ordning.

[Bild borttagen]

Kunskapsöverföring som syftar till att lägga grunden för en demokratisk samhällsutveckling i Vitryssland sker bland annat vid denna svenskstödda skola för kvinnor i Vitryssland.

Demokratins fördjupning

Verksamhetsgrenens mål är att bidra till att stärka demokratiska strukturer, främja en demokratisk kultur och ett aktivt medborgerligt deltagande.

ALLMÄNT

Under året har Sidas demokratistöd inriktats på att fördjupa demokratin genom att stärka dess institutioner och strukturer samt genom att främja en demokratisk kultur och ett aktivt medborgerligt deltagande. Detta har skett genom stöd till utveckling av väl fungerande rätts samhällen och starka civila samhällen, genom uppbyggnad av lokalt och regionalt självstyre samt stöd till fria och oberoende massmedier. Sida stödjer utvecklingen av myndig-

heter och institutioner inom hela rättskedjan i de baltiska länderna, medan stödet till Ryssland, Ukraina och Vitryssland varit mer begränsat inom rättsområdet.

Nya regeringsavtal med de baltiska länderna om samarbete inom rättsområdet 2002–2003 tecknades i början av år 2002.

Stora utmaningar återstår för Ryssland, Ukraina och framför allt Vitryssland i arbetet med att stärka och fördjupa demokratins kultur. Allvarliga brister

har påtalats, särskilt i Vitryssland, när det gäller pressfrihet och rättssäkerhet, men det finns också människor som under besvärliga förhållanden arbetar för en modernisering och utveckling av landet. Det civila samhället i Ukraina blir alltmer aktivt och parlamentsvalet som genomfördes i mars 2002 betecknas, trots många brister, som ett steg framåt i den demokratiska utvecklingen. I Ryssland finns det en politisk vilja att stärka det lokala självstyret. En federal process pågår och en kommunal reform håller på att utarbetas. I de baltiska länderna fortsätter utvecklingen av de demokratiska och rättsliga institutionerna liksom arbetet med att uppfylla Europeiska unionens krav för medlemskap, men mycket arbete återstår.

Svenska partianknutna organisationer har under 2002 tagit emot mandatfördelat stöd för verksamhet i Östeuropa med sammanlagt 17,1 miljoner kronor (se tabell 47).

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Under 2002 har en rad insatser avslutats inom verksamhetsgrenen demokrati i Ryssland och nya insatser påbörjats. Exempelvis har ett projekt om lokal demokrati och lokal utveckling avslutats i Archangelsk. Projektet har varit relevant och startat många processer på lokal nivå, men fortfarande är inflytandet från den regionala nivån alltför påtagligt. Stora behov kvarstår då det gäller att stärka det lokala självstyret i Ryssland. Ett samarbete har därför även inletts på federal nivå för att få en bättre återkoppling till insatser som genomförs. På federal nivå pågår ett arbete med att ta fram ny lagstiftning på området.

Demokratistödet till Ukraina har under året varit inriktat på utbildning av journalister och av

politiker. Resultaten på kort sikt kan sägas vara positiva eftersom journalister kan arbeta på ett nytt sätt och kvinnliga politiker har lärt sig politiska processer och att leda en valkampanj. Svårare är att nå de långsiktiga målen som till exempel att öka antalet kvinnliga politiker i det ukrainska parlamentet, något som inte kunde uppfyllas i årets val. Attitydpåverkan är en långsam process. Däremot har insatser som fokuserat på mannens roll i både Ryssland och Ukraina varit framgångsrika. Att lyfta frågor om jämställdhet och bryta stereotypa könsroller har skapat entusiasm både på central och lokal nivå.

I Vitryssland har demokratistödet koncentrerats till fortsatt stärkande av den oberoende vitryska journalistföreningen, utbildningar av lokala politiker och vidareutbildningar av vitryska journalister i Sverige och Vitryssland. Trots en besvärlig situation för oberoende journalister och medier i allmänhet, verkar journalistföreningen som ett språkrör för det fria ordet och är ett aktivt stöd i juridiska frågor.

De baltiska ländernas nära förestående EU-medlemskap ökar behovet av en fungerande rättsstat. Fortfarande kvarstår en rad brister och stödet beräknas behöva fortgå, om än i mindre utsträckning, även under nästa år. Två stora insatser har inletts på domstolsområdet i Lettland, där rättsväsendet fortfarande präglas av det gamla systemet. Sida har under året fört diskussioner med Rikspolisstyrelsen om att utveckla en mer programinriktad samarbetsform för att minska antalet mindre projekt. Men rikspolisstyrelsen vill fortsätta den nuvarande samarbetsformen eftersom en omställning inte bedöms vara motiverad på grund av samarbetets nära förestående utfasning. Samarbetet inom rättsområdet är direkt kopplat till de baltiska ländernas EU-integration. Överbryggningen från bilateral finansiering till EU-finansiering har dock gått trögt under 2002. Inga nya EU/Phare Twinningprojekt har sökts av svenska myndigheter inom rättsområdet.

Samarbetet mellan vänorter, länsstyrelser, myndigheter och enskilda organisationer får liksom tidigare år bedömas ha främjat långsiktiga grannlandsrelationer med Sverige.

Exempel

I Ukraina har Sida under året finansierat ett projekt mot människohandel. Projektet ska kriminalisera handeln med människor. Det involverar hela rättskedjan och främjar internationell samverkan främst inom EU.

En insats om samarbete med enskilda organisationer i Ignalina-området (Ignalina, Visaginas och Zarasai kommun) har beslutats under 2002. En särskild tilldelning av medel för detta samarbete förvaltas av Forum Syd. Programmet ska förebygga de sociala och ekonomiska konsekvenserna som stängningen av kärnkraftverket Ignalina innebär.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER

OCH SYSTEMREVISIONER

Utvärderingen av kriminalvårdsområdet i de baltiska länderna konstaterar att samarbetet har varit framgångsrikt. Bland annat har det resulterat i en

humanare behandling av de intagna samt att personal utbildats i att hantera drogmissbruk och hiv samt överföring av utrustning som i dag används på ett effektivt sätt. Måluppfyllelsen har varit god och resurserna har använts effektivt. Utvecklingen av alternativ till fängelse har dock varit mer begränsad. Uthålligheten av samarbetet efter att Sidas finansiering upphör är enligt utvärderarna osäker.

EU-KOPPLING

Samarbetet inom rättsområdet är direkt kopplat till de baltiska ländernas EU-integration. I medlemskapsförhandlingarna är det av stor vikt att alla delar av rättskedjan omfattas av långsiktiga reformstrategier. Samtliga tre baltiska länder har under året stängt förhandlingskapitel 24, som behandlar rätts- och inrikesfrågor.

JÄMSTÄLLDHET

I Lettland och Litauen har projekt startats under året för att öka kvinnligt politiskt deltagande. Projekten är en utbildningsinsats riktad bland annat till kvinnliga och manliga politiker, samt kvinnor aktiva i föreningar. Hittills har två seminarier och en studieresa till Sverige, i samband med det svenska valet i september 2002, genomförts.

I Ryssland och Ukraina har aktiviteter inom projektet Manliga nätverket fortsatt. Projektet startade under 2001. Riktade insatser för att uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor har generellt kunnat uppnå angivna resultat, men där jämställdhetsaspekten integrerats har resultaten varit svårare att uppnå.

Kvinnliga kandidater i Ukraina fick individuell träning inför sina valkampanjer. Även anställda vid ukrainska medier fick utbildning i hur jämställdhetsfrågor kan tas upp i samband med valet.

Tyvärr blev det ukrainska parlamentsvalet ett stort bakslag för kvinnorna. Däremot blev resultatet bättre på regional och lokal nivå. Maria Zilgalova blev efter den svenska utbildningen vald till länsparlamentet med tio manliga konkurrenter

Sida har i ökad utsträckning försökt att integrera jämställdhetsaspekten under 2002 genom att bland annat höja kunskapsnivån och medvetenheten om detta både bland samarbetsparter och egna medarbetare. Frågan om jämställdhet har integrerats i insatser som beslutats under året, när det varit genomförbart.

Tabell 44. Samarbete med Central- och Östeuropa

Demokratis fördjupning, kostnader i tkr

De sju största länderna	2002	2001	2000
Ryssland*	24 047	30 730	30 343
Ukraina	20 526	11 840	9 645
Vitryssland	15 243	6 696	19 476
Litauen	14 481	6 471	6 649
Lettland	10 002	4 004	6 001
Estland	6 317	5 319	5 988
Polen	1 417	-230	0
Delsumma	92 033	64 830	78 102
Övriga länder/regioner	61 927	40 773	49 768
Totala kostnader	153 960	105 603	127 870
* varav Barentsområdet	4 970	4 195	9 431
Biståndsform			
Projektstöd	36 039	4 726	6 484
Sektorprogramstöd	1 655	-	-
Personalbistånd inkl. KTS	89 198	84 715	77 810
Internationella kurser	2 975	1 193	142
Krediter	-	-	-
Garantier	328	-1 614	-298
Ekonomiska reformer	-	-	-
Humanitärt bistånd	-	-	-
Forskning	-	-	-
Bidrag till EO	23 765	16 584	43 732
Summa	153 960	105 603	127 870
Kanaler			
Multilaterala organisationer	4 650	6 365	1 599
Svenska organisationer	142 118	87 290	121 520
Samarbetslandets organisationer	7 192	4 903	0
Övriga länders organisationer	0	45	251
Internationella enskilda organisationer	0	7 000	4 500
Summa	153 960	105 603	127 870
Totalt antal insatser	230	198	220
varav: Avtal > 15 mnkr	4	5	6
Antal nya insatser	85	89	70

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Vitryssland, Ukraina, Lettland och Litauen ökade avsevärt jämfört med föregående år. För Vitryssland var demokratis fördjupning den största verksamhetsgrenen. Även för de baltiska länderna var utfallet högt på demokratiområdet. I Litauen ökade utbetalningarna bland annat genom särskilda insatser för det civila samhället i Ignalinaområdet. Utfallet för Ryssland minskade totalt, vilket bedöms vara tillfälligt för år 2002.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall vad avser de enskilda organisationerna redovisa fördelningen av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet redovisas.

Redovisas i tabellerna 45 och 46.

2. Sida skall vad avser de enskilda organisationerna redovisa antal beviljade informationsbidrag.

Under året har 6,5 miljoner kronor betalats ut till sex organisationer för information i Sverige om Central- och Östeuropa. Sammanlagt har sex bidrag förmedlats, varav fem i form av programbidrag och ett i form av samverkansbidrag.

Tabell 45. Stöd genom enskilda organisationer, utbetalningar i tkr

Beslutade bidrag	Beslutade bidrag till EO, tkr	Antal utländska samarbetspartner	Antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet
Forum Syd	13 750	71	58
LO/TCO Biståndsnämnd	11 000	50	40
Olof Palmes Internationella Centrum	18 000	3	52
PMU Interlife	1 050	11	12
Rädda Barnen	2 150	10	0
Svenska Kyrkan	432	0	0
SHIA	2 700	33	14
Svenska Missionsrådet	2 700	7	8
Kooperation Utan Gränser	6 400	0	0
Svenska Naturskyddsföreningen	4 000	48	0
Totalt	62 182		
Ej rekviderade medel	0		
Återbetalning av tidigare års bidrag	-2 984		
Övriga insatser			
Informationsinsatser via studieförbund	6 506		
Stöd till ungdomsorganisationer	517		
Övrigt, revisioner m. m.	71		
Totalt	66 292		

Tabell 46. Sektorindelning enskilda organisationer, kostnader i tkr

Fördelning per sektor	2002
Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning	23 765
Sociala sektorer	18 896
Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling	455
Naturbruk	8 003
Övrigt	18
Totalt	51 137

Tabell 47. Partianknutet stöd

Organisation	Mottaget stöd (tkr)	Antal projekt
Centerpartiets internationella stiftelse	1 010	8
Swedish International Liberal Centre	965	5
Jarl Hjalmarssonstiftelsen	3 890	16
Olof Palmes internationella centrum	6 096	33
Kristdemokraternas råd för demokrati och utveckling	2 090	5
Vänsterns internationella forum	2 135	4
Insamlingsstiftelsen Green Forum	920	5

[Bild borttagen]

Valentina Matjenko deltar i ett Sidafinansierat jordbruksprojekt i södra Ukraina.

Ekonomisk omvandling

Målet för verksamhetsgrenen är att stärka den ekonomiska reformprocessen och skapa väl fungerande marknadsekonomier.

ALLMÄNT

En central ambition för stödet till ekonomisk omvandling är att bidra till att etablera stabila och rättssäkra förhållanden och till att närma mottagarlandets lagstiftning och myndighetsutövning till europeiska institutioner och regelverk. Förutsättningarna för ett fördjupat stöd till den pågående reformeringen av dessa institutionella ramverk i Ryssland och Ukraina har förbättrats genom Sidas fältrepresentanter i Moskva och Kiev. Med denna

lokala närvaro skapas bättre förutsättningar för Sida att delta i utvecklingsprocesser inom offentlig förvaltning på federal nivå och därigenom förbättra villkoren för näringslivets utveckling.

Sidas omfattande stöd till landreformerna i Ryssland och Ukraina har förändrats under 2002. I Ukraina har konkreta resultat uppnåtts och en nedtrappning av det svenska stödet har inletts där finansieringen av de återstående projekten övertas av Världsbanken. I Ryssland genomfördes de avslu-

tande insatserna i de tekniskt inriktade pilotprojekten inom lantmäteriet. En fortsättning av stödet till landreformen med stärkt fokus på det institutionella ramverket för fastighetssektorn planeras.

Sidas stöd till landreformprocessen i de baltiska länderna är på väg att avslutas.

Det näringslivsinriktade stödet till Ryssland, Ukraina och Vitryssland har varit fortsatt omfattande.

I Vitryssland är Sidas insatser koncentrerade till reformbenägna aktörer inom småföretagande och fastighetsmarknad.

Under 2002 har samarbetet med Ryssland inom verksamhetsområdet ekonomisk omvandling främst bestått av programmen Start Öst och Develop Your Business samt förvaltningsstöd. I ett av de större ukrainska projekten har det växt fram ett dynamiskt samarbete mellan den privata jordbrukssektorn och bankväsendet.

Stödet till de baltiska ländernas ekonomiska omvandling håller på att avslutas. Ett mångårigt arbetsmiljösamarbete har under året avslutats i Lettland och Litauen. De pågående insatserna handlar nu främst om förvaltningsstöd med EU-anpassning i fokus och regional utveckling. Visst näringslivsinriktat stöd pågår ännu i Lettland och Litauen, som till exempel Start Öst, projektet Nordpraktik och stöd till kvinnligt företagande. Ungt företagande lyfts fram i år inom ett svensk-litauiskt samarbete.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Reformarbetet i Ryssland har fortsatt hög takt, vilket skapar goda förutsättningar för biståndssamarbetet. Viljan att engagera sig i internationellt utvecklingssamarbete verkar också ha ökat i Ryssland och Ukraina.

Den goda ekonomiska utvecklingen i Ryssland

Exempel

Det svensk-ryska samarbetsprogrammet, som stödjer reformer i den ryska statsförvaltningen, har som svar på den pågående förvaltningsreformen och arbetet med medlemskapet i WTO breddats. Förutom det ryska finansdepartementet ska samarbetet även omfatta Rysslands ministerium för ekonomisk utveckling och handel.

Ett samarbete med International Finance Corporation (IFC) har inletts för att stärka lokala företagarföreningar i Vitryssland och engagera svenska företag och organisationer. Samarbetet med det vitryska lantmäteriet strävar efter att utveckla en fastighetsmarknad i Vitryssland.

under 2002 har medfört bättre förutsättningar för framför allt de näringslivsstödjande insatserna. Många ryska företag har fått bättre marknadsförutsättningar och har en större förmåga att delta aktivt i insatser för utveckling och ökade internationella affärskontakter.

Start-Öst-programmet har liksom tidigare bidragit till att främja svenska företags närvaro i samarbetsländerna. I Ukraina har många lösa bitar fallit på plats särskilt när det gäller å ena sidan det svensktödda lantmäteriprojektet och stöd till privata jordbrukare, å andra sidan stödet till bankväsendet via IFC. Tack vare att man inom kort kan köpa och sälja mark i Ukraina, vilket gör fastighetsbelåning möjlig, har nu banker insett att jordbrukskrediter kan vara en lönsam verksamhet. Samtidigt har jordbrukarna stärkt sin roll som småföretagare genom utbildning inom det Sidafinansierade projektet och lärt sig att arbeta med bankvärlden. Den ekonomiska omvandlingen i Ukraina har under 2002 börjat anta mer konkreta former.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

En utvärdering av NUTEK:s Sidafinansierade projekt i Estland mellan åren 1992 och 1998 visar att stödet till småföretagande varit relevant för behoven i landet. Projekten har bidragit till en ökad kunskap och till en utveckling av en stödjande struktur för småföretagande i Estland. Projekten skulle även stärka en regional utveckling i eftersatta regioner men lyckades mindre bra med detta, delvis på grund av stora omorganisationer på estnisk sida.

Under året har resultatredovisningar tagits fram för Ryssland och Ukraina som underlag för utformningen av strategier för utvecklingssamarbetet med de två länderna. Resultatredovisningen för Ukraina sammanfattar det svenska stödet under en tioårsperiod. Resultatredovisningen noterar att ekonomisk omvandling har fått det största stödet mätt i utbetalningar. Goda resultat har uppnåtts på en praktisk och teknisk nivå, men det har varit svårare att nå nationella mål på makronivå när det gäller lagstiftning och reformer.

EU-KOPPLING

Sida har under 2002 inlett stödet till projektet "Kaliningrad as a pilot region for EURussian relations" där formerna för ett framtida samarbete mellan EU och Ryssland diskuteras. Projektverk-

samheten inleddes under 2002 och syftar till att möjliggöra ökade utländska investeringar i Kaliningrad. En grundläggande studie har presenterats och kommer att ligga till grund för ett förslag till hur EU och Ryssland ska komma vidare i diskussionen om Kaliningrad.

Sida finansierar det svenska finansdepartementets myndighetssamarbete med Ryssland genom att svensk-ryska samarbetsprogrammets (SRSP) arbetsområde utökades under 2002 till att, förutom det ryska finansministeriet, även omfatta ministeriet för ekonomisk omvandling och handel. Under 2002 genomfördes ett antal aktiviteter som berörde frågor som kontrollsystem för produktsäkerhet och produktkvalitet, licensieringar samt indirekta handelshinder. Dessa frågor har betydelse både för Rysslands förhandlingar inför ett medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO) och Rysslands närmande till EU:s inre marknad.

JÄMSTÄLLDHET

Tillämpningen av jämställdhetsaspekten har visat sig vara lättare i projekt där jämställdhet är det huvudsakliga projekt målet än när jämställdhet integreras i de bredare näringslivsstödjande projekten. Den stora överrepresentationen av män i beslutande position inom näringslivet i Ryssland, Vitryssland och Ukraina har försvårat utformandet av näringslivsstödjande projekt vars resultat kommer kvinnor tillgodo i lika stor utsträckning som män.

Ett exempel på fungerande integration av jämställdhetsaspekten är det omfattande och mångåriga lantmåteriprojektet i Ukraina. Seminarier och föreläsningar för beslutsfattare om ägande och jämställdhet har genomförts under 2002. Man har även i det ukrainska lantmåteriprojektets regi skrivit en rapport, "Ways to implement gender mainstreaming within the NSDI project with a special focus on the pilot study in Ternopil", som ska användas för att bättre integrera jämställdhetsfrågorna i lantmåteriprojektet både i Ukraina och i andra länder i regionen, som till exempel Ryssland.

ANALYS AV UTFALL

Minskningen av utfallet för Ryssland jämfört med år 2001 berodde framför allt på att ett antal större program avslutades under år 2001 och 2002. Eventuella påföljande faser har beretts under 2002. Främst har detta gällt arbetsmarknads- och lantmåteriprogrammen. Minskningen av utfallet för Ukraina berodde på att ett större stöd till IFC i

Tabell 48. Samarbete med Central- och Östeuropa

Ekonomisk omvandling, kostnader i tkr

De sju största länderna	2002	2001	2000
Ryssland*	61 103	89 278	108 729
Ukraina	12 824	23 518	10 060
Litauen	5 417	12 148	9 248
Polen	4 539	3 604	10 100
Vitryssland	3 205	633	1 632
Lettland	2 895	4 206	9 347
Rumänien	1 379	101	3 525
Delsumma	91 362	133 488	152 642
Övriga länder/regioner	30 106	20 436	23 816
Totala kostnader	121 468	153 924	176 458
* varav Barentsområdet	13 090	9 630	21 814
Biståndsform			
Projektsöd	9 405	7 175	16 773
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	89 157	137 115	134 789
Internationella kurser	2 981	5 566	499
Krediter	15 080	5 635	4 390
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitært bistånd	799	222	1 713
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	4 045	–1 790	18 294
Summa	121 468	153 924	176 458
Kanaler			
Multilaterala organisationer	4 182	14 175	–565
Svenska organisationer	116 045	133 164	167 757
Samarbetslandets organisationer	317	1 315	1 626
Övriga länders organisationer	703	3 144	4 307
Internationella enskilda organisationer	221	2 126	3 333
Summa	121 468	153 924	176 458
Totalt antal insatser	272	360	397
varav: Avtal > 15 mnkr	2	3	4
Antal nya insatser	58	81	96

Ukraina för 2001–2002 utbetalades under år 2001.

Utfallet för de tre baltiska länderna var lägre än förra året. Den låga nivån beror på utfasningen av stöden.

[Bild borttagen]

Information och utbildning är ett viktigt led i arbetet med att förebygga hiv/aids. På ungdomscentret i Gattjina får de blivande ryska kadetterna en unik chans till information om sex, hiv och droger.

Social trygghet

Målet för verksamhetsgrenen är att skapa social trygghet genom uppbyggnad av hållbara socialtjänst- och socialförsäkringssystem, förbättring av folkhälsan, reformer av hälso- och sjukvårdssystemen och den sociala omsorgssektorn.

ALLMÄNT

Utvecklingssamarbetet inom den sociala sektorn i regionen har minskat något under 2002, men ligger på fortsatt hög nivå. Den huvudsakliga inriktningen i samarbetet är att medverka till att reformera och bygga upp hållbara, effektiva och rättvisa socialtjänstsystem på regional och lokal nivå. Utsatta barn har givits särskild uppmärksamhet under 2002, till exempel barn som lever på gatan utan vårdnadshavare, barn på institution och ungdoms-

brottslingar i häkte. Insatser som ska utveckla lokalt förankrade alternativ till att placera barn och ungdomar på statliga institutioner har lyfts fram.

Inom hälsoområdet har smittsamma sjukdomar, som hiv/aids, sexuellt överförbara sjukdomar och tuberkulos, särskilt prioriterats i hela Östersjöregionen. Ryssland, Estland och Ukraina tillhör de länder som har den snabbaste spridningen av hiv/aids i världen.

Under året har ett omfattande sexualupplys-

ningsprojekt för ungdomar, med bland annat betoning på hivförebyggande åtgärder, avslutats i nordvästra Ryssland och Estland. Liknande insatser har diskuterats i Ukraina och Litauen. Särskilda utbildningsinsatser inriktade på hiv/aids har genomförts för intagna och fängvårdspersonal, prostituerade kvinnor samt drogmissbrukare. Ryssland är ett av de länder i världen som Världshälsoorganisationen (WHO) pekat ut som de svårast tuberkulosdrabbade. Problemet försvåras av den omfattande spridningen av resistenta stammar. Ett bilateralt samarbete har inletts med Kaliningrad för att förebygga och förbättra tuberkulosjukvården.

Sida har finansierat samarbetet med den aktionsgrupp mot smittsamma sjukdomar som statsministrarna i Östersjöstaternas råd tagit initiativ till. Samarbetet gäller hiv/aids, sexuellt överförda infektioner, antibiotikaresistens, tuberkulos, registrerings- och rapporteringssystem samt smittskydd inom primärvården. Hälsoreforminsatser i samverkan med Världsbanken i Lettland, Litauen och i Novgorod i Ryssland har fått fortsatt stöd. I Lettland har Sida under 2002 bland annat finansierat analyser av sjukvårdens finansierings- och betalningssystem. Sida har under året finansierat utvecklingen av en regional strukturplan i Novgorod.

Sida har givit stöd till införande av primärvårdssystem i Ryssland genom hälso- och sjukvårdens Östeuropakommitté (ÖEK).

Insatser för att förebygga människohandel har prioriterats och fortsatt stöd har givits till projekt med International Organisation for Migration (IOM) i de baltiska länderna och i Vitryssland genom informationsinsatser till allmänheten, relevanta myndigheter samt enskilda organisationer. I början av året öppnades med Sidas hjälp ett rehabiliteringshem för offer för människohandel i Ukraina. I Ryssland har kontakter etablerats med lokala enskilda organisationer för att genomföra informationskampanjer och särskilda insatser till skydd för offer för människohandel.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Inom socialtjänstutvecklingen kan man se resultat. Attityder gentemot utsatta människor är svåra att förändra. Men ett flertal projekt med regionala och lokala samarbetsparter kan uppvisa konkreta handlingsplaner och förändrade arbetsmetoder på lokal nivå. Målet är att ge bättre social service i Ryssland och övriga samarbetsländer. I staden S:t Petersburg har ett flertal verksamheter med stöd till funktionshindrade barn och ungdomar etablerats som en

direkt följd av Sidastödda projekt. De har även fungerat som modell och startskott för andra stadsdelar. På andra håll i nordvästra Ryssland är det mycket tydligt att samarbetet fått positiva effekter och att verksamheter och program har spritt sig lokalt och regionalt. Samtidigt bör det noteras att det tar många år innan hållbara systemförändringar kan äga rum. Såväl lagstiftning som förlegade attityder och ineffektiva byråkratiska regler hindrar den socialpolitiska reformprocessen. En möjlighet som i dag utnyttjas inom den sociala sektorn och som även bör uppmuntras i framtiden är att använda baltiska resurser och erfarenheter i det svenska utvecklingssamarbetet med länder i det övriga forna Sovjetunionen. Till exempel används erfarenheter från det sociala projektet i Litauen i liknande insatser i Moldavien och Ukraina.

Sida har givit stöd till Världsbankens hälsoformprojekt bland annat för bättre samordning och effektivare policygenomslag. Den offentliga hälso- och sjukvårdssektorn är, med vissa undantag, överdimensionerad, kostsam, ineffektiv och politiskt problematisk att reformera. En omfattande hälsoform ställer stora krav på finansiellt stöd, samordning av givarinsatser samt större delaktighet och engagemang från de berörda regeringarna. Samar-

Exempel

Ett gemensamt nordiskt-baltiskt tuberkulosprojekt (No-TB-Baltic) startade 1999 och avslutades under 2002. Projektet ville stärka de nationella kontrollprogrammen för bekämpning av tuberkulos. WHO och The International Union Against Tuberculosis and Lung Disease (IUATLD) har som ett resultat kunnat införa Directly Observed Treatment Short-course (DOTS)-strategin i Estland. En väl fungerande tuberkulosavdelning har inrättats vid lungsjukhuset i Tartu. I Lettland har öppenvårdsbaserad tuberkulosbehandling kommit igång i flera distrikt. I Litauen har DOTS-strategin införts i de pilotdistrikt som involverats i projektet.

I Estland har en första fas slutförts av ett projekt för att förbättra fosterfamiljverksamheten. Projektet PRIDE är en utbildningsinsats riktad bland annat till socialarbetare. Nitton personer har gått igenom utbildning och ska i sin tur utbilda familjer i barns utvecklingsbehov, familjerelationer med mera. En ny estnisk organisation har bildats för att driva verksamheten vidare. Sida har under året beslutat att finansiera en ny fas av PRIDE, där ytterligare tjugo personer kommer att utbildas för att sprida metodiken.

[Bild borttagen]

Fosterfamilj i Pskov i nordvästra Ryssland. Sida stöder insatser för utveckla lokalt förankrade alternativ till placering av barn och ungdomar på statliga vårdinstitutioner eller fängelser.

betet via ÖEK innebär liksom tidigare år en bred mobilisering av svenskt hälso- och sjukvårdskunnande och skapar nära relationer mellan kollegor i Sverige och samarbetsländerna.

Inom området hiv/aids har situationen förvärrats dramatiskt framför allt i Ryssland och Estland, men även i Ukraina under året. Det saknas fortfarande ett nationellt helhetsgrepp för att vända utvecklingen i Ryssland. Sidas insatser har därför kanaliserats främst via frivilligorganisationer som visat kapacitet och omdöme att genomföra hållbara insatser inom främst utbildnings- och informationsverksamheter.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Under året har ett projekt om sex och samlevnad i nordvästra Ryssland som drivs av Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) utvärderats. Under åren 1997–2002 har tre sammanhängande beslut fattats om insatsen som genomförts med den ryska familje-

planeringsorganisationen RFPA som motpart. Utvärderingen visar att samarbetet har ökat på lokal nivå mellan personal från sjukvården och skolorna i de sex regioner som deltagit i projektet. Reproductiv hälsa och sexualundervisning har i större omfattning än tidigare ingått i undervisningen i skolan. Utvärderingen visar att mer moderna, interaktiva och mottagarriktade metoder används i dag till skillnad från tidigare. Nya ungdomsmottagningar har inte öppnats som planerats i projektets början, och det finns brister när det gäller att närma sig målgruppen unga pojkar och män i projektet. Ungdomar har heller inte på ett adekvat sätt deltagit i projektet.

EU-KOPPLING

Inom det sociala området har EU-anpassningen inte fått en lika framträdande roll i det bilaterala samarbetet som inom andra områden. Detta på grund av att verksamheten inte i lika hög grad styrs av EU-aquis (EU:s samlade regelverk som sammanbinder staterna). Sidas stöd inriktas på insatser som visser-

ligen ligger utanför men som kompletterar stödet från EU:s olika program. Det sociala området och stöd till de sociala konsekvenserna av stängningen av kärnkraftverket Ignalina är exempel på sådana utanförliggande områden.

JÄMSTÄLLDHET

Sida har under året arbetat med att integrera jämställdhet i insatser inom det sociala området. Det är ofta svårare att integrera jämställdhetsaspekten i projekt med andra syften, än att genomföra projekt med särskild inriktning på jämställdhet. Projektansvariga har fått i uppgift att förmedla kunskap och frågeställningar om kvinnors och mäns olika förutsättningar i pågående projekt. Inom den sociala sektorn är det mest kvinnor som arbetar, och det har emellanåt varit svårt att få lika många kvinnor som män i projekten. I Ukraina har man i ett sexualupplysningsprojekt för ungdomar fokuserat på unga mäns roll och identitet i sex och samlevnad som ett led i jämställdhetsarbetet med unga män och kvinnor.

I S:t Petersburg har en serie seminarier genomförts om mannens roll i Ryssland som vänt sig till militärer, polis, socialarbetare och stadstjänstemän. Seminarierna har bland annat lyft fram papparollen i ett mansdominerat samhälle, våld mot kvinnor och pojkars uppväxtförhållanden.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Ukraina och Vitryssland ökade på grund av en höjd ambitionsnivå samtidigt som utfallet för Ryssland låg kvar på en oförändrat hög nivå. Bland kandidatländerna var utfallet störst för Litauen. Utfallet minskade både i Lettland och Litauen. Regionala insatser, till exempel anti-trafficking genom IOM, i de tre baltiska länderna har påverkat utfallet.

Tabell 49. Samarbete med Central- och Östeuropa

Social trygghet, kostnader i tkr

De sju största länderna	2002	2001	2000
Ryssland*	44 826	45 283	37 748
Ukraina	7 157	1 559	3 321
Litauen	6 265	26 440	18 203
Vitryssland	4 974	3 151	206
Estland	4 283	1 613	2 702
Lettland	2 551	9 915	24 323
Polen	1 137	1 530	896
Delsumma	71 192	89 491	87 400
Övriga länder/regioner	59 195	59 095	74 685
Totala kostnader	130 387	148 586	162 085
* varav Barentsområdet	6 990	5 161	13 653
Biståndsform			
Projekbstöd	55 036	1 990	14 149
Sektorprogramstöd	137	17 537	24 461
Personalbistånd inkl. KTS	56 318	72 445	95 911
Internationella kurser	0	1 537	2 665
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	0	0	931
Forskning	–	–	–
Bidrag till EO	18 896	55 077	23 968
Summa	130 387	148 586	162 085
Kanaler			
Multilaterala organisationer	13 883	28 728	26 147
Svenska organisationer	113 038	113 779	125 131
Samarbetslandets organisationer	3 434	2 536	11 891
Övriga länders organisationer	32	0	–1 085
Internationella enskilda organisationer	0	3 544	0
Summa	130 387	148 586	162 085
Totalt antal insatser	109	117	122
varav: Avtal > 15 mnkr	6	6	6
Antal nya insatser	40	42	49

[Bild borttagen]

I dammarna i Krasnyj Bor utanför S:t Petersburg har giftigt avfall dumpats i årtionden. Sida finansierar Naturvårdsverkets samarbete med miljömyndigheten på regional nivå i S:t Petersburg för att förbättra miljöskyddet i industrier med farlig miljöverksamhet.

Miljö

Målet för verksamhetsgrenen är att bevara, skydda och förbättra miljön, särskilt i och omkring Östersjön samt att stödja en hållbar utveckling.

ALLMÄNT

Miljösamarbetet ska bevara och förbättra miljön i och kring Östersjön, bidra till att reformera energisektorn i överensstämmelse med målen för en hållbar utveckling i Östersjöområdet och bidra till ett förbättrat strålskydd i regionen. Sida prioriterar insatser inom ramen för Åtgärdsprogrammet för Östersjön (HELCOM), Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21) och EU:s miljöprogram för Central- och Östeuropa. Samarbetet inriktas på sektorer där

Sverige har komparativa fördelar och fokuserar på reforminriktade investeringsprojekt, institutionell utveckling, utbildningsinsatser, lagstiftningsstöd och insatser relevanta för den miljörelaterade delen av EU-anpassningen. Nära samverkan sker med internationella finansieringsinstitutioner som Världsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), Europeiska utvecklingsbanken (EIB), Nordiska investeringsbanken (NIB) och The Nordic Environment Finance Corporation

(NEFCO). Arbetet inom Nordic Dimension Environmental Partnership (NDEP) fortskrider och Sida bevakar på nära håll utvecklingen av pågående diskussioner och framtida satsningar.

Under året har 19 upphandlingar genomförts inom miljö- och energiområdet. 16 av dem gäller konsulter och tre gäller utrustningsleveranser. Av insatserna på konsultsidan är sex inom vatten och avlopp, sex fjärrvärme, två avfall och de resterande två jordbruk och vattenplanering. Utrustningen avser vatten- och avloppsprojekt i ett fall och fjärrvärme i två fall. För att underlätta för de svenska aktörerna bjöd Sida in till ett seminarium i april 2002 där de flesta av upphandlingarna presenterades. Seminariedeltagarna fick också ta del av Världsbankens erfarenheter av miljösamarbetet i Baltikum, som en viktig bakgrund för kommande samarbeten i framför allt Ryssland och Ukraina.

Fem gåvoavtal har undertecknats under 2002 till det totala beloppet 164,8 miljoner kronor. Gåvoavtalet på 100 miljoner kronor mellan staden S:t Petersburg, Vodokanal S:t Petersburg och Sida undertecknades i samband med Östersjötoppmötet den 10 juni under överinseende av bland andra statsminister Göran Persson. Under året har två energiprojekt, finansierade av Östersjömiljard 1, avslutats. Insatserna gällde utrustningsleveranser till städerna Archangelsk i Ryssland och Kaunas i Litauen där svensk teknik för totalt 33 miljoner kronor har installerats i fjärrvärmecentraler. Utrustningen, som nu fungerar på plats, har använts för att bland annat rehabilitera kraftvärmeverk och effektivisera värmeproduktionen. Ännu ett projekt som avslutats är reningsverket i Sigulda, Lettland. Reningsverket har avsevärt förbättrat den lokala miljön, som är en viktig inkomstkälla för turistorten Sigulda.

Under år 2002 genomfördes de tredje och fjärde omgångarna av finansieringsprogrammet DemoÖst. Hittills har regeringen ställt 55 miljoner kronor till förfogande för DemoÖst-programmet med finansiering från Östersjömiljard 2. Till och med den tredje omgången hade tjugo projekt erbjudits delfinansiering. Intresset för DemoÖst ökar stadigt och årets beviljningar visar en viss geografisk förskjutning från Polen till framför allt Ryssland och Ukraina.

I samarbete med Utrikesdepartementet, Exportrådet och Sweheat arrangerades Svenska miljö-dagar i S:t Petersburg i mars. Under två dagar fick svenska företag verksamma inom näringsgrenarna vatten, miljö och fjärrvärme tillfälle att presentera sig för beslutsfattare från hela nordvästra Ryssland.

Seminariet belyste också möjligheterna till finansiering via bland annat DemoÖst-programmet. Seminariet var mycket uppskattat av både svenska och ryska deltagare. Ett direkt resultat är att antalet ansökningar från Ryssland ökade under hösten 2002.

Sida har beslutat att finansiera en Energy Efficiency PPC officer (Project Coordinator) som ska arbeta vid EBRD:s kontor i S:t Petersburg. Syftet är dels att identifiera och utveckla energieffektiviseringsprojekt i Ryssland, speciellt fjärrvärmeprojekt inom nordvästra Ryssland, dels att para ihop lämpliga finansieringskällor.

Sida stödjer myndighetssamarbetet mellan bland andra Naturvårdsverket, Strålskyddsinstitutet, Sveriges lantbruksuniversitet och deras motsvarigheter i respektive land inom ramen för en miljömässigt uthållig utveckling med cirka 35 miljoner kronor i år.

Under året har en ny kommunikationsplan för Central- och Östeuropa utarbetats och en särskild strategi för att informera om två av Sidas största insatser för en hållbar miljöutveckling i Östersjöområdet, vatten- och avloppsverken i S:t Petersburg och Kaliningrad, har tagits fram. Som ytterligare ett led i det externa informationsarbetet har ett antal broschyrer och informationsblad producerats. En av dessa produkter fokuserar på det unika samarbetet som skett kring Östersjön i Agenda 21-andan, Baltic 21. Detta multilaterala samarbete fungerar som en modell och inspirationskälla för andra samarbeten med liknande förutsättningar, det vill säga ett stort antal länder kring ett gemensamt problem, till exempel ett förorenat innanhav. Vid konferensen Rio +10 i Johannesburg väckte kopplingarna mellan Baltic 21-arbetet och samarbetet kring Viktoriasjön stort intresse.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Miljösamarbetet under delposten kandidatländer präglas av den nära förestående utfasningen. Arbetet är inriktat på att fullfölja insatser som tidigare beretts eller överenskommits. Tack vare att relativt många projekt blivit klara för genomförande under året är anslagsinteknandet förhållandevis högt jämfört med närmast föregående år. Bland annat på grund av svåra institutionella förhållanden kännetecknas miljösamarbetet under delposten Ryssland, Ukraina och Vitryssland – liksom tidigare – av långa berednings- och genomförandetider där förseningar av insatserna är vanliga. Förbättrade ekonomiska förhållanden i Ryssland ökar möjlighe-

terna att genomföra investeringsprojekt i samarbete med utvecklingsbankerna. Ett exempel är det sydvästra reningsverket i S:t Petersburg där Sida som initiativtagare avtalat ett stöd på 100 miljoner kronor för utrustning i ett projekt som sammanlagt kostar cirka 200 miljoner euro att genomföra.

Under 2002 har det skett en viss omstrukturering inom den svenska resursbasen för områdena vatten, avlopp, avfall och fjärrvärme genom bland annat företagssammanslagningar. På grund av risken för minskad konkurrens med bristande kvalitet och lägre kostnadseffektivitet som följd, har Sida under året genomfört ett antal mottagarlandsupphandlingar på konsultområdet efter en annan modell än tidigare. Den svenska kontraktsparten har i sitt team kunnat inkludera tjänster, upp till 50 procent av kontraktssumman, från en underkonsult som har sin hemvist i ett EU-land. Det har lett till att antalet anbud märkbart ökat. Detta förfarande som prövats i år ska utvärderas under första halvan av 2003.

Samrådsgrupperna för miljö och energi med berörda myndigheter och departement har varit fortsatt verksamma under året. Informations- och erfarenhetsutbytet om pågående och planerade insatser och samarbeten är värdefullt för alla parter och sker i en öppen och konstruktiv anda.

Exempel

Som ett led i att reformera fjärrvärmesektorn i Archangelsk stad genomfördes i maj 2002 en workshop enligt Logical Framework Approach-konceptet (LFA) tillsammans med nyckelaktörer inom sektorn i Archangelsk. Seminariedeltagarna prioriterade en rad insatser som nu ligger till grund för fortsatt institutionellt reformsamarbete i Archangelsk region och stad.

Sida finansierar Naturvårdsverkets samarbete med miljömyndigheter på regional nivå i S:t Petersburg och Leningrad oblast om förbättring av miljöskyddet i industrier med miljöfarlig verksamhet. Målet är att pröva om Best Available Technology (BAT) och individuell tillståndsprövning kan introduceras i Ryssland (projektet omfattar fyra pilotindustrier). Detta är ett alternativ till gällande system, som baseras på maximala koncentrationnivåer av farliga ämnen i utsläpp, vilket tenderar till att leda till ett ineffektivt miljöarbete. Både tjänstemän på de tillståndsgivande myndigheterna och personal på pilotindustrierna deltar i projektet. Erfarenheter från projektet har använts vid utvecklingen av en rysk miljöskyddslag.

Den omfattande miljöverksamheten har skapat möjligheter för svenska aktörer att förstärka sin långsiktiga närvaro i samarbetsländerna.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Under 2002 har minskningen av koldioxidutsläpp från fem större investeringsprojekt av hela städernas fjärrvärmesystem analyserats. Utvärderingen visar på en reduktionspotential på 1,27 miljoner ton koldioxid per år. Programmens specifika reduktionskostnader överstiger normalt inte fem US dollar per ton. Detta medför att många projekt är lönsamma även utan särskild ersättning för koldioxidreduktion.

EU-KOPPLING

Under året har miljösamarbetet präglats av förberedelser för EU-medlemskap, där uppfyllandet av EU-direktiv på miljöområdet fortfarande kräver stora investeringar. Sidas bedömning är att det svenska miljöstödet främjar kandidatländernas inträde i EU. Detta görs dels genom stöd till förberedelser och genomförande av investeringsprojekt, dels genom förvaltningsstöd. Ett exempel på sådana insatser är samarbetet genom Naturvårdsverket och Statens strålskyddsinstitut (SSI) med motsvarande myndigheter i de baltiska länderna. Ett annat exempel är en studie av vatten- och avloppssituationen i tolv städer i Lettland, som ska analysera vilka förbättringar som krävs för att uppfylla EU:s direktiv på området. Ytterligare ett exempel är konsulttjänster som ska göra design och upphandlingsunderlag för ett avloppsreningsverk i Panevezys, Litauens femte största stad för att reningsverket ska kunna uppfylla EU:s krav.

JÄMSTÄLLDHET

Inom ramen för miljö- och energiarbetet har det ofta varit svårt att hitta rätt fokus på jämställdhetsarbetet när det gäller både integration och riktade jämställdhetsinsatser, eftersom jämställdhetsaspekterna ibland upplevs som perifera av berörda parter. För att utbilda både Sidas egen personal och svenska konsulter, myndigheter och andra samarbetspartners, arrangerade Sida en kurs i jämställdhetsfrågor med särskilt fokus på miljö- och energisamarbete i öst under augusti 2002.

[Bild borttagen]

Sidastött projekt för utbyggnad av fjärrvärmnätet i Riga, Lettland.

Tabell 50. Samarbete med Central- och Östeuropa

Miljö, kostnader i tkr

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för enskilda länder varierar kraftigt från ett år till ett annat beroende på när utbetalningar sker för större projekt med långa berednings- och genomförandetider. Utfallet ökade främst för Ryssland och Litauen som en följd av stora åtaganden tidigare år.

De sju största länderna	2002	2001	2000
Ryssland*	83 249	64 832	68 434
Litauen	54 122	8 010	8 047
Polen	21 684	19 415	30 889
Lettland	19 207	19 883	16 383
Tjeckien	5 738	0	0
Ukraina	4 263	14 890	13 739
Estland	2 839	19 071	2 756
Delsumma	191 102	146 101	140 248
Övriga länder/regioner	38 406	34 624	33 671
Totala kostnader	229 509	180 725	173 919
* varav Barentsområdet	37 886	11 703	19 866
Biståndsform			
Projektstöd	97 978	72 281	46 428
Sektorprogramstöd	0	0	0
Personalbistånd inkl. KTS	120 112	105 513	111 510
Internationella kurser	1 470	2 695	2 521
Krediter	–	–	–
Garantier	0	0	39
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	5 517	210	13 588
Forskning	0	0	0
Bidrag till EO	4 432	26	–167
Summa	229 509	180 725	173 919
Kanaler			
Multilaterala organisationer	40 734	9 644	680
Svenska organisationer	184 758	153 595	157 032
Samarbetslandets organisationer	1 744	10 563	1 207
Övriga länders organisationer	2 273	6 923	15 000
Internationella enskilda organisationer	–	–	–
Summa	229 509	180 725	173 919
Totalt antal insatser	175	202	215
varav: Avtal > 15 mnkr	18	18	18
Antal nya insatser	57	75	51

Politikområde "Utrikes- och säkerhetspolitik"

2002

Fredsfrämjande verksamhet

Verksamhetsgrenens mål är att rekrytera, utbilda och utrusta den personal regeringen beslutat att ställa till förfogande för internationell fredsfrämjande verksamhet. Vidare skall Sida administrera det svenska deltagandet i de aktuella missionerna.

ALLMÄNT

Sidas arbete med rekrytering och utbildning till fredsfrämjande insatser har under 2002 skett relativt oförändrat jämfört med 2001. Den största förändringen är att samtliga sekunderade svenskar i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)s mission i Makedonien har lämnat missionen eftersom stora neddragningar gjordes under sommaren. Antalet svenskar har ökat något i Bosnien och i slutet av 2002 har OSSE-missionen i Kosovo ökat något. En uppdragstagare har lämnat missionen i Tadzjikistan och en nyrekrytering har gjorts i Uzbekistan.

Uppdragstagarna får förberedelseutbildning inför ett uppdrag och tillfälle att avrapportera vid hemkomsten. Vid både utbildning och hemkomstseminarium krävs kompetens utifrån; ett nätverk av utbildare och ”debriefare” finns för detta ändamål. Sida ansvarar för genomförandet och administrationen av verksamheten.

Rekryteringen sker ofta med kort varsel och organisationernas efterfrågan kan uppkomma snabbt. Detta kräver ett arbetssätt där det finns en beredskap för snabba uttryckningar. Sida har skapat en aktiv resursbas för att kunna tillmötesgå det snabba rekryteringsbehov som ibland uppstår. I resursbasen ingår personer med kompetens inom mänskliga rättigheter, demokrati, rättsväsende, medier och erfarenheter av fredsobservation.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Under 2002 har antalet rekryteringar till OSSE inte varit så många som tidigare år. Det finns flera skäl till detta. Nedskärningar har skett inom OSSE och inom det svenska deltagandet. Svårigheter att finna tjänster inom områden som prioriteras av Sverige har också funnits. Konkurrenten bland medlemsländerna tycks ha ökat och det har därmed blivit svårare att få svenska kandidater godkända av organisationen. Antalet kvalificerade sökande till utlysta tjänster har minskat under året. De kvalifikationskrav som ställts på utlysta tjänster i prioriterade områden som Centralasien och Kaukasus har Sverige haft svårt att möta. Ett exempel på det är att nästan samtliga tjänster som utlysts har krävt flytande ryska. Internrekryteringen inom organisationen kan också ha påverkat det minskade utfallet för Sveriges föreslagna kandidater. Detta gäller förmodligen främst missionen i Kosovo.

Uppdragstagarnas tidigare erfarenheter och kunskap styr behovet av utbildningsinsatser. Den korta tidsperioden mellan rekrytering och utresa försvårar planeringen av utbildningen.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. *Kvartalsvis redovisning av kostnadsutvecklingen för verksamhet som finansieras från denna anslagspost samt eventuella förändringar av denna verksamhet. Varje insats skall redovisas för sig.*

Redovisas i särskild ordning.

Myndigheten Sida

2002

Myndigheten Sida

Här redovisas metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar,

utvärderingar och revisioner som inte redovisas på någon annan plats i årsredovisningen.

Även organisationsförändringar som skett under året och personalstatistik redovisas.

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSSATSNINGAR

En av Sidas strategiska prioriteringar är den så kallade fältvisionen. Fältvisionen innebär en starkare fältorientering av Sidas verksamhet i syfte att stärka partnerskapet, samarbetsländernas ägarskap samt biståndssamordning. Det innebär att ett ökande antal utlandsmyndigheter ska få full delegering, det vill säga beslutanderätt, för nya insatser. Antalet personer som arbetar i fält, samt antalet fält planeras även att öka. Personalen ska framför allt öka genom fler nationella programhandläggare. Det innebär även förändrade roller för de olika delarna av Sidas organisation. Ett projekt som tar fram en handlingsplan för fältvisionen pågår i en första fas fram till februari 2003.

Förändringar i riktning mot ett förstärkt fält har dock redan inletts. Vid årsskiftet fick ytterligare två utlandsmyndigheter full delegering vilket därmed omfattar fem utlandsmyndigheter. En personalförstärkning av fältet har också inletts. För att även stärka samarbetet mellan Sida Stockholm och ambassaderna genomförde Sida ett seminarium, Fältforum, i Stockholm. Där fick ledande representanter för de olika myndigheterna träffas och diskutera aktuella frågor. Sida har också för andra året i rad ordnat en veckas utbildning för lokalt anställda programhandläggare vid ambassaderna som ett led i deras kompetensutveckling.

Sida har under 2002 fortsatt att utveckla former för ökad biståndssamordning. Preliminära riktlinjer för så kallat tyst partnerskap har utarbetats. Sida har under 2002 bland annat ingått avtal om tyst partnerskap med brittiska Department for International Development (DFID) avseende undervisnings-

sektorn i Rwanda och med den holländska Directorate-General for International Cooperation (DGIS) om undervisningssektorn i Mali. Samarbetet med den norska Norwegian Agency for Development Cooperation (Norad) har fördjupats. Ett initiativ till givarsamordning i Zambia har tagits av de nordiska biståndsmyndigheterna och DFID och DGIS. Sida har vidare deltagit i Development Assistance Committee (DAC) arbetet med harmonisering av givarprocedurer som avslutades under året.

En ny funktion för kvalitetssäkring av fältet, Quality Assurance Mechanism (QAM) har skapats på regionavdelningarna. QAM kommer framför allt att granska de ambassader som har eller kommer att få full delegering. Vid utgången av 2002 hade tolv ambassader fått direktbokföring, det vill säga möjlighet att bokföra direkt i Sidas ekonomisystem via Internet.

Inom det multilaterala biståndet har Sida på regeringens uppdrag företrätt Sverige i några av EU-kommissionens verkställande kommittéer och därvid medverkat i beslut om landstrategier, riktlinjer och program. Sida har även deltagit i andra kommittéer tillsammans med UD och i ett tjugotal expertgrupper. Sida lämnar underlag och synpunkter till UD om EU-policies på biståndsområdet.

Tillsammans med UD har Sida företrätt Sverige i United Nations Development Programme (UNDP):s, United Nations Population Fund (UNFPA):s, United Nations Children's Emergency Fund (Unicef):s med flera FN-organs styrelser och fört Sveriges talan med utgångspunkt från av regeringen antagna strategier och riktlinjer. Både i EU och FN har Sverige ställt krav på en tydlig fattigdomsinriktning, integrering av jämställdhet, miljöhänsyn och mänskliga

rättigheter i biståndet samt bättre samordning mellan olika givare. I december anordnade Sida ett seminarium om samordning och harmonisering av landstrategiprocesser med deltagande av EU, Världsbanken och FN samt sju bilaterala biståndsorganisationer.

Under året har Sida lämnat en skrivelse till regeringen där Sida redovisar och analyserar hur ett antal faktorer påverkar Sidas kapacitet och behov av förvaltningsresurser för åren 2003–2005.

Beslut har fattats om att införa ett system för uppföljning och värdering av insatser, så kallad rejntning. I syfte att öka antalet programstöd, det vill säga budgetstöd och sektorprogramstöd, har en utveckling av utbildningsmaterial och metoder skett. Metodarbetet är främst inriktat på Sidas möjligheter att analysera och förstärka finansiella styrsystem, att mäta resultat och effekter och att bidra till samordnade insatser för kapacitetsutveckling inom ramen för programstödsprocesser.

Under året har även ett nätbaserat utbildningsmaterial om kapacitetsutveckling tagits fram, främst för biståndsbassader, och en manual om analys och genomförande av insatser för kapacitetsutveckling. Sida har även tagit fram en handledning för handhavande av misstankar om korruption i projekt och program.

Som en del i åtgärdsprogrammet för upphandling har Sida tagit fram riktlinjer för upphand-

ling, Sida's Procurement Guidelines. Kontraktsregistrering som tidigare har inrapporterats till ett särskilt internt register sker sedan hösten 2002 direkt i Sidas ekonomisystem PLUS. Under hösten har även utbildning skett i kontraktsregistrering. Mallar för upphandling, kontrakt och allmänna villkor har utarbetats eller omarbetats under året. Sidas arbete med införandet av ett ärende- och dokumenthanteringssystem samt ett elektroniskt myndighetsarkiv som påbörjades i april 2001 har fortsatt under 2002.

Under 2002 har även en strategi och en handlingsplan om hur informationstekniks (IT)-baserad utbildning kan användas av Sida, så kallad e-utbildning, tagits fram. Individuella satsningar på fördjupad kompetensutveckling inom strategiska områden såsom jämställdhet, fattigdom, organisations- och institutionsutveckling samt folkrätt har genomförts. Under 2002 har även en satsning på utveckling av Sidas controllernätverk påbörjats.

ORGANISATIONSFÖRÄNDRINGAR

1 januari 2002 bildades ett nytt idé- och utbildningsinstitut i Härnösand. Institutet, Sida Civil Society Center, är en enhet under Avdelningen för samverkan med enskilda organisationer och humanitärt bistånd och konflikthantering (SEKA). Verksamheten har under 2002 successivt börjat ta form i sam-

[Bild borttagen]

I januari invigdes Sidas nya idé- och utbildningscenter i Härnösand, Sida Civil Society Center. Under året har ett flertal kurser för bland annat personal i internationell tjänst hållits vid centret.

arbete med enskilda organisationer. En mötesplats för erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer har skapats och arbetet med idé-, metod- och kapacitetsutveckling har inletts. Ett flertal kurser för organisationernas personal i internationell tjänst, seminarier om resultatmätning och kommunikation samt uppdrag i Nigeria för Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter har genomförts. Ett verksamhetsråd har bildats.

För att stärka Sidas arbete med IT i utvecklingssamarbetet, och understödja olika avdelningars samt fältets arbete med att integrera IT i olika insatser, har ett sekretariat för IT (ICT for Development Secretariat) inrättats vid Avdelningen för infrastruktur och ekonomiskt samarbete (INEC). Målsättningen för sekretariatet är att i ökande omfattning bidra till att IT utvecklas och utnyttjas i samarbetsländerna.

Avdelningen för forskningssamarbete har omorganiserats och har nu två enheter i stället för, som tidigare, tre. Det är Enheten för universitetsstöd och bilateralt forskningssamarbete (UNI), Enheten för tematiska forskningsprogram (TEMA) samt Enheten för Sidas u-landsforskningsråd och IT, (UFO-IT) som slagits samman till två enheter, UNI och TEMA30.

Avdelningen för personal- och organisationsutveckling (PEO) genomförde en organisationsförändring då Enheten rekrytering för internationella uppdrag (RIU) delades och en ny enhet, Enheten för internationalisering, kompetensutveckling, utbytes- och stipendieprogram (IKU) bildades. Den nya enhetens huvudsakliga verksamhet består bland annat av styrning och kvalitetssäkring av breda stipendieprogram riktade till universitet och högskolor, att stimulera kontakter och erfarenhetsutbyte mellan nya svenska aktörer och deras motsvarighet i utvecklingsländerna, att bidra till aktörernas kompetensutveckling genom att erbjuda baskurser och metodinriktade utbildningsinsatser till svenska aktörer.

Sedan 1996 har Sida inhyst, samt samordnat verksamheten för, Global Water Partnership (GWP)-sekretariatet. Efter vattenkonferensen i Haag 2002 beslutades att GWP skulle bli en självständig internationell organisation med säte i Sverige. I maj 2002 godkände Sveriges riksdag bildandet av Global Water Partnership Organisation (GWPO). Därmed överfördes verksamheten från Sida till GWPO från den 1 juli 2002.

Fokus på hiv/aids ledde till att ett hiv/aids-team i Afrika och ett nytt sekretariat vid Avdelningen för demokrati och social utveckling (DESO) inrättades under året. Sekretariatet, bestående av tre perso-

ner, ska arbeta med att integrera hiv/aids-problematiken i Sidas processer, program och projekt. Sekretariatet ska ha en rådgivande, kunskapsförmedlande och omvärldsbevakande roll samt delta i den internationella dialogen. Sekretariatet ska inte handlägga projekt/program.

Det regionala hiv/aids-teamet i Afrika har flyttat från Harare till Lusaka. Teamets syfte är att stärka svensk närvaro i fält och att försöka utveckla mekanismer för att utöka integreringen av hiv/aids-insatser i utvecklingssamarbetet. Teamet arbetar inom fyra områden: stöd åt svenska ambassader i regionen, regionala insatser, multilateral bevakning samt information och forskning.

Enheten för verksamhetsutveckling (VU) på Avdelningen för ekonomi och verksamhetsutveckling (EVU) har slagits samman med IT-enheten på EVU. Den nya enheten är ansvarig för utveckling och drift av Sidas IT-system.

Ett regionalt miljösekretariat i Asien, i anslutning till ambassaden i Bangkok, har bildats. Avdelningen för naturresurser och miljö ska genomföra en pilotfas på två år. Det långsiktiga målet är att medverka till förbättrad naturresursförvaltning och minskad miljöförslitning i regionen.

PERSONAL OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Sidas lärandeuppdrag Så är vi – Så lär vi visar att Sida kontinuerligt ökar den tid som avsätts för lärandeaktiviteter. Den största ökningen ligger inom den yrkestekniska kompetensen. Detta förklaras av att allt fler personer deltar i Sidas basutbildning samt att Sida gjort en stor satsning på att öka IT-kompetensen. På avdelningarna sker kompetensutveckling, bland annat genom att pröva nya arbets- och kommunikationsformer som kan främja lärandet.

Med Sidas medarbetarpolicy som bas har Sida påbörjat en satsning på medarbetarutveckling. Det inkluderar även ett ledarskapsprogram för medarbetare. Då tidigare genomförda organisationsmätningar visat negativa resultat när det gäller stress bland Sidas personal har Sida påbörjat en utbildning för samtlig personal som fokuserar på orsaker till och åtgärder för att hantera stress i organisationen.

Kompetensstrategiprojektet, som påbörjades under 2001, avslutades under 2002. Projektet ger ett antal rekommendationer för hur Sida ska agera målinriktat och strategiskt, för att nå en kompetens som svarar mot de krav som ställs på Sida som myndighet. Ett förslag till åtgärdsplan presenteras

Tabell 51. Personal

	2002			2001			2000		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Anställningsform									
Tillsvidareanställda	631	370	261	615	348	267	599	346	253
stationerade i Stockholm	499	303	196	503	293	210	486	290	196
stationerade i Härnösand	10	4	6	0	0	0	0	0	0
stationerade vid UM	114	57	57	97	46	51	84	42	42
övriga (EU, Sandö)	8	6	2	15	9	6	29	14	15
Tidsbegränsad anställning	124	71	53	157	104	53	131	74	57
stationerade i Stockholm	83	53	30	110	86	24	93	61	32
stationerade i Härnösand	0	0	0	0	0	0	0	0	0
stationerade vid UM	39	17	22	45	17	28	34	11	23
övriga	2	1	1	2	1	1	4	2	2
Tjänstlediga	101	67	34	107	71	36	118	73	45
annan biståndsverksamhet	22	12	10	27	12	15	26	11	15
studier	12	10	2	11	10	1	17	15	2
övriga	67	45	22	69	49	20	75	47	28
Totalt antal anställda	856	508	348	879	523	356	848	493	355
Befattningar (exkl. tjänstlediga)									
Chefer	89	33	56	91	32	59	85	31	54
Handläggare	536	302	234	537	302	235	496	270	226
Assistenter	130	105	25	144	118	26	149	119	30
Totalt	755	440	315	772	452	320	730	420	310
Utbildningsnivåer									
Forskarutbildning	65	24	41	62	22	40	53	17	36
Akademisk, eftergymnasial utbildning >2år	544	297	247	572	321	251	514	270	244
Eftergymnasial utbildning < 2år	76	58	18	45	32	13	83	61	22
Gymnasieskola	149	118	35	165	128	37	169	129	40
Grundskola	22	13	9	26	16	10	29	18	11
Extern rekrytering									
Chefer	4	3	1	5	3	2	1	1	0
Handläggare	40	21	19	54	37	17	42	21	21
Assistenter	5	3	2	9	8	1	7	7	0
Rekrytering till UM									
Chef	13	6	7	11	6	5	3	1	2
Handläggare	39	21	18	40	18	22	33	17	16
Assistenter	5	5	0	1	1	0	2	2	0
Genomsnittlig ålder									
Anställda	47	46	48	46	46	46	46	46	47
Externrekryterade	38	37	40	39	38	40	36	34	39

för strategisk kompetensförsörjning, att locka nya medarbetare till Sida, rekrytering av nya medarbetare, kompetensutveckling, karriärutveckling, bemanning och kompetens i fält, arbetsformer och arbetsmiljö- och kultur.

Totalt antal anställda uppgick i december 2002 till 856 personer. Detta är en minskning med 23 personer jämfört med året innan. Den främsta

anledningen till denna minskning är att GWP-sekretariatet blev en egen självständig organisation under 2002. Antal personer med tillsvidareanställning uppgick till 631, en ökning med 16 personer jämfört med år 2001.

Fördelningen mellan kvinnor och män ligger för 2002 på 59 procent för kvinnor och 41 procent för män, vilket innebär att den vedertagna definitionen

om att jämn könsfördelning råder vid 60–40 procent uppfylldes.

Den genomsnittliga åldern för samtliga var 47 år, för kvinnor 46 år och för män 48 år.

Totalt hade 80 procent av Sidas personal utbildning över gymnasienivå. Av samtliga anställda hade sju procent forskarutbildning och 72 procent akademisk utbildning eller någon form av eftergymnasial utbildning samt 20 procent gymnasiekompetens eller lägre.

Under 2002 har 49 personer rekryterats externt varav 27 kvinnor och 22 män. Genomsnittsåldern bland anställda för 2002 är 47 år och för externt rekryterade 38 år där kvinnor har en lägre genomsnittlig ålder än män, både bland totalt anställda och externt rekryterade.

Under 2002 tillsattes 57 tjänster vid Sveriges utlandsmyndigheter. Det rekryterades fler kvinnor än män under 2002 jämfört med året innan, 32 kvinnor och 15 män.

UTVÄRDERINGAR OCH REVISIONER

Sidas internrevision har slutfört fyra granskningar under året: Sidas årsredovisning för 2001, Sidas stöd till Västra Balkan, samt granskningar av utlandsmyndigheterna i Windhoek och Vientiane. Under året har Sidas styrelse beslutat om ställningstagande och åtgärdsplan med anledning av internrevisionens rapporter om stödet till Västra Balkan och utlandsmyndigheten i Windhoek.

Sida har slutfört följande tematiskt inriktade utvärderingar under år 2002: Mainstreaming Gender Equality, Aid, Incentives and Sustainability, Area Development Projects och Supporting

Ownership. Vidare har genomförts två landutvärderingar, Implementation of the 1999–2003 Country Strategy for Swedish Development Cooperation with Vietnam och Implementation of the 1999–2003 Country Strategy for Swedish Development Cooperation with Laos samt en syntesstudie som bygger på de förra: Country Plans: The Missing Middle of Sida's Country Strategy Process.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall i årsredovisningen för 2002 redovisa mått för myndighetens interna effektivitet i de olika delarna av biståndsproduktionen.

Sida har tagit fram ett antal mått för Sidas interna produktivitet och effektivitet (se tabell 3, 34, 41 och 52). Måtten är huvudsakligen mått på produktivitetens utvecklingen i den resursomvandling som sker i myndigheten Sida – det vill säga resursåtgången för de prestationer som Sida levererar i utvecklings-samarbetet. Huvuddelen av måtten mäts i årliga tidsserier. Därtill presenteras mått på utvecklingen under kortare perioder. Syftet med dessa är att ge indikationer om hur förändringsarbetet och strategiska prioriteringar slagit igenom i verksamheten. Måtten kan indelas i fyra kategorier: insatsportföljens utveckling, administrativa kostnader, synen på Sida och myndighetens förändringsarbete. Mått om insatsportföljens utveckling hämtas ur Sidas ekonomisystem med måtten för administrativa kostnader och synen på Sida tas fram genom årliga statistiska undersökningar.

Sida kommer halvårsvis ta fram en intern rapport som redovisar dessa mått.

Tabell 52. Åtterrporteringskravet intern effektivitet, total översikt

Sidas samtliga insatser	2002	2001	2000
Antal insatser	6 224	6 511	6 722
Genomsnittligt utfall per insats, tkr	1 865	1 859	1 519
Genomsnittligt avtalat belopp per insats, tkr	6 877	6 048	5 268
Genomsnittlig avtalslängd per insats, mån	33	31	33
Sidas nya insatser			
Antal nya insatser	2 025	2 146	2 249
Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr	5 605	5 194	3 731
Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, mån	18	17	19

Sidas organisation

Sidas verksledning 2002

Bo Göransson	GD	<i>generaldirektör</i>
Staffan Herrström	ÖST	<i>överdirektör</i>
Lotta Sylwander	AFRA	<i>avdelningschef</i>
Jan Bjerninger	ASIEN	<i>avdelningschef</i>
Göran Holmqvist	RELA	<i>avdelningschef</i>
Jerker Thunberg	NATUR	<i>avdelningschef</i>
Carin Norberg (t o m 2002-05-23)	DESO	<i>avdelningschef</i>
Britt F Hagström (fr o m 2002-06-10)	DESO	<i>avdelningschef</i>
Anders Hagwall (t o m 2002-01-31)	INEC	<i>avdelningschef</i>
Rolf Carlman (fr o m 2002-02-01)	INEC	<i>avdelningschef</i>
Eva Asplund	SEKA	<i>avdelningschef</i>
Berit Olsson	SAREC	<i>avdelningschef</i>
Johan Åkerblom	INFO	<i>avdelningschef</i>
Åsa Lindh (t o m 2002-04-21)	EVU	<i>avdelningschef</i>
Torbjörn Pettersson (fr o m 2002-04-22)	EVU	<i>avdelningschef</i>
Britt F Hagström (t o m 2002-06-09)	PEO	<i>avdelningschef</i>
Ingrid Wibom (fr o m 2002-06-24)	PEO	<i>avdelningschef</i>

Chefen för sekretariatet för utvärdering och internrevision är enligt Sidas arbets- och beslutsordning inte medlem i verksledningen, men har närvaro- och yttranderätt.

Stefan Molund (t o m 2002-01-31)	UTV	<i>t f sekretariatschef</i>
Eva Lithman (fr o m 2002-02-01)	UTV	<i>sekretariatschef</i>

Ledamöter i Sidas forskningsnämnd

Professor Mårten Carlsson, ordförande <i>Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp</i>
Professor Lotta Mellander, vice ordförande <i>Enheten för pediatrik, Göteborgs universitet</i>
Professor Ian Bryceson <i>Centre for International Environment and Development Studies, NORAGRIC, Ås, Norge</i>
Professor Barbara Ekbom <i>Institutionen för entomologi, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Uppsala</i>
Professor Göte Hansson <i>Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet</i>
Professor Bo Sundqvist <i>Universitetsledningen, Uppsala universitet</i>
Professor Aud Talle <i>Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo, Norge</i>
Professor Lena Trojer <i>Institutionen för arbetsvetenskap och medieteknik, Blekinge Tekniska Högskola</i>
Professor Hans Wigzell <i>Mikrobiologiskt och Tumörbiologiskt Centrum, Karolinska Institutet, Stockholm</i>

Från Sida:

Berit Olsson
Chef för avdelningen för forskningssamarbete, SAREC

Göran Holmqvist
Chef för avdelningen för Latinamerika, RELA

Not till
resultatredovisningen
2002

Not till resultatredovisningen

ALLMÄNT

Återrapporteringskraven som finns i ”Regleringsbrev för budgetåret 2002 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)” återrapporteras i denna resultatredovisning. Den finansiella och statistiska informationen är hämtad från Sidas ekonomi- och planeringssystem PLUS. Verksamhetsgrenar och delsektorer bestäms utifrån anslag, anslagsdelpost, bistandsform och sektor. Det totala antalet verksamhetsgrenar har ökat från 14 till 15 stycken.

INTÄKTER OCH KOSTNADER

Definitionen för kostnaderna 2002 skiljer sig inte från tidigare år. En avstämning mellan resultatredovisningen och resultaträkningen redovisas i tabell 53.

POLITIKOMRÅDE INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Verksamhetsgrenar

För politikområdet finns nio verksamhetsgrenar vilka tillsammans utgör anslagen för Bistandsverksamhet, både Multilateralt utvecklingssamarbete (8:1.1.) och Bilateralt utvecklingssamarbete (8:1.2). Förvaltningskostnader (8:2) redovisas också per verksamhetsgren, se vidare nedan under rubriken Förvaltningskostnader.

Antalet verksamhetsgrenar är samma som tidigare år och några förändringar har inte skett.

Verksamhetsgrenen *Enskilda organisationer* är lika med anslagsdelpost 7 och innehåller inga delsektorer.

Verksamhetsgrenarna *Ekonomiska reformer*, *Forskningsamarbete* samt *Humanitära insatser och konfliktförebyggande* bestäms av komponenter som är klassifice-

rade under respektive bistandsform samt för Humanitära insatser och konfliktförebyggande även komponenter som är klassificerade under sektorerna Fredsfrämjande och konflikthantering. Inte heller dessa verksamhetsgrenar innehåller några delsektorer.

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter definieras som komponenter som klassificerats under huvudsektorn Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning. Delsektorerna är *Demokrati inklusive Media*, *Offentlig förvaltning*, *Mänskliga rättigheter* och *Rättsväsende* och definieras som delsektorerna Demokrati, Offentlig förvaltning, Mänskliga rättigheter respektive Rättsväsende i Sidas insatsklassificering.

Sociala sektorer är komponenter som klassificerats under huvudsektorn Sociala sektorer och innehåller delsektorerna *Hälsa*, *Utbildning* samt *Övriga sociala sektorer inklusive kultur* och definieras som delsektorerna Hälsovård, Utbildning respektive Övriga sociala sektorer i Sidas insatsklassificering.

I verksamhetsgrenen *Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system* ingår komponenter som klassificerats under huvudsektorn Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling och indelas i delsektorerna *Infrastruktur*, *Näringsliv*, *Urban utveckling* samt *Finansiella system*. I delsektorn Infrastruktur ingår komponenter som klassificerats under undersektorerna Transporter, Tele- post- och IT-kommunikation samt Energi. I delsektorn Näringsliv finns komponenter klassificerade som undersektorn Näringsliv. Undersektorerna Vatten och sanitet, Bostäder och byggande samt Urban utveckling bildar delsektorn Urban utveckling. Finansiella system innehåller komponenter som är klassificerade som undersektorn Finansiell sektor.

Komponenter som klassificerats under huvudsektorn Naturbruk hör till verksamhetsgrenen

Naturbruk som har två delsektorer, *Naturbruk* samt *Föreningar och övriga miljöskydd*. Dessa överensstämmer med delsektorerna i Sidas insatsklassificering.

Under verksamhetsgrenen *Övrigt* finns de komponenter som klassificerats under huvudsektorn *Övrigt*. Verksamhetsgrenen innehåller inga delsektorer men har delats upp på Informationsinsatser samt Rekrytering, resursbasutveckling och utbildning.

Regioner

Årets resultatredovisning innehåller en redovisning per region. Nytt för i år är att globala insatser redovisas i en egen bilaga.

Regionerna följer den indelning som bestäms av anslagen. I bilaga 1 Kostnader summerat per verksamhetsgren, region/land och världsdel visas vilka länder som hör till respektive region.

Förvaltningskostnader

Förvaltningskostnaderna fördelas, på samma sätt som tidigare år, på land, region samt verksamhetsgren.

Fördelningen på land och region görs genom att förvaltningskostnaderna för ambassaderna fördelas på respektive land. Förvaltningskostnaderna för Sidas regionavdelningar fördelas över alla länder i regionen som har utfall i proportion till utfallet. Förvaltningsanslaget för övriga avdelningar på Sida fördelas över alla länder med utfall i proportion till utfallet.

Fördelningen på verksamhetsgrenar görs genom att fördela respektive enhets förvaltningskostnader på den verksamhetsgren som de till största del arbetar med. Avdelningsledningens kostnader har i vissa fall fördelats till enheternas verksamhetsgrenar i proportion till enheternas förvaltningskostnader. De enheter som ej kunnat fördelas direkt, till exempel regionavdelningarna, ambassader samt administrativa enheter, har fördelats på alla verksamhetsgrenar proportionellt efter de redan fördelade förvaltningskostnaderna.

Bistandsform

Redovisningen av bistandsform följer Sidas statistiska begrepp Bistandsform. Inga förändringar har skett mot förra året.

Kanaler

Redovisningen av kanaler utgår från statistikbegreppet Genomförande kanal liksom tidigare. *Multilaterala organisationer* innehåller bland annat FN-organisationer och Världsbanken. *Svenska enskilda*

Tabell 53. Avstämning mellan resultatredovisning och resultaträkning, tkr

Resultaträkning exkl. anslagsintäkter

Intäkter av avgifter och andra ersättningar	54 590
Intäkter av bidrag	2 785
Driftkostnader inkl. avskrivningar	1 591
Finansiella intäkter	-853 459
Uppbörd netto	-905
Medel från andra myndigheter för finansiering av bistånd	4 741
Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd	67 960
Lämnat bistånd inkl. finansiella nettot	-11 426 625
Totalt enligt resultaträkningen exkl. anslagsintäkt	-12 149 324

Varav fördelat på verksamhetsgren:

Politikområde Internationellt utvecklingssamarbete

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	-1 774 077
Sociala sektorer	-1 430 715
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	-1 607 416
Naturbruk	-958 969
Ekonomiska reformer	-534 847
Forskningssamarbete	-915 052
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	-1 636 773
Enskilda organisationer	-907 470
Övrigt	-1 624 455
Totalt Internationellt utvecklingssamarbete	-11 389 772

Politikområde Samarbete med Central- och Östeuropa

Gemensam säkerhet	-26 504
Demokratis fördjupning	-153 960
Ekonomisk omvandling	-121 468
Social trygghet	-130 387
Miljö	-229 509
Totalt Samarbete med Central- och Östeuropa	-661 827

Politikområde Fredsfrämjande verksamhet

Fredsfrämjande verksamhet	-20 913
Totalt Fredsfrämjande verksamhet	-20 913

Totalt fördelat på verksamhetsgrenar -12 072 513

Återstår -76 811

Återstående poster enligt resultaträkningen består av:

Befarade kundförluster	-468
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bistånd	4 261
Medel som tillskjutits från fonder m.m. för finansiering av bistånd	274 458
Kostnader för U-krediter	-277 898
Skadefall m.m. säkerhetsreserven	-182 468
Förändring av befarade kundförluster villkorslån	-982
Uppbörd netto	-905
Ränteutgifter U-kredit	98 288
Ränteutgifter Säkerhetsreserven	36 018
Kursdifferenser Säkerhetsreserven	-1 451
Bokfört värde och reavinst/förlust försäljning anläggningstillgångar	-27
Avskrivningar	-18 918
Kostnad biståndskrediter	-4 745
Övrigt	-1 973
Totalt övriga resultatpåverkande poster	-76 811

organisationer innehåller genomförare i Sverige, till exempel myndigheter, enskilda organisationer samt

universitet och skolor. *Samarbetsländernas organisationer* innehåller genomförare från samarbetsländerna, till exempel Kenya, och *Övriga länders organisationer* innehåller genomförare från övriga världen, till exempel Norge. *Internationella enskilda organisationer* är till exempel ICRC.

Handlingsprogram

För varje delsektor samt verksamhetsgren som inte har någon delsektor redovisas hur komponenterna klassificerats med utgångspunkt från Sida handlingsprogram för fattigdomsbekämpning.

Sidas övriga handlingsprogram redovisas under avsnittet "Årets resultat utifrån biståndsmålen".

Redovisning av antalet insatser

Definitionen på antal insatser har inte förändrats jämfört med förra året. Antal insatser är i denna resultatredovisning alla insatser som enligt avtalet har varit pågående någon gång under respektive år.

Antal insatser med avtal som överstiger 15 miljoner kronor anges under rubriken Avtal > 15 miljoner kronor.

Antal nya insatser är det antal insatser som har påbörjats under respektive år.

Liksom tidigare år kan en del insatser tillhöra flera verksamhetsgrenar och regioner. Summan av antalet insatser på verksamhetsgrenar och regioner överstiger därför det verkliga antalet insatser.

POLITIKOMRÅDE SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA

Verksamhetsgrenar

Politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa (anslag 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida) har i år en uppdelning på fem verksamhetsgrenar. Dessa är Gemensam säkerhet, Demokratins fördjupning, Ekonomisk omvandling, Social trygghet och Miljö.

Förra årets verksamhetsgren Socialt hållbar ekonomisk omvandling har delats upp i två, Ekonomisk omvandling och Social trygghet. Då det har tillkommit en verksamhetsgren och anslagsposterna har förändrats kan siffror mellan olika år och verksamhetsgrenar ej jämföras. Verksamhetsgrenarna följer de mål som finns för politikområdet och definieras utifrån de sektorer som komponenterna klassificerats under.

Region

Se kommentar under Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete.

Förvaltningskostnader

Förvaltningskostnader har ej fördelats på politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa då denna verksamhet inte faller under anslaget 8.2, Sidas förvaltningsanslag.

Redovisning av antalet insatser

Se kommentar under Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete.

Åtaganden

Under åtaganden redovisas samtliga under året fattade beslut avseende insatser inom Central- och Östeuropa.

POLITIKOMRÅDE UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

Verksamhetsgrenen Fredsfrämjande verksamhet definieras som anslag 5:7 Fredsfrämjande liksom förra året.

Förvaltningskostnader

Kostnaderna för förvaltning har beräknats till 25 procent av enheten Resursbasutveckling för internationellt utvecklingssamarbete i Stockholms förvaltningskostnader.

Finansiella dokument

2002

Kommentarer

UTGIFTSBEGRÄNSNING

Sida har i regleringsbrevet för verksamhetsåret 2002 ålagt begränsningar för utgifter som belastar anslag. Regeringen har beslutat om följande begränsningar:

- 7 8 Internationellt utvecklingssamarbete, högst 12 400 000 tusen kronor. För år 2002 hade Sida dock endast dispositionsrätt för 11 980 289 tusen kronor.
- 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida, högst 670 000 tusen kronor.

UTFALLET ÅR 2002 I FÖRHÅLLANDE TILL UTGIFTSBEGRÄNSNINGEN

Utfallet för Sidas huvudsakliga anslag uppgår per 2002-12-31 till (belopp i tusen kronor):

7 8	Internationellt utvecklingssamarbete	
7 8:1.1	Multilateralt	1 192 176
7 8:1.2	Bilateralt	9 681 129
7 8:2	Biståndsförvaltning	464 349
Summa 7 8		11 337 655

Motsvarar 94,6 procent av disponibla medel.

7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	567 413
----------------	--	----------------

Motsvarar 84,7 procent av utgiftsbegränsningen.

DE UTGÅENDE ÖVERFÖRINGSBELOPPENS FÖRÄNDRING

Den utgående reservationen (sparade anslagsmedel) för anslagspost 7 8:1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete har under året minskat från 831 737 tusen kronor till 581 458 tusen kronor.

Den utgående reservationen på 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida har under samma period minskat från 520 474 tusen kronor till 445 061 tusen kronor.

Sparandet på Sidas anslag för biståndsförvaltning har under samma period ökat från 7 594 tusen kronor till 28 184 tusen kronor. Huvudsakligen beroende på att retroaktiva löner för perioden april till december 2002 utbetalas först under 2003.

GLOBAL WATER PARTNERSHIP

Global Water Partnership (GWP) skildes från Sida den 1 juli 2002 och är numera en mellanstatlig organisation. Slutavräkning ägde rum under hösten 2002.

Sammanställning över väsentliga uppgifter 2002 ^(tkr)

Låneram i Riksgäldskontoret

	2002	2001	2000	1999	1998
Beviljad låneram	67 000	62 000	62 000	62 000	62 000
Utnyttjad låneram vid räkenskapsårets slut	62 240	53 042	50 682	53 450	48 297

Kontokredit hos Riksgäldskontoret

	2002	2001	2000	1999	1998
Beviljad kontokredit hos Riksgäldskontoret	20 000	20 000	20 000	0	40 144
Maximalt utnyttjad kontokredit	126	15 953	0	0	0

Räntekostnader och ränteintäkter på räntekonto

	2002	2001	2000	1999	1998
Räntekostnader på räntekonto	731	5	4 129	0	0
Ränteintäkter på räntekonto	1 483	1 489	1 699	2 966	7 567

Avgiftsintäkter

	2002	2001	2000	1999	1998
Avgiftsintäkter som myndigheten disponerar:					
Avgiftsintäkter Sida-Härnösand och EOL Sthlm	105	2 724	3 641	4 690	4 201
Övriga avgiftsintäkter	18 523	19 585	16 200	14 635	17 100
	18 628	22 309	19 841	19 325	21 301
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	20 000	20 000	20 000	21 600	4 500*
* Avser endast Avgiftsintäkter Sida-Sandö och RIU Sthlm					
Avgiftsintäkter som myndigheten inte disponerar:	45 830	40 675	28 319	28 230	48 676
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	39 000	39 000	33 000	54 100	36 400
Totala avgiftsintäkter	64 458	62 984	48 160	47 555	69 977

Beviljad och utnyttjad anslagskredit

	2002	2001	2000	1999	1998
Beviljad anslagskredit	12 600	12 600	12 000	0	12 043
Utnyttjad anslagskredit	0	0	0	0	0

Utgående reservation inklusive in-tecknat för framtida åtagande samt utestående åtagande

UTGÅENDE RESERVATIONER						
Anslag	2002	Dä-rav in-tecknat	2001	2000	1999	1998
7 8:1.1	32 993	22 548	43 519	88 007	41 971	127 143
7 8:1.2	581 458	380 181	831 737	1 894 696	2 419 896	3 169 635
7 9:1.1	445 061	439 854	520 474	550 074	609 750	555 940
Övriga anslag (exkl. förvaltningsanslag, se nedan)	84 702	–	131 377	110 809	198 715	157 917
TOTALT	1 144 214	842 583	1 527 107	2 643 586	3 270 332	4 010 635

UTESTÅENDE ÅTAGANDE						
Anslag	Årets tilldel. bemyndig.	Utestående åtagande				
		2002	2001	2000	1999	1998
7 8:1.2	16 466 000	10 175 022	8 697 864	6 996 166	8 069 753	6 180 902
7 9:1.1	624 000	394 597	324 632	348 733	439 275	255 199
TOTALT	17 090 000	10 569 619	9 022 496	7 344 899	8 509 028	6 436 101

Anslagssparande på förvaltningsanslaget

	2002	2001	2000	1999	1998
Anslag	7 8:2	7 8:2	A2	A2.1	A2.1
Belopp	28 184	7 594	19 996	43 000	123 663

Antal årsarbetskrafter och medelantalet anställda

	2002	2001	2000	1999	1998
Antal årsarbetskrafter	724	711	694	665	639
Medelantalet anställda	756	749	730	721	670

Driftkostnad per årsarbetskraft

	2002	2001	2000	1999	1998
Driftkostnad	827 999	781 787	696 432	644 745	620 344
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 144	1 100	1 004	970	971

Årets kapitalförändring och balanserad kapitalförändring

	2002	2001	2000	1999	1998
Årets kapitalförändring	–311 953	–563 010	–587 365	–134 817	–548 481
Balanserad kapitalförändring	452 711	439 109	467 388	111 951	171 060*
* Omräknad m. h. t. nya redovisningsprinciper					

Resultaträkning 2002-12-31 (tkr)

	NOT	020101 -021231	010101 -001231
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag	1	773 652	736 951
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	54 590	60 207
Intäkter av bidrag		2 785	249
Finansiella intäkter	3	1 591	1 648
Summa		832 617	799 055
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	4	-493 193	-458 987
Kostnader för lokaler		-113 342	-113 571
Övriga driftkostnader	5	-221 465	-209 229
Finansiella kostnader	6	-6 541	-2 943
Avskrivningar och nedskrivningar		-18 918	-22 473
Summa		-853 459	-807 203
VERKSAMHETSUTFALL		-20 842	-8 149
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter m. m. samt andra intäkter som inte disponeras av Sida		44 925	42 860
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet		-45 830	-40 675
Saldo uppbördsverksamhet		-905	2 185
TRANSFERERINGAR			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bistånd	1	11 063 719	11 149 047
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bistånd		4 741	2 206
Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd		67 960	159 110
Finansiella intäkter	7	137 803	150 422
Finansiella kostnader	8	-15 762	-7 028
Lämnat bistånd		-11 548 666	-12 010 803
Saldo transfereringar		-290 206	-557 046
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	9	-311 953	-563 010

Balansräkning 2002-12-31 (tkr)

	NOT	2002-12-31	2001-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	10		
Balanserade utgifter för utveckling		5 809	0
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		4 633	0
Summa immateriella anläggningstillgångar		10 442	0
Materiella anläggningstillgångar	11		
Förbättringsutgifter på annans fastighet		27 234	22 051
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		39 369	30 374
Summa materiella anläggningstillgångar		66 604	52 425
Finansiella anläggningstillgångar			
Långfristiga fordringar hos andra myndigheter	12	547 449	458 209
Summa finansiella anläggningstillgångar		547 449	458 209
Utlåning	13	261 794	264 578
Varulager m.m.			
Förskott till leverantörer		6 463	2 032
Summa varulager m.m.		6 463	2 032
Fordringar			
Kundfordringar	14	17 012	380
Fordringar hos andra myndigheter		57 657	47 355
Övriga fordringar		7 708	5 908
Summa fordringar		82 377	53 643
Periodavgränsningsposter	15		
Förutbetalda kostnader		22 252	23 287
Upplupna bidragsintäkter		596	23
Övriga upplupna intäkter		20 786	24 446
Summa periodavgränsningsposter		43 633	47 756
Avräkning med statsverket	16	97 417	66 951
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	17	43 681	44 148
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	18	1 943 986	2 146 935
Kassa, postgiro och bank	19	50 325	87 683
Summa kassa och bank		2 037 991	2 278 766
SUMMA TILLGÅNGAR		3 154 170	3 224 361

	NOT	2002-12-31	2001-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
Statskapital	20	2 587 629	2 992 424
Balanserad kapitalförändring	21	452 711	439 109
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	9	-311 953	-563 010
Summa myndighetskapital		2 728 388	2 868 523
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	4 786	6 081
Summa avsättningar		4 786	6 081
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	23	62 240	53 042
Skulder till andra myndigheter		82 560	79 540
Leverantörsskulder	24	211 904	148 298
Övriga skulder		9 247	33 391
Depositioner		112	8
Summa skulder m.m.		366 062	314 279
Periodavgränsningsposter	25		
Upplupna kostnader		52 934	32 830
Oförbrukade bidrag		2 000	2 231
Övriga förutbetalda intäkter		0	416
Summa periodavgränsningsposter		54 934	35 477
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		3 154 170	3 224 361
ANSVARSFÖRBINDELSER			
Statliga garantier för lån och krediter			
Lån till personal i fält		2 012	1 464
Svenska skolföreningen i Nairobi		2 000	2 000
Skolhus i Nicaragua		400	400
Övriga ansvarsförbindelser			
Importgaranti, INEC		836	1 678
Villkorslån, Näringsliv, INEC		4 011	21
Villkorslån via Swedfund, INEC		4 469	6 255
Avskrivningslån, Start Syd, INEC		1 928	5 252
Avskrivningslån, Start Öst/Bosnia		5 825	10 334
Fristående garantier		256 200	150 000
Garantiförbindelser, U-krediter		5 540 000	7 715 000
Ansvarsförbindelser personal		1 137	2 192
SUMMA ANSVARSFÖRBINDELSER		5 818 817	7 894 595

Anslagsredovisning 2002 (tkr)

REDOVISNING MOT ANSLAG

ANSLAG	BENÄMNING	NOT	INGÅENDE ÖVERFÖRINGS- BELOPP	ÅRETS TILL- DELN. ENL. REGL. BREV	FÖRDELADE ANSLAGS- BELOPP	OMDISP. ANSLAGS- BELOPP	TOTALT DISPONIBELT BELOPP	UTGIFTER	UTGÅENDE ÖVERFÖRINGS- BELOPP	DÄRAV INTECKNAT
			Not 26		Not 26	Not 26				
7 8:1.1	MULTILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag, samtliga delposter)									
7 8:1.1.1	FN:s ekonomiska och sociala verksamhet		4 427	1 104 500			1 108 927	1 099 725	9 202	1 811
7 8:1.1.3	Övrigt multilateralt samarbete		39 092	54 000	23 150		116 242	92 452	23 791	20 737
7 8:1.1	SUMMA	27	43 519	1 158 500	23 150		1 225 169	1 192 176	32 993	22 548
7 8:1.2	BILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag, samtliga delposter)									
7 8:1.2.1	Afrika	28	146 601	2 590 000	-84 900		2 651 701	2 647 762	3 939	0
7 8:1.2.2	Asien	28	114 181	1 465 000	-174 000		1 405 181	1 355 297	49 884	42 041
7 8:1.2.3	Latinamerika	28	0	785 000	25 000		810 000	809 557	443	0
7 8:1.2.4	Europa	28	0	770 000	20 000		790 000	789 792	208	0
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram	28	48 374	1 275 000	49 229		1 372 603	1 295 467	77 136	37 625
7 8:1.2.6	Ukrediter	28	124 533	265 000	-53 000		336 533	93 454	243 079	94 256
7 8:1.2.7	Enskilda organisationer	28	8 766	900 400	-10 000		899 166	895 577	3 589	3 368
7 8:1.2.8	Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande	28	70 727	930 000	231 000		1 231 727	1 222 281	9 447	9 421
7 8:1.2.9	Ekonomiska reformer		315 436		392 120		707 556	514 086	193 470	193 470
7 8:1.2.10	Information		3 120	55 000			58 120	57 857	263	0
7 8:1.2	SUMMA	27	831 737	9 035 400	395 449		10 262 587	9 681 129	581 458	380 181
7 8:2	BISTÅNDSFÖRVALTNING (Ramanslag)									
7 8:2	Sidas biståndsförvaltning	29	7 594	484 939			492 533	464 349	28 184	
7 9:1.1	SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA GENOM SIDA (Reservationsanslag, samtliga delposter)									
7 9:1.1.1	Kandidatländer	30	172 506	200 000	1 000		373 506	220 973	152 533	151 096
7 9:1.1.2	Ryssland, Ukraina och Vitryssland	30	347 968	292 000	-1 000		638 968	346 440	292 528	288 759
7 9:1.1	SUMMA	27	520 474	492 000	0		1 012 474	567 413	445 061	439 854
7 9:1.3	ÖVRIGA BIDRAG TILL SAMARBETET MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA (Reservationsanslag)									
7 9:1.3	Övr. bidrag till samarb. m. Central- o Östeuropa				3 000		3 000	3 000	0	
7 9:1.3	SUMMA				3 000		3 000	3 000	0	
5 5:6	FREDSFRÄMJANDE VERKSAMHET (Ramanslag, samtliga delposter)									
5 5:6.3	Sida. Verksamhet utomlands	31	8 394	22 400		-7 587	23 207	13 490	9 717	
5 5:6.4	UD. Särskilda insatser	31	446		600	-446	600	393	207	
5 5:6.8	Till regeringens disposition					7 800	7 800	5 857	1 943	
5 5:6	SUMMA		8 840	22 400	600	-233	31 607	19 739	11 868	
	ÖVRIGA RESERVATIONSANSLAG									
1F1	Samarb. och utv. inom Östersjöreg. (1999)		58 399		-2 871		55 528	55 287	241	
20A10.3	Åtgärdsprogrammet för Östersjön (1999)		23 392				23 392	21 444	1 949	
	ÖVRIGA RAMANSLAG									
24 39:6.4	Näringslivsutv. i Östersjöregionen Till regeringens disposition	32	40 746			40 400	81 146	10 502	70 644	
	TOTALSUMMA		1 534 703	11 193 239	419 328	40 167	13 187 437	12 015 040	1 172 397	842 583

REDOVISNING MOT STATSBUDETENS INKOMSTTITLAR

INKOMST-TITEL	BENÄMNING	NOT	BERÄKNAT ENLIGT REGL. BREV	INKOMSTER
2394	Övriga ränteinkomster			1 068
2535	Avgifter för statliga garantier			21
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet			44 742
4526	Återbetalning av övriga lån			5 851
SUMMA		33	39 000	51 682

BEMYNDIGANDEN 2002-12-31 (tkr)

ANSLAG	BENÄMNING	NOT	TILLDELAD BEMYNDI- GANDERAM	INGÅENDE ÅTAGANDEN	UTESTÅENDE ÅTAGANDEN 021231	UTESTÅENDE ÅTAGANDENAS FÖRDELNING PER ÅR				TOTALT
						ÅR 2003	ÅR 2004	ÅR 2005	ÅR 2006 –	
7 8:1.2	BILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag)		Not 34		Not 35					Not 36
7 8:1.2.1	Afrika			3 455 427	4 336 232	2 589 051	1 329 566	332 206	60 209	4 311 033
7 8:1.2.2	Asien			1 724 864	1 731 084	1 177 976	370 068	129 603	41 757	1 719 403
7 8:1.2.3	Latinamerika			909 028	959 113	549 842	236 997	120 836	34 969	942 645
7 8:1.2.4	Europa			352 737	559 692	457 767	73 059	21 672	4 420	556 917
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram			844 426	1 149 687	785 908	252 741	57 317	31 690	1 127 657
7 8:1.2.6	U-krediter			75 962	103 445	76 207	1 000	1 000	1 000	79 207
7 8:1.2.7	Enskilda organisationer			1 131 271	1 008 569	901 911	97 286	4 686	4 686	1 008 569
7 8:1.2.8	Hum. bistånd och konfliktförebyggande			200 546	327 038	290 451	34 586	2 000	0	327 037
7 8:1.2.10	Information			3 603	162	0	0	0	0	0
7 8:1.2	SUMMA		16 466 000	8 697 864	10 175 022	6 829 113	2 395 303	669 320	178 730	10 072 467
7 9:1.1	SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA GENOM SIDA (Reservationsanslag)									
7 9:1.1.1	Kandidatländer,	30		127 003	133 874	114 896	18 246	283	0	133 424
7 9:1.1.2	Ryssland, Ukraina, Vitryssland,	30		197 629	260 724	160 863	85 710	10 041	2 412	259 026
7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida		624 000	324 632	394 597	275 758	103 956	10 324	2 412	392 450
	SUMMA		17 090 000	9 022 496	10 569 619	7 104 872	2 499 259	679 644	181 142	10 464 917

FINANSIELLA VILLKOR 2002 (tkr)

ANSLAG	BENÄMNING	VILLKOR	TYP	FINANSIELLT VILLKOR	UTFALL
UTGIFTSBEGRÄNSNINGAR					
7 8	Internationellt utvecklingssamarbete	Utgiftsbegränsning budgetåret 2002	Regl.brev	12 400 000	11 337 655
7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa	Utgiftsbegränsning budgetåret 2002	Regl.brev	670 000	567 413
7 8:1.1 MULTILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag)					
7 8:1.1.1	FN:s ekonomiska och sociala verksamhet	Bidrag till multilateral och bilateral verksamh. inom narkotikaområdet	Regl.brev	12 000	7 225
		Bidrag till UNDP	Regl.brev	265 000	265 000
		Bidrag till UNFPA	Regl.brev	165 000	165 000
		Bidrag till UNICEF	Regl.brev	297 000	297 000
		Bidrag till UNAIDS	Regl.brev	52 000	52 000
		Bidrag till FN:s narkotikabekämpningsprogram (UNDCP)	Regl.brev	38 500	38 500
		Bidrag till UNDP för 2003 (UD2002/1935/GU)	Reg.beslut	275 000	275 000
7 8:1.1.3	Övrigt multilateralt samarbete	Insatser inom det multilaterala miljöområdet	Regl.brev	20 000	16 557
		Uppföljning av insatser inom det multilaterala samarbetet	Regl.brev	1 000	549
		Fonden i Montrealprotokollet	Regl.brev	4 000	1 611
		Stöd till WMU	Regl.brev	29 000	24 825
		Fortsatt deltagande i TIPH (UD2002/103,750,1181,1690/MENA)	Reg.beslut	12 650	11 480
		Samordna och administrera ett svenskt deltagande i Sri Lanka Monitoring Mission (UD 2002/798/GS) se även anslagspost 5 5:6.5	Reg.beslut	1 500	0
		Svenskt bidrag till ILO-projekt om sysselsättning för ungdomar (UD2002/1368/GU)	Reg.beslut	5 000	5 000
		Svenskt bidrag till ILO-program avseende barnarbete (UD2002/1964/GU)	Reg.beslut	4 000	4 000
7 8:1.2 BILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag)					
7 8:1.2	Bilateralt utvecklingssamarbete	Sakanslagsfinansierade tjänster i fält	Regl.brev	180 000	177 974
		Sida får disponera 10 500 mnkr för garantier för myndighetens garantiverksamhet.	Regl.brev	10 500 000	5 797 036
		Härav får högst 1 000 mnkr avse fristående garantier	Regl.brev	1 000 000	256 200
		samt högst 30 mnkr avse kapitalmarknads- och importgarantier	Regl.brev	30 000	836
7 8:1.2.1	Afrika	Fortsatt stöd till landsbygdsutvecklingsprogrammet i Amhara, Etiopien (2002–2003)	Regl.brev	200 000	54 527
		Institutionsutveckling vid skogsfakulteten i Wondo Genet, Etiopien 1999–2003 (UD1999/949/AF) *	Reg.beslut	78 200	58 554
		Gåva till Malawi för rehabilitering och förstärkning av eldistributionsnätet i Blantyre (UD2000/981/AF) *	Reg.beslut	100 000	12 877
7 8:1.2.2	Asien	Finansiellt bidrag till UNDP (UD2002/1180/MENA)	Reg.beslut	1 500	1 500
		Extra biståndsmedel för insatser på Västbanken/Gaza (UD2001/1678/MENA)	Reg.beslut	60 000	40 000
		Valobservatörer till presidentvalet i Östtimor (UD2002/390/ASO)	Reg.beslut	200	30
		Valobservatörer till parlaments- och provinsvalet i Pakistan (UD2002/1162/ASO)	Reg.beslut	800	258
7 8:1.2.3	Latinamerika	Valobservation i Ecuador (UD2002/1168/AME)	Reg.beslut	300	132
7 8:1.2.4	Europa	Insatser i Turkiet	Regl.brev	10 000	6 240
		Valobservatörsinsatser	Regl.brev	6 000	3 269
		Stöd till The South East Europe University i Tetovo i Makedonien (UD2001/496/EC) 2001–2004 *	Reg.beslut	4 000	4 000
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram	Demokratifrämjande insatser i u-länder. Stöd genom organ knutna till svenska riksdagspartier.	Regl.brev	18 800	17 176
		Stöd till u-landsforskning i Sverige inkl. tidsbegränsade anställningar för forskare	Regl.brev	90 000	83 610
		Svenskt stöd till International Planned Parenthood Federation (IPPF) (UD2002/1583/GU) 2002–2003	Reg.beslut	140 000	70 000
		Stöd till Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter (UD2001/1546/IC) 2002–2004	Reg.beslut	40 300	13 000
		Svenska Naturskyddsföreningen: stöd för Nord/Syd-programmet för perioden 2002–2004 (UD2002/509/GU)	Reg.beslut	59 000	19 000
7 8:1.2.7	Enskilda organisationer	Högst 10 procent av delposten Enskilda organisationer får disponeras för u-landsinformation	Regl.brev	90 040	89 596

ANSLAG	BENÄMNING	VILLKOR	TYP	FINANSIELLT VILLKOR	UTFALL
7 8:1.2.8	Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande	Stöd till Internationella rödakorskommitténs (ICRC) fältverksamhet	Regl.brev	220 000	220 000
		Stöd till burmesiska flyktingar i Thailand för år 2002 (UD2001/123/GC)	Reg.beslut	21 600	21 600
7 8:1.2.9	Ekonomiska reformer	Stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnader (UD2000/308/GU, UD2001/584/IC samt UD2002/385+1538+1672+1871/GU)			
		– Bolivia	Reg.beslut	35 000	0
		– Kambodja (utfall avser 2001)	Reg.beslut	40 000	24 000
		– Moçambique	Reg.beslut	100 000	100 000
		– Tanzania	Reg.beslut	120 000	120 000
		– Guinea Bissau	Reg.beslut	25 000	0
		– Malawi	Reg.beslut	40 000	0
		– Vietnam	Reg.beslut	20 000	20 000
		– Burkina Faso	Reg.beslut	40 000	40 000
		– Honduras	Reg.beslut	60 000	0
		– Mali	Reg.beslut	50 000	50 000
		– Rwanda	Reg.beslut	50 000	50 000
		– Debt Relief Int.	Reg.beslut	27 000	8 991
		– Uganda	Reg.beslut	65 000	65 000
		– Nicaragua	Reg.beslut	60 000	60 000
		– World Bank Institute	Reg.beslut	120	95
7 8:2	SIDAS BISTÅNDSFÖRVALTNING (Ramanslag)				
7 8:2	Sidas Biståndsförvaltning	Kreditgarantier för lån till personal	Regl.brev	15 000	2 012
7 9:1.1	SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA GENOM SIDA (Reservationsanslag)				
7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	Administrativ verksamhet avseende insatser inom Central- och Östeuropa (ändrat i UD2002/1941/EC). De administrativa kostnaderna fördelas på delpost 9:1.1.1 med 9 618 tkr och på delpost 9:1.1.2 med 17 368 tkr.	Regl.brev	27 463	26 986
		Upprättande av databasen	Regl.brev	950	899
		Demokratirelaterade insatser i Central- och Östeuropa. Stöd genom svenska riksdagspartier.	Regl.brev	18 800	17 108
		Information i Sverige	Regl.brev	6 500	6 336
7 9:1.1.1	Kandidatländer	Akut insats i samband med översvämningar i Tjeckien, insatsen genomförs av Statens Räddningsverk (UD2002/1302/EC)	Reg.beslut	5 000	5 000
	ÖVRIGA ANSLAG				
1F1	Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen (1999)	Bidrag till åtgärder inom energisektorn, Gattjina (UD1999/1399/EC) *	Reg.beslut	15 800	15 746
		Bidrag till åtgärder inom energisektorn i Arkhangelsk, Ryssland (N1999/2845/ESB, N2000/10057/ESB) *	Reg.beslut	27 000	26 959
		Bidrag till åtgärder inom energisektorn i Litauen (N1999/2453/ESB, N1999/4061/ESB) *	Reg.beslut	17 000	16 855
		Inrättande av svensk särskild fond vid Nordiska Investeringsbanken, NIB, för stöd till projektet Petjenga Nickel på Kolahalvön (UD1999/57/EC)	Reg.beslut	33 000	32 400
5 5:6.4	Utrikesdepartementet, särskilda insatser	Sekondering av svensk tjänsteman till OSSE-sekretariatet i Wien (UD2002/1447/EP)	Reg.beslut	600	393
5 5:6.5	Till regeringens disposition	Sekondering till OSSE:s mission i Tadzjikistan (UD2001/1783/EP)	Reg.beslut	800	438
		Svenskt deltagande med civila observatörer i en samnordisk övervakningsstyrka i Sri Lanka, se även anslagspost 7 8:1.1.3 (UD2002/342+1354+1734/GS)	Reg.beslut	8 500	5 419
24 39: 6.4	Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, till regeringens disposition	Medel till programmet DemoÖst (UD1999/1608/EC) *	Reg.beslut	55 000	10 990
		Inrättande av svensk konsultfond vid Nordiska Investeringsbanken, NIB, 2001–2002 (UD1999/1608/EC) *	Reg.beslut	3 150	3 059
		Påfyllnad av medel till svensk konsultfond vid Nordiska Investeringsbanken, NIB, 2002-2003 (UD1999/1608/EC) *	Reg.beslut	5 150	2 500
		Uppdrag att genomföra internationella kurser (UD1999/1398+1608/EC) *	Reg.beslut	20 000	12 357
	ÖVRIGT				
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram	Rätt att finansiera högst 10 tidsbegränsade tjänster vid GWP. 10 tjänster var bemannade t.o.m. 2002-06-30, när verksamheten övergick till att vara en självständig internationell organisation, till en kostnad uppgående till 4 803 tkr.	Regl.brev		
* Utfall avser även tidigare år					

Finansieringsanalys 2002 (tkr)

	NOT	020101 -021231	010101 -011231
DRIFT			
Kostnader	37	-835 834	-784 110
Finansiering av drift			
Intäkter av anslag		773 652	736 951
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	38	54 119	59 491
Intäkter av bidrag		2 785	249
Övriga intäkter		1 591	1 648
Summa medel som tillförts för finansiering av drift		832 146	798 339
Ökning av lager	39	-4 431	-1 323
Ökning av kortfristiga fordringar	39	-25 517	3 171
Minskning av kortfristiga skulder		-2 943	5 803
KASSAFLÖDE TILL DRIFT		-36 579	21 880
INVESTERINGAR			
Investeringar i materiella tillgångar		-33 124	-13 986
Investeringar i immateriella tillgångar		-10 442	0
Summa investeringsutgifter		-43 566	-13 986
Finansiering av investeringar			
Lån från Riksgäldskontoret		30 234	25 868
- amorteringar		-21 036	-23 507
Försäljning av anläggningstillgångar		496	929
Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar		9 694	3 290
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		2 520	-5 341
KASSAFLÖDE TILL INVESTERINGAR		-31 352	-16 037
LÅNEVERKSAMHET			
Nyutlåning och nedskrivning		-3 067	7 437
Amorteringar	39	5 851	6 251
Summa låneutgifter		2 784	13 688
Finansiering av låneverksamhet			
Minskning av statskapital med medel som tillförts statsbudgeten	39	-1 843	2 286
Summa medel som tillförts för finansiering av låneverksamhet		-1 843	2 286
KASSAFLÖDE FRÅN LÅNEVERKSAMHET		942	15 974
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten		44 925	42 860
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		905	-2 185
Inbetalningar i uppbördsverksamhet		45 830	40 675
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet		-45 830	-40 675
KASSAFLÖDE TILL UPPBÖRDSVERKSAMHETEN		0	0

	NOT	020101 -021231	010101 -011231
TRANSFERERINGSVERKSAMHET			
Lämnade bidrag	-11 632 649	-11 760 408	
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder	62 465	23 295	
Förändring av långfristiga fordringar	-89 240	91 600	
Utbetalningar i transfereringsverksamhet		-11 659 424	-11 645 513
Finansiering av transfereringsverksamhet			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	11 063 719	11 149 047	
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag	4 261	2 206	
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	274 464	52 109	
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statsbudgeten	173 660	725 174	
Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet		11 516 104	11 928 536
KASSAFLÖDE TILL TRANSFERERINGSVERKSAMHET		-143 320	283 023
FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		-210 310	304 841

	020101 -021231	010101 -011231
SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		
Likvida medel vid årets början	2 345 717	2 040 877
Minskning av kassa och postgiro	-12 958	6 160
Minskning av tillgodohavande hos Riksgäldskontoret	-203 416	140 932
Minskning av banktillgodohavanden	-24 400	45 998
Ökning av avräkning med Statsverket	30 465	111 751
Summa förändring av likvida medel	-210 310	304 841
Likvida medel vid årets slut	2 135 408	2 345 717

Noter, belopp i tkr

ALLMÄNT

Sida är bokföringsskyldigt enligt Förordning (2000: 606) om myndigheters bokföring. Årsredovisningen är upprättad enligt Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

REDOVISNINGSPRINCIPER

Fordringar har värderats till högst det belopp varmed de beräknas inflyta.

Fordringar och skulder i utländsk valuta är värderade till balansdagens kurs, om inte annat framgår av nedanstående noter.

Från och med år 2002 skall utgifter för utveckling som är av väsentligt värde för myndighetens verksamhet under kommande år redovisas som Immateriella anläggningstillgångar. Sida har beslutat att det ärende- och dokumenthanterings-system som är under framtagande därför skall tas upp som immateriell anläggningstillgång. Under framtagandet av systemet, vilket beräknas pågå till år 2004, bokförs tillgången som pågående arbete och avskrivning sker ej.

Materiella anläggningstillgångar utgörs av tillgångar för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst tio tusen kronor och en ekonomisk livslängd på minst tre år. Anläggningstillgångarna tas upp till anskaffningsvärdet och skrivs av enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivningarna påbörjas från och med den månad då tillgången tas i bruk. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet är tio år, för datorer tre år och för övriga anläggningsskategorier fem år.

Utgifter mot anslag nettoredovisas i enlighet med 16 § Anslagsförordningen (1996:1189). Nettoredovisning innebär att inkomster mot anslag redovisas som utgiftsreduktioner. I övrigt anges i förekommande fall tillämpade redovisningsprinciper i anslutning till not.

Utgifter som klassificeras som transfereringar avräknas anslaget enligt kassamässig princip i de fall utbetalningarna grundar sig på beslut om bidrag och erhållna rekvisitioner.

Avsättning för framtida pensionsåtaganden beräknas till det samlade värdet av samtliga beslut enligt de försäkringstekniska grunder som Nämnden för statens avtalsförsäkringar har fastställt. Värdet inkluderar särskild löneskatt. Avsättningar avseende avgångsvederlag inkluderar sociala avgifter.

Säkerhetsreservens värde är beräknat med hänsyn tagen till beräknat värde av utestående skadefordringar och beräknat risk för slutliga förluster i utestående engagemang. Hänsyn är även tagen till koncentrationsrisken, eftersom engagemangen domineras av ett fåtal länder och resultatet därför är starkt beroende av bedömningen av dessa.

Kursdifferenser i verksamhetsavsnittet redovisades tidigare netto under rubriken finansiella intäkter. Fr.o.m. 2002 skall dessa redovisas brutto, dvs. kursvinster redovisas bland finansiella intäkter och kursförluster bland finansiella kostnader.

NUTEK har fr.o.m. 1 februari 2002 övertagit ansvaret för att utfärda avskrivnings- och villkorslån avseende Startöst- och Startsydprogrammen. Sida lämnar därmed endast bidrag till NUTEK efter rekvisition för utbetalning av dessa program. Hos Sida redovisas nya lån därför ej som Utlåning. Lån utbetalade före februari 2002 kommer att finnas kvar i Sidas bokföring tills de är slutbetalda.

DISPENS FRÅN EA-REGLER

Med undantag från förordning (1994:14) om statliga myndigheters betalning och medelförvaltning medges Sida enligt regleringsbrevet att inneha följande bankkonton;

- Konto i affärsbank för brådskande kontantutbetalningar.
- Bankkonto i Nordea för betalningar av remburser.
- LORO-konto för överföringar av medel till ambassaderna.

ERSÄTTNING TILL STYRELSENS LEDAMÖTER OCH LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE

SAMT UPPGIFT OM SIDOUPPDRAG

Styrelsens ledamöter erhåller arvode per sammanträde i enlighet med förordningen (SFS 1998:142) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd m.m.

Ledamot fr.o.m. 2003-02-06	Skattepliktig ersättning	Styrelseuppdrag
Björling, Ewa	–	----
Ekholm, Berndt**	13	Naturvårdsverket Riksbankens jubileumsfond
Gustafsson, Holger	–	----
Herrström, Staffan*	753	----
Håkansson, Leif	–	AMS Jordbruksverket Stiftelsen Innovationscentrum Folksam LO Fond Försäkrings AB Folksam LO Fond AB Fora Försäkringscentral AB
Kokko, Ari**	13	----
Lind, Hilda	–	****
Palme, Joakim	–	RFV:s statistikerråd CHESS, Stockholms universitet/ Karolinska institutet
Ohlsson, Birgitta	–	----
Risinggård, Börje**	13	Tullverket Swedish-Polish Trade Services AB Handelns utredningsinstitut AB Svensk Ryska Handelskammaren AB Nordiska Unipol AB Silf Competence AB
Ytterberg, Mariann**	11	Patientskadenämnden
Tidigare ledamot***		
Forsberg, Bo	11	----
Göransson, Bo*	995	Stockholms universitet Prins Eugens Waldemarsudde
Näslund, Ingrid	11	Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd
Nörby, Bengt	13	Lunds universitet LO-TCO Rättsskydd AB TCO Utveckling AB Bergendal kurs och konferens TBV
Persson, Bertil	7	Statens medicinsk-etiska råd Läkemedelsverket Gentekniknämnden Odontologiska fakulteten, Malmö högskola Hälsa- o. samh. fak.n., Malmö högskola
Sommestad, Lena	0	****
Zetterberg, Eva	11	----
Summa ersättning	1 850	

* Bo Göransson slutade som generaldirektör för Sida i januari 2003. Staffan Herrström vikarierar som generaldirektör fr.o.m. 13 januari 2003 t.o.m. 31 mars 2003 och som styrelsens ordförande fr.o.m. 6 februari 2003.

** Ingick även i Sidas styrelse år 2002.

*** Ingick i Sidas styrelse fram till 2002-12-31.

**** Uppgift om övriga styrelseuppdrag har ej erhållits 2003-02-14.

RESULTATRÄKNING

Not 1. Samband mellan intäkter av anslag enligt anslagsredovisning och resultaträkning

	020101 -021231	010101 -011231
Anslagsutfall enligt anslagsredovisningen	12 015 040	12 619 710
Intäkter av anslag enligt resultaträkningen	-773 652	-736 951
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bistånd	-11 063 719	-11 149 047
Redovisat mot Statskapital (utlåning)	-177 668	-733 711
Differens	0	0

Not 2. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	020101 -021231	010101 -011231
Intäkter enl. 4 § Avgiftsförordningen	18 174	18 747
Intäkter avgiftsfinansierad verksamhet	105	2 724
Övriga intäkter i verksamheten	36 310	38 735
Summa intäkter	54 590	60 207

Not 3. Finansiella intäkter

	020101 -021231	010101 -011231
Ränteintäkter räntekonto RGK	1 483	1 489
Övriga ränteintäkter	108	50
Övriga finansiella intäkter	0	109
Summa finansiella intäkter	1 591	1 648

Not 4. Lönekostnader

	020101 -021231	010101 -011231
Summa kostnader för personal	-493 193	-458 987
Varav lönekostnader	-270 130	-253 508

Not 5. Övriga driftkostnader

	020101 -021231	010101 -011231
Konsulttjänster	-99 878	-95 735
Datatjänster	-4 743	-3 664
Övriga köpta tjänster	-24 966	-21 511
Tele och post	-19 543	-18 561
Transporter och resor	-39 905	-38 515
Kontorsmaterial, trycksaker m. m.	-20 793	-15 758
Övrigt	-11 636	-15 486
Summa övriga driftkostnader	-221 465	-209 229

Not 6. Finansiella kostnader

	020101 -021231	010101 -011231
Räntekostnader räntekonto RGK	-731	-5
Räntekostnader lån RGK	-2 620	-2 512
Kursförluster	-2 838	0
Övriga finansiella kostnader	-352	-426
Summa finansiella kostnader	-6 541	-2 943

Finansiella kostnader har ökat beroende på att kursdifferenser tidigare bokfördes netto under finansiella intäkter. Uppgift saknas om kursförluster för år 2001.

Not 7. Finansiella intäkter

	020101 -021231	010101 -011231
Ränteintäkter U-krediter	98 288	81 972
Ränteintäkter EKN	36 054	39 426
Valutakursvinster	3 032	27 587
Övriga finansiella intäkter	429	1 436
Summa finansiella intäkter	137 803	150 422

Not 8. Finansiella kostnader

	020101 -021231	010101 -011231
Räntekostnader EKN	-36	-45
Valutakursförluster	-15 667	-6 932
Övriga finansiella kostnader	-59	-51
Summa finansiella kostnader	-15 762	-7 028

Not 9. Årets kapitalförändring

	020101 -021231	010101 -011231
<i>Periodiseringsdifferenser i anslagsfinansierad verksamhet</i>		
Amorteringar	21 036	23 507
Personalkostnader	-18 622	-5 920
Avskrivningar	-18 918	-22 473
Uppbörd	-905	2 185
Övrigt	-1 492	-2 050
<i>Över-/underskott i bidragsfinansierad verksamhet</i>		
Kundförluster villkorslån	-7 604	-17 273
U-krediter – gåvoelement	-363 558	-653 696
Resultat säkerhetsreserv	89 240	-91 600
Övriga transfereringar	-11 130	204 310
Årets kapitalförändring	-311 953	-563 010

BALANSRÄKNING

Not 10. Immateriella anläggningstillgångar

	Balanserade utgifter för utveckling		Rättigheter och andra immateriella tillgångar		SUMMA
	Avslutade	Pågående	Avslutade	Pågående	
IB anskaffningsvärde	0	0	0	0	0
Årets nyanskaffning	0	5 809	0	4 633	10 442
UB anskaffningsvärde	0	5 809	0	4 633	10 442
IB ackumulerade avskrivningar	0	0	0	0	0
Årets avskrivning	0	0	0	0	0
UB ackumulerade avskrivningar	0	0	0	0	0
Summa per balanspost	0	5 809	0	4 633	10 442

Not 11. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter på annans fastighet		Maskiner, inventarier, installationer m.m.					SUMMA
	Förbättringsutgifter annans fastighet	Kapital- varor	Transport- medel	Datorer	Kontors- maskiner	Möbler	
IB anskaffningsvärde	40 489	13 626	18 261	59 371	12 647	22 244	166 636
Årets nyanskaffning	9 267	2 187	3 600	5 285	7 053	5 732	33 124
Återfört anskaffningsvärde (fsg/utr.)	0	-34	-857	-1 871	-206	0	-2 968
UB anskaffningsvärde	49 756	15 779	21 003	62 785	19 493	27 975	196 792
IB ackumulerade avskrivningar	-18 438	-11 683	-11 897	-42 476	-10 150	-19 566	-114 211
Årets avskrivning	-4 084	-769	-2 308	-8 914	-1 733	-1 111	-18 918
Återförda avskrivningar (fsg/utr.)	0	32	838	1 871	199	0	2 940
UB ackumulerade avskrivningar	-22 522	-12 420	-13 367	-49 519	-11 684	-20 677	-130 188
BOKFÖRT VÄRDE	27 234	3 359	7 637	13 266	7 809	7 298	66 604
Summa per balanspost	27 234				39 369		66 604

Not 12. Långfristiga fordringar hos andra myndigheter

Posten utgörs i sin helhet av säkerhetsreserven som förvaltas av Exportkreditnämnden (EKN), vilken är knuten till U-kreditsystemet. Säkerhetsreservens redovisade värde efter gjorda avsättningar bedöms täcka kostnader för eventuella framtida förluster.

Not 13. Utlåning

Utlåning biståndskrediter	021231	011231
Ingående balans*	153 047	133 220
Årets nyttlån	20 979	23 302
Årets amorteringar	-2 809	-2 198
Årets förändring av kursdifferenser och befarade förluster	0	-1 278
Utgående balans	171 217	153 047
Utlåning villkorlån	021231	011231
Ingående balans	111 531	121 744
Årets nyttlån	4 041	8 537
Årets amorteringar	-3 042	-4 053
Avskrivna lån	-6 655	-7 179
Årets förändring av kursdifferenser och befarade förluster	-15 298	-7 518
Utgående balans	90 577	111 531
Total utgående balans	261 794	264 578
* Biståndskrediter redovisas i balansräkningen fr.o.m. 2001. Värden av samtliga utestående lån beräknades och redovisades då som ingående balans.		

Not 14. Kundfordringar

Kundfordringar har ökat huvudsakligen på grund av en fordran på Global Water Partnership. Fordran skall enligt överenskommelse med Sida betalas i april 2003.

Not 15. Periodavgränsningsposter

	021231	011231
Förutbetalad hyra	14 046	11 290
Förutbetalad hyra, statliga	7 977	7 268
Övriga förutbetalda kostnader	228	4 730
Upplupna bidragsintäkter	596	23
Upplupna ränteutgifter, statliga	8 066	10 646
Upplupna ränteutgifter, ej statliga	11 631	13 221
Övriga upplupna intäkter	1 088	579
Utgående balans	43 633	47 756

Not 16. Avräkning med statsverket

	021231	011231
Ingående balans	66 951	-44 800
<i>Avräknat mot statsbudgeten</i>		
– Anslag	12 015 039	12 619 710
– Inkomsttitlar	-51 682	-46 927
<i>Avräknat mot statsbudgeten totalt</i>	<i>11 963 357</i>	<i>12 572 783</i>
<i>Avräknat mot statsverkets checkräkning</i>		
– Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-489 333	-450 608
– Uppbördsmedel m.m.	1 020 827	927 786
– Transfereringar m.m.	-12 464 386	-12 938 211
<i>Avräknat mot statsverkets checkräkning totalt</i>	<i>-11 932 892</i>	<i>-12 461 032</i>
Årets avräkning med statsverket	30 465	111 751
Utgående balans	97 417	66 951

Not 17. Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret

Sida har ett kreditutrymme om 20 000 tkr på räntekontot hos Riksgäldskontoret (RGK).

	021231	011231
Behållning räntekonto	43 681	44 148
Varav kortsiktigt likviditetsbehov	29 950	26 419

Not 18. Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret

Enligt regeringsbeslut (UD1999/283/IC) har Sida rätt att påbörja en försöksverksamhet med så kallade fristående garantier upp till ett belopp om 1 000 000 tusen kronor. Täckning av eventuella förluster inom denna garantiverksamhet skall tas av medel som finns inestående hos Riksgäldskontoret och som avser finansiering av U-kreditsystemet (1 943 986 tusen kronor) upp till ett belopp om 500 000 tusen kronor. En riskvärdering per december 2002 visar att utfästelserna väl ryms inom ramen. Försöksverksamheten har förlängts med tre år i regeringsbeslut UD2002/780/GU.

Not 19. Kassa, postgiro och bank

	021231	011231
Kassa	48	45
Utlandsmyndigheterna LORO	11 415	24 376
Banktillgodohavanden	38 863	63 263
Utgående balans	50 325	87 683

Utlandsmyndigheternas behållning per den 31 december har för de icke konvertibla valutorna värderats till månadens lokala säljkurs, medan de konvertibla valutorna har värderats till balansdagens kurs.

Not 20. Statskapital

Sidas Statskapital utgörs av medel hänförliga till biståndskrediter, villkorslån och U-krediter. Sida har inget avkastningskrav på Statskapitalet.

Utbetalning av villkorslån avräknas mot anslag och redovisas mot statskapital. Amortering av villkorslån tillförs inkomstitel på statsbudgeten och reducerar statskapital.

Biståndskrediter redovisas på samma sätt, men med den skillnaden att redovisningen av fordran och amorteringar mot statskapital och inkomstitel sker efter justering med hänsyn till lånens avskrivningsgrad.

I samband med avsättning av framtida räntesubventioner för beviljade U-krediter avräknas anslaget och redovisas mot statskapital. Årets utbetalning av räntesubventioner redovisas som kostnader i resultaträkningen och medför en kapitalförändring som nästkommande år avslutas mot statskapital.

(Not 20. Statskapital, forts.)

Biståndskrediter	021231	011231
Ingående balans*	154 325	133 220
Årets avsättning	88 000	0
Årets nyutlåning	0	23 302
Årets amorteringar	-2 809	-2 198
Utgående balans	239 516	154 325
Villkorsslån	021231	011231
Ingående balans	121 731	117 618
Årets nyutlåning	4 041	8 537
Årets amorteringar	-3 042	-4 053
Årets avslutade kapitalförändring	-7 179	-370
Kursförluster aväknad statskapital	-32	0
Utgående balans	115 518	121 731
U-krediter	021231	011231
Ingående balans	2 716 368	2 549 910
Årets avsättning	85 660	725 174
Årets avslutade kapitalförändring	-569 433	-558 715
Utgående balans	2 232 595	2 716 368
Total utgående balans	2 587 629	2 992 424
* Se not 13.		

Not 21. Balanserad kapitalförändring

	021231	011231
Ingående balans	439 109	467 388
Avslutad kapitalförändring tidigare år	-563 010	-587 365
Tillkommer; avsatt mot statskapital för villkorsslån	7 179	370
Tillkommer; avsatt mot statskapital för U-krediter	569 433	558 715
Utgående balans	452 711	439 109

Not 22. Avsättningar

	021231	011231
Ingående avsättning	6 081	5 503
Årets pensionskostnad	1 403	3 467
Årets pensionsutbetalningar	-2 698	-2 889
Utgående avsättning	4 786	6 081

Not 23. Lån i Riksgäldskontoret

Sida har enligt regleringsbrevet en beviljad låneram på 67 000 tkr.

	021231	011231
Ingående balans	53 042	50 682
Årets upptagna lån	30 234	25 868
Årets amorteringar	-21 036	-23 507
Utgående balans	62 240	53 042

Not 24. Leverantörsskulder

	021231	011231
Summa leverantörsskulder	211 904	148 298
Varav för investeringar	2 966	446

Not 25. Periodavgränsningsposter

	021231	011231
Upplupen lön och semesterlön	46 149	31 008
Upplupna räntekostnader, statliga	86	67
Övriga upplupna kostnader, ej statliga	3 324	1 695
Övriga upplupna kostnader, statliga	3 375	60
Oförbrukade bidrag, ej statliga	0	507
Oförbrukade bidrag, statliga	2 000	1 724
Förutbetalda intäkter, ej statliga	0	325
Förutbetalda intäkter, statliga	0	91
Utgående balans	54 934	35 477

Upplupen lön har ökat beroende på att retroaktiva löner för perioden april–december 2002 betalas ut i januari 2003.

ANSLAGSREDOVISNINGEN**Not 26. Begrepp i anslagsredovisningen**

Ingående överföringsbelopp är ett samlingsbegrepp som innefattar anslagssparande, anslagskredit och reservation som Sida tagit med sig från föregående år.

Fördelade anslagsbelopp avser anslag/anslagsposter där dispositionsrätten överlåtits till eller från annan myndighet. Har Sida fått pengar från annan myndighet anges beloppet utan tecken i annat fall anges beloppet med minustecken. Dessutom redovisas i denna kolumn även de omfördelningar Sida gör mellan delposter, se not 28 och 30.

Omdisponerade anslagsbelopp avser anslag/anslagsposter som tidigare stått till regeringens disposition där Sida antingen erhållit dispositionsrätt eller överfört den till regeringen. Erhållen disposition anges utan tecken och överförd anges med minustecken.

Not 27. Ointeknad reservation från föregående år

Den totala ointeknade reservationen från föregående år avseende anslaget 7 8:1 Biståndsverksamhet uppgick till 47 885 tusen kronor. Sida får enligt regeringsbeslut UD2002/1054/GU disponera hela beloppet.

Den totala ointeknade reservationen från föregående år avseende anslagsposten 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida uppgick till 26 689 tusen kronor. Sida får enligt regeringsbeslut UD2002/690/EC disponera hela beloppet.

Not 28. Omfördelning av anslag 7 8:1.2

Enligt regleringsbrevet, och tillägg i regeringsbeslut UD2002/1351/GS, har Sida rätt att mellan delposter omfördela medel inom en ram om 20 procent per delpost. Delposten Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande får dock förändras med 40 procent. Nedan följer en sammanställning av omfördelningar inom anslagsposten 7 8:1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete.

Delpost	Enligt regleringsbrev	Om- fördelning	Enligt årsredovisning
Afrika	2 590 000	-84 900	2 505 100
Asien	1 465 000	-174 000	1 291 000
Latinamerika	785 000	25 000	810 000
Europa	770 000	20 000	790 000
Globala utvecklingsprogram	1 275 000	45 900	1 320 900
U-krediter	265 000	-53 000	212 000
Enskilda organisationer	900 400	-10 000	890 400
Humanitärt bistånd	930 000	231 000	1 161 000

UD har i januari 2003 beslutat att till anslagspost 7 8:1.2.5, Globala utvecklingsprogram, överföra 3 329 tusen kronor för år 2002. Medlen som ursprungligen stod till Sidas förfogande avsåg Sydafrikasatsningen år 1999.

Not 29. 7 8:2 Sidas biståndsförvaltning

Sidas anslagssparande på förvaltningsanslaget 7 8:2 uppgick vid årets början till 7 594 tusen kronor. Sida får disponera hela det sparade beloppet.

Sida får enligt regleringsbrevet utöver tilldelat anslagsbelopp disponera en anslagskredit på högst 12 600 tusen kronor

Not 30. Ny anslagsstruktur och omfördelning av anslag 7 9:1.1

Enligt regleringsbrevet, och tillägg i regeringsbeslut UD2002/1439/EC, har Sida rätt att mellan delposter omfördela medel inom en ram om 10 procent per delpost. Inom anslagsposten 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa har Sida tillfört 1 000 tusen kronor till delposten 7 9:1.1.1 Kandidatländer från delposten 7 9:1.1.2, Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Innevarande år har Sidas anslagsstruktur inom anslagsposten 7 9:1.1 förändrats. Som en konsekvens av det har Sida fört om motsvarande intecknade reservationer och utestående åtaganden per delpost inom anslagsposten.

Not 31. Återförda medel från sparande på ramanslag

Sida hade vid ingången av året kvarvarande medel på anslagspost 5 5:6 Fredsfrämjande verksamhet delpost 3 Sida. Verksamhet utomlands om 8 394 tusen kronor och delpost 4 UD. Särskilda insatser om 446 tusen kronor. De kvarvarande medlen har, förutom 807 tusen kronor på anslagspost 3, återförts till regeringens disposition.

Not 32. Dispositionsrätt till sparade ramanslagsmedel

Sida har genom regeringsbeslut UD2002/971/EIM givits fortsatt dispositionsrätt till hela det sparade anslagsbeloppet, 40 746 tusen kronor, på ramanslaget 24 39:6.4 Näringslivsutveckling i Östersjöregionen. Huvudregeln är att myndigheten endast får disponera 3 procent utan regeringens medgivande.

Sida har beslutat att överföra 5 000 tusen kronor samt 6 000 tusen kronor, avseende ramanslaget 24 39:6.4 Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, till regeringens disposition. Sida har dessutom genom regeringsbeslut UD1999/1608/EC tilldelats 30 000 tusen kronor för fortsatt stöd inom ramen för DemoÖst, 5 150 tusen kronor för svensk konsultfond vid Nordiska investeringsbanken samt 16 250 tusen kronor för att genomföra insats inom ramen för programmet New Managers in Russia.

Not 33. Redovisning mot statens inkomstittlar

Årets inkomster som redovisas mot inkomstittlar uppvisar ett högre saldo (51 682 tusen kronor) än vad som beräknats i regleringsbrevet (39 000 tusen kronor). Differensen förklaras av att räntor på medel till svenska och utländska organisationer ökat mer än beräknat samt att expeditionsavgifter ökat då Sida tagit över verksamhet från UD på vissa utlandsmyndigheter.

BEMYNDIGANDEN**Not 34. Definition av bemyndiganden**

Begreppet bemyndiganden avser den rättighet som Sida tilldelas i regleringsbrevet att ikläda sig ekonomiska förpliktelser som medför framtida utgifter som skall täckas med ett anslag som myndigheten ännu inte tilldelats.

Not 35. Definition av utestående åtaganden

Utestående åtaganden utgörs av bindande åtaganden, dvs. undertecknade och fortfarande giltiga avtal/kontrakt eller expedierade beslut om bidrag (när avtal saknas) minskat med ackumulerade bokförda utgifter per 31 december 2002. I summa utestående åtaganden ingår inte den del som redovisas som intecknade reservationer.

Not 36. Summa utestående åtaganden

Utestående åtaganden per bokslutsdatum och totalsumman av per år fördelade belopp uppvisar en viss beloppsmässig skillnad. Skillnaden uppkommer då totalsumman för utestående åtaganden inkluderar skillnaden mellan avtalsbelopp som fördelats före år 2002 och utbetalningar som gjorts före år 2002. Dessa avtalsbelopp är formellt avtalade och är fortfarande giltiga varför de redovisas som utestående åtaganden. Sida gör emellertid bedömningen att denna mellanskillnad med stor sannolikhet inte kommer att utbetalas varför de ej ingår i framtida fördelade belopp. Dessa medel har därför inte heller redovisats som intecknade reservationer.

FINANSIERINGSANALYS

Not 37. Verksamhetens kostnader

	020101 – 021231	010101 – 011231
Verksamhetens kostnader enligt resultaträkningen	–853 459	–807 203
Verksamhetens kostnader enligt finansieringsanalysen	–835 834	–784 110
Differens	–17 625	–23 093

Differensen består av följande poster i resultaträkningen som inte skall påverka finansieringsanalysen:

	020101 – 021231	010101 – 011231
Realisationsförlust vid försäljning av anläggningstillgångar	–2	–42
Avsättningar för framtida pensionsåtaganden	1 295	–578
Avskrivningar av anläggningstillgångar	–18 918	–22 473
Summa	–17 625	–23 093

Not 38. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	020101 – 021231	010101 – 011231
Intäkter av avgifter m.m. enligt resultaträkningen	54 590	60 207
Intäkter av avgifter m.m. enligt finansieringsanalysen	54 119	59 491
Differens	471	715

Differensen består av följande post i resultaträkningen som inte skall påverka finansieringsanalysen:

	020101 – 021231	010101 – 011231
Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	471	715
Summa	471	715

Not 39. Jämförelsesiffror 2001

Jämförelsesiffrorna per 011231 för Ökning av lager och Ökning av kortfristiga fordringar i driftavsnittet har ändrats då Ökning av lager ingick i Ökning av kortfristiga fordringar 2001.

Jämförelsesiffran för Amortering i låneverksamheten har ökats med 2 198 tusen kronor då amortering av biståndskrediter ej ingick i detta belopp per 011231. Motsvarande belopp har därmed minskat Förändring av statskapital i samma avsnitt.

TVISTER

Med tvist avses här antingen att Sida kräver pengar av annan part eller att part kräver pengar av Sida och att den som krävs på pengar inte är villig att betala. Nedan redovisas tvisterna under rubrikerna eventualförpliktelser och osäkra fordringar.

Eventualförpliktelser

Scandiaconsult AB: 4,2 miljoner kronor

Scandiaconsult har utfört uppdrag åt Sida på Västbanken och i Gaza i ett projekt avseende ombyggnad av dagvatten och avloppssystem. Scandiaconsult har i domstol yrkat ersättning, utöver vad Sida tidigare utgivit enligt kontrakt mellan parterna, för dels utebliven vinst, dels tillkommande kostnader om sammanlagt cirka 4,2 mnkr. Sida har bestritt yrkandena (och framställt motfordran enligt nedan). Tvisten förbereds nu för avgörande i tingsrätten under år 2003.

Sweco AB: 250 tusen kronor

Sweco har, i samband med konsultuppdrag, yrkat ersättning av Sida med sammanlagt 250 000 kronor avseende dels 150 000 kronor för kost och logi, dels 100 000 kronor för administrationskostnader. Sida har bestritt att betala kostnaderna då dessa enligt myndighetens uppfattning saknar stöd i avtal. (Tvisten är för närvarande inte anhängig i domstol.)

Kramfors kommun: 290 tusen kronor

Kommunen har yrkat ersättning om 290 169 kronor för kostnader avseende i huvudsak eget arbete vid förhandlingar mellan kommunen och Sida om planering av anläggning för Sida i Björknäs, Kramfors kommun. Sida kommer att bestrida hela kravet. (Tvisten är för närvarande inte anhängig i domstol.)

Hifab AB: 1 miljon kronor

Hifab yrkar i följd av ett konsultuppdrag ersättning, utöver avtalad ersättning, om cirka en mnkr för utfört arbete. Sida har bestritt hela kravet på den grunden att arbetet inte varit beställt av Sida. (Tvisten är för närvarande inte anhängig i domstol.)

Osäkra fordringar

Scandiaconsult AB: 691 tusen kronor

I ovan angiven tvist inför domstol, yrkar Sida ersättning för ekonomisk förlust om sammanlagt drygt 691 000 kronor på grund av motpartens kontraktsbrott.

Stiftelsen för studier i europeisk juridik och politik i likvidation: 388 tusen kronor

Sida har finansierat vissa projekt avseende utbildning i EU-rätt av estniska statstjänstemän som stiftelsen genomfört. Sida betalade av misstag cirka 388 000 kronor extra till stiftelsen, i stället för till en annan avtalspart avseende annat projekt. Sida har återkrävt utbetalt belopp. Stiftelsen har numera trätt i likvidation och därvid meddelat att stiftelsen i princip saknar kapital. (Tvisten är för närvarande inte anhängig i domstol.)

Hifab AB och NCC AB: 50 miljoner kronor

Hifab har utfört uppdrag som konsult vid en vägbyggnation utförd av NCC i Nicaragua. Sedan fel uppstått i vägbeläggningen, vilket beräknas medföra en extra kostnad om minst 50 mnkr, har förhandlingar förts om ersättningsansvar för Hifab och NCC. Bolagen har bestritt ansvar. Sida genomför en utredning i syfte att fastställa ansvarsfrågan.

Styrelsens fastställande av årsredovisningen

2002

Styrelsens fastställande av årsredovisningen

Sidas styrelse har vid möte den 14 februari 2003 beslutat att fastställa Sidas årsredovisning för 2002.

Staffan Herrström, tf GD, *ordförande*

Hilda Lind

Leif Håkansson

Ari Kokko

Joakim Palme

Börje Risinggård

Berndt Ekholm

Mariann Ytterberg

Ewa Björling

Birgitta Ohlsson

Holger Gustafsson

Bilagor

2002

Bilaga 1. Kostnader summerat per verksamhetsgren, region/land och världsdel

Bilaga 1:1. Översikt över politikområden, utfall i miljoner kr och antal insatser

Politikområde	Kostnader			Antal insatser		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Internationellt utvecklingssamarbete	10 927	11 437	9 529	5 397	5 476	5 644
Samarbete med Central- och Östeuropa	662	648	657	812	1 021	1 064
Fredsfrämjande verksamhet	19	19	25	15	14	14
Summa	11 609	12 104	10 212	6224	6 511	6 722
Förvaltningskostnader	464	467	436			
Totalt	12 073	12 571	10 648			

Bilaga 1:2. Internationellt utvecklingssamarbete per land och verksamhetsgren, kostnader i kr

Land/region/världsdel	Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	Sociala sektorer	Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling & finansiella system	Naturbruk	Ekonomiska reformer	Forsknings-samarbete
AFRIKA SÖDER OM SAHARA						
Angola	9 744 236	26 997 899	0	0	0	0
Benin	0	0	0	0	0	0
Botswana	3 931 393	1 204 811	159 090	273 157	0	0
Burkina Faso	9 704 272	1 101 000	0	4 269 208	40 000 000	9 418 119
Burundi	1 860 000	0	0	0	0	0
Centralafrikanska republiken	0	0	0	0	0	0
Elfenbenskusten	0	0	0	0	0	0
Eritrea	389 674	3 035 355	4 783 201	0	0	16 020 284
Etiopien	7 190 668	3 085 588	5 339 837	78 761 824	0	22 920 786
Gambia	0	0	0	0	0	0
Ghana	0	0	8 789 074	0	0	0
Guinea	0	0	0	0	0	0
Guinea-Bissau	1 033 750	4 388 052	1 289 298	500 000	0	0
Kap Verde	120 000	0	159 902	0	0	0
Kenya	37 166 446	14 729 763	33 611 548	29 030 029	0	0
Kongo	95 942	0	0	0	0	0
Kongo, demokratiska republiken	0	0	0	0	0	0
Lesotho	239 146	0	0	0	0	0
Liberia	0	0	0	0	0	0
Madagaskar	0	0	0	0	0	0
Malawi	19 077 078	34 806 185	12 441 691	0	0	0
Mali	8 623 121	23 595 495	1 000 000	0	50 000 000	0
Mauretanien	0	0	0	0	0	0
Moçambique	99 516 394	79 019 924	89 988 124	12 969 770	100 360 226	27 216 990
Namibia	29 797 091	32 263 362	10 250 782	9 398 198	0	0
Niger	0	0	0	0	0	0
Nigeria	7 165 312	0	0	0	0	0
Rwanda	22 239 065	47 490 683	284 489	0	50 000 000	9 939 177
Senegal	0	0	2 022 030	0	0	0
Sierra Leone	237 547	0	0	0	0	0

	Humanitära insatser och konflikt-förebyggande	Enskilda organisationer	Övrigt	Totalt exklusive förvaltnings-kostnader	Förvaltnings-kostnader	Totalt	Land/region/världsdel
	92 488 961	6 638 059	1 387 273	137 256 427	10 350 618	147 607 046	AFRIKA SÖDER OM SAHARA
	0	880 511	29 335	909 846	32 063	941 909	Angola
	0	0	0	5 568 451	196 232	5 764 682	Benin
	588 000	6 561 510	1 607 150	73 249 260	2 581 295	75 830 555	Botswana
	28 242 170	4 464 709	104 633	34 671 512	1 225 736	35 897 248	Burkina Faso
	0	2 234 871	0	2 234 871	78 757	2 313 627	Burundi
	997 500	1 236 046	0	2 233 546	78 710	2 312 255	Centralafrikanska republiken
	14 054 300	2 759 675	103 686	41 146 175	1 449 986	42 596 161	Elfenbenskusten
	60 680 047	19 877 153	3 645 485	201 501 389	11 117 288	212 618 677	Eritrea
	157 229	4 569 781	0	4 727 011	166 579	4 893 590	Etiopien
	735 000	3 139 978	0	12 664 052	446 280	13 110 332	Gambia
	4 724 163	0	0	4 724 163	166 479	4 890 642	Ghana
	8 868 510	0	1 479 483	17 559 093	604 757	18 163 850	Guinea
	0	0	264 410	544 312	19 181	563 494	Guinea-Bissau
	1 039 653	21 061 410	3 182 461	139 821 310	8 922 074	148 743 384	Kap Verde
	18 173 890	2 662 311	0	20 932 143	737 646	21 669 789	Kenya
	49 271 150	22 807 769	0	72 078 919	2 540 052	74 618 972	Kongo
	2 410 000	0	0	2 649 146	93 356	2 742 502	Kongo, demokratiska republiken
	7 937 328	2 456 527	0	10 393 855	366 278	10 760 133	Lesotho
	0	1 281 510	0	1 281 510	45 160	1 326 670	Liberia
	3 900 000	1 860 000	2 244 362	74 329 316	2 619 356	76 948 672	Madagaskar
	0	2 421 431	2 687 449	88 327 496	3 112 650	91 440 146	Malawi
	0	3 045 652	0	3 045 652	107 328	3 152 980	Mali
	11 757 635	10 214 933	9 760 458	440 804 455	21 714 583	462 519 038	Mauretanien
	0	7 464 765	3 050 044	92 224 242	5 381 440	97 605 682	Mozambique
	0	620 000	0	620 000	21 849	641 849	Namibia
	2 862 900	2 376 300	1 770 317	14 174 829	499 519	14 674 348	Niger
	2 050 000	16 472 943	2 918 446	151 394 803	6 661 915	158 056 718	Nigeria
	0	660 000	0	2 682 030	313 103	2 995 133	Rwanda
	13 635 241	0	0	13 872 788	488 875	14 361 663	Senegal
							Sierra Leone

Bilaga 1:2 forts. **Internationellt utvecklingssamarbete per land och verksamhetsgren, kostnader i kr**

Land/region/världsdel	Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	Sociala sektorer	Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling & finansiella system	Naturbruk	Ekonomiska reformer	Forsknings- samarbete
Somalia	0	0	0	0	0	0
Sudan	0	0	0	0	0	0
Swaziland	0	0	0	0	0	0
Sydafrika	89 658 794	37 229 104	46 019 016	250 000	0	6 417 467
Tanzania	94 911 990	139 641 616	112 228 758	51 673 554	120 000 000	42 624 805
Tchad	0	0	0	0	0	0
Togo	0	0	0	0	0	0
Uganda	21 608 119	15 886 048	33 557 888	4 732 849	65 000 000	44 628 253
Zambia	12 966 920	76 432 293	25 435 895	53 775 373	0	918 651
Zimbabwe	30 250 810	14 244 015	-172 921	2 392 781	0	2 397 492
Regionalt Afrika	131 998 634	129 677 883	80 754 942	125 905 481	0	148 576 365
Summa Afrika	639 526 403	684 829 076	467 942 644	373 932 225	425 360 226	331 078 388
ASIEN						
Afghanistan	551 293	1 186 089	30 568 553	0	0	0
Algeriet	0	0	0	0	0	0
Bangladesh	7 650 596	69 874 048	30 924 963	3 894 710	0	1 600 000
Bhutan	1 883 192	0	2 317 519	0	0	0
Egypten	2 250 113	1 109 000	1 450 387	1 249 451	0	0
Filippinerna	3 104 127	0	134 743	4 671 489	0	0
Indien	4 294 490	5 700 241	27 366 136	6 583 729	0	73 465
Indonesien	-455 586	0	3 250 874	0	0	0
Irak	0	0	0	0	0	0
Israel	0	0	0	0	0	0
Jordanien	0	702 389	39 922 912	0	0	0
Kambodja	28 669 450	45 584 456	9 800 000	31 833 061	0	800 000
Kina	15 649 721	3 495 095	20 798 422	10 456 359	0	0
Korea, nord	0	357 000	1 504 781	0	0	0
Laos	30 741 890	15 900 114	85 530 611	15 053 317	0	435 837
Libanon	0	66 307	0	0	0	0
Marocko	105 535	0	4 280 869	3 015 137	0	0
Mongoliet	13 294 462	0	8 998 942	0	0	0
Myanmar	4 929 309	0	0	0	0	0
Nepal	690 454	0	23 760 000	0	0	0
Pakistan	307 823	0	0	0	0	0
Papua Nya Guinea	0	0	0	0	0	0
Sri Lanka	22 563 427	1 888 361	68 306 933	886 033	0	20 172 000
Syrien	0	0	1 521 520	0	0	0
Thailand	300 723	979 016	463 944	2 696 564	0	0
Tunisien	686 592	4 611	76 705	2 140	0	0
Turkiet	5 448 782	936 000	0	0	0	95 000
Vietnam	71 933 995	30 029 706	48 592 303	32 820 388	20 000 000	13 404 539
Västbanken och Gaza	31 774 513	90 239 294	37 406 692	0	0	0
Yemen	0	0	0	0	0	0
Östtimor	697 251	0	458 235	0	0	0
Regionalt Asien	22 413 519	14 375 878	14 368 813	63 437 042	0	49 147 185
Summa Asien	269 485 669	282 427 605	461 804 857	176 599 419	20 000 000	85 728 026
LATINAMERIKA						
Argentina	0	0	0	0	0	0
Bolivia	53 392 550	50 115 929	21 504 952	828 820	0	16 161 154
Brasilien	0	0	0	0	0	0
Chile	2 850 000	0	784 691	0	0	0
Colombia	28 297 567	0	0	0	0	0
Costa Rica	0	119 715	4 000 000	0	0	0
Dominikanska republiken	0	0	179 952	0	0	0

	Humanitära insatser och konflikt-förebyggande	Enskilda organisationer	Övrigt	Totalt exklusive förvaltnings-kostnader	Förvaltnings-kostnader	Totalt	Land/region/världsdel
	47 207 096	6 044 293	0	53 251 389	1 876 573	55 127 962	Somalia
	75 594 584	18 013 468	0	93 608 052	3 298 736	96 906 788	Sudan
	1 700 000	0	0	1 700 000	59 908	1 759 908	Swaziland
	0	32 354 443	1 370 503	213 299 326	11 707 192	225 006 517	Sydafrika
	4 176 600	31 747 781	6 945 666	603 950 771	27 593 165	631 543 936	Tanzania
	0	-49 627	0	-49 627	-1 749	-51 376	Tchad
	0	856 222	0	856 222	30 173	886 395	Togo
	15 093 979	19 061 457	8 502 395	228 070 990	11 232 545	239 303 534	Uganda
	10 278 000	6 202 653	2 418 227	188 428 013	11 430 957	199 858 970	Zambia
	9 399 922	16 595 517	4 999 489	80 107 105	6 282 502	86 389 607	Zimbabwe
	114 171 508	23 177 598	20 518 242	774 780 653	27 303 177	802 083 829	Regionalt Afrika
	602 195 367	301 771 647	78 989 517	3 905 625 493	182 952 325	4 088 577 819	Summa Afrika
ASIEN							
	214 656 521	16 915 237	1 830 587	265 708 281	9 679 111	275 387 391	Afghanistan
	6 378 000	0	0	6 378 000	226 912	6 604 912	Algeriet
	7 092 010	23 186 726	1 324 133	145 547 184	7 819 152	153 366 337	Bangladesh
	0	868 162	0	5 068 872	180 337	5 249 209	Bhutan
	0	4 601 936	0	10 660 887	379 285	11 040 172	Egypten
	-8 546	7 147 993	49 945	15 099 751	537 208	15 636 959	Filippinerna
	4 338 835	25 501 318	1 689 297	75 547 512	4 806 124	80 353 635	Indien
	9 354 300	3 060 089	0	15 209 677	541 119	15 750 795	Indonesien
	39 793 518	1 224 499	0	41 018 017	1 459 309	42 477 326	Irak
	14 350 000	0	0	14 350 000	510 534	14 860 534	Israel
	0	0	0	40 625 301	1 445 337	42 070 638	Jordanien
	14 993 203	8 158 048	1 322 969	141 161 186	7 001 385	148 162 571	Kambodja
	0	7 845 512	2 646 773	60 891 880	4 499 457	65 391 337	Kina
	32 299 728	350 000	0	34 511 509	1 227 825	35 739 334	Korea, nord
	0	712 606	1 080 483	149 454 858	7 181 880	156 636 738	Laos
	7 104 000	3 398 272	56 000	10 624 579	377 993	11 002 573	Libanon
	0	0	0	7 401 541	263 327	7 664 867	Marocko
	-17 092	409	0	22 276 720	792 545	23 069 265	Mongoliet
	2 650 000	1 320 000	0	8 899 309	316 613	9 215 922	Myanmar
	3 958 600	6 386 914	0	34 795 968	1 237 945	36 033 913	Nepal
	954 300	10 557 540	0	11 819 663	2 708 084	14 527 746	Pakistan
	0	1 231 522	0	1 231 522	43 814	1 275 336	Papua Nya Guinea
	18 412 063	8 276 742	134 441	140 640 000	7 285 510	147 925 510	Sri Lanka
	0	409	0	1 521 929	54 146	1 576 075	Syrien
	22 047 088	7 759 270	0	34 246 605	1 266 943	35 513 548	Thailand
	0	-49 627	0	720 420	25 631	746 051	Tunisien
	-65 190	1 851 113	109 808	8 375 513	297 978	8 673 491	Turkiet
	3 020 400	16 327 571	2 387 669	238 516 572	15 612 559	254 129 131	Vietnam
	100 157 496	12 661 239	109 674	272 348 907	11 317 524	283 666 431	Västbanken och Gaza
	0	4 042 860	0	4 042 860	143 834	4 186 694	Yemen
	5 800 000	2 408 629	26 500 000	35 864 115	1 275 947	37 140 062	Östtimor
	16 713 986	26 978 218	2 254 605	209 689 246	7 460 170	217 149 416	Regionalt Asien
	523 983 220	202 723 205	41 496 386	2 064 248 387	97 975 535	2 162 223 922	Summa Asien
LATINAMERIKA							
	0	1 838 764	0	1 838 764	68 018	1 906 782	Argentina
	1 294 000	18 688 278	958 417	162 944 101	9 267 073	172 211 173	Bolivia
	0	19 185 655	0	19 185 655	709 697	19 895 352	Brasilien
	0	5 052 377	0	8 687 068	321 344	9 008 411	Chile
	30 517 675	7 655 845	0	66 471 087	2 458 834	68 929 921	Colombia
	0	5 626 842	793 127	10 539 685	389 874	10 929 559	Costa Rica
	0	1 281 510	0	1 461 462	54 061	1 515 523	Dominikanska republiken

Bilaga 1:2 forts. Internationellt utvecklingssamarbete per land och verksamhetsgren, kostnader i kr

Land/region/världsdel	Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	Sociala sektorer	Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling & finansiella system	Naturbruk	Ekonomiska reformer	Forsknings- samarbete
Ecuador	131 604	0	0	0	0	0
El Salvador	11 414 916	6 830 089	20 365 348	0	0	0
Guatemala	46 413 244	12 164 803	17 821 858	8 110 808	0	0
Guyana	0	0	0	0	0	0
Haiti	4 230 658	0	0	0	0	0
Honduras	44 400 097	19 431 383	22 865 629	0	0	149 528
Jamaica	817 087	0	559 231	0	0	0
Kuba	14 651 081	2 386 130	0	0	0	0
Mexiko	0	0	0	0	0	0
Nicaragua	64 213 707	25 230 839	13 644 696	24 392 707	60 000 000	21 278 500
Paraguay	4 291 047	0	0	0	0	0
Peru	14 191 757	0	0	0	0	0
Uruguay	0	0	0	0	0	0
Venezuela	0	0	0	0	0	0
Regionalt Latinamerika	41 821 976	20 365 254	24 195 189	40 283 433	0	29 096 205
Summa Latinamerika	331 117 290	136 644 142	125 921 546	73 615 769	60 000 000	66 685 388
EUROPA						
Albanien	20 568 251	5 715 264	4 935 415	4 372 501	0	0
Armenien	5 308 430	0	250 000	696 650	0	0
Azerbajdzjan	70 337	0	0	0	0	0
Bosnien och Hercegovina	71 043 733	15 791 544	111 023 944	15 719 018	0	0
Förbundsrepubliken Jugoslavien	93 222 998	6 113 202	132 562 605	13 824 683	0	0
<i>varav Kosovo</i>	34 207 457	3 919 402	81 317 201	5 141 408	0	0
<i>Montenegro</i>	7 370 123	547 800	0	9 670	0	0
<i>Serbien</i>	33 810 994	1 553 600	30 250 707	8 545 605	0	0
Georgien	5 524 550	2 461 307	0	2 010 774	0	0
Kazakstan	4 459 980	0	0	0	0	0
Kirgizistan	6 296 347	1 766 658	0	0	0	0
Kroatien	20 094 078	2 879 000	27 870 506	84 502	0	0
Makedonien	19 104 506	1 111 200	5 710 343	21 772 521	0	0
Moldavien	22 017 290	15 197 789	4 548 377	155 176	0	0
Tadzjikistan	0	0	0	5 000 000	0	0
Uzbekistan	0	0	0	0	0	0
Regionalt Europa	20 315 211	5 732 485	25 285 657	1 627 823	0	0
Summa Europa	288 025 711	56 768 449	312 186 847	65 263 647	0	0
Globala insatser	198 342 818	205 647 875	182 859 767	212 203 444	9 086 177	362 749 013
Totalt exkl. förvaltningskostnader	1 726 497 891	1 366 317 146	1 550 715 662	901 614 504	514 446 403	846 240 816
Förvaltningskostnader	47 578 856	64 397 369	56 699 867	57 354 604	20 400 331	68 811 378
TOTALT	1 774 076 746	1 430 714 515	1 607 415 530	958 969 108	534 846 734	915 052 193

	Humanitära insatser och konflikt-förebyggande	Enskilda organisationer	Övrigt	Totalt exklusive förvaltnings-kostnader	Förvaltnings-kostnader	Totalt	Land/region/världsdel
	0	5 680 525	0	5 812 130	214 997	6 027 126	Ecuador
	-498 034	11 840 217	1 478 840	51 431 376	1 902 500	53 333 876	El Salvador
	6 561 591	15 216 254	2 728 946	109 017 504	6 220 584	115 238 088	Guatemala
	0	-8 887	0	-8 887	-329	-9 216	Guyana
	0	818	34 396	4 265 871	157 799	4 423 670	Haiti
	8 002 167	6 257 274	5 824 834	106 930 912	6 109 149	113 040 061	Honduras
	0	0	0	1 376 318	50 911	1 427 229	Jamaica
	0	0	877 136	17 914 347	662 670	18 577 017	Kuba
	-2 417	3 590 066	0	3 587 649	132 711	3 720 360	Mexiko
	149 450 844	17 402 759	58 990	375 673 042	19 023 254	394 696 296	Nicaragua
	147 000	7 997 653	0	12 435 700	460 009	12 895 710	Paraguay
	3 686 500	20 418 885	0	38 297 142	1 416 651	39 713 793	Peru
	0	1 245 379	0	1 245 379	46 068	1 291 447	Uruguay
	0	1 050 000	0	1 050 000	38 841	1 088 841	Venezuela
	17 726 918	52 627 835	6 600 233	232 717 044	8 608 445	241 325 488	Regionalt Latinamerika
	216 886 244	202 648 049	19 354 919	1 232 873 348	58 313 160	1 291 186 508	Summa Latinamerika
							EUROPA
	0	0	2 666 523	38 257 954	1 319 091	39 577 046	Albanien
	0	3 238 695	0	9 493 775	327 335	9 821 109	Armenien
	2 862 900	0	0	2 933 237	101 135	3 034 372	Azerbajdzjan
	40 026 247	7 144 937	1 484 193	262 233 615	9 828 825	272 062 440	Bosnien och Hercegovina
	21 463 135	0	6 670 884	273 857 507	9 442 301	283 299 808	Förbundsrepubliken Jugoslavien
	16 433 799	0	3 293 423	144 312 690	4 975 740	149 288 430	varav Kosovo
	0	0	0	7 927 593	273 335	8 200 927	Montenegro
	2 979 336	0	1 477 537	78 617 778	2 710 653	81 328 431	Serbien
	3 000 000	0	3 200	12 999 831	448 220	13 448 051	Georgien
	0	0	126 920	4 586 900	158 151	4 745 051	Kazakstan
	0	0	0	8 063 005	278 003	8 341 009	Kirgizistan
	-107 715	-2 487	2 067 061	52 884 946	1 823 414	54 708 360	Kroatien
	6 444 361	0	3 205 547	57 348 478	2 172 916	59 521 395	Makedonien
	0	0	1 696 854	43 615 486	1 503 813	45 119 300	Moldavien
	14 150 009	0	0	19 150 009	660 271	19 810 280	Tadzjikistan
	954 300	409	0	954 709	32 917	987 626	Uzbekistan
	35 989 340	7 245 383	1 375 409	97 571 308	3 364 150	100 935 458	Regionalt Europa
	124 782 577	17 626 936	19 296 593	883 950 761	31 460 541	915 411 302	Summa Europa
	132 692 878	170 806 893	1 366 282 881	2 840 671 745	91 701 035	2 932 372 780	Globala insatser
	1 600 540 286	895 576 731	1 525 420 295	10 927 369 734	-	10 927 369 734	Totalt exkl. förvaltningskostnader
	36 232 557	11 893 000	99 034 635	-	(462 402 598)	462 402 598	Förvaltningskostnader
	1 636 772 844	907 469 731	1 624 454 930	10 927 369 734	462 402 598	11 389 772 332	TOTALT

Bilaga 1:3. **Samarbete med Central- och Östeuropa per land och verksamhetsgren**, kostnader i kr

Land/region/världsdel	Gemensam säkerhet	Demokrati	Ekonomisk omvandling	Social trygghet	Miljö	Totalt
Bulgarien	0	548 630	252 304	29 799	44 135	874 867
Estland	2 255 473	6 317 237	1 171 897	4 283 471	2 838 707	16 866 784
Lettland	2 333 494	10 002 395	2 894 508	2 550 554	19 206 915	36 987 866
Litauen	1 821 748	14 481 208	5 417 135	6 264 958	54 122 289	82 107 338
Polen	0	1 416 670	4 538 897	1 136 516	21 684 493	28 776 575
Rumänien	174 789	667 292	1 379 282	249 735	44 135	2 515 233
Ryssland	10 088 569	24 046 910	61 103 445	44 825 694	83 249 344	223 313 962
varav Barentsområdet	5 276 295	4 970 002	13 090 199	6 990 173	37 886 324	68 212 992
Slovakien	0	0	687 712	0	226 035	913 748
Tjeckien	0	240 387	355 877	68 040	5 737 501	6 401 806
Ukraina	1 523 720	20 525 604	12 824 020	7 156 598	4 263 242	46 293 185
Ungern	0	22 067	243 885	0	341 966	607 918
Vitryssland	52 394	15 243 124	3 204 830	4 974 155	145 367	23 619 871
Regionalt Central- och Östeuropa	8 253 638	60 448 687	27 394 074	58 847 154	36 134 535	191 078 087
Summa Central- och Östeuropa	26 503 826	153 960 211	121 467 864	130 386 675	228 038 665	660 357 240
Övriga länder	0	0	0	0	1 469 868	1 469 868
Totalt	26 503 826	153 960 211	121 467 864	130 386 675	229 508 533	661 827 108

Bilaga 1:4. **Fredsfrämjande verksamhet per land**, kostnader i kr

Land/region/världsdel	Fredsfrämjande	Förvaltnings-kostnader	Totalt
Azerbajdzjan	52 477	4 250	56 727
Bosnien och Hercegovina	3 169 053	256 642	3 425 696
Förbundsrepubliken Jugoslavien	6 782 393	549 265	7 331 658
varav Kosovo	6 190 178	501 305	6 691 483
Serbien	592 215	47 960	640 175
Georgien	619 698	50 186	669 883
Kroatien	57 048	4 620	61 668
Makedonien	2 462 470	199 421	2 661 891
Sri Lanka	5 418 746	438 831	5 857 577
Tadzjikistan	438 066	35 476	473 543
Uzbekistan	346 423	28 055	374 478
Totalt	19 346 375	1 566 746	20 913 121

Bilaga 2. Bidrag till FN och andra internationella organisationer

Sida skall redovisa totalt bistånd genom myndigheten till internationella organ såsom FN-organ, utvecklingsbanker m. fl.

Jämfört med budgetåret 2002 har utfallet för FN-organisationer och Övriga internationella organisationer minskat med totalt 194 miljoner kronor, varav 245 miljoner kronor avseende FN-organisationer, basstöd, 138 miljoner kronor avseende FN-organisationer, projektarbete och ökat 189 miljoner kronor avseende Övriga internationella organisationer.

Bilaga 2:1. FN-organisationer, basstöd, miljoner kr

	2002	2001
UNDP	540,0	795,0
UNICEF	297,0	297,0
UNFPA	165,0	160,0
UNDCP	38,5	38,5
UNAIDS	52,0	47,0
Totalt FN-organisationer, basstöd	1 092,5	1 337,5

Bilaga 2:2. FN-organisationer, projektsamarbete, miljoner kr

	2002	2001	2000
Världsbanksgruppen	402,0	371,3	484,2
UNICEF	374,0	395,0	417,3
UNDP	259,0	372,0	285,9
WHO	126,4	109,6	97,6
UN-DHA/UNOCHA	90,0	82,7	77,3
FAO	61,4	91,0	77,4
ILO	55,2	63,7	46,5
UNHCR	55,0	13,8	5,0
UN/FN	53,0	41,4	28,5
WFP	50,0	63,1	44,8
PAHO	46,0	75,0	53,5
UNESCO/IIEP	26,2	13,5	8,8
WMU	25,0	24,0	22,0
Habitat/UNCHS	20,0	8,8	7,8
UNEP	17,5	22,0	4,7
UNHCHR	12,5	5,4	1,0
UNRISD	10,0	8,5	7,0
UNECA	10,0	8,5	0,0
IMF	10,0	0,0	0,0
ICTP	9,0	4,0	5,0
WTO	7,4	1,0	0,0
UNOPS	7,2	24,2	-0,2
ECLAC	6,9	0,5	1,5
UNTCA	6,2	0,6	0,0
UNCHR	4,5	30,6	16,2
UNCTAD	4,5	4,0	0,0
UNDCP	3,0	3,0	5,4
UNFPA	2,0	9,3	7,2
ITC	1,5	3,1	-0,1
UNAIDS	1,1	3,7	4,0
UNV	1,1	0,5	3,1
IFAD	0,7	17,7	2,5
UNIDO	0,5	-0,6	-0,5
ESCAP	-0,3	1,0	3,1
Övrigt	0,0	24,6	10,5
Totalt FN-organisationer, projektsamarbete	1 758,5	1 896,5	1 727,0
Totalt FN	2 851,0	3 234,0	1 727,0

Bilaga 2:3. Övriga internationella organisationer, miljoner kr

	2002	2001	2000
ICRC	231,0	205,0	269,5
Lutheran World Federation	93,7	91,3	55,2
IPPF	70,0	69,8	109,6
IUCN	36,5	42,1	53,7
OAS	32,6	17,0	40
Asian Institute of Technology	20,9	31,3	14,5
ICRAF	19,6	15,0	17
Save the Children	18,4	29,6	6,0
IOM	15,9	60,6	10,0
Mekong Committee	12,4	11,3	11,8
Mines Advisory Group	12,2	5,0	18,1
European Bank	7,5	12,0	15,3
Asian Development Bank	5,1	0	0
African Development Bank	3,3	0	0
Övriga	685,8	485,9	381,3
Totalt övriga internationella organisationer	1 264,9	1 075,9	1 002,0
TOTALT FN och ÖVRIGA INTERNAT. ORG.	4 115,9	4 309,9	2 728,7

Bilaga 3. Kreditförsörjningsprogrammet, importgarantier och u-krediter

Sida skall för respektive typ av garanti samlat redovisa garanterad kapitalskuld, eventuell garantireserv, utgifter och inkomster avseende garantier samt det ackumulerade riskvärderade resultatet.

Kreditförsörjningsprogrammet

Inga garantier inom kreditförsörjningsprogrammet har lämnats under 2002.

Importgarantier

Sidas importgarantiengagemang uppgick 31 december 2002 till 0,8 miljoner kronor. Det är en minskning med 0,8 miljoner kronor jämfört med 2001. Sidas risknivå för importgarantier ligger sedan drygt tio år på cirka tio procent. Mot bakgrund av detta har förlustrisken minskat med 70 000 kronor jämfört med föregående år, och uppgår nu till 100 000 kronor.

Fristående garantier

Sidas garantiengagemang för fristående garantier uppgick per 31 december 2002 till 256,2 miljoner kronor.

Svenska regeringen fattade i maj 2002 ett beslut om en Sida-garanti till Moçambique om tolv miljoner US dollar för rehabilitering av Maputo hamn. Sida garanterar ett banklån för delfinansiering av upprustningen av Maputo hamn som efter 20 år av inbördeskrig (som följde på Moçambiques självständighet 1975) har stora renoveringsbehov. Tack vare garantin kan löptiden på banklånet utsträckas till tolv år, vilket är en rimlig återbetalningstid för denna investering.

Projektet syftar till att få hamnen i så gott skick att man på nytt kan ta upp konkurrensen med andra städer, framför allt Durban. Detta kommer att på sikt få utvecklingseffekter för hela Moçambique och även kunna skapa förtroende för framtida investeringar och ekonomisk tillväxt i landet.

U-krediter

EKN har gjort en riskmässig värdering av Sidas garantiengagemang och utestående fordringar per 31 december 2002 i enlighet med av riksdagen beslutad ny redovisningsprincip (1996/97:FiUi). Sidas garantiengagemang för u-krediter uppgick den 31 december 2002 till 5 540 miljoner kronor,

varav 4 656 miljoner kronor avser utestående förbindelser och 884 miljoner kronor aktuella utfästelser. Detta innebär att volymen har minskat kraftigt sedan 2001 och förklaras delvis av en minskande nyutlåningsvolym, men framför allt av att omräkningarna från US dollar har gjorts till en väsentligt lägre riktkurs 2002. Värderingen pekar mot en genomsnittlig förlustrisk, exklusive koncentrationsrisk, på 15,2 procent av engagemanget eller ett riskvärde om 706 miljoner kronor, jämfört med cirka 13,6 procent eller 852 miljoner kronor år 2001. Motsvarande uppgifter för 2000 var 8,7 procent eller 603 miljoner kronor. Förlustrisken som andel av portföljen har sålunda ökat under senare år.

I bokslutet har även hänsyn tagits till den riskpremie som uppkommer genom att garantiengagemanget och skadefordringarna är koncentrerade till ett fåtal länder. Reserveringarna för denna koncentrationsrisk uppgår till elva miljoner och motsvarades 2001 av 65 miljoner kronor. Förändringen av koncentrationsrisken förklaras bland annat av att EKN:s modell förändrats och nu tar i beaktande att Sidas utlåning sker mot statsrisk och därmed ej kräver att hänsyn tas till branschkoncentration. Tillsammans med förlustrisken i engagemanget på 706 miljoner kronor ger det en total reservering på 717 miljoner kronor. Detta kan jämföras med 2001 då motsvarande belopp uppgick till 915 miljoner kronor.

Sidas utestående skadefordringar uppgår till drygt en miljard kronor och är i stort sett oförändrade. Värderingen av dessa fordringar, med hänsyn tagen till förväntade förluster och riskkoncentration, uppgår till 307 miljoner, en ökning med åtta miljoner.

Årets resultat, 89 miljoner kronor, kan till övervägande del förklaras av förändringar i värderingen av risken i engagemanget, framför allt vad avser Pakistan och Zimbabwe. Myndighetskapalet, det vill säga tillgångar minus skulder och riskreservering, har sålunda ökat från 458 miljoner kronor till 547 miljoner kronor. Det kassamässiga resultatet uppvisar liknande flöden som tidigare år. Dock har Sidas skadeersättningar fortsatt att öka och under året har skadereglerats för drygt 182 miljoner kronor (114 miljoner kronor 2001). Ökningen förklaras främst av skadeersättningar orsakade av den negati-

va utvecklingen i Zimbabwe. Sida betalade också ut stora skadeersättningar avseende Pakistan i enlighet med Parisklubbsavtal och fortsatta skaderegleringar inom ramen för det utökade HIPC-initiativet. Denna typ av skaderegleringar förväntas öka under kommande år då flera länder uppnår

den så kallade slutpunkten och därmed erbjuds skuldavskrivning med upp till 100 procent. Algeriet, som betalar enligt Parisklubbsavtal, har även under 2002 dominerat återbetalningarna.

Sidas slutsats är att nuvarande nivå på säkerhetsreserven väl täcker skattningen av risknivån.

Bilaga 4. Sakanslagsfinansierade förordnanden i fält

Sida skall till Utrikesdepartementet lämna en förteckning över samtliga sakanslagsfinansierade tjänster per den 1 januari 2002 och redovisa förändringar i förhållande till denna förteckning. I rapporteringen skall även redovisas:

- antal och inriktning av helårstjänster i fält som belastar sakanslaget och styckkostnaderna för dessa,
- antal och inriktning av korttidstjänster, hur stor del av dessa som externrekryterats samt styckkostnaderna för dessa,
- total konsultkostnad per år som belastar sakanslaget.

Antal helårstjänster (förordnanden överstigande ett år) uppgick under 2002 till 100, till en kostnad om 147 miljoner kronor. Styckkostnaderna för dessa helårs-

tjänster uppgick i genomsnitt till 1,47 miljoner kronor.

Antalet lokalt anställda programhandläggare var 70 under 2002, till en kostnad av 23 miljoner kronor. Styckkostnaderna för dessa uppgick till i genomsnitt 0,33 miljoner kronor under året.

Under samma period finansierades 113 korttidstjänster (förordnanden om högst ett år) till en kostnad om 7,6 miljoner kronor. Styckkostnaderna för dessa korttidstjänster uppgick i genomsnitt till 67 200 kronor. Ingen av korttidstjänsterna har externrekryterats.

Den totala konsultkostnaden som belastar sakanslag 2002 är 1 613 miljoner kronor.

Bilaga 4:1. Sakanslagsfinansierade förordnanden per 31 december 2002, antal personer, kostnad i tkr

	Afrika			Asien (inkl. Västbanken och Gaza)			Latinamerika			Globalt		Europa			Totalt
	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokal-anst.*	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokal-anst.*	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokal-anst.*	< 1 år*	> 1 år	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokal-anst.*	
Samordnare	7	5		1								12			25
Återuppbyggnad															
Humanitärt /Katastrofhjälp	4	3		3	2										12
Demokrati/MR	2	8		5	3	4		3							25
Handelsfrämjande															
Näringsliv	1	2			1	1		1				1			7
Ekonomisk utveckling	1	1				2		1							5
Infrastruktur	4	4		1	5			1							15
Energi/KTS		1		2	1	1		1							6
Vatten	4	4													8
Naturbruk	5	4		9	6	3		1							28
Undervisning	5	6		2	1	3		2							19
Hälsa	6	2		2	2	3		2							17
Sociokultur		1													1
Kultur och media	4			3		1									8
Övriga	11	8	32	14	2	5	10	3	10	4	1	3		5	108
Totalt	54	49	32	42	23	23	10	15	10	4	1	3	12	5	284
Kostnad (tkr)	3 870	78 415	11 665	2 201	34 688	6 660	967	19 488	3 707	431	1 679	116	12 805	988	177 680
Kostnad styck (tkr)	72	1 600	365	52	1 508	290	97	1 299	371	108	1 679	39	1 067	198	

* På grund av brist på information från ambassader om sektortillhörighet för de lokalanställda Program Officer har samtliga lagts under övrigt.

Bilaga 4:2. Planerade sakanslagsfinansierade förordnaden per 1 januari 2002, antal personer, kostnad i tkr

	Afrika			Asien (inkl. Västbanken och Gaza)			Latinamerika			Globalt		Europa			Totalt
	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokalanst.*	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokalanst.	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokalanst.*	< 1 år*	> 1 år	< 1 år*	> 1 år	> 1 år Lokalanst.*	
Samordnare	7	3								1		7			18
Återuppbyggnad															
Humanitärt /Katastrofhjälp	21	2			2										25
Demokrati/MR	8	9		9	3	4	5	2							40
Handelsfrämjande															
Näringsliv	5	2		1	1	1									10
Ekonomisk utveckling	5			1		2	2	1							11
Infrastruktur	7	2		7	5	1	4	1							27
Energi/KTS				4	2	1		1							8
Vatten	5	4													9
Naturbruk	10	4		12	6	3	4	1							40
Undervisning	4	8		7	1	3	3	1							27
Hälsa	5	4		5	3	3	5	1							26
Sociokultur		1													1
Kultur och media	8			2		1									11
Övriga	18	9	42	16	2	6	8	4	16			8	4	7	140
Totalt	103	48	42	64	25	25	31	12	16	1		8	11	7	393
Kostnad (tkr)	8 310	80 200	12 150	3 760	34 590	7 550	2 530	19 900	5 900	400	2 100	600	17 815	1 260	195 805
Kostnad styck (tkr)	81	1 671	289	59	1 384	302	82	1 658	369	2 100		75	1 620	180	

* På grund av brist på information från ambassader om sektortillhörighet för de lokalanställda Program Officer har samtliga lagts under övrigt.

Bilaga 5. Globalt

Under *Globalt* redovisas all verksamhet som inte kan hänföras till ett visst land eller till samarbete inom en region. Där ingår bland annat stöd till internationella organisationer och nätverk, utbudet av internationella kurser, pilotinsatser inom IT-området, metodutveckling och lärande.

Från och med 2001 övertog Sida ansvaret för några av årsbidragen till FN-organisationerna från Utrikesdepartementet. Därav den kraftiga ökningen av det totala utfallet för dessa år. Sida har under 2002 verkställt utbetalningar till UNDP, UNFPA, Unicef, UNAIDS samt UNDCP om sammanlagt 1 092,5 miljoner kronor. Det minskade utfallet för *Globalt* beror främst på en minskning med 18 procent för dessa årsbidrag.

Bilaga 5. **Globalt**, kostnader i tkr

	2002	2001	2000
Globala insatser exkl. FN-bidrag	1 748 172	1 826 349	1 577 488
Årsbidrag till FN	1 092 500	1 337 500	–
Övriga länder	–	28 163	13 872
Summa	2 840 672	3 192 012	1 591 360
Förvaltningskostnader m. m.	91 701	99 349	56 629
Totala kostnader	2 932 373	3 291 361	1 647 989
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter	198 343	157 352	119 573
Sociala sektorer	205 648	392 441	225 882
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	182 860	148 932	142 503
Naturbruk	212 203	268 834	215 065
Ekonomiska reformer	9 086	–	–
Forskningssamarbete	362 749	384 457	348 327
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	132 693	221 957	107 330
Enskilda organisationer	170 807	196 066	191 522
Övrigt	1 366 283	1 421 972	241 159
Summa	2 840 672	3 192 012	1 591 360
Biståndsform			
Projektstöd	1 825 234	1 983 466	452 355
Sektorprogramstöd	32 283	32 586	46 541
Personalbistånd inkl. KTS	113 488	129 558	135 883
Internationella kurser	114 677	125 519	156 374
Krediter	–29	109	500
Garantier	194	171	9 331
Ekonomiska reformer	9 086	–	–
Humanitärt bistånd	132 162	216 473	103 539
Forskning	362 749	384 457	348 327
Bidrag till EO	250 828	319 674	338 510
Summa	2 840 672	3 192 012	1 591 360
Kanaler			
Multilaterala organisationer	1 550 826	1 928 202	463 735
Svenska organisationer	820 040	850 325	731 151
Samarbetslandets organisationer	108 550	27 494	23 371
Övriga länders organisationer	85 317	112 577	100 412
Internationella enskilda organisationer	275 939	273 415	272 690
Summa	2 840 672	3 192 012	1 591 360
Fattigdomsbekämpning			
Direkt påverkan	151 564	238 920	147 595
Projekt och program med fattiga inbegripna	219 941	123 510	129 433
Indirekt påverkan genom policy och institutioner	1 946 629	2 328 185	852 406
Indirekt påverkan genom nationellt stöd	271 873	267 035	253 111
Övrigt	250 666	234 362	208 815
Summa	2 840 672	3 192 012	1 591 360
Totalt antal insatser	1273	1314	1286
varav: Avtal > 15 mnkr	72	58	46
Antal nya insatser	480	551	574

Förkortningar

2002

Förkortningar

ABC	African Books Collective
ADP	Area-Development Projects
AFREPREN	African Energy Research Policy Network (Afrikanska nätverket för energiforskning)
ANAFE	African Network for Agroforestry Education
BAT	Best Available Technology
BBE	Bilateral biträdande expert
BioEarn	East African Regional Programme and Research Network for Biotechnology, Biosafety and Biopolicy
BNI	Bruttonationalinkomst
BNP	Bruttonationalprodukt
CAP	Change Agent Programme
CBM	Centrum for biologisk mangfald
CDM	Clean Development Mechanism
CGIAR	Consultative Group on International Agricultural Research (den konsultativa gruppen för jordbruksforskning)
CILSS	Permanent Inter-State Committee for Drought Control in the Sahel
CRIC	Committee for the Review of the Implementation of the convention (det särskilda mötet för ökenkonventionens tillämpning)
CSD	Commission on Sustainable Development (FN:s kommission för hållbar utveckling)
CST	Committee for Science and Technology
CTSD	International Centre for Trade and Sustainable Development
DAC	Development Assistance Committee (OECD:s biståndskommitté)
Danida	Danish International Development Assistance (Det danska biståndsorganet)
DFID	Department for International Development (Det brittiska biståndsorganet)
DGIS	Directorate-General for International Cooperation (Det nederländska biståndsorganet)
DOTS	Directly Observed Treatment Short-course
EAIF	Emerging Africa Infrastructure Fund
EAPGREN	Regionala nätverket för genusfrågor i Östafrika
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development (Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling)
ECHO	European Community Humanitarian Office (Europeiska byrån för humanitärt bistånd)
Ecosoc	Economic and Social Council of the United Nations (FN:s råd för ekonomiska och sociala frågor)
EIB	European Investment Bank (Europeiska utvecklingsbanken)
ENERGIA	The International Network on Gender and Energy
EO	Enskilda organisationer
ESAF	Enhanced Structural Adjustment Facility (IMF:s utvidgade strukturanpassningsfacilitet)
EU	Europeiska unionen

EUF	European Development Fund (Europeiska utvecklingsfonden)
FAO	Food and Agriculture Organization (FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation)
FAO-IUPGR	Det internationella åtagandet om växtgenetiska resurser
FAWE	Forum for African Women Educationalists
FEMNET	The African Women's Development and Communications Network
FHRI	Foundation for Human Rights Network
FIB	Forum för organisationer med informationsbidrag från Sida
Finnida	Finnish International Development Agency (Det finska biståndsorganet)
Forum Syd	Enskilda organisationers biståndssamverkan
FTI	Fast-Track Initiative
GMO	Genetiskt modifierade organismer
GRAIN	Genetic Resources Action International
GRUPHEL	Gender Research on Urbanisation, Planning, Housing and Everyday Life
GWP	Global Water Partnership
GWPO	Global Water Partnership Organisation
Habitat	FN:s världskonferens om boende- och bebyggelsefrågor
HELCOM	Åtgärdsprogrammet för Östersjön
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries (Skuldtyngha fattiga länder)
HURIDOCs	Human Rights Information and Documentation Systems
HURINET	Human Rights Information Network
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development, World Bank (Internationella banken för återuppbyggnad och utveckling, Världsbanken)
ICRAF	World Agroforestry Centre
ICRC	International Committee of the Red Cross (Internationella Rödakorskommittén)
ICTP	International Centre for Theoretical Physics
IDA	International Development Association (Internationella utvecklingsfonden)
IDASA	Institute for Democracy in Southern Africa
IDB	Inter-American Development Bank (Interamerikanska utvecklingsbanken)
IDEA	The International Institute for Democracy and Electoral Assistance
IFAD	International Fund for Agricultural Development (Internationella jordbruksutvecklingsfonden)
IFES	International Foundation for Electoral Systems
IIDH	Interamerikanska institutet för mänskliga rättigheter
ILO	International Labour Office (Internationella arbetsorganisationen)
IMF	International Monetary Fund (Internationella valutafonden)
IOM	International Organisation for Migration (Internationella migrationsorganisationen)
IP	Internationella Programkontoret
ISIS	Women's Information and Communications Network
ISP	International Sciences Programmes
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession (EU:s program för ekonomisk och social sammanhållning i Central- och Östeuropa, särskilt miljö och transport)

IT	Informationsteknik
IUATLD	The International Union Against Tuberculosis and Lung Disease
IUCN	The World Conservation Union
JPO	Junior Professional Officer
KtK	Kvinna till Kvinna (stödjer krigs- och konfliktdrabbade kvinnor)
KTS	Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete
LFA	Logical Framework Analysis (alternativt Logical Framework Approach)
LO	Landsorganisationen i Sverige
MF	Mikrofinans
MFS	Minor Field Studies (Sidas stipendieprogram för mindre fältstudier)
MISA	Media Institute of Southern Africa
MKB	Miljökonsekvensbedömningar
mnkr	miljoner kronor
MR	Mänskliga rättigheter
MUCHS	Muhimbili University College of Health Sciences
MUL	Minst utvecklade länder
NAI	The Nordic Africa Institute (Nordiska Afrikainstitutet)
Nato	North Atlantic Treaty Organisation
NBI	Nile Basin Initiative
NEFCO	The Nordic Environment Finance Corporation
NEPAD	New Partnership for Africa's Development (Nytt partnerskap för Afrikas utveckling)
NGO	Non-Governmental Organization (Icke-statlig enskild organisation)
NIB	Nordic Investment Bank (Nordiska investeringsbanken)
NIR	Näringslivets Internationella Råd
Norad	Norwegian Agency for Development Cooperation (Det norska biståndsorganet)
NPRS	National Poverty Reduction Strategy
NUTEK	Verket för näringslivsutveckling
OAS	Organization of American States (Samarbetsorganisationen för amerikanska stater)
OAU	Organization of African Unity (Afrikanska enhetsorganisationen)
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling)
OHR	Office of the High Representative (den Høge Representanten)
OPEC	Organization of Petroleum Exporting Countries (De oljeexporterande ländernas organisation)
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PA	Den palestinska myndigheten
Phare	EU:s program för samarbete med Centraleuropa och de baltiska staterna
PIC	Rotterdamkonventionen om rapportering av farliga kemikalier
PMU	Pingstmissionens utvecklingssamarbete
POPs	Stockholmskonventionen om särskilt farliga pesticider

POVNET	Network on Poverty (DAC:s nätverk för fattigdomsfrågor)
PPC	Project Coordinator
PPFS	Pro-poor financial systems
PRM	Peer Review Mechanism
PRS	Poverty Reduction Strategy
PRSP	Poverty Reduction Strategy Papers (Nationell utvecklingsstrategi)
QAM	Quality Assurance Mechanism
Ramsar	Våtmarkskonventionen
RAPIDC	Regional Air Pollution in Developing Countries
Relma	Regional Land Management Unit
REPSI	The Resources Policy Support Initiative
RFSU	Riksförbundet för sexuell upplysning
RTPD	Network for Research and Training in Parasitic Diseases
SAA	Stabiliserings- och associationsavtalet
SADC	Southern African Development Community (Gemenskapen för utveckling i södra Afrika)
Sapard	EU:s program för stöd till jordbruk och landsbygdsutveckling i Central- och Östeuropa
SAK	Svenska Afghanistankommittén
SCB	Statistiska centralbyrån
SEI	Stockholm Environment Institute
SENSA	Swedish Environment Secretariat for Asia
SHIA	Handikapprörelsens biståndsförening
SKI	Statens kärnkraftsinspektion
SMR	Svenska missionsrådet
SNF	Svenska Naturskyddsföreningen
SPA	Strategic Partnership with Africa
SRK	Svenska Röda korset
SRV	Statens räddningsverk
SSI	Statens strålskyddsinstitut
SWAPO	South West Africa People's Organization (Sydvästafricanska folkorganisationen)
TAIEX	Technical Assistance Information Exchange Office
TCO	Tjänstemännens centralorganisation
TWAS	Third World Academy of Sciences
TWN	Third World Network
TWOWS	Third World Women in Sciences
UAPS	Union for African Population Studies
UBV	Utbildning för biståndsverksamhet
UD	Utrikesdepartementet
UN/FN	United Nations (Förenta nationerna)
UNAIDS	FN:s samlade program för hiv/aids-insatser
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development (FN:s konferens om miljö och utveckling)

UNCDF	United Nations Capital Development Fund (FN:s kapitalutvecklingsfond)
UNCDP	United Nations Capital Development Program
Unctad	United Nations Conference on Trade and Development (FN:s konferens för handel och utveckling)
UNDAC	United Nations Disaster Assessment and Coordination (FN:s organisation för värdering och koordinering av katastrofinsatser)
UNDAF	United Nations Development Assistance Framework (FN:s ramverk för utvecklingssamarbete)
UNDCP	United Nations Drug Control Programme (FN:s narkotikakontrollprogram)
UNDG	United Nations Development Group (FN:s utvecklingsgrupp)
UNDP	United Nations Development Programme (FN:s utvecklingsprogram)
UNEP	United Nations Environment Programme (FN:s miljöprogram)
Unesco	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (FN:s organisation för utbildning, forskning och kultur)
UNFPA	United Nations Population Fund (FN:s befolkningsfond)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (FN:s flyktingkommissariat)
Unicef	United Nations Children's Emergency Fund (FN:s barnfond)
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization (FN:s organisation för industriell utveckling)
Unifem	United Nations Development fund for Women (FN:s utvecklingsfond för kvinnor)
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar)
WFP	World Food Programme (Världslivsmedelsprogrammet)
WHO	World Health Organization (Världshälsoorganisationen)
WRI	World Resources Institute
WSSD	Världstoppmötet för hållbar utveckling
WTO	World Trade Organization (Världshandelsorganisationen)
ÖEK	hälso- och sjukvårdens Östeuropakommitté

Förteckning över fotografer

- s 27: Charles Dharapak/Pressens bild
- s 31: Georg Sessler
- s 32: Anders Gunnartz
- s 35: Donald Boström
- s 37: Victor Brott/Global Reporting
- s 38: Christinå Larsson
- s 41: Sigrid Halvarsson
- s 43: Cecilia Mellberg
- s 45: Thomas Wester/Bildhuset
- s 46: Magnus Rosshagen
- s 48: Anders Gunnartz
- s 50: Gunilla Åkesson
- s 51: Mark Edwards/Phoenix
- s 53: Jørn Stjerneklar/Phoenix
- s 54: Anders Gunnartz
- s 57: Jørn Stjerneklar/Phoenix
- s 59: Wanke/West Stock/PICA
- s 62: Mark Marlefeldt/Pressens bild
- s 64: Victor Brott/Global Reporting
- s 65: Trygve Bølstad/Phoenix
- s 66: Per-Anders Pettersson/Pressens bild
- s 69: Ole Christiansen/Bildhuset
- s 70: Anna-Klara Berglund
- s 72: Peter Lundberg
- s 73: Sean Sprauge/Phoenix
- s 74: Markus Marcetic/Pressens bild
- s 76: Kristina Gough
- s 78: Agneta Christisson
- s 80: Denise Grünstein/Bildhuset
- s 81: Tova Mårtens
- s 82: HEMMA
- s 90: David Isaksson/Global Reporting
- s 92: Ann Eriksson/Mira
- s 94: Paul Hansen/Pressens bild
- s 95: Gustav Eneroth/Phoenix
- s 96: Hossam Abu Alan/Pressens bild
- s 98: Kristina Robberts/Global Reporting
- s 99: Sonja Iskov/Mira
- s 100: Scott Dalton/Pressens bild
- s 101: Mats Sundgren
- s 102: Bengt af Geijerstam
- s 103: Bengt af Geijerstam
- s 110: Lars van Dassen
- s 113: Maria Söderberg
- s 117: Bengt af Geijerstam
- s 120: Anders Gunnartz
- s 122: Mats Sundgren
- s 124: Mats Sundgren
- s 127: Johan Wingborg
- s 133: Kenneth Wiberg

ISBN: 91-586-2140-7

PRODUKTION: KOMBINERA

GRAFISK FORM: JOHAN NILSSON/KOMBINERA

OMSLAGSIDÉ: CHRISTINE CLIFSTOCK

TRYCK: ELANDERS NOVUM AB, GÖTEBORG, MARS 2003.44429

INLAGAN ÄR TRYCKT PÅ SVANENMÄRKT PAPPER

OMSLAGET ÄR TRYCKT PÅ EMAS-MÄRKT PAPPER

ARTIKELNUMMER: SIDA1601SV

årsredovisning

2002

De biståndspolitiska målen

Det överordnade målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. I det övergripande målet ingår de sex av riksdagen fastlagda biståndspolitiska målen, nämligen att bidra till

- resurstillväxt
- ekonomisk och politisk självständighet
- ekonomisk och social utjämning
- demokratisk samhällsutveckling
- en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- jämställdhet mellan kvinnor och män.

Målet för samarbetet med Central- och Östeuropa är att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar, utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen.

Vill du veta mer?

Besök Sidas hemsida www.sida.se
eller kontakta Sidas infocenter info@sida.se

Besöksadress Sveavägen 20, Stockholm

Telefon 08-698 55 80

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 STOCKHOLM